

**KALENDARZYK
POLICJI
WOJEW. ŚLĄSK.**

1932

7 86 76 / 61 *Wierp*

499

HOTEL Europejski

PIERWSZORZĘDNY HOTEL
:-: 2 MIN. OD DWORCA :-:
NADZWYCZAJNY KOMFORT

BIEŻĄCA GORĄCA I ZIMNA WODA
I TELEFON W KAŻDYM POKOJU.

WYKWINTNA RESTAURACJA
I SALE TOWARZYSKIE.

KATOWICE, MARJACKA 15.

TEL.: 3261-3262. — ZAMIEJSKI 44.

Trójmiej. Sylwestra

Materiały do budowy dróg!

Bruk wszelkiego rodzaju

Szoter

grysik

podkładka

szplit

krawężniki

z granitu, porfiru — bazaltu

Żużel wielkopiecowy

447

Wybraniec i Ska

Sp. z o. odp.

Damrota 10

KATOWICE Tel. 1253 i 3053

Tow. BUDOWLI INŻYNIERSKICH

Ska z o. odp.

KATOWICE

ul. Jordana 5

Telef. 6-18

Oddział I. **Budownictwo podziemne:**

Budowa dróg i ulic — brukowanie, asfaltowanie, maziowanie i smołowanie. Kanalizacja miast. Budowa wodociągów, mostów i konstrukcyj żelbetonowych. Projekty, kosztorysy, nadzór itp.

Oddział II. **Architektoniczny:**

Budowa gmachów reprezentacyjnych, domów i osiedli. Budowa zakładów przemysłowych. Projekty, kosztorysy, nadzór itp.

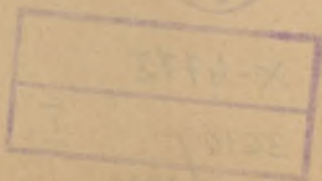
STYCZEŃ

Dnie	Kalendarz rzymsko-katolicki		Słońca		Znaki	Księżyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	P	Nowy Rok	8 14	15 54	♈	0 9	11 41
2	S	Makarego	8 13	15 55	♈	1 30	11 58
3	N	Genowefy panny	8 13	15 56	♋	2 54	12 20
4	P	Tytusa b.	8 13	15 57	♋	4 19	12 48
5	W	Telesfora p. męcz.	8 13	15 59	♋	5 42	13 25
6	Ś	Św. Trzech Króli	8 12	16 0	♋	6 57	14 16
7	C	Lucjana m. Julj.	8 12	16 1	♋	7 58	15 21
8	P	Seweryna opata	8 11	16 3	♋	8 44	16 36
9	S	Marcjanny p.	8 11	16 4	♋	9 17	17 53
10	N	Agaton. p. Wilh. b.	8 10	16 5	♋	9 40	19 9
11	P	Hygina p. męcz.	8 10	16 7	♋	9 58	20 22
12	W	Arkadiusza męcz.	8 9	16 8	♋	10 13	21 31
13	Ś	Gotfryda i Leon.	8 8	16 10	♋	10 27	22 38
14	C	Eufrozyny p.	8 7	16 11	♋	10 39	23 44
15	P	Pawła I. pust.	8 7	16 13	♋	10 52	—
16	S	Marcel. p. Młodz.	8 6	16 15	♋	11 7	0 51
17	N	Antoniego op.	8 5	16 16	♋	11 25	2 0
18	P	Kat. św. Piotra	8 4	16 18	♋	11 48	3 11
19	W	Ferdyn. Henryka	8 3	16 20	♋	12 17	4 23
20	Ś	Fabjana i Seb. m.	8 2	16 21	♋	12 59	5 32
21	C	Agnieszki p. i m.	8 0	16 23	♋	13 55	6 34
22	P	Wincent. i Anast.	7 59	16 25	♋	15 5	7 25
23	S	Zaśl. NMP. Rajm.	7 58	16 27	♋	16 24	8 3
24	N	Tymoteusza b. m.	7 55	16 28	♋	17 49	8 33
25	P	Nawróć. św. P.	7 56	16 30	♋	19 13	8 55
26	W	Polikarpa b. m.	7 54	16 32	♋	20 36	9 14
27	Ś	Jana Chryzost.	7 53	16 34	♋	21 58	9 31
28	C	Walerego i Jul.	7 51	16 36	♋	23 20	9 46
29	P	Franciszka Sal.	7 49	16 38	♋	—	10 4
30	S	Martyny, Hiac.	7 48	16 39	♋	0 42	10 23
31	N	Piotra N., Marcelli	7 47	16 41	♋	2 7	10 49

NOTATKI

138041 A 1204

2004

8676/61

NOTATKI

3610. 1932

I

język kołchozjański
K-12, Zwirski, Długos 7/11
10. 8. 61.

60. 20.
R 1919
1932.

X-4772	
3610 /	<u>I</u>
1932	

NOTATKI

LISTA

Imię i nazwisko	Stosunek	Wiek	Wzrost
1. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
2. B. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
3. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
4. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
5. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
6. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
7. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
8. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
9. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
10. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
11. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
12. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
13. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
14. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
15. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
16. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
17. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
18. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
19. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
20. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
21. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
22. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
23. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
24. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
25. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
26. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
27. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
28. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
29. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
30. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
31. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
32. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
33. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
34. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
35. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
36. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
37. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
38. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
39. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
40. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
41. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
42. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
43. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
44. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
45. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
46. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
47. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
48. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
49. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40
50. W. M. P. Grom	7.10.19.10	4	1.40

LUTY

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycy	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	P	Ignacego b. i m.	7 45	16 43		3 30	11 22
2	W	N. M. P. Gromn.	7 45	16 45		4 46	12 8
3	Ś	Błażeja b. i m.	7 42	16 47		5 22	13 7
4	C	Weroniki panny	7 40	16 49		6 40	14 17
5	P	Agaty p. męcz.	7 38	16 51		7 16	15 33
6	S	Doroty p. męcz. ●	7 37	16 53		7 42	16 50
7	N	Romualda op. wyz.	7 35	16 55		8 2	18 4
8	P	Jana z Maty	7 33	16 56		8 18	19 14
9	W	Apolonji panny	7 31	17 58		8 32	20 23
10	Ś	<i>Popielec</i>	7 29	17 0		8 45	21 30
11	C	Objawienie NMP.	7 27	17 2		8 58	22 37
12	P	Modesta męcz.	7 25	17 4		9 11	23 45
13	S	Katarzyny	7 24	17 6		9 27	— —
14	N	Walentego k. m. ●	7 22	17 8		9 47	0 54
15	P	Faustyny męcz.	7 20	17 10		10 14	2 5
16	W	Juljanny p. i m.	7 18	17 12		10 49	3 15
17	Ś	Aleksego	7 16	17 14		11 37	4 19
18	C	Zuzanny	7 14	17 16		12 40	5 15
19	P	Konrada wyzn.	7 12	17 18		13 56	5 58
20	S	Leona b. i w.	7 9	17 20		15 19	6 31
21	N	Fortunata m.	7 7	17 21		16 44	6 57
22	P	Katedry św. P. ●	7 5	17 23		18 10	7 18
23	W	Piotra D.	7 3	17 25		19 35	7 35
24	Ś	Dzień przest.	7 1	17 27		21 0	7 51
25	C	Macieja apost.	6 59	17 29		22 26	8 8
26	P	Zygfr. b. i Wikt.	6 57	17 31		23 52	8 28
27	S	Aleksandra bisk.	6 55	17 33		— —	8 52
28	N	Juljana i Leandr. ●	6 53	17 34		1 18	9 23
29	P	Romana opata	6 51	17 35		2 38	10 4

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

MARKET

Lp.	Nazwa towaru	Jedn. miar.	Cena	Waga	Cena	Waga
1	Alumina B.	1000	17.00	2	17.00	1000
2	Holny w.	1000	17.00	3	17.00	1000
3	Kuchnia w.	1000	17.00	4	17.00	1000
4	Kuchnia w.	1000	17.00	5	17.00	1000
5	Kuchnia w.	1000	17.00	6	17.00	1000
6	Kuchnia w.	1000	17.00	7	17.00	1000
7	Kuchnia w.	1000	17.00	8	17.00	1000
8	Kuchnia w.	1000	17.00	9	17.00	1000
9	Kuchnia w.	1000	17.00	10	17.00	1000
10	Kuchnia w.	1000	17.00	11	17.00	1000
11	Kuchnia w.	1000	17.00	12	17.00	1000
12	Kuchnia w.	1000	17.00	13	17.00	1000
13	Kuchnia w.	1000	17.00	14	17.00	1000
14	Kuchnia w.	1000	17.00	15	17.00	1000
15	Kuchnia w.	1000	17.00	16	17.00	1000
16	Kuchnia w.	1000	17.00	17	17.00	1000
17	Kuchnia w.	1000	17.00	18	17.00	1000
18	Kuchnia w.	1000	17.00	19	17.00	1000
19	Kuchnia w.	1000	17.00	20	17.00	1000
20	Kuchnia w.	1000	17.00	21	17.00	1000
21	Kuchnia w.	1000	17.00	22	17.00	1000
22	Kuchnia w.	1000	17.00	23	17.00	1000
23	Kuchnia w.	1000	17.00	24	17.00	1000
24	Kuchnia w.	1000	17.00	25	17.00	1000
25	Kuchnia w.	1000	17.00	26	17.00	1000
26	Kuchnia w.	1000	17.00	27	17.00	1000
27	Kuchnia w.	1000	17.00	28	17.00	1000
28	Kuchnia w.	1000	17.00	29	17.00	1000
29	Kuchnia w.	1000	17.00	30	17.00	1000
30	Kuchnia w.	1000	17.00	31	17.00	1000
31	Kuchnia w.	1000	17.00	32	17.00	1000
32	Kuchnia w.	1000	17.00	33	17.00	1000
33	Kuchnia w.	1000	17.00	34	17.00	1000
34	Kuchnia w.	1000	17.00	35	17.00	1000
35	Kuchnia w.	1000	17.00	36	17.00	1000
36	Kuchnia w.	1000	17.00	37	17.00	1000
37	Kuchnia w.	1000	17.00	38	17.00	1000
38	Kuchnia w.	1000	17.00	39	17.00	1000
39	Kuchnia w.	1000	17.00	40	17.00	1000
40	Kuchnia w.	1000	17.00	41	17.00	1000
41	Kuchnia w.	1000	17.00	42	17.00	1000
42	Kuchnia w.	1000	17.00	43	17.00	1000
43	Kuchnia w.	1000	17.00	44	17.00	1000
44	Kuchnia w.	1000	17.00	45	17.00	1000
45	Kuchnia w.	1000	17.00	46	17.00	1000
46	Kuchnia w.	1000	17.00	47	17.00	1000
47	Kuchnia w.	1000	17.00	48	17.00	1000
48	Kuchnia w.	1000	17.00	49	17.00	1000
49	Kuchnia w.	1000	17.00	50	17.00	1000

M A R Z E C

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	W	Albina b.	6 50	17 36		3 47	10 59
2	Ś	Heleny wd.	6 48	17 38		4 41	12 6
3	C	Kunegundy ces.	6 46	17 40		5 18	13 20
4	P	Kazimierza w.	6 43	17 42		5 48	14 36
5	S	Gerazyma p.	6 41	17 44		6 8	15 50
6	N	Marcjana b. m.	6 39	17 46		6 25	17 1
7	P	Tomasza z Akw.	6 36	17 47		6 39	18 10
8	W	Jana Bożego w.	6 34	17 49		6 52	19 18
9	Ś	Franciszki wd.	6 32	17 51		7 5	20 25
10	C	40 męczenników	6 29	17 53		7 18	21 32
11	P	Konstantyna w.	6 27	17 55		7 32	22 41
12	S	Grzegorza W. p.	6 25	17 56		7 51	23 52
13	N	Katarzyny bon.	6 23	17 58		8 14	— —
14	P	Leona b., Matyl.	6 20	18 0		8 44	1 0
15	W	Klemensa Hofb.	6 16	18 2		9 26	2 6
16	Ś	Abrahama pust.	6 14	18 3		10 22	3 4
17	C	Gertrudy i Patr.	6 13	18 5		11 30	3 52
18	P	Gabrjela i Cyr.	6 11	18 7		12 48	4 28
19	S	Józefa obl. N. M. P.	6 9	18 9		14 12	4 57
20	N	Klaudji i Euf.	6 6	18 10		15 36	5 18
21	P	Benedykta op.	6 4	18 12		17 3	5 38
22	W	Katarzyny Szwed.	6 1	18 14		18 28	5 55
23	Ś	Wiktorji i Pel.	5 59	18 16		19 57	6 11
24	C	Tymoteusza m.	5 57	18 17		21 26	6 31
25	P	Wielki Piątek	5 54	18 19		22 56	6 53
26	S	Wielka Sobota	5 52	18 21		— —	7 21
27	N	Wielkanoc	5 50	18 23		0 22	7 59
28	P	Poniedz. Wielkan.	5 47	18 24		1 38	8 52
29	W	Eustazego op.	5 45	18 26		2 38	9 57
30	Ś	Anieli wd.	5 42	18 28		3 21	11 10
31	C	Balbiny p.	5 40	18 30		3 52	12 26

NOTATKI

NOTATKI

Lp. porządkowy		Lp. w grupie		Nazwa		Wartość	
1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29	29
30	30	30	30	30	30	30	30
31	31	31	31	31	31	31	31
32	32	32	32	32	32	32	32
33	33	33	33	33	33	33	33
34	34	34	34	34	34	34	34
35	35	35	35	35	35	35	35
36	36	36	36	36	36	36	36
37	37	37	37	37	37	37	37
38	38	38	38	38	38	38	38
39	39	39	39	39	39	39	39
40	40	40	40	40	40	40	40
41	41	41	41	41	41	41	41
42	42	42	42	42	42	42	42
43	43	43	43	43	43	43	43
44	44	44	44	44	44	44	44
45	45	45	45	45	45	45	45
46	46	46	46	46	46	46	46
47	47	47	47	47	47	47	47
48	48	48	48	48	48	48	48
49	49	49	49	49	49	49	49
50	50	50	50	50	50	50	50
51	51	51	51	51	51	51	51
52	52	52	52	52	52	52	52
53	53	53	53	53	53	53	53
54	54	54	54	54	54	54	54
55	55	55	55	55	55	55	55
56	56	56	56	56	56	56	56
57	57	57	57	57	57	57	57
58	58	58	58	58	58	58	58
59	59	59	59	59	59	59	59
60	60	60	60	60	60	60	60
61	61	61	61	61	61	61	61
62	62	62	62	62	62	62	62
63	63	63	63	63	63	63	63
64	64	64	64	64	64	64	64
65	65	65	65	65	65	65	65
66	66	66	66	66	66	66	66
67	67	67	67	67	67	67	67
68	68	68	68	68	68	68	68
69	69	69	69	69	69	69	69
70	70	70	70	70	70	70	70
71	71	71	71	71	71	71	71
72	72	72	72	72	72	72	72
73	73	73	73	73	73	73	73
74	74	74	74	74	74	74	74
75	75	75	75	75	75	75	75
76	76	76	76	76	76	76	76
77	77	77	77	77	77	77	77
78	78	78	78	78	78	78	78
79	79	79	79	79	79	79	79
80	80	80	80	80	80	80	80
81	81	81	81	81	81	81	81
82	82	82	82	82	82	82	82
83	83	83	83	83	83	83	83
84	84	84	84	84	84	84	84
85	85	85	85	85	85	85	85
86	86	86	86	86	86	86	86
87	87	87	87	87	87	87	87
88	88	88	88	88	88	88	88
89	89	89	89	89	89	89	89
90	90	90	90	90	90	90	90
91	91	91	91	91	91	91	91
92	92	92	92	92	92	92	92
93	93	93	93	93	93	93	93
94	94	94	94	94	94	94	94
95	95	95	95	95	95	95	95
96	96	96	96	96	96	96	96
97	97	97	97	97	97	97	97
98	98	98	98	98	98	98	98
99	99	99	99	99	99	99	99
100	100	100	100	100	100	100	100

NOTATKI

KWIECIEŃ

Dzień	Kalendarz rzymsko-katolicki	Stonca wzrost, kąt	Dziś	Księżyc	
				wzrost	kąt
1 P	Teodora	5.38 18.61	48	4.16	18.40
2 S	Teodorska	5.36 18.38	48	4.88	14.52
3 N	Ryszarda	5.38 18.86	49	4.12	18.0
4 P	Zygmunt WMP.	5.41 18.37	49	5.01	17.7
5 W	Włodzisław	5.38 18.88	49	5.13	15.12
6 S	Włodzisław	5.38 18.40	49	5.36	20.50
7 C	Włodzisław	5.38 18.42	49	5.40	20.50
8 P	Włodzisław	5.38 18.44	49	5.56	21.39
9 S	Włodzisław	5.38 18.46	49	6.19	25.48
10 N	Włodzisław	5.38 18.47	49	6.46	28.08
11 P	Włodzisław	5.38 18.48	49	7.23	—
12 W	Włodzisław	5.38 18.49	49	8.12	0.56
13 S	Włodzisław	5.38 18.50	49	9.14	1.47
14 C	Włodzisław	5.38 18.51	49	10.26	2.56
15 P	Włodzisław	5.38 18.52	49	11.42	3.67
16 S	Włodzisław	5.38 18.53	49	12.7	3.80
17 N	Włodzisław	5.38 18.54	49	13.80	3.90
18 P	Włodzisław	5.38 18.55	49	15.02	3.92
19 W	Włodzisław	5.38 18.56	49	17.30	4.14
20 S	Włodzisław	5.38 18.57	49	18.50	4.31
21 C	Włodzisław	5.38 18.58	49	20.23	4.59
22 P	Włodzisław	5.38 18.59	49	21.58	5.19
23 S	Włodzisław	5.38 18.60	49	23.17	5.53
24 N	Włodzisław	5.38 18.61	49	—	5.83
25 P	Włodzisław	5.38 18.62	49	0.27	7.12
26 W	Włodzisław	5.38 18.63	49	1.12	8.55
27 S	Włodzisław	5.38 18.64	49	1.94	10.12
28 C	Włodzisław	5.38 18.65	49	2.80	11.29
29 P	Włodzisław	5.38 18.66	49	3.40	12.41
30 S	Włodzisław	5.38 18.67	49	3.56	13.61

K W I E C I E Ń

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	P	Teodora	5 38	18 31		4 16	13 40
2	S	Franciszka	5 35	18 33		4 33	14 52
3	N	Ryszarda	5 33	18 35		4 48	16 0
4	P	Zwiastow. NMP.	5 31	18 37		5 01	17 7
5	W	Wincentego	5 28	18 38		5 13	18 13
6	S	Syksta	5 26	18 40		5 26	20 20
7	C	Hilarego	5 24	18 42		5 40	20 29
8	P	Dionizego b.	5 22	18 44		5 58	21 39
9	S	Marcelego	5 19	18 45		6 19	22 48
10	N	Ezechiela	5 17	18 47		6 46	23 56
11	P	Leona W., p.	5 15	18 49		7 23	— —
12	W	Wiktora m., Dam.	5 12	18 50		8 12	0 56
13	S	Hermenegilda m.	5 10	18 52		9 14	1 47
14	C	Tyburcego, Wal. ☾	5 8	18 54		10 26	2 26
15	P	Anastazji m.	5 6	18 56		11 45	2 57
16	S	Lamberta b. m.	5 3	18 57		13 7	3 20
17	N	Rudolfa b., Aniceta	5 1	18 59		14 30	3 40
18	P	Apolonjusza w.	4 59	19 1		15 55	3 57
19	W	Tymona m.	4 57	19 3		17 20	4 14
20	S	Wiktora, Ant. ☿	4 55	19 4		18 50	4 31
21	C	Anzelma bisk.	4 53	19 6		20 22	4 52
22	P	Sotera m. i Teod.	4 50	19 8		21 53	5 18
23	S	Wojciecha b. m.	4 48	19 10		23 17	5 53
24	N	Fidelisa, Egberta	4 46	19 11		—	6 41
25	P	Marka Ew.	4 44	19 13		0 27	7 42
26	W	Kleta i Marc.	4 42	19 15		1 18	8 55
27	S	Tertuljana ☾	4 40	19 17		1 54	10 12
28	C	Pawła od Krzyża	4 38	19 18		2 20	11 29
29	P	Piotra męcz. i H.	4 36	19 20		2 40	12 41
30	S	Katarzyny panny	4 34	19 22		2 55	13 51

NOTATKI

NOTATKI

1. 1. 1914	2. 1. 1914
3. 1. 1914	4. 1. 1914
5. 1. 1914	6. 1. 1914
7. 1. 1914	8. 1. 1914
9. 1. 1914	10. 1. 1914
11. 1. 1914	12. 1. 1914
13. 1. 1914	14. 1. 1914
15. 1. 1914	16. 1. 1914
17. 1. 1914	18. 1. 1914
19. 1. 1914	20. 1. 1914
21. 1. 1914	22. 1. 1914
23. 1. 1914	24. 1. 1914
25. 1. 1914	26. 1. 1914
27. 1. 1914	28. 1. 1914
29. 1. 1914	30. 1. 1914
31. 1. 1914	32. 1. 1914
33. 1. 1914	34. 1. 1914
35. 1. 1914	36. 1. 1914
37. 1. 1914	38. 1. 1914
39. 1. 1914	40. 1. 1914
41. 1. 1914	42. 1. 1914
43. 1. 1914	44. 1. 1914
45. 1. 1914	46. 1. 1914
47. 1. 1914	48. 1. 1914
49. 1. 1914	50. 1. 1914
51. 1. 1914	52. 1. 1914
53. 1. 1914	54. 1. 1914
55. 1. 1914	56. 1. 1914
57. 1. 1914	58. 1. 1914
59. 1. 1914	60. 1. 1914
61. 1. 1914	62. 1. 1914
63. 1. 1914	64. 1. 1914
65. 1. 1914	66. 1. 1914
67. 1. 1914	68. 1. 1914
69. 1. 1914	70. 1. 1914
71. 1. 1914	72. 1. 1914
73. 1. 1914	74. 1. 1914
75. 1. 1914	76. 1. 1914
77. 1. 1914	78. 1. 1914
79. 1. 1914	80. 1. 1914
81. 1. 1914	82. 1. 1914
83. 1. 1914	84. 1. 1914
85. 1. 1914	86. 1. 1914
87. 1. 1914	88. 1. 1914
89. 1. 1914	90. 1. 1914
91. 1. 1914	92. 1. 1914
93. 1. 1914	94. 1. 1914
95. 1. 1914	96. 1. 1914
97. 1. 1914	98. 1. 1914
99. 1. 1914	100. 1. 1914

NOTATKI

M A J

Dnie	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycyca	
		wsch.	zach.		wsch.	zach.
1 N	Filipa i Jakóba ap.	4 32	19 23		3 9	14 59
2 P	Zygmunta, Atan.	4 30	19 25		3 21	16 5
3 W	Święto narod.	4 28	19 27		3 34	17 12
4 Ś	Florjana, Moniki	4 26	19 29		3 48	18 19
5 C	Wniebowst. P. J. ●	4 24	19 30		4 4	19 29
6 P	Jana w Ol. ap. i ew.	4 22	19 32		4 24	20 39
7 S	Domiceli p.	4 20	19 34		4 50	21 47
8 N	<i>Stanisl. biskupa</i>	4 19	19 35		5 24	22 50
9 P	Grzegorza	4 17	19 37		6 9	22 43
10 W	Izydora rolnika	4 15	19 38		7 7	— —
11 Ś	Mamerta b. w.	4 13	19 40		8 15	0 26
12 C	Pankracego b.	4 12	19 42		9 31	0 58
13 P	Serwacego	4 10	19 43		10 48	1 24
14 S	Bonifacego	4 9	19 45		12 8	1 44
15 N	Zielone Świętki	4 7	19 46		13 29	2 1
16 P	Poniedziałek św.	4 5	19 48		14 50	2 17
17 W	Paschalisa	4 4	19 49		16 16	2 34
18 Ś	Feliksa, Erika	4 2	19 51		17 45	2 52
19 C	Celestyna	4 1	19 52		19 17	3 16
20 P	Bernarda ☺	4 0	19 54		20 47	3 46
21 S	Julji p. m. i Wiktora	3 58	19 55		22 5	4 26
22 N	Faustyna, Emila	3 57	19 57		23 6	5 23
23 P	Andrz. i Jul.	3 56	20 58		23 50	6 34
24 W	Joanny	3 54	20 0		— —	7 52
25 Ś	Urbana	3 53	20 1		0 21	9 12
26 C	Boże Ciało	3 52	20 2		0 44	10 28
27 P	Bedy w. ☾	3 51	20 4		1 1	11 40
28 S	Augustyna	3 50	20 5		1 15	12 48
29 N	Marji Magd.	3 49	20 6		1 28	13 56
30 P	Ferdynanda	3 48	20 8		1 41	15 2
31 W	Anieli p., Petroneli	3 47	20 9		1 55	16 9

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

CZERWIEC

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	Ś	Jakóba b. w.	3 46	20 10		2 10	17 18
2	C	Marcelina, Bland.	3 45	20 11		2 29	18 28
3	P	Erazma	3 44	20 12		2 53	19 38
4	S	Kwiryna	3 43	20 13		3 24	20 43
5	N	Bonifacego b.	3 43	20 14		4 7	21 40
6	P	Norberta b.	3 42	20 15		5 1	22 25
7	W	Roberta, N. S. J.	3 42	20 16		6 7	23 00
8	Ś	Medarda, Sewer	3 41	20 17		7 21	23 28
9	C	Felicjana, Pelagii	3 41	20 18		8 38	23 49
10	P	Małgorzaty król.	3 40	20 19		9 56	— —
11	S	Barnaby ap.	3 40	20 19		11 14	0 6
12	N	Eschylego, Jana	3 39	20 20		12 33	0 23
13	P	Antoniego z Pad.	3 39	20 21		13 56	0 39
14	W	Bazylego b.	3 39	20 21		15 18	0 56
15	Ś	Wita, Modesta m.	3 39	20 22		16 46	1 16
16	C	Benona b., Just.	3 39	20 22		18 15	1 41
17	P	Adolfa b., Jolanty	3 39	20 23		19 39	2 16
18	S	Marka, Marcella	3 39	20 23		20 50	3 4
19	N	Gerwazego, Protaz.	3 39	20 23		21 42	4 11
20	P	Sylwerego, Flor.	3 39	20 24		22 19	5 27
21	W	Alojzego Gonzagi	3 39	20 24		22 44	6 48
22	Ś	Paulina, Flaw.	3 39	20 24		23 5	8 8
23	C	Agrypiny p., Zen.	3 39	20 24		23 21	9 23
24	P	Nar. ś. Jana Chrz.	3 40	20 24		23 35	10 35
25	S	Wilhelma opata	3 40	20 24		23 47	11 43
26	N	Jana i Pawła br.	3 40	20 24		— —	12 50
27	P	Władysława kr.	3 41	20 24		0 1	13 57
28	W	Leona pap.	3 41	20 24		0 15	15 5
29	Ś	Piotra i Pawła ap.	3 42	20 24		0 33	16 15
30	C	Wspom. ś. Pawła	3 42	20 24		0 54	17 25

NOTATKI

NOTATKI

LIPIEC

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	P	Rumolda, Teodor.	3 43	20 24	♂♂	1 23	18 32
2	S	Naw. NMP., Oton.	3 44	20 23	♂♂	2 2	19 33
3	N	Anatola, Heljod. ●	3 44	20 23	♂♂	2 53	20 23
4	P	Ireneusza, Józ. Kal.	3 45	20 22	♂♂	3 56	21 2
5	W	Anton. Zacc.	3 46	20 22	♂♂	5 9	21 31
6	S	Izajasza pror.	3 47	20 21	♂	6 27	21 54
7	C	Cyryla i Metodego	3 48	20 21	♂	7 45	22 13
8	P	Elżbiety, Eugen.	3 49	20 20	♂	9 04	22 30
9	S	Weroniki, Mikoł.	3 50	20 19	♂	10 23	22 45
10	N	7 Braci m. Aleks.	3 51	20 19	♂	11 42	23 1
11	P	Piusa pm., Pelagji ●	3 52	20 18	♂	13 2	23 19
12	W	Jana G., Marc.	3 53	20 17	♂	14 27	23 42
13	S	Małgorzaty p.	3 54	20 16	♂	15 54	—
14	C	Bonawentury bw.	3 55	20 15	♂	17 18	0 12
15	P	Rozesł. ś. Apost.	3 56	20 14	♂	18 32	0 53
16	S	Szkaplerza NMP.	3 57	20 13	♂	19 32	1 49
17	N	Aleks.. Marcel. ●	3 59	20 12	♂	20 15	3 1
18	P	Szymona z Lipn.	4 0	20 11	♂	20 45	4 22
19	W	Wincentego z Pauli	4 1	20 10	♂	21 8	5 42
20	S	Czesława, Hieron.	4 3	20 9	♂	21 25	7 1
21	C	Daniela, Praks.	4 4	20 7	♂	21 40	8 15
22	P	Marji Magdaleny	4 5	20 6	♂	21 53	9 27
23	S	Apolinarego bm.	4 7	20 5	♂	22 06	10 35
24	N	Franc., Kryst.	4 8	20 3	♂	22 20	11 43
25	P	Jakóba, Krzyszt. ●	4 10	20 2	♂	22 36	12 51
26	W	Anny, matki NMP.	4 11	20 0	♂	22 56	14 0
27	S	Pantal., Aurelji	4 13	19 59	♂	23 21	15 10
28	C	Wiktora, Inoc.	4 14	19 57	♂	23 56	16 18
29	P	Kunegundy p.	4 16	19 56	♂	—	17 22
30	S	Abdona, Julity m.	4 17	19 54	♂	0 42	18 16
31	N	Ignacego Lojoli	4 19	19 52	♂	1 41	19 0

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

—

Linie	Kalendarz wymiaro-kalendarz	Stożek wymiar	Kalendarz wymiar
1	Płotek w okr. P.	4 20 19 51	4 20 19 51
2	W. NMP. Amelski	4 22 19 13	4 22 19 13
3	Znak św. Szechen	4 24 19 17	4 24 19 17
4	Domitka wysz.	4 25 19 15	4 25 19 15
5	NMP. Smieszni	4 27 19 14	4 27 19 14
6	Przemien. Pańsk.	4 28 19 13	4 28 19 13
7	Katolika w. Don.	4 30 19 10	4 30 19 10
8	Cyrylka Emil.	4 31 19 13	4 31 19 13
9	Domitka, Juliana	4 33 19 35	4 33 19 35
10	Wawrzynca	4 35 19 34	4 35 19 34
11	Lubowicz, Kozan	4 36 19 33	4 36 19 33
12	Kat. o. Wł. w. m.	4 38 19 31	4 38 19 31
13	Hidolka, Kadejun	4 40 19 30	4 40 19 30
14	Luzbina	4 41 19 37	4 41 19 37
15	Wielbow. NMP.	4 43 19 35	4 43 19 35
16	Koch. Ławcy	4 45 19 33	4 45 19 33
17	Jacka w. Jolany	4 46 19 31	4 46 19 31
18	Asyda m.	4 48 19 18	4 48 19 18
19	Juliana, Mat.	4 50 19 16	4 50 19 16
20	Henarida Sam.	4 51 19 14	4 51 19 14
21	Joanny Pienhor.	4 53 19 12	4 53 19 12
22	Tymot. Klon.	4 55 19 10	4 55 19 10
23	Wł. i Janice	4 56 19 8	4 56 19 8
24	Janice	4 57 19 8	4 57 19 8
25	Janice	4 58 19 8	4 58 19 8
26	NMP. Janice	4 59 19 8	4 59 19 8
27	Janice	5 00 19 8	5 00 19 8
28	Janice	5 01 19 8	5 01 19 8
29	Janice	5 02 19 8	5 02 19 8
30	Janice	5 03 19 8	5 03 19 8
31	Janice	5 04 19 8	5 04 19 8
32	Janice	5 05 19 8	5 05 19 8
33	Janice	5 06 19 8	5 06 19 8
34	Janice	5 07 19 8	5 07 19 8
35	Janice	5 08 19 8	5 08 19 8
36	Janice	5 09 19 8	5 09 19 8
37	Janice	5 10 19 8	5 10 19 8
38	Janice	5 11 19 8	5 11 19 8
39	Janice	5 12 19 8	5 12 19 8
40	Janice	5 13 19 8	5 13 19 8
41	Janice	5 14 19 8	5 14 19 8
42	Janice	5 15 19 8	5 15 19 8
43	Janice	5 16 19 8	5 16 19 8
44	Janice	5 17 19 8	5 17 19 8
45	Janice	5 18 19 8	5 18 19 8
46	Janice	5 19 19 8	5 19 19 8
47	Janice	5 20 19 8	5 20 19 8
48	Janice	5 21 19 8	5 21 19 8
49	Janice	5 22 19 8	5 22 19 8
50	Janice	5 23 19 8	5 23 19 8
51	Janice	5 24 19 8	5 24 19 8
52	Janice	5 25 19 8	5 25 19 8
53	Janice	5 26 19 8	5 26 19 8
54	Janice	5 27 19 8	5 27 19 8
55	Janice	5 28 19 8	5 28 19 8
56	Janice	5 29 19 8	5 29 19 8
57	Janice	5 30 19 8	5 30 19 8
58	Janice	5 31 19 8	5 31 19 8
59	Janice	5 32 19 8	5 32 19 8
60	Janice	5 33 19 8	5 33 19 8
61	Janice	5 34 19 8	5 34 19 8
62	Janice	5 35 19 8	5 35 19 8
63	Janice	5 36 19 8	5 36 19 8
64	Janice	5 37 19 8	5 37 19 8
65	Janice	5 38 19 8	5 38 19 8
66	Janice	5 39 19 8	5 39 19 8
67	Janice	5 40 19 8	5 40 19 8
68	Janice	5 41 19 8	5 41 19 8
69	Janice	5 42 19 8	5 42 19 8
70	Janice	5 43 19 8	5 43 19 8
71	Janice	5 44 19 8	5 44 19 8
72	Janice	5 45 19 8	5 45 19 8
73	Janice	5 46 19 8	5 46 19 8
74	Janice	5 47 19 8	5 47 19 8
75	Janice	5 48 19 8	5 48 19 8
76	Janice	5 49 19 8	5 49 19 8
77	Janice	5 50 19 8	5 50 19 8
78	Janice	5 51 19 8	5 51 19 8
79	Janice	5 52 19 8	5 52 19 8
80	Janice	5 53 19 8	5 53 19 8
81	Janice	5 54 19 8	5 54 19 8
82	Janice	5 55 19 8	5 55 19 8
83	Janice	5 56 19 8	5 56 19 8
84	Janice	5 57 19 8	5 57 19 8
85	Janice	5 58 19 8	5 58 19 8
86	Janice	5 59 19 8	5 59 19 8
87	Janice	5 60 19 8	5 60 19 8
88	Janice	5 61 19 8	5 61 19 8
89	Janice	5 62 19 8	5 62 19 8
90	Janice	5 63 19 8	5 63 19 8
91	Janice	5 64 19 8	5 64 19 8
92	Janice	5 65 19 8	5 65 19 8
93	Janice	5 66 19 8	5 66 19 8
94	Janice	5 67 19 8	5 67 19 8
95	Janice	5 68 19 8	5 68 19 8
96	Janice	5 69 19 8	5 69 19 8
97	Janice	5 70 19 8	5 70 19 8
98	Janice	5 71 19 8	5 71 19 8
99	Janice	5 72 19 8	5 72 19 8
100	Janice	5 73 19 8	5 73 19 8

SIERPIEŃ

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	P	Piotra w ok., F.	4 20	19 51		2 51	19 33
2	W	NMP. Anielskiej ●	4 22	19 49		4 9	19 59
3	Ś	Znal. św. Szczep.	4 24	19 47		5 30	20 19
4	C	Dominika wyzn.	4 25	19 45		6 50	20 36
5	P	NMP. Śnieżnej	4 27	19 44		8 10	20 52
6	S	Przemien. Pańsk.	4 28	19 42		9 30	21 8
7	N	Kajetana w., Don.	4 30	19 40		10 51	21 26
8	P	Cyrjaka, Emil.	4 31	19 38		12 15	21 46
9	W	Romana, Juljana ●	4 33	19 36		13 40	22 13
10	Ś	Wawrzyńca	4 35	19 34		15 4	22 49
11	C	Tyburcego, Zuzan.	4 36	19 33		16 21	23 40
12	P	Klary p., Hilarji m.	4 38	19 31		17 25	— —
13	S	Hipolita, Radegun.	4 40	19 29		18 12	0 45
14	N	Euzebjusza	4 41	19 27		18 46	2 1
15	P	Wniebowz. NMP.	4 43	19 25		19 09	3 20
16	W	Rocha, Tarsyc. ●	4 45	19 23		19 29	4 40
17	Ś	Jacka w., Juljany	4 46	19 21		19 45	5 56
18	C	Agapita m.	4 48	19 18		19 59	7 8
19	P	Juljusza, Mar.	4 50	19 16		20 12	8 19
20	S	Bernarda, Sam.	4 51	19 14		20 26	9 27
21	N	Joanny Fremiot.	4 53	19 12		20 40	10 36
22	P	Tymot., Anton.	4 55	19 10		20 59	11 45
23	W	Filipa i Benicj.	4 56	19 8		21 22	12 55
24	Ś	Bartłomieja ap. ●	4 58	19 5		21 51	14 4
25	C	Ludwika, Patrycji	5 0	19 3		22 32	15 9
26	P	NMP. Jasnogórskiej	5 1	19 1		23 24	16 7
27	S	Przen. r. ś. Kazim.	5 3	18 59		— —	16 55
28	N	Augustyna, Aleks.	5 5	18 57		0 30	17 31
29	P	Ścięcie św. Jana	5 6	18 54		1 45	17 59
30	W	Róży Lim., Fel.	5 8	18 52		3 5	18 26
31	Ś	Rajmunda, Paul. ●	5 10	18 50		4 27	18 40

NOTATKI

NOTATKI

WRZESIEŃ

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycy	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	C	Bronisławy, Idziego	5 11	18 48		5 48	18 58
2	P	Stefana kr. węg.	5 13	18 45		7 11	19 14
3	S	Zenona, Euf. p.	5 15	18 43		8 34	19 31
4	N	Rozalji i Róży Wit.	5 16	18 41		9 59	19 51
5	P	Wawrzyńca, Just.	5 18	18 38		11 26	20 16
6	W	Zachariasza	5 20	18 36		12 53	20 49
7	Ś	Anastaz., Reginy	5 21	18 34		14 12	21 35
8	C	Nar. N. M. P.	5 23	18 31		15 21	22 35
9	P	Gorgonjusza	5 25	18 29		16 11	23 47
10	S	Mikołaja z Tol.	5 26	18 27		16 48	—
11	N	Prota, Jacka	5 28	18 24		17 15	1 5
12	P	Walerjana, Gwid.	5 30	18 22		17 32	2 24
13	W	Filipa, Aleks.	5 31	18 20		17 51	3 40
14	Ś	Podw. św. Krz.	5 33	18 17		18 5	4 53
15	C	Nikodema, Em.	5 35	18 15		18 19	6 3
16	P	Kornela, Euzebj	5 36	18 13		18 32	7 13
17	S	Piętn. św. Franc.	5 38	18 10		18 47	8 21
18	N	Józefa z K., Zofji	5 40	18 8		19 3	9 30
19	P	Januarego, Konst.	5 41	18 5		19 24	10 40
20	W	Eustachego, Zuz.	5 43	18 3		19 51	11 49
21	Ś	Mateusza ap. ew.	5 45	18 1		20 26	12 56
22	C	Tomasza z W.	5 47	17 58		21 13	13 57
23	P	Lina m., Tekli p.	5 48	17 56		22 12	14 47
24	S	NMP. od wyk. niew.	5 50	17 53		23 22	15 28
25	N	Władysława, Kleof.	5 52	17 51		—	15 59
26	P	Cyprjana, Justyny	5 53	17 49		0 38	16 24
27	W	Przen. św. Stanisł.	5 55	17 46		1 59	16 44
28	Ś	Wacława, Eust.	5 57	17 44		3 29	17 2
29	C	Michała Arch.	5 58	17 42		4 42	17 18
30	P	Hieronima	6 0	17 39		6 7	17 35

NOTATKI

NOTATKI

W R Z E S I E N

NOTATKI

PAŹDZIERNIK

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	S	Remig., bł. Jana z D.	6 1	17 37	♏	7 32	17 54
2	N	Aniołów Str., Teof.	6 3	17 35	♏	9 2	18 17
3	P	Kandyda i Ew.	6 5	17 32	♏	10 33	18 48
4	W	Franciszka Seraf.	6 7	17 30	♏	11 58	19 30
5	S	Placyda m.	6 9	17 28	♏	13 12	20 27
6	C	Brunona, Rom.	6 10	17 25	♏	14 10	21 37
7	P	Winc. Kadł., Marka	6 12	17 23	♏	14 51	22 55
8	S	Laurencji, Pelagii	6 14	17 21	♏	15 20	— —
9	N	Dionizego, Lud.	6 15	17 18	♏	15 42	0 13
10	P	Franc. B., Pauliny	6 17	17 16	♏	15 59	1 30
11	W	Germana, Firmina	6 19	17 14	♏	16 14	2 42
12	S	Maksymiljana	6 21	17 11	♏	16 26	3 52
13	C	Edwarda, Dan.	6 23	17 9	♏	16 40	5 0
14	P	Kaliksta, Ewar.	6 24	17 7	♏	16 54	6 8
15	S	Jadwigi, Teresy	6 26	17 5	♏	17 10	7 17
16	N	Saturnina, Flor.	6 28	17 2	♏	17 29	8 26
17	P	Wiktora, Małgorz.	6 30	17 0	♏	17 53	9 36
18	W	Łukasza, Tryfonji	6 32	16 58	♏	18 26	10 45
19	S	Piotra z Al., Pelag.	6 33	16 56	♏	19 8	11 47
20	C	Jana Kant., Ireny	6 35	16 54	♏	20 1	12 41
21	P	Urszuli, Hilar.	6 37	16 52	♏	21 5	13 24
22	S	Filipa bm., Korduli	6 39	16 50	♏	22 17	13 58
23	N	Ignacego, Teodora	6 41	16 48	♏	23 34	14 25
24	P	Rafała arch.	6 42	16 45	♏	— —	14 46
25	W	Chryzanta, Krysp.	6 44	16 43	♏	0 52	15 4
26	S	Ewarysta, Lucjana	6 46	16 41	♏	2 12	15 21
27	C	Sabiny, Florent.	6 48	16 39	♏	3 33	15 37
28	P	Szymona, Tad.	6 50	16 37	♏	4 58	15 55
29	S	Zenobjusza, Narc.	6 52	16 35	♏	6 27	16 16
30	N	Edmunda	6 54	16 33	♏	7 59	16 44
31	P	Lucyli, Antonina	6 55	16 31	♏	9 30	17 22

NOTATKI

NOTATKI

LISTOPAD

Dnie	Kalendarz rzymsko-katolicki		Słońca		Znaki	Księżycyca	
			wsch.	Zach.		wsch.	zach.
1	W	Wsz. św. Jul.	6 57	16 29		10 53	18 14
2	Ś	<i>Dzień zaduszny</i>	6 59	16 28		12 0	19 22
3	C	Huberta b., Sylwji	7 1	16 26		12 49	20 40
4	P	Karola b., Modesty	7 3	16 24		13 23	22 0
5	S	Zachar., Elżbiety	7 5	16 22		13 47	23 18
6	N	Feliksa, Leonarda	7 7	16 20		14 06	— —
7	P	Amaranta	7 9	16 18		14 21	0 33
8	W	Gotfryda, Maura	7 10	16 17		14 35	1 44
9	Ś	Teodora, Ursyna	7 12	16 15		14 48	2 52
10	C	Andrzeja z Aw.	7 14	16 13		15 1	3 59
11	P	Święto państw.	7 16	16 12		15 16	5 7
12	S	5 Braci Polaków	7 18	16 10		15 35	6 16
13	N	Stanisława Kostki	7 19	16 9		15 58	7 25
14	P	Józafata, Jukunda	7 21	16 7		16 27	8 34
15	W	Leopolda, Gertr.	7 23	16 6		17 6	9 38
16	Ś	Edmunda, Otm.	7 25	16 4		17 56	10 36
17	C	Salomei, Grzeg.	7 27	16 3		18 57	11 22
18	P	Anieli m., Rom.	7 28	16 2		20 5	11 59
19	S	Elżbiety wd.	7 30	16 0		21 19	12 27
20	N	Feliksa Wal.	7 32	15 59		22 34	12 49
21	P	Alberta b. w.	7 34	15 58		23 50	13 8
22	W	Cecylji, Filemona	7 36	15 57		— —	13 24
23	Ś	Klemensa, Lukr.	7 37	15 55		1 7	13 40
24	C	Jana od Krzyża	7 39	15 54		2 28	13 57
25	P	Katarzyny p. i m.	7 41	15 53		3 51	14 16
26	S	Sylwestra op.	7 42	15 52		5 20	14 40
27	N	Walerjana	7 44	15 51		6 53	15 12
28	P	Grzegorza III p.	7 45	15 50		8 22	15 57
29	W	Saturnina	7 47	15 50		9 39	16 59
30	Ś	Andrzeja, Justyny	7 48	15 49		10 38	18 16

NOTATKI

NOTATKI

Lp. porządkowy	Nazwa
1	Woda
2	Ziemia
3	Powietrze
4	Ogień
5	Kamień
6	Metale
7	Drewno
8	Skóra
9	Włókna
10	Kości
11	Złoty
12	Srebro
13	Miedź
14	Żelazo
15	Alumina
16	Sól
17	Kwas
18	Złoty
19	Srebro
20	Miedź
21	Żelazo
22	Alumina
23	Sól
24	Kwas
25	Złoty

NOTATKI

GRUPA

Imię	Katolicki	Stosunek	Katolicki
1. C.	1. C.	1. C.	1. C.
2. F.	2. F.	2. F.	2. F.
3. S.	3. S.	3. S.	3. S.
4. W.	4. W.	4. W.	4. W.
5. A.	5. A.	5. A.	5. A.
6. B.	6. B.	6. B.	6. B.
7. S.	7. S.	7. S.	7. S.
8. C.	8. C.	8. C.	8. C.
9. P.	9. P.	9. P.	9. P.
10. S.	10. S.	10. S.	10. S.
11. W.	11. W.	11. W.	11. W.
12. P.	12. P.	12. P.	12. P.
13. W.	13. W.	13. W.	13. W.
14. S.	14. S.	14. S.	14. S.
15. C.	15. C.	15. C.	15. C.
16. P.	16. P.	16. P.	16. P.
17. S.	17. S.	17. S.	17. S.
18. W.	18. W.	18. W.	18. W.
19. P.	19. P.	19. P.	19. P.
20. S.	20. S.	20. S.	20. S.
21. W.	21. W.	21. W.	21. W.
22. P.	22. P.	22. P.	22. P.
23. W.	23. W.	23. W.	23. W.
24. S.	24. S.	24. S.	24. S.
25. C.	25. C.	25. C.	25. C.
26. P.	26. P.	26. P.	26. P.
27. S.	27. S.	27. S.	27. S.
28. W.	28. W.	28. W.	28. W.
29. P.	29. P.	29. P.	29. P.
30. S.	30. S.	30. S.	30. S.
31. W.	31. W.	31. W.	31. W.
32. P.	32. P.	32. P.	32. P.
33. W.	33. W.	33. W.	33. W.
34. S.	34. S.	34. S.	34. S.
35. C.	35. C.	35. C.	35. C.
36. P.	36. P.	36. P.	36. P.
37. S.	37. S.	37. S.	37. S.
38. W.	38. W.	38. W.	38. W.
39. P.	39. P.	39. P.	39. P.
40. S.	40. S.	40. S.	40. S.
41. W.	41. W.	41. W.	41. W.
42. P.	42. P.	42. P.	42. P.
43. W.	43. W.	43. W.	43. W.
44. S.	44. S.	44. S.	44. S.
45. C.	45. C.	45. C.	45. C.
46. P.	46. P.	46. P.	46. P.
47. S.	47. S.	47. S.	47. S.
48. W.	48. W.	48. W.	48. W.
49. P.	49. P.	49. P.	49. P.
50. S.	50. S.	50. S.	50. S.

GRUDZIEŃ

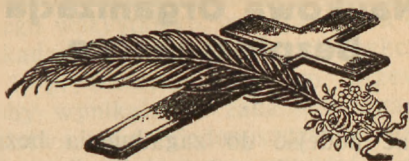
Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Znaki	Księżycyca	
			wsch.	zach.		wsch.	zach.
1	C	Elig. b., Natalji	7 50	15 48		11 19	19 39
2	P	Bibjanny, Aurelji	7 51	15 47		11 48	21 2
3	S	Franciszka Ksaw.	7 53	15 47		12 10	22 19
4	N	Barbary, Piotra	7 54	15 46		12 26	23 32
5	P	Anastaz., Krysp.	7 55	15 46		12 41	—
6	W	Mikołaja b. i w.	7 57	15 45		12 55	0 42
7	S	Ambrożego	7 58	15 45		13 8	1 50
8	C	Niep. Pocz.NMP.	7 59	15 44		13 23	2 58
9	P	Leokadij, Waler.	8 0	15 44		13 40	4 6
10	S	NMP. Loret., Julji	8 2	15 44		14 1	5 16
11	N	Damazego, Sab.	8 3	15 44		14 29	6 24
12	P	Alksandr., Dion.	8 4	15 44		15 5	7 30
13	W	Łucji p. m., Otylji	8 5	15 44		15 53	8 30
14	S	Izydora, Spiryd.	8 6	15 44		16 51	9 21
15	C	Wiktora, Waler.	8 7	15 44		17 57	10 0
16	P	Euzebjusza, Albina	8 8	15 44		19 9	10 30
17	S	Łazarza, Florjana	8 8	15 44		20 24	10 54
18	N	Oczek. N. M. I'.	8 9	15 44		21 38	11 13
19	P	Tymot., Urbana	8 10	15 44		22 53	11 30
20	W	Teofila, Julj.	8 10	15 45		—	11 45
21	S	Tomasza, Sewer.	8 11	15 45		0 10	12 1
22	C	Zenona, Honorj.	8 11	15 46		1 29	12 18
23	P	Wiktorji, Magd.	8 12	15 46		2 51	12 38
24	S	Adama i Ewy	8 12	15 47		4 19	13 5
25	N	Boże Narodzenie	8 13	15 48		5 48	13 43
26	P	Szczepana p. m.	8 13	15 48		7 11	14 35
27	W	Jana ap. i ew.	8 13	15 49		8 20	15 45
28	S	Młodzianków mm.	8 13	15 50		9 10	17 8
29	C	Tomasza K.	8 14	15 51		9 46	18 34
30	P	Sabina, Eugen.	8 14	15 52		10 11	19 56
31	S	Sylwestra pap.	8 14	15 53		10 31	21 14

NOTATKI

Spis funkcjonalny
zawartości
w roku 1950/51

Wydanie 1. 1951

NOTATKI

Spis funkcjonariuszy zmarłych w roku 1930/31.

1. Poster. Rydzewski Zygmunt, 15 IX 1930.
2. St. poster. sł. śl. Zimniowski Franciszek, 18 IX 1930.
3. Przod. Sznepka Jan, 22 XI 1930.
4. St. poster. Stanieczek Franciszek, 22 XI 1930.
5. Poster. Hajda Konstanty, 22 XII 1930.
6. Przod. Grabiński Wiktor, 23 XII 1930.
7. Poster. Wycik Józef, 12 I 1931.
8. Przod. Smolik Józef, 26 IV 1931.
9. Poster. Stawik Stanisław, 11 V 1931.
10. St. poster. Orzechowski Władysław, 19 V 1931.
11. St. poster. Kobiela Karol, 29 VI 1931.
12. Poster. Dittrich Alfred, 6 X 1931.
13. St. woźny Banisz Teofil, 19 X 1931.

Cześć ich pamięci!

JÓZEF ŻÓLTASZEK.

Gł. Kdt. Policji Wojew. Śl.

Naukowa Organizacja Bezpieczeństwa.

1. Cel.

Pragnąc podejść do zagadnienia bezpieczeństwa ze strony naukowej organizacji napotyka się na dość poważne trudności. Przedewszystkiem dlatego, że zapewnienie bezpieczeństwa ukształtowało się w rozmaitych dziedzinach pod wpływem rozmaitych czynników. I tak bezpieczeństwo publiczne kształtowało się pod wpływem pojęć prawnych, będąc ściśle związanem z wymiarem sprawiedliwości, bezpieczeństwo w przemyśle związane jest z polityką socjalną, techniką i t. d. i na kształtowanie się jego te pojęcia wpływałyby decydująco. Niemniej jednak dla zapewnienia bezpieczeństwa wymagany jest ogromny aparat ludzi i środków, aparat skomplikowany i wymagający celowości układu, a więc wymagający dla sprawnego funkcjonowania pewnego nastawienia, któreby ściśle odpowiadało elementom naukowej organizacji. Pragnąc znaleźć przystęp do zagadnienia bezpieczeństwa z punktu widzenia naukowej organizacji, należałoby przedewszystkiem określić samo pojęcie bezpieczeństwa. Otóż bezpieczeństwem nazywać będziemy zapewnienie (gwarancja) życia, mienia i zdrowia, przyczem mamy tutaj na myśli nie tylko osoby fizyczne, ale i prawne, jak również związki społeczne i państwowe.

2. Gwarancja.

W określeniu tem zawarty jest cel organizacji bezpieczeństwa, niemniej przeto jest tam już pew-

na wskazówka, mianowicie ma istnieć gwarancja, to znaczy, że zadaniem organizacji bezpieczeństwa jest oddalanie od osób fizycznych i prawnych tego wszystkiego, co zagraża ich całości i co przeszkadza w spełnianiu im ich funkcji społecznych i prywatnych, prawem przewidzianych. Z tegoby wynikało, że zadaniem organizacji bezpieczeństwa jest niedopuszczenie do zakłóceń. I tak powinno być w rzeczywistości, gdyż nawet ściganie przestępcy zawiera w sobie:

1. głównie niedopuszczenie do rozprzestrzenienia się przestępstwa,

2. stosowanie środków, któreby w przyszłości całkowicie zapobiegły zakłóceniu.

Dalej z określenia bezpieczeństwa, jako gwarancji, wynika konieczność przewidywania pewnych zjawisk w celu łatwiejszego im zapobiegania.

3. K l a s y f i k a c j a .

Możemy powiedzieć, że zjawiska, zagrażające bezpieczeństwu stanowią pewną grupę zjawisk, która prawdopodobnie posiada pewne cechy, wyróżniające ją z pośród innych grup. Chcąc zatem zapobiegać, należy przede wszystkim tę grupę poznać. Sięgając zatem do klasycznej metody Kartezjusza, klasyfikacji, musimy tę grupę zjawisk podzielić na zjawiska proste mniej skomplikowane, zjawiska te określić i ustalić warunki ich działania. Konieczność klasyfikacji prowadzi nas do następujących rozważań.

4. R ó ż n o r o d n o ś ć z j a w i s k . — B a d a n i e .

Jeżeli pobieżnie chociażby spojrzymy na jedną tylko dziedzinę bezpieczeństwa, np. bezpieczeństwo publiczne, powierzone policji, lub bez-

pieczeństwo kopalni węgla, to rzuci nam się w oczy niezwykła różnorodność zjawisk zmiennych, przelotnych, przytłaczających nas nie tylko swą liczebnością, ale zadziwiających z punktu widzenia ruchu. Im szybciej, silniej płynie życie, tem szybciej zmieniają się warunki bezpieczeństwa. Postawienie zatem kogoś wobec zagadnienia zapewnienia bezpieczeństwa, czy to miljonom obywateli, czy też tysiącom robotników, wydawać się może zadaniem bardzo trudnem, jeżeli nie wręcz niemożliwem. Niemniej przeto zadania takie muszą być rozwiązane i są rozwiązywane tak długo, jak długo istnieje ludzkie życie. Do tego rozwiązania chcę wnieść nową metodę. Idąc etapami wytkniętymi naukową organizacją, po zakreśleniu sobie celu, przystąpić należy do następnego etapu, badania. Należy zatem zbadać teren, który podlega zabezpieczeniu, t. zn. odkryć te czynniki, które mogą to bezpieczeństwo naruszyć, zaobserwować i ustalić ich działanie.

5. Miejsca zagrożone.

Takie badanie terenu pokaże nam, że istnieją miejsca zagrożone, t. j. takie, gdzie istnieje możliwość zakłócenia bezpieczeństwa, gdzie niebezpieczeństwo istnieje jakby w stanie potencjonalnym, że te miejsca są rozsiane po terenie w bardzo różnorodny sposób, że są one przemijające, lub powtarzające się i że składa się na nie kilka czynników.

6. Czynniki miejsca zagrożonego.

Każdy znów z tych czynników może podlegać innemu mechanizmowi, który zjawia się i znika bardzo często niezależnie od innych czynników, działających w danem miejscu zagrożonem; spo-

strzegamy, że na jednych terenach skupienia miejsc zagrożonych są bardzo wielkie, na innych znów bardzo małe. Jeżeli dla przykładu spojrzymy na skrzyżowanie ruchliwych ulic w porze największego natężenia ruchu pieszego i kołowego, to skrzyżowanie to przedstawiać będzie miejsce zagrożone dla bardzo wielu przyczyn, a więc: 1. możliwość wypadku, 2. okradzenie przez kieszonkowca, 3. ewentualna panika. W kopalni, np. w filarze, gdzie wydobywa się węgiel, będziemy mieli: 1. możliwość oberwania się brył węglowych i kamiennych, 2. możliwość zagazowania filaru, 3. możliwość wypadku przy pracy i t. d.

7. Pola niebezpieczne.

Zbadawszy zatem teren, uda nam się na podstawie doświadczenia i posiadanej wiedzy ustalić

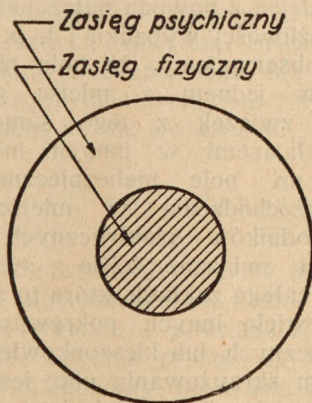

Fig. 1. Pola niebezpieczne.

miejsca zagrożone, określić istnienie ich w czasie, następnie odkryć warunki, które stanowią o niebezpieczeństwie. Te obserwacje doprowadzają nas

do wniosku, że w miejscach zagrożonych istnieją jakby pola niebezpieczne, które skupiają się w danym miejscu zagrożonym, następnie giną, lub opuszczają je, przenosząc się gdzieindziej (kieszonkowiec opuścił skrzyżowanie ulic i przeniósł się o kilkaset metrów dalej). O tem, czy dane miejsce jest zagrożone i w jakim stopniu, decyduje czasem jedno pole, czasem cały ich szereg, powiązanych z sobą mniej lub więcej luźnie, np. wzmożony ruch sprowadza kieszonkowca; w hucie żelaznej w jednym miejscu zagrożonym może być skupienie przewodów gazowych, elektrycznych i t. d. Wreszcie miejsce może stać się zagrożonym wskutek pól niebezpiecznych, działających w różnym czasie; np. odcinek szosy może być miejscem zagrożonym w nocy, z powodu możliwości rabunku, lub kradzieży przewodów telegraficznych, w dzień z powodu natężonego ruchu kołowego i możliwości wypadku i t. p.

Dalej zaobserwujemy, że pole niebezpieczne, działające w jednym z miejsc zagrożonych, może mieć związek z tego samego rodzaju polami, działającymi w innych miejscach zagrożonych, np. pole niebezpieczne istniejące wskutek przechodzenia w miejscu zagrożonym przewodników elektrycznych wysokiego napięcia, jest związane ściśle z systemem sieci elektrycznej całego zakładu, która to sieć powoduje istnienie wielu innych, pokrewnych naszemu pól niebezpiecznych, lub kieszonkowiec, działający na ruchliwym skrzyżowaniu ulic, jest najczęściej członkiem organizacji złodziejskiej i równocześnie z nim w innych miejscach zagrożonych operują jego koledzy. Bywają jednak pola, które nie znajdują się w żadnym związku z innymi polami, chociaż działanie ich wywołuje podobny skutek, np.

oberwanie się chodnika w kopalni, lub rabunek, popełniony na osobie przechodzącej pustą ulicą, dokonany przez człowieka głodnego.

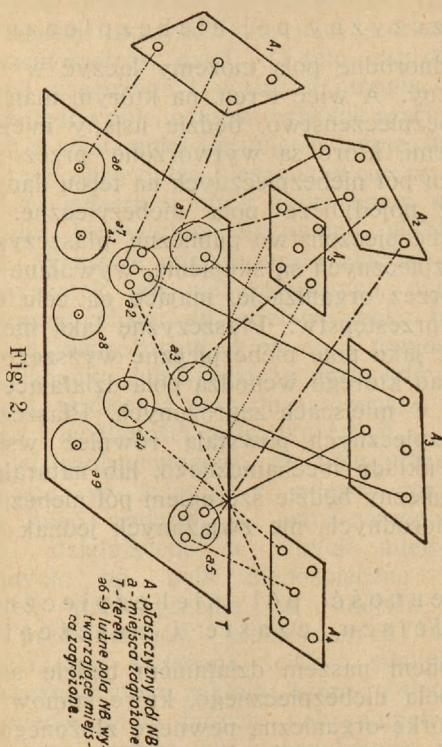
8. Płaszczyzny pól niebezpiecznych.

Te jednorodne pola możemy łączyć w t. zw. płaszczyzny. A więc teren, na którym mamy zapewnić bezpieczeństwo, będzie usiany miejscami zagrożeniami, które są wytworzone przez rzuty płaszczyzn pól niebezpiecznych na teren dany, lub też przez pojedyncze pola niebezpieczne. Gdy chodzi o bezpieczeństwo publiczne, płaszczyznami pól niebezpiecznych są skupienia, wywołane przeważnie przez organizacje, mające na celu dokonywanie przestępstw. Płaszczyznę taką możemy traktować jako pole niebezpieczne wyższego rzędu, w skład którego wchodzi pola działające bezpośrednio w miejscach zagrożonych. Płaszczyzny pól niebezpiecznych powstają również wskutek pewnego układu mechanicznego, lub naturalnego; np. ruch uliczny będzie szeregiem pól niebezpiecznych jednorodnych, nie związanych jednak ściśle ze sobą.

9. Zmienność pól niebezpiecznych w miejscu, czasie i natężeniu.

Następnym naszym działaniem będzie analiza samego pola niebezpiecznego, które stanowi niejako komórkę organiczną pewnego złożonego zjawiska, lub też czynnik prosty, na który można rozłożyć skomplikowany wielomian algebraiczny. Zauważymy przede wszystkim, że pola niebezpieczne są wytworem pewnego układu mechanicznego lub naturalnego, np. przewody gazowe, gazy podziemne w kopalni, praca hutnika przy wielkim piecu, ruch uliczny i t. d., gdzie powstaje pole

niebezpieczne pomimo woli człowieka; pola te głównie spotykamy w zakładach przemysłowych; następnie mamy pola, gdzie wola człowieka od-

grywa rolę decydującą: jest to cała dziedzina przestępczości. Pomimo jednak tego tak zasadniczego rozdziału, mają one cechy wspólne, a więc: 1. są zmienne: a) w czasie, b) w miejscu, c) w natężeniu, 2. mogą powstać: a) nieoczekiwanie, b) oczekiwanie, c) periodycznie. Pociąg kolei żelaznej,

jako pole niebezpieczne jest zmienne z punktu widzenia miejsca, tak samo jak kieszonkowiec, operujący w kilku tramwajach pokolei.

Pole niebezpieczne trwać może tylko krótki czas, np. zamykanie jakiejś podmiejskiej restauracji w nocy połączone jest z awanturami, poza tem całą dobę jest tam przeważnie spokojnie; lub największe niebezpieczeństwo dla górników istnieje w kopalni t. zw. zagazowanej, gdy po przerwie w pracy mogą natknąć się w filarze na obecność gazu; gaz ten może okazać się nieoczekiwane, jak bandyta w spokojnej dzielnicy miasta.

10. Zasięgi: fizyczny i psychiczny pól niebezpiecznych.

Pola niebezpieczne posiadają właściwość dwójakiego oddziaływania, t. j. mają dwójaki zasięg: fizyczny i psychiczny, dlatego, że nie tylko mogą spowodować bezpośrednią szkodę, ale wywołują obawę przed szkodą; np. kupcy dla pewności omijają te drogi, gdzie grasują bandyci i nakładają znacznie więcej drogi, niż potrzeba. Wobec częstych wypadków samochodowych, wolno jadące auto, lub nawet stojące wywołuje lęk u niektórych osób. Nawet dziura w chodniku skłania ostrożniejszych przechodniów do przejścia na drugą stronę ulicy.

11. Zlewanie się pól niebezpiecznych.

Pola niebezpieczne mają jeszcze tendencję do powiększania się i do zlewania się w skupienia i to, im bardziej są one do siebie podobne, tem tendencja ta jest silniejsza. Mogą być całe połacie kraju zagrożone przez bandytyzm w takim stopniu, że nie da się rozróżnić poszczególnych pól niebezpiecznych, gdyż stanowią one jakby jedno wielkie

jezioro. Są miasta zagrożone w większym stopniu, niż inne przez akcję antypaństwową; mamy wrzście do czynienia ze zbiorową akcją sabotażową i t. d. Zlewanie się pól niebezpiecznych dokonywa się i w mniejszej skali; np. w pewnym miasteczku stały się plagą kradzieże butelek od wody sodowej, dokonywane przez organizację młodocianych złoczyńców; gdzieindziej znów operacje kieszonkowców w lokalach bankowych lub dworcach.

12. Zależność zasięgu psychicznego od fizycznego.

Zasięg fizyczny pola niebezpiecznego jest ściśle związany z zasięgiem psychicznym; ten ostatni jest jego funkcją, t. zn. im większy jest zasięg fizyczny, tem większy staje się zasięg psychiczny. Im rabunek będzie cięższy, tem obawa, którą wzbudzi, będzie większa. Zasięg psychiczny może istnieć nawet wtedy, gdy zasięg fizyczny już przestał istnieć. Bandyta został schwytany przez policję, ale obawa istnieje jeszcze przez pewien czas. Ciężki wypadek w kopalni zakończył się, ale obawa jednak istnieje dalej. Zasięg psychiczny powstaje dopiero z chwilą, gdy dane pole niebezpieczne zostało ujawnione; w wielu wypadkach istnieje pole niebezpieczne jedynie o zasięgu fizycznym, np. ukazanie się gazu w kopalni w takim miejscu, gdzie go się nikt nie spodziewał; nim ujawniono jego istnienie, zasięg fizyczny istniał, a psychiczny powstał dopiero po ujawnieniu gazu. A więc narodziny pola niebezpiecznego można przedstawić w następujący sposób: rodzi się zasięg fizyczny, później wytwarza się zasięg psychiczny. Gdy pole niebezpieczne ginie, to najpierw zamiera zasięg fizyczny, a później dopiero psychiczny.

Spółeczeństwo ludzkie wogóle, a w szczególności państwo, stanowi pewien organizm, który podobnie jak organizm ludzki, zwierzęcy i roślinny, posiada wrogów swego istnienia. Przyroda obdarzyła te organizmy zdolnością do walki z tymi wrogami przez aktywne niszczenie szkodników-bakteryj, lub też przez zdolność tworzenia warunków, uniemożliwiających życie i rozwój szkodników. Pola niebezpieczne są szkodnikami i do walki z nimi powołane są organy bezpieczeństwa. Organami temi będzie wojsko, jeśli chodzi o bezpieczeństwo zewnętrzne państwa, policja na wewnątrz, w fabrykach, hutach i kopalniach specjalnie do tego powołane organy.

13. Pole bezpieczeństwa.

Polom niebezpiecznym można zatem przeciwstawić pola bezpieczeństwa.

Jeśli weźmiemy typowy przykład policjanta w służbie, działającego w miejscu zagrożonem, to on stanowić będzie pole bezpieczeństwa, które tak samo jak pole niebezpieczne będzie miało dwa zasięgi, fizyczny i psychiczny. Fizyczny, to będzie przestrzeń dookoła, którą ogarnia wzrokiem, słuchem i t. d., psychiczny, to z jednej strony obawa przestępcy, z drugiej poczucie bezpieczeństwa obywateli. Jak w polu niebezpieczeństwa i tutaj zasięg psychiczny jest funkcją zasięgu fizycznego, t. zn. im dany organ policyjny ma lepsze dane do unieszkodliwiania przestępców, tem obawa z jednej strony, z drugiej zaufanie wzrastają. Wzajemne oddziaływanie na siebie pól bezpieczeństwa i niebezpieczeństwa stanowi mechanizm służby policyjnej, najpoważniejszym czynnikiem którego jest dążenie pola bezpieczeństwa do pokrycia pola niebezpiecznego, czyli do jego likwidacji. Pole nie-

bezpieczne może znaleźć się w obrębie pola bezpieczeństwa w sposób następujący.

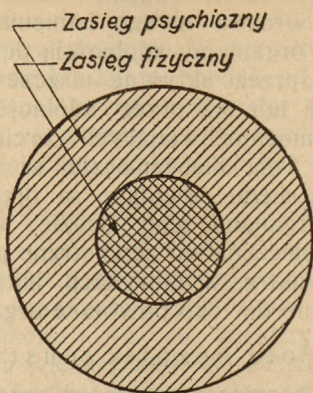

Fig. 3. Pola bezpieczeństwa.

14. Wzajemne oddziaływanie pól bezpieczeństwa i pól niebezpiecznych.

1. Zasięg psychiczny pola bezpieczeństwa pokrywa częściowo zasięg psychiczny pola niebezpiecznego; w tym wypadku do działania nie przychodzi,

2. pole niebezpieczne zasięgiem psychicznym zachodzi za zasięg fizyczny pola bezpieczeństwa; następuje wzmożona akcja organów bezpieczeństwa,

3. zasięg fizyczny pola niebezpieczeństwa wchodzi na zasięg fizyczny pola bezpieczeństwa; następuje działanie, zmierzające do likwidacji pola niebezpiecznego,

4. zasięg psychiczny pola bezpieczeństwa wchodzi na zasięg fizyczny pola niebezpiecznego;

powstaje obawa u ewent. sprawcy, czy warto dokonać przestępstwo.

15. Mechanizm działania pól bezpieczeństwa i pól niebezpiecznych.

Ponieważ zasięg psychiczny pola niebezpiecznego jest funkcją zasięgu fizycznego, należy stąd w myśl zasady dążenia pola bezpieczeństwa do likwidacji pola niebezpiecznego powiększyć zasięg fizyczny pola bezpieczeństwa. Do celu tego służą indywidualne wyszkolenie i wychowanie fizyczne policjanta, dobra broń, tudzież wysoka sprawność fizyczna.

O ile fizyczny i psychiczny zasięg pola bezpieczeństwa ma tendencję zwiększania rozmiarów, o tyle zasięg fizyczny i psychiczny niebezpiecznego pola, gdzie wola ludzka gra rolę decydującą (pola niebezpieczne — przestępne) dąży do najmniejszych rozmiarów. Jest to zupełnie zrozumiałe, gdyż mechanizm służby bezpieczeństwa wymaga pokrycia pola niebezpiecznego polem bezpieczeństwa; pole bezpieczeństwa dąży do pokrycia, pole niebezpieczne uchyla się od tego. Działanie w czasie zasięgów fizycznych i psychicznych w polach bezpieczeństwa nie jest również jednokowe. Kiedy zasięg fizyczny zniknie, może dłuższy jeszcze czas istnieć zasięg psychiczny. Każdy sukces policjanta dodaje otuchy obywatelowi, stan tej otuchy trwa dłużej, niż likwidacja przestępstwa. W stałym przeciwdziałaniu pól bezpieczeństwa polem niebezpiecznym tkwi sama istota służby bezpieczeństwa. Osłabienie energii pól bezpieczeństwa, ruchliwości ich i natężenia sprowadza nie tylko wzrost natężenia pól niebezpiecznych, ale powoduje szybkie zlewianie się ich, zagrażające większym terenom państwa.

16. Prawo przeciwnego działania pól niebezpiecznych i pól bezpieczeństwa.

Pogwałcenie w jakikolwiek sposób zasady przeciwdziałania pól bezpieczeństwa i niebezpieczeństwa jest niezgodne z celem organizacji służby bezpieczeństwa i możemy sobie powiedzieć, że służba bezpieczeństwa oparta jest na prawie przeciwnego działania pól niebezpiecznych i pól bezpieczeństwa. W tej dziedzinie zachodzą pewne odchylenia, które pozornie odpowiadają celowi służby bezpieczeństwa, w zasadzie jednak są szkodliwe, chcę tutaj powiedzieć o t. zw. prowokacji, która z naszego punktu widzenia nie jest niczem innym, jak przemianą pola bezpieczeństwa w pole niebezpieczeństwa dla osiągnięcia zresztą jakiegoś celu głównego, sam jednak fakt tej przemiany narusza prawo wzajemnego przeciwdziałania pól bezpieczeństwa i niebezpieczeństwa.

17. Pola bezpieczeństwa wynikające z układów naturalnych i ich rodzaje.

Omówiłem nasamprzód działanie pól bezpieczeństwa w stosunku do pól niebezpiecznych, gdzie ludzka wola przestępna odgrywa rolę dominującą. Jednak w dziedzinie służby policyjnej, a głównie w zakładach przemysłowych istnieją pola niebezpieczne, których niebezpieczeństwo wynikać może poprostu z takiego lub innego układu stosunków życiowych (ruch uliczny), urządzeń mechanicznych (przewody elektryczne) i wreszcie działania sił naturalnych (gazy w kopalniach). Do zwalczania takich pól niebezpiecznych muszą istnieć również pola bezpieczeństwa; nie będą one

takie, jak np. policjan¹ obserwujący przestępcę, t. j. aktywne, zmienne, ruchliwe, jednak działanie ich będzie miało również zasięg fizyczny i psychiczny; czasem tylko jeden z nich. A więc np. napis ostrzegawczy, jest to pole bezpieczeństwa o zasięgu wyłącznie psychicznym, a zaporą przy niebezpiecznej maszynie tylko o zasięgu fizycznym.

Jeśli jednak działalność organów bezpieczeństwa jest wydajna, to możemy powiedzieć, że suma tych wszystkich pól o zasięgu tylko fizycznym, ma zasięg psychiczny, gdyż np. robotnik z większym zaufaniem zjeżdża do szybu, jeśli jest pewien, że istnieje troska o bezpieczeństwo kopalni wogóle. Można zaobserwować, że często sama obecność (przy niebezpiecznej pracy) kierownika bezpieczeństwa jakiegoś zakładu przemysłowego dodaje robotnikowi pewności i rozprasza obawę.

18. Mechanizm jako pole bezpieczeństwa.

W zakładach przemysłowych, gdzie pola niebezpieczne powstają nie na skutek złej woli (chyba wyjątkowo), pola bezpieczeństwa mają nieco odmienny charakter. Przeważa tu jako czynnik bezpieczeństwa mechanizm, którego działalność kontrolowana jest przez człowieka. Wprawdzie i policjant posiada środki mechaniczne, jak np. broń, ale używa je tylko, gdy się zdecyduje, natomiast mechanizm zabezpieczający działa przeważnie stale, lub automatycznie w razie potrzeby. Mechanizm taki stanowi pole bezpieczeństwa o obu zasięgach, fizycznym i psychicznym. W takiej sytuacji człowiek, który kontroluje mechanizm, jest częścią zasięgu fizycznego pola bezpieczeństwa, działającego w najrozmaitszych kierunkach.

A więc typy pól bezpieczeństwa w zakładzie przemysłowym są bardzo różnolite ze względu na mechanizmy, które odgrywają tutaj dużą rolę.

19. Specjalne czynniki bezpieczeństwa w przemyśle.

Wreszcie przegląd pól bezpieczeństwa w przemyśle uzupełnić muszę uwagą, że na stopień bezpieczeństwa, szczególnie bezpieczeństwa pracy, wpływają jeszcze inne czynniki, a mianowicie: 1. predyspozycja fizyczna i umysłowa robotnika do danej pracy (należy stosować względem niego badania psychotechniczne), 2. wyszkolenie robotnika, 3. odpowiedzialność organu nadzorczego za wypadek przy pracy.

20. Pola bezpieczeństwa wyższych stopni.

Zwykły układ pól bezpieczeństwa uzależniony jest od warunków istnienia pól niebezpiecznych. W pierwszej części zwróciłem uwagę na pola niebezpieczne t. zw. nieoczekiwane i pola o wyjątkowo silnem natężeniu. Gdy takie pola powstają, zwykły układ pól bezpieczeństwa oparty na przewidywaniu nie wystarczy. Cienka powłoka, jaką tworzą obchody policyjne w mieście, lub obchody organów bezpieczeństwa w fabryce, nie wystarcza, gdy np. nastąpi wybuch gazów w kopalni, zagrażający życiu setek robotników. Zarząd kopalni musi skoncentrować cały wysiłek do opanowania sytuacji, a policja stanie wobec nieoczekiwanego wypadku i możliwości rozruchów w mieście. Musi dla takich wypadków istnieć taka organizacja, któraby odpowiadała swemu zadaniu, inaczej mówiąc musi istnieć pole bezpieczeństwa wyższego rzędu, przeznaczone zgóry do likwidacji

podobnych sytuacji. Policja posiada rezerwy, fabryki straże ogniowe i pogotowia ratunkowe rozmaitych typów: gazowe, elektryczne i t. d. Jest to jak gdyby druga linja pól bezpieczeństwa. W niektórych okolicznościach należy tworzyć dalsze linie w specjalnie ważnych wypadkach. Stąd też układ pól bezpieczeństwa musi być wielostopniowy, musi być podobny do frontu bojowego, który poza pierwszą linją okopów, posiada dalsze linie, na których zostanie zatrzymany nieprzyjaciół po zdobyciu poprzedniej. Istnienie specjalnego pogotowia policyjnego w większych miastach do walki z bandytyzmem jest dla nas wystarczającym przykładem.

21. Budowa pola bezpieczeństwa wyższych rzędów.

Gdy się przyjrzymy budowie pola bezpieczeństwa wyższego stopnia, to zauważymy, że jest ona nieco inna, niż budowa pól pierwszego stopnia. W zasięgu fizycznym pól wyższych stopni działalność rozkłada się na kilka etapów bardziej wyraźnie, niż w polach pierwszego stopnia. O powstaniu pola niebezpiecznego, które ma likwidować pole bezpieczeństwa wyższego stopnia, organy bezpieczeństwa dowiadują się przez wywiad i meldunek, płynące za pośrednictwem środków łączności (telefon). potem następuje udanie się na miejsce, a następnie reakcja. Te trzy etapy, które tutaj występują tak wyraźnie, istnieją i przy polach pierwszego stopnia, jednak mniej wyraźnie. W tych ostatnich policjant, czy inny organ bezpieczeństwa: 1. zauważa powstanie pola niebezpiecznego (odpowiada to meldunkowi), 2. udaje się na miejsce, 3. reaguje. To podobieństwo decyduje o jednorodności charakteru pól pierwszego stopnia

i wyższych, chociaż pozornie przy bardziej skomplikowanej działalności pól wyższego rzędu, podobieństwo to nie ujawnia się napozór.

Rozbudowa pól wyższych stopni jest niezbędną również tam, gdzie pola niebezpieczne powstają na skutek działalności zorganizowanej (płaszczyzny pól jednorodnych), której główną cechą jest skoncentrowanie uwagi na dokładne przygotowanie przestępstwa po to, aby wykonanie trwało jak najkrócej. Tutaj pole bezpieczeństwa wyższego rzędu, rozporządzające wywiadem, jako jednym ze składników zasięgu fizycznego, może już wejść w kontakt z polem niebezpiecznym w okresie przygotowawczym i na tym terenie stoczyć decydującą bitwę, np. aresztowanie działaczy antypaństwowych podczas zebrania, na którym omawia się zamach na rząd.

22. Działanie pól bezpieczeństwa wyższych rzędów.

Rozważania o budowie i działalności pól niebezpiecznych i pól bezpieczeństwa wprowadzają nas na wyższe szczeble. Pola niebezpieczne przewidziane, są to normalne zjawiska życia codziennego. Płaszczyzny pól niebezpiecznych jako tworzy akcji zorganizowanej mogą zagrażać nietylko jednemu miastu, okolicy, prowincji, ale nawet całości państwa. Pola bezpieczeństwa wyższych stopni są reakcją na tamte pola niebezpieczne, a skuteczne ich przeciwdziałanie zapewnia spokój tak poszczególnemu obywatelowi, jak i całym polacom kraju. Im jest większa płaszczyzna jednorodnych pól niebezpiecznych, tem zasięg psychiczny jej jako całości niewspółmiernie się zwiększa. Obywatel jednej prowincji państwa jest zaniepokojony, gdy rozwija się akcja sabotażowa w innej

provincji, to samo możemy odwrotnie powiedzieć przy polach bezpieczeństwa wyższych stopni. Ich zasięg psychiczny, jako całości, składającej się często z wielu pól bezpieczeństwa niższego stopnia jest znacznie większy, niż suma zasięgów psychicznych poszczególnych pól bezpieczeństwa, wchodzących w jego skład. Stwierdzenie tego faktu jest bardzo ważne, gdyż bezpieczeństwo wewnątrz państwa daje obywatelowi rękojmię swobodnego poruszania się i prowadzenia swych spraw. Obawa paraliżuje ruchy, wzbudza brak zaufania do władzy i hamuje rozwój życia społecznego i gospodarczego, a w zakładach przemysłowych obawa taka wpływa ujemnie na wydajność pracy i stosunek do zwierzchników.

Jeżeli wyjdziemy poza granice jednego państwa, to zauważymy, że do bezpieczeństwa międzynarodowego da się zastosować wiele z powyższych rozważań. Dwa państwa, mające sprzeczność interesów, która może doprowadzić do zbrojnego konfliktu, są jakby wzajemnie dla siebie polami niebezpieczeństwa, którego zasięgiem fizycznym będzie wyszkolenie armji i materialne przygotowanie do wojny, a psychicznym wrażenie, jakie one wywierają. Sięgnąwszy do historii, możemy stwierdzić, że zasięg psychiczny Rosji, jako pola niebezpieczeństwa po wojnie z Japonją, zmniejszył się wydatnie. Wojna polsko-rosyjska z 1920 r. zwiększyła zasięg psychiczny i to nie tylko dlatego, że wywołała faktem zwycięstwa dodatnie dla Polski wrażenie nazewnątr, ale w psychice obywateli obalona została legenda o potędze Rosji, a dla wychowania narodu poczucie wyższości w stosunku do ewentualnego wroga jest pierwszorzędnym czynnikiem realnym. Dyplomacja jest często niczem innym, jak działaniem pól

niebezpieczeństwa w stadium, gdy zasięg psychiczny jednego pola wchodzi częściowo na zasięg psychiczny drugiego.

Ta dziedzina jednak jest zbyt rozległą, aby można się było nią zajmować w ramach tego tematu. Chodziło jedynie o to, aby wykazać, że niektóre wyluszczone tutaj zasady, mogąc znaleźć oparcie w przykładach z bardzo rozległych stosunków ludzkich, mają cechę trwałości i uniwersalności.

23. Zastosowanie praw naukowej organizacji.

To wszystko, co dotychczas zostało powiedziane, jest spełnieniem zasady klasyfikacji, jest dopiero podłożem, na którym mogą się rozwinać zasady naukowej organizacji. Na pytanie, czy podłoże to jest zupełnie dostatecznem do zbudowania na niem konstrukcji organizacji bezpieczeństwa, któraby odpowiadała prawom zwiększonej wydajności, podziału, koncentracji i harmonji, można odpowiedzieć dopiero po przekonaniu się, czy istotnie te prawa mogą być zastosowanemi w naszych rozważaniach. Prawo zwiększonej produkcji, które przy wytwarzaniu rozumiane być musi we właściwym swoim sensie, w organizacji bezpieczeństwa nabiera sensu odwrotnego. Zwiększoną wydajnością organów bezpieczeństwa będzie zmniejszająca się ilość wypadku zakłóceń i to zmniejszenie będzie dodatnim bilansem. Możemy powiedzieć, że o ile prawo zwiększonej wydajności w przemyśle znajdzie miejsce na prostej rzędnej powyżej osi odciętych ze znakiem plus, o tyle zwiększona wydajność działalności organów bezpieczeństwa znajdzie się poniżej osi odciętych ze znakiem minus jako zmniejszenie się ilości zakłóceń.

Nie możemy bowiem brać za miarodajną ilość konkretnych wypadków, które są organom bezpieczeństwa wiadome, kiedy to te organy nie dopuściły do zakłócenia, gdyż istnieje zasięg psychiczny działania organów bezpieczeństwa, kiedy to w większości wypadków nie jest wiadomem, jaka jest skuteczność jego działania, a przynajmniej nie da się to wyrazić w liczbach. Prawo koncentracji będzie dość istotne, ponieważ wielorakość zjawisk i środków, które do zwalczania tych zjawisk są przeznaczone, wymagają skupienia działalności i jednolitości tego kierownictwa. Z tego samego względu nie mniejsze znaczenie ma prawo podziału. Specjalnie jednak chciałbym podkreślić prawo harmonji i to głównie w dziedzinie koordynacji środka i celu. Obecnie wskutek tego, że organizacje służby bezpieczeństwa nie są oparte na zasadach naukowych, najczęściej gwałcone jest prawo harmonji. Wynika to i stąd, że nieświadomość celu — nieznanomość pola niebezpiecznego, utrudnia użycie właściwego środka, to jest skutecznego i oszczędnego. W dziedzinie organizacji Policji utarło się mniemanie, że należy środków nagromadzać jak najwięcej, doprowadzić je do perfekcji, a rozstrzygnięcie sprawy bezpieczeństwa nastąpi samoczynnie, lub też wystarczy skonstruować normy prawne, a środek w ramach tych norm będzie działał automatycznie. Jednem słowem, przecenia się ważność środka, a nie docenia się natomiast konieczności istnienia takiego układu organizacyjnego, któryby umożliwił użycie tego środka jak najlepiej. Uważam, że próba zaszczepienia naukowej organizacji na teren dotychczas zupełnie nowy, powinna dać rozwiązanie dodatnie, gdyż ścisłość zastosowania tutaj praw naukowej organizacji wydaje się nie ulegać wątpliwości.

24. Planowanie.

Wszystkie powyższe rozważania pozwalają nam na zbadanie każdego terenu pod kątem widzenia bezpieczeństwa. Rozważania te są drugim etapem naukowej organizacji, a mianowicie badaniem. Jako następny etap idzie planowanie, ściśle oparte na wynikach badania. Dla nas planowanie będzie stworzeniem takiego układu pól bezpieczeństwa, któryby odpowiadał najbardziej prawu przeciwdziałania wzajemnego pól niebezpiecznych i pól bezpieczeństwa.

25. Układ pól niebezpiecznych.

Przystępując zatem do faktycznego przeprowadzenia planowania, musimy uczynić zadość następującym wymaganiom:

1. na podstawie obserwacji ustalić w terenie miejsca zagrożone,
2. zbadać przyczyny zagrożenia, inaczej mówiąc ustalić rodzaj pól niebezpiecznych,
3. zanalizować charakter pól niebezpiecznych, t. zn. postawić ich ilość, jakość i zmienność w czasie i natężeniu,
4. ustalić, które pola niebezpieczne łączą się w płaszczyźnie i określić zasięg działania tych płaszczyzn,
5. określić specjalnie te płaszczyzny pól niebezpiecznych, które powstają jako skutek organizacji przestępnej.

26. Układ pól bezpieczeństwa.

Po ustaleniu tych faktów przystąpić należy do rozmieszczenia pól bezpieczeństwa, kierując się następującymi zasadami:

1. jak najskuteczniej wyzyskać zasięg fizyczny pola bezpieczeństwa (ustawienie funkcjonarjusza w takim miejscu, aby jak najwięcej widział i słyszał, mógł ogarnąć jak największą ilość miejsc zagrożonych i łatwo znaleźć się tam, gdzie okaże się potrzebnym).

2. Droga, którą ma posuwać się pole bezpieczeństwa, ma prowadzić o ile możnaści przez miejsca zagrożone (w ten sposób wzmacnia się działalność organów bezpieczeństwa).

3. Ustanowić specjalne organy, t. j. stworzyć specjalne pola bezpieczeństwa wyższego rzędu do zwalczania pól jednorodnych (ruch kołowy, przewody gazowe w hucie i t. p.).

4. Stworzyć pola wyższego rzędu tam, gdzie działają płaszczyzny pól niebezpiecznych, będące wynikiem akcji zorganizowanej.

5. Rozbudować system pól wyższych stopni w głąb.

6. Bezwarunkowo ustalić odpowiedzialność organów bezpieczeństwa.

27. Plan.

Po tych rozważaniach możemy już nakreślić plan służby bezpieczeństwa, przyczem należy:

1. oznaczać na planie danego terenu miejsca zagrożone z uwzględnieniem pól niebezpiecznych, głównie tych, które łączą się w płaszczyzny,

2. zrobić graficzny wykaz obchodów lub innych czynności organów bezpieczeństwa i to o ile możliwości z uwzględnieniem równocześnie istnienia miejsc zagrożonych

3. dla pól niebezpiecznych wydzielonych w płaszczyzny stworzyć identyczne plany, jak pod punktem 1 i 2 (np. sieć przewodów gazowych w hucie),

4. dla pól bp. wyższych stopni stworzyć oddzielne plany z uwzględnieniem jedynie tych miejsc zagrożonych, gdzie te pola bp. mają być użyte, (np. komenda policji dużego miasta winna mieć specjalny plan nocnych silnych patroli, przeznaczonych do kontrolowania wyjątkowo niebezpiecznych dzielnic; w zakładzie przemysłowym mogą być pewne analogie),

5. zaopatrzyć każdy organ bezpieczeństwa w wykaz, gdzie ma być notowana każda czynność i wynik tej czynności,

6. pilnie czuwać nad zmianą położenia miejsc zagrożonych, w celu przeprowadzenia natychmiastowej zmiany w układzie pól bezpieczeństwa.

28. Zmiennosć planu.

Ponieważ ilość organów bezpieczeństwa może być zmienna i nie zawsze według planu będzie można obsadzić miejsca zagrożone, należy przeprowadzić klasyfikację tych miejsc zagrożonych według stopnia ważności i to na następujących zasadach:

1. prawdopodobieństwo powstania pola niebezpiecznego,

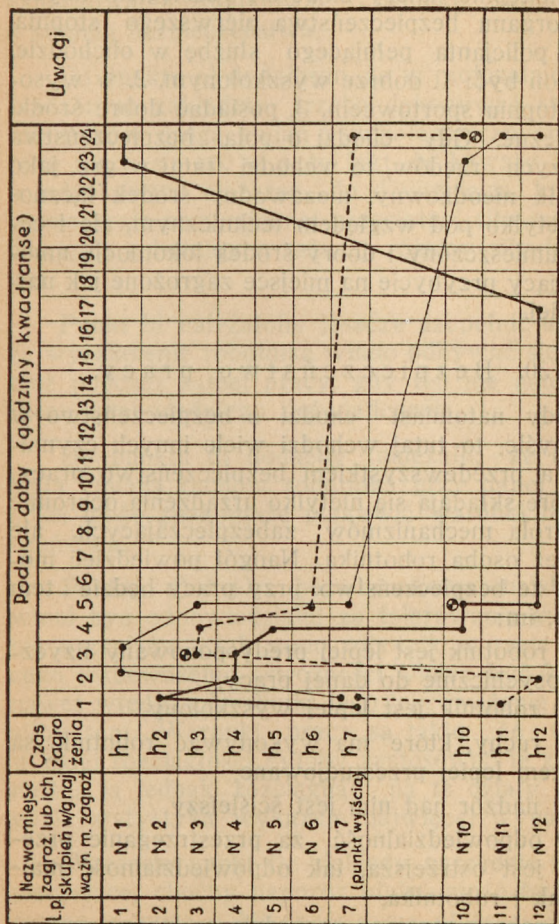
2. ujemność skutków w wyniku powstania pola niebezpiecznego,

3. częstotliwość powstawania pola niebezpiecznego,

4. przynależność danego pola niebezpiecznego do płaszczyzny, wynikającej z organizacji przestępczej.

Wykres fig. 4 jest ukoronowaniem wszystkich poprzednich rozważań; zapewnia nam mianowicie układ organów bezpieczeństwa odpowiednio do potrzeb, tj. daje maksimum pewności, że organ

bezpieczeństwa znajdzie się w chwili niebezpiecznej dla życia, zdrowia i mienia w odpowiednim miejscu.

• • • miejsca zagrożone.
○ miejsca zagrożone wybitnie

Fig. 4.

linje obchodów

29. Doskonalenie zasięgu fizycznego.

Następnie należy zająć się zasięgiem fizycznym organu bezpieczeństwa pierwszego stopnia, t. zn. policjanta pełniącego służbę w obchodzie. Musi on być: 1. dobrze wyszkolonym, 2. w wysokim stopniu sportowcem, 3. posiadać dobre środki techniczne. Gdy chodzi o pola bezpieczeństwa wyższych rzędów, to wchodzi tutaj w grę, jako czynnik nieodzowny, niezawodny środek łączności nie tylko pod względem technicznym, ale i celowo umieszczony i dobry środek lokomocji, umożliwiający przybycie na miejsce zagrożone jak najszybciej.

30. Bezpieczeństwo pracy.

Gdy natomiast chodzi o bezpieczeństwo w przemyśle, to tutaj wchodzi wiele innych czynników, a przede wszystkim bezpieczeństwo pracy, na które składają się nie tylko urządzenia ochronne i kontrola mechanizmów zabezpieczających, ale również osoba robotnika. Naogół powiedzieć możemy, że bezpieczeństwo przy pracy będzie tem lepsze, im:

a) robotnik jest lepiej predysponowany fizycznie i psychicznie do danej pracy,

b) robotnik jest lepiej wyszkolony,

c) ruchy, które ma wykonywać robotnik, są przedtem lepiej przestudjowane,

d) nadzór nad nim jest ściślejszy,

e) odpowiedzialność za przestrzeganie przepisów jest ostrzejsza, tak odpowiedzialność majstra jak i robotnika,

f) zabezpieczające narzędzia są lepsze.

Żeby jednak móc te zasady w całości stosować, trzeba najpierw zbadać warunki pracy w danym polu niebezpiecznym, samą pracę dokładnie zanalizować i zdefiniować czynniki, stanowiące o stopniu bezpieczeństwa.

Do punktu a) dodałbym, że w racjonalnie prowadzonym zakładzie trzeba dokonywać selekcji robotników drogą badań psychotechnicznych; od razu rzuca się np. w oczy fakt, że kawały żelaza o jednakowym ciężarze, do dźwignięcia którego wymaga się przynajmniej przeciętnej siły męskiej, dźwigają robotnicy o rażącej różnicy siły fizycznej.

Punkt b) należałoby jeszcze uzupełnić uwagą, że wyszkolenie robotnika winno odbywać się również podczas samej pracy, gdy ten nie nabył jeszcze odpowiedniego doświadczenia.

Do punktu c) dodałby należało, że często mała zmiana ruchów robotnika przy danej czynności może znakomicie poprawić warunki bezpieczeństwa.

Punkty d) i e): bezwarunkowo majstrowie winni być odpowiedzialni za tolerowanie gwałcenia przepisów, tak samo robotnik w razie rażącego lekceważenia ostrożności winien być karany nawet wtedy, gdy skutki tego lekceważenia ponosiłby sam. Warunki pracy są takie, że trudno w całej rozciągłości byłoby zastosować tę zasadę, można ją jednak rozciągnąć na te działy pracy, gdzie statystyka wykazuje najwięcej wypadków.

Wreszcie punkt f): niekiedy narzędzie zabezpieczające, choćby napozór błahe, może być skuteczne, a więc o kilkanaście cm dłuższa łopata,

o kilka cm dłuższa rękawica i t. p. może już wydać rezultat dodatni.

Wreszcie nadmienię o życiu kulturalnem robotników i higienie. Ma to nietylko znaczenie humanitarne, ale jest korzystne i dla zakładu; zdrowy moralnie robotnik jest lepszym pracownikiem.

31. Pogotowia jako pola bezpieczeństwa wyższych stopni.

Poza tem, gdy chodzi o pola bezpieczeństwa wyższych stopni, to muszą istnieć t. zw. pogotowia. Te pogotowia są jakby polem bezpieczeństwa II stopnia. Wyobrażam sobie, że może być pogotowie elektryczne, gazowe, sanitarne i t. d. Organizacja takiego pogotowia musi się opierać na 1. szybkiej łączności, 2. dobrej komunikacji, 3. wyszkolonym personelu, 4. niezawodnych narzędziach ratowniczych.

Dla zwalczania groźnych pól niebezpiecznych należy mieć liczne pogotowie, w skład którego mogą wchodzić robotnicy stale zatrudnieni, mający wyznaczoną czynność w razie, gdy powstanie określone pole niebezpieczne.

32. Jedność kierownictwa sprawami bezpieczeństwa.

Zasadniczo bezpieczeństwo w zakładach przemysłowych i kopalniach powinno podlegać jednemu kierownictwu, które powinno rozporządzać specjalnym personelem i środkami. Kierownictwo bezpieczeństwa stanowi również centrum badań warunków bezpieczeństwa i przygotowywania środków.

33. Napięcie uwagi organów bezpieczeństwa.

Wkońcu muszę podkreślić, że system organizacji bezpieczeństwa powyżej wyłuszczonej, jako zrywający z zasadą automatyzmu, posiada zaletę, że zmusza organ bezpieczeństwa do myślenia, stawia bowiem przed nim gotowe zadanie, to jest miejsce zagrożone. Dany organ musi się zastanowić nad ewentualnem poprawieniem istniejącego stanu i sposobem reakcji w razie potrzeby. Napię-

 krzywa napięcia uwagi

 miejsca zagrożone

Fig. 5.

cie psychiczne organu bezpieczeństwa można wyrazić w postaci krzywej falistej (fig. 5), górne punkty której będą odpowiadały momentowi, gdy organ bezpieczeństwa znajduje się w miejscu zagrożonem (napięcie uwagi maksymalne). Dolne punkty krzywej, to momenty, gdy organ bezpieczeństwa znajduje się w największym oddaleniu od miejsc zagrożonych, które leżą na linii jego obchodu; jest to minimum napięcia jego uwagi.

Gdybyśmy natomiast nie postawili przed organem bezpieczeństwa tak wyraźnie jego zadań, nie wskazali mu miejsc zagrożonych i tego, co on ma w nich badać, ewent. jak działać, lecz dalibyśmy ogólną dyrektywę, że ma uważać na bezpieczeństwo (jak to się dzieje obecnie w policji), to napięcie jego uwagi z początku byłoby większe, ale następnie przychodzi zmęczenie i krzywa napię-

cia jego uwagi będzie stale opadać, co przedstawi nam się jako parabola (fig. 6).

Z tego wniosek, że system nasz nie tylko dąży do celowego wyzyskania i układu organu bezpieczeństwa, ale automatycznie udoskonala nam sam organ. Policjant lub inny organ bezpieczeństwa, jakim on jest obecnie z jego walorami psychicznymi i kwalifikacjami fachowymi, będzie lepszy po wprowadzeniu naszego systemu, gdyż jego działalność psychiczna będzie stale podniecana istnie-

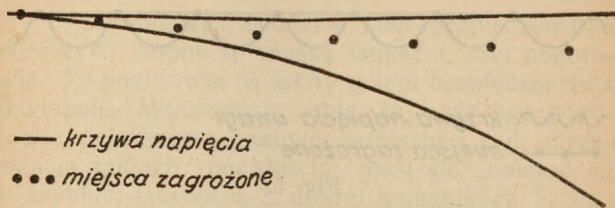

Fig. 6.

niem miejsc zagrożonych i odpowiedzialnością za poszczególne czynności w dokładnie określonych miejscach.

34. Kolejność rozważań.

Na zakończenie chciałbym jeszcze wypowiedzieć jedną uwagę. System nasz polega na 2-ch ważnych zasadach:

1. na dostosowaniu układu organu bezpieczeństwa do układu miejsc zagrożonych,
2. na doskonałości zasięgu fizycznego pola bezpieczeństwa.

Przystępując do reformy organizacji bezpieczeństwa w myśl tego systemu, musimy najpierw stworzyć układ organów bezpieczeństwa, a póź-

niej dopiero myśleć o zasięgu fizycznym. Ta kolejność jest konieczna dla uniknięcia pewnych błędów, polegających na instalowaniu mechanizmu, tworzeniu organów bezpieczeństwa tam, gdzie nie zachodzi tego istotna potrzeba.

35. P r a w o w z g l ę d n o ś c i .

Jak w nauce ekonomji w wielu zjawiskach istnieje zasada względności, tak i tutaj można powiedzieć, że ta zasada względności ma zastosowanie, gdyż doskonały środek, aby być doskonałym, musi działać w pewnych określonych warunkach. W innych warunkach może się okazać nieskutecznym, np. niezbędny jest samochód dla policji dużego miasta, gdzie istnieją pola bezpieczeństwa wyższych rzędów, a zbędny będzie w małym mieście, gdzie działają jedynie prawie pola bezpieczeństwa pierwszego stopnia.

36. M e c h a n i z m a c z ł o w i e k .

Pozatem, jako ogólną uwagę pragnę wypowiedzieć opinię, że w działalności, zmierzającej do naukowej organizacji bezpieczeństwa, nie należy przeceniać środków mechanicznych, które, niekiedy nieodzowne, są tylko częścią zasięgu fizycznego, a więc jako część całego systemu nie mogą dominować nad całym systemem i że mechanizm jest tylko udoskonaleniem naszych zmysłów, wszędzie bowiem i zawsze dominować musi ludzki genjusz organizacyjny.

37. U w a g i o g ó l n e o n a u k o w e j o r g a n i z a c y j i .

Wszystkie zbiorowe czyny ludzkości są czynami zorganizowanymi. Nim powstała naukowa organizacja, dająca w wielu dziedzinach gotowe

formuły, działały mniej lub więcej skutecznie różne talenty organizacyjne, mające lepsze lub gorsze odczucie tych elementów, które dzisiaj istnieją już jako nauka. W każdym bądź razie organizacja wszelkich zbiorowisk ludzkich powierzona była przypadkowi, który nieraz sprawiał, że powstawały wielkie dzieła organizacyjnego geniuszu ludzkiego dzięki temu, że danemi sprawami kierowali ludzie o wyjątkowych talentach. Możemy powiedzieć, że organizacja była sztuką, a talent organizacyjny był iskrą bożą. Naukowa organizacja wyprowadza organizację z dziedziny sztuki w dziedzinę nauki ścisłej.

Pragnąłbym wyrazić życzenie, aby praca niniejsza była w tym kierunku jeszcze jednym krokiem naprzód i aby w dziedzinie bezpieczeństwa nauka zastąpiła intuicję i improwizację.

JÓZEF ŻÓŁTASZEK

Gł. Kom. Pol. Wojew. Śl.

Projekt organizacji Policji.

W miarę rozwoju państw i życia społeczeństwa, zagadnienie bezpieczeństwa przechodziło różne fazy. Gdy dawniej władzami bezpieczeństwa były gminy, obecnie w miarę rozwoju stosunków, państwo coraz bardziej przejmuje w swoje ręce sprawy bezpieczeństwa, tworząc w tym celu organizacje mniej więcej odpowiadające zasadzie koncentracji spraw bezpieczeństwa w ręku państwa. Dziś jeszcze możemy zaobserwować w różnych państwach europejskich, jak organizowano coraz to nowe służby, ograniczając kompetencję gmin. Wskutek tego np. we Francji istnieje kilka

organizacyj niemal odrębnych, których zadaniem jest służba bezpieczeństwa (policja gminna, żandarmerja, policja komunalna, policje miejskie, państwowe, wreszcie sûreté general, czuwająca nad bezpieczeństwem państwa). Z pewnemi odmianami stan taki istnieje prawie we wszystkich państwach przedwojennych w Europie. Państwa nowe powojenne albo przyjęły system stary, albo też, jak Polska, stworzyły jeden organ bezpieczeństwa. Zasady organizacji stworzone w roku 1919 w Polsce utrzymały się do dnia dzisiejszego. Zdawałoby się, że to dwunastoletnie istnienie jest dostatecznym dowodem dla przekonania się, że zasady te są trwałe. Jednak bliższa obserwacja, a również ciągłe projekty i zamiary reorganizowania czy też całości, czy też części wskazują, że zasady te kruszeją i wyłania się konieczność zbadania przyczyn tego zjawiska i oparcia zagadnienia organizacji bezpieczeństwa na nowych zasadach. Nie możemy zgodzić się na przedwojenne typy organizacji w państwach europejskich, gdyż praktyka aż nadto dobitnie wykazała trudności, płynące z istnienia różnolitości organizacji. W perspektywie lat powojennych możemy powiedzieć, że typ organizacji policji polskiej jest postępowym w stosunku do organizacji przedwojennych. Wyniknął on jednak z doświadczeń ułamkowych niedostatecznie sklasyfikowanych i wskutek tego nosi w sobie załączek niezadowolenia i niedoskonałości. Obecnie dzięki naukowej organizacji, która stworzyła naukowe podstawy dla wielu typów organizacji społecznej, sięgnięcie do jej metod i zasad jest w danym wypadku nietylko celowym, ale koniecznem. Mając za sobą pewne prace w tej dziedzinie, postaram się właśnie na tych zasadach naukowych stworzyć próbę takiego

systemu, któryby oparty na szerokich podstawach naukowych w dzisiejszym stanie rzeczy był najodpowiedniejszym.

Celem istnienia policji jest zagwarantowanie ze strony państwa życia, zdrowia i mienia osób fizycznych jak i osób prawnych, jak również i samego państwa, jego ustroju politycznego, społecznego i gospodarczego. Gwarancja ta polega nie tylko na fakcie niedopuszczenia do zakłócenia bezpieczeństwa, ale i na schwytaniu sprawcy i przez to uniemożliwienia dalszej przestępnej działalności. Na pierwszym planie musi stać działalność policji, niedopuszczająca do zakłócenia. Działalność organów policyjnych zależna jest w zupełności od tego, co nazwiemy niebezpieczeństwem (zagrożeniem). Pojęcie niebezpieczeństwa jest pojęciem przestrzennem, fakty niebezpieczne są zmienne w czasie i miejscu. Możemy powiedzieć, że istnieją miejsca zagrożone o różnym stopniu natężenia, objawiające się w różnym czasie i miejscu. Miejsca zagrożone wywołane są istnieniem pól niebezpiecznych, wyobrażających czynnik, działający aktywnie, te ostatnie zaś posiadają zasięg psychiczny i zasięg fizyczny (szkoda bezpośrednia i obawa przed szkodą). Pola niebezpieczne powstają łącznie z istnieniem jakich faktów życia ludzkiego. Stąd też łatwem jest przewidzieć naogół, gdzie i kiedy one powstają. Pola niebezpieczne są albo pojedyncze i nie wiążą się z innemi polami, albo też przeciwnie stoją w bezpośrednim związku z innemi polami, wytwarzając t. zw. płaszczyzny pól niebezpiecznych, np. płaszczyzną będą kradzieże kieszonkowe, dokonane przez jakąś bandę w różnych miejscach państwa, albo też np. akcja sabotażowa. Płaszczyzny, są to skupienia pól niebezpiecznych, wynikłych

z istnienia jednej i tej samej przyczyny i stanowią jednostkę wyższego rzędu. Bardziej szczegółowe omówienie pól niebezpiecznych czytelnik znajdzie w mej pracy „Naukowa Organizacja Bezpieczeństwa“, druk w „Przeglądzie Naukowej Organizacji“ w numerze czerwcowym 1931 r.

Pozatem w bezpieczeństwie odgrywają rolę ważną 2 czynniki, przypadek i zła wola przestępcy, względnie leżące między jednym i drugim niedbalstwo i niedopatrzenie.

Poza polami niebezpiecznymi, dającymi się przewidzieć, istnieją pola nieprzewidziane, które bardzo często siłą swego natężenia wywołują konieczność silnej reakcji ze strony organów bezpieczeństwa. W skrócie starałem się przedstawić zjawiska niebezpieczne jako pola niebezpieczne. Naturalną reakcją na te pola jest organ bezpieczeństwa. Każdy policjant stanowi pole bezpieczeństwa o dwojakim zasięgu: fizycznym i psychicznym. Zasięgi te można zmieniać, zwiększać lub zmniejszać, zależnie od potrzeby, np. możemy powiedzieć, że policjant umundurowany, stojący na widocznym miejscu, posiada znaczny zasięg psychiczny. Ten sam policjant, stojący w tym samym miejscu, ubrany po cywilnemu, ma znacznie mniejszy zasięg psychiczny, zasięg fizyczny pozostaje ten sam. Możemy powiedzieć, że tam, gdzie mamy do czynienia z przestępstwem zorganizowanym, działalność zasięgu psychicznego jest minimalna i należy operować zasięgiem fizycznym, odwrotnie tam, gdzie przewidujemy naruszenie bezpieczeństwa przez niedbalstwo, z przypadku, lub też przestępcą jest początkującym, zasięg psychiczny odgrywa znaczną rolę. Prawem służby bezpieczeństwa jest wzajemne i stałe przeciwdziałanie pól bezpieczeństwa polom niebezpiecznym. To,

w jaki sposób zwalczać pola niebezpieczne, będziemy nazywać polityką bezpieczeństwa. Polityka bezpieczeństwa musi przewidywać pewną klasyfikację niebezpieczeństwa co do stopnia jego ważności. I tak na pierwszym miejscu stoją pola niebezpieczne, godzące w ustrój państwowy i społeczny. Następnie z kolei najważniejszymi będą płaszczyzny pól niebezpiecznych, które swoją działalnością wywołują niepokój i zakłócają normalny bieg życia społecznego, ekonomicznego, kulturalnego, są to przestępstwa zorganizowane i t. p. Na trzecim miejscu stać będą pola niebezpieczne, wyrządzające poważniejsze szkody moralne czy materialne, dokonane przez pojedynczego człowieka pod wpływem nagłych stanów emocjonalnych. Następnie pójdą wszystkie inne. Z zestawienia tego wynika, pomijając działania antypaństwowe i antyspołeczne, że np. szereg drobnych kradzieży drobiu, dokonywanych przez zorganizowaną bandę, więcej interesuje policję, niż np. zabójstwo matki przez syna w uniesieniu, a to ze względu na wyższy, że tak powiem, stopień organizacyjny pierwszego faktu, który jest już płaszczyzną pól niebezpiecznych, gdy drugi jest pojedynczym polem, aczkolwiek grozi za niego wielka kara, za pierwsze zaś stosunkowo mała. Natomiast jeżeli chodzi o działalność policji, pierwsze z nich wymaga niewspółmiernie większej pracy i stosowania już pewnej wyższej metody, niż drugie.

Analizując rozwój pola niebezpiecznego w czasie, dojdziemy do przekonania, że rozwój ten jest różny. Będę miał tutaj na myśli pola niebezpieczne wywołane działaniem woli ludzkiej i nazywać je będę przestępstwami. Dla ułatwienia pojęcia dzielę czas przestępstwa od chwili powstania zamiaru aż do całkowitej jego likwidacji na trzy fazy.

Pierwsza, to przedpole, obejmująca zamiar i plan, druga, to pole właściwego przestępstwa, obejmująca moment od rozpoczęcia czynności bezpośredniej aż do opuszczenia miejsca przestępstwa, trzecia, to jest ucieczka i zatarcie śladów (rys. 6). Otóż pod kątem widzenia tych trzech faz, przestępstwa układają się bardzo różnolicie, np. zwykła kradzież domowa będzie miała wszystkie trzy fazy mniej więcej równe, a np. kradzież dokumentów państwowych będzie miała bardzo rozległe przedpole, gdyż przygotowania do tej kradzieży muszą trwać długo, być bardzo precyzyjnymi, sama kradzież odbędzie się niewspółmiernie do tego krótko i wreszcie ucieczka i zatarcie śladów będzie trwało również dość krótko. Wreszcie jeśli weźmiemy np. masowy przemyt narkotyków, to przedpole będzie bardzo krótkotrwałe, przygotowania bowiem odbywały się poza granicami państwa, sam fakt przemytu, czyli druga faza, odbywać się będzie dość szybko, natomiast trzecia faza, sprzedaż narkotyków, będzie trwała niewspółmiernie długo, gdyż wymaga ona dobrze zorganizowanego paserstwa i odpowiedniego rynku zbytu. Ta krótka analiza wskazuje nam na to, że i działalność organów bezpieczeństwa musi być zależna od rozwoju przestępstwa. W wypadku, gdy wszystkie trzy fazy są równe, lub też pole właściwego przestępstwa jest dominujące w stosunku do przedpola i zapola, wystarczy skoncentrowanie uwagi na miejscu ewentualnego przestępstwa i będzie się miało gwarancje zapobieżenia zamierzonemu czynowi przestępnemu. W wypadku kiedy przedpole jest wielkie, a pole właściwego przestępstwa bardzo małe, uwaga policji musi być skoncentrowana na przedpolu i tutaj trzeba starać się już o zlikwidowanie przestęp-

stwa. Również w trzecim wypadku, gdy zapole jest wielkie, policja ma największe szanse właśnie tutaj uchwycić nici przestępstwa i dotrzeć do właściwej przyczyny. Możemy powiedzieć, że przestępstwa o wielkim przedpolu i wielkim zapolu, są to przeważnie przestępstwa zorganizowane i wymagające więcej wysiłków.

Jeżeli wyobrazimy sobie jakąkolwiek część terenu o stosunkowo wszechstronnej przestępczości, to na tym terenie zauważymy przestępstwa różnych typów. Wyobraźmy sobie, że pieczę nad bezpieczeństwem na tym terenie ma komendant jakiegoś oddziału policji. Może on doskonale na podstawie przewidywania zapobiec przestępstwom, których faza środkowa, t. j. pole właściwego przestępstwa, jest znaczna, lub jeżeli dane przestępstwo jest symptomatycznym. Natomiast komendant danego oddziału nie będzie mógł wiedzieć, czy np. dana kradzież kieszonkowa jest zjawiskiem symptomatycznym, czy też jest tylko małym ogniwkiem w działalności jakiejś bandy kieszonkowców. Dla wytropienia jednak takiej bandy musi istnieć organ policyjny, któryby miał możliwość zaobserwowania innych zjawisk podobnych do tego i wyciągnąć odpowiednie wnioski, zmierzające do likwidacji bandy. Już na bardzo małym odcinku kryminalnym, np. zorganizowana kradzież rowerów, fakty wymykają się z pod obserwacji komendanta jednego oddziału. To nas prowadzi do następujących rozważań:

Jak już zaznaczyłem powyżej, zjawisko niebezpieczeństwa jest zjawiskiem przestrzennym, rozwija się bowiem nie tylko w terenie (na płaszczyźnie), ale i w czasie (pionowo). Dla skutecznego zwalczania przestępstw zorganizowanych lub tworzących płaszczyzny pól niebezpiecznych, na-

ieży przedewszystkiem zaobserwować rozwój przestępstwa lub przestępstw i wzajemny ich związek. W tym celu stworzyć należy pewne kryteria porównawcze, otóż pierwszym kryterjum będzie kryterjum:

1. formy — jeżeli 2 zjawiska niebezpieczne są podobne co do formy, a więc posiadają jakieś wspólne cechy, zwłaszcza gdy chodzi o przestępstwo, podobieństwo sposobu dokonania i przedmiot przestępstwa, prawie zawsze należy szukać wspólnej przyczyny tych zjawisk. Przyczyną tą będzie albo jakiś podkład społeczny, ekonomiczny, polityczny lub też w małej skali działanie woli przestępnej jednostki lub jednostek;

2. kryterjum ciągłości — w przeciągu pewnego czasu dokonywane są przestępstwa, których niektóre cechy są do siebie podobne (np. sposób, przedmiot przest. i t. d.) na przestrzeni pewnego okresu czasu, da się drogą porównań niektórych cech przy zastosowaniu kryterjum formy skonstruować całość i odpowiedzieć sobie na tych 6 klasycznych pytań, kto?, co?, gdzie?, dlaczego?, czem?, z kim?

3. kryterjum ilości — polegające na zaobserwowaniu większej ilości zjawisk mniej więcej równoczesnych na pewnych różnych odcinkach terenu. Uwzględniając zjawiska, które w świetle kryterjum ciągłości nabierają wyraźnych kształtów, można stworzyć ogólną zasadę powstawania pól niebezpiecznych na terenie obejmującym niekiedy całe państwo i wynaleźć środki do usunięcia przyczyn. Kryterjum ilości może mieć zastosowanie do zjawisk o szerszym zakresie (bezrobocie, jego skutki, akcja polityczna, wybory i t. p.).

Zastosowanie powyższych kryterjów prowadzi nas w konsekwencji do konieczności koordynacji

pracy policji. Koordynacja ta powinna być wielostopniową w zależności od tego, o jakie przestępstwa chodzi. Są przestępstwa, które nie wychodzą poza promień kilkunastu kilometrów (zorganizowane kradzieże drobiu). Kradzieże z włamaniem mogą obejmować już kilka powiatów, a przestępstwa antypaństwowe cały teren państwa. Dlatego też organy koordynujące powinny znajdować się w ośrodkach działalności poszczególnych płaszczyzn niebezpiecznych.

Podstawowym prawem naukowej organizacji jest prawo harmonii, które między innymi mówi o współmierności środka i celu. Wydaje mi się niemożliwym stworzenie organizacji policji, inaczej mówiąc stworzenie układu środków do walki z niebezpieczeństwem, jeżeli nieznany jest przeciwnik. Sądzę, że poprzednie wywody w sposób dosyć dokładny, aczkolwiek i niewątpliwie niewystarczający, jako pierwsza tego rodzaju próba, dały nam jaką taką analizę niebezpieczeństwa, na podstawie której możemy już zróżniczkować środki i dążyć do tego ideału, że dla danego zadania zużyjemy tylko tyle środka, ile rzeczywiście nam będzie potrzeba. Środkami policji to są przede wszystkim ludzie, odpowiednio wyekwipowani i wyszkoleni. Wszelki nadmiar jak i niedobór środków jest szkodliwy i kosztowny. W dzisiejszym układzie służby bezpieczeństwa rzuca się w oczy dysharmonia między środkiem i celem chociażby w ponad miarę rozbudowanych programach szkół policyjnych. Uwaga ta zresztą może się tyczyć i wielu innych dziedzin.

Twierdzę, że do pełnienia służby bezpieczeństwa powinni być funkcjonariusze odpowiednio fachowo przygotowani — obecny stan, że np. o wystąpieniu policji wobec tłumu może decydo-

wać niekiedy przypadkowo delegowany urzędnik administracyjny — uważam za niecelowy, a nawet szkodliwy.

Zanim przystąpię do szkicowania projektu organizacji policji, chciałbym przedtem sprostować pewne pojęcia dotychczas dominujące, a dla organizacji bardzo ważne. Otóż istnieje pojęcie t. zw. służby prewencyjnej i represyjnej, oparte ściśle na pojęciach prawniczych, to znaczy, że prewencją nazywa się działalność policji w czasie przygotowania i usiłowania i wykonania przestępstwa, represją natomiast czynności, zmierzające do schwytania przestępcy. Pojęcia te niezbędne przy prawem kwalifikowaniu czynu nie wytrzymują krytyki z punktu widzenia organizacji. Weźmy przykład, policjant, będący w służbie obchodowej, zatrzymał osobnika z tobołkiem pod pachą, wydającego mu się podejrzanym. Po doprowadzeniu na posterunek okazało się, że osobnik ów godzinę przedtem dokonał kradzieży w sąsiedniej miejscowości. Czy policjant ten wykonał czynność prewencyjną czy represyjną? Otóż jedną i drugą. W stosunku do faktu danego przestępstwa, którego dopuścił się ten osobnik, represyjną, wogóle zaś charakter całej służby policjanta miał cechy służby prewencyjnej i policjant nie wiedział, kogo przytrzymuje. A więc dowolnie wybrany, a tak częsty przykład wskazuje, że gdy chodzi o działalność policji na pograniczu pojęć służby prewencyjnej i represyjnej, istnieją zjawiska, których nie da się podciągnąć ani pod jedno, ani pod drugie. Jedynie koncepcja pola niebezpiecznego, którem będzie jednakowo i przestępca, który planuje dokonanie przestępstwa, jak i przestępca, który już dokonał przestępstwa, wprowadza pewną unifikację i jednolitość w pojmowaniu czynu przestępczego.

go. Pole niebezpieczne wyobraża pewną komórkę zjawisk, dającą się analizować w ruchu i czasie. Pojęcia prawnicze są z natury nieruchomymi i nie nadają się do określania tego rodzaju zjawisk.

Pole niebezpieczne jako komórka przypomina nam metodę badań przyrodniczych. Wszędzie, gdzie trzeba, ma się do czynienia ze zjawiskami przestrzennymi, zmiennymi w czasie i miejscu, metoda ta wydaje mi się być lepszą.

Na tych samych pojęciach wyrosło w policji pojęcie służby śledczej, która z początku była przeznaczona głównie do służby „represyjnej“, w odróżnieniu do policji mundurowej, której zadaniem była służba „prewencyjna“. Właśnie ta służba śledcza, a właściwie złe jej ujęcie, wprowadzają tyle zamętu do organizacji policji. O ile sobie przypominamy, w przeciągu 12 lat istnienia Policji Państwowej przynajmniej 5 razy reorganizowano służbę śledczą. Otóż według utartego pojęcia, służba śledcza oznaczać ma pewne specjalne organa policji, urzędujące po cywilnemu i zaopatrzone w większy arsenał wiedzy kryminalnej. Natomiast do dziś dnia nie jest jasne, jakie sprawy podlegają tej służbie śledczej. Prawdopodobnie zależy to niekiedy od przypadku, gdyż organa policji mundurowej przeważnie na prowincji bardzo często prowadzą dochodzenia w bardzo skomplikowanych sprawach, a funkcjonariusze służby śledczej w miastach prowadzą dochodzenia o drobne kradzieże. Życie więc naruszyło tutaj w sposób jaskrawy sztuczną koncepcję organizacyjną. Jeżeli już mamy mówić o jakiejś służbie śledczej, to chyba możemy mówić jedynie o pewnych funkcjach policji, wyodrębnionych z pośród innych funkcji, które spełnia policja. Mojem zdaniem te funkcje śledcze

to są funkcje, które policja spełnia w odniesieniu do konkretnego wypadku przestępnego (śledzi, dochodzi, bada) lub też w odniesieniu do pewnej płaszczyzny przestępstw. Według mojego mniemania nie należy tworzyć jakiejś odrębnej policji śledczej, gdyż nigdy nie znajdziemy dla niej odpowiednio skonstruowanej formy istnienia, tem bardziej, że funkcje śledcze spełnia cała policja. To co nazywamy dzisiaj „służbą śledczą“, jest nic innego tylko pewnym środkiem bardziej doskonałym, lepiej wyszkolonym do spełnienia pewnych funkcji, jednak środkiem źle użytym. Na tle moich rozważań organy śledcze pojedyncze, czy też zorganizowane wydziały, czy urzędy powinny być skupieniem środków i to skupieniem celowo rozmieszczonem. Mogą powstać fakty, że niejeden policjant mundurowy (komendant posterunku) jest uzdolnionym w kierunku kryminalnym. Taki da sobie radę z wszystkimi przestępstwami bez pomocy organów specjalnych, albo może przejśćowo w jakiejś niezbędnej miejscowości powstać potrzeba przebrania policjantów umundurowanych po cywilnemu w pewnych porach doby dla schwycenia bandy złodziejskiej. Po schwyceniu tej bandy następuje spokój na dłuższy czas i policjanci mogą znów pełnić służbę w mundurach. W tym wypadku ubranie cywilne zmniejsza zasięg psychiczny i zwiększa zasięg fizyczny. Jest tutaj tylko odpowiednie operowanie zasięgami fizycznym i psychicznym, różnica w wielkości zasięgów nie jest różnicą istotną, stąd też nie ma istotnej różnicy między „policją mundurową“ a „policją śledczą“. Mam wrażenie, że i tutaj działa raczej pewna sugestia pewnych szablonowych pojęć, którym przypisuje się niewłaściwe znaczenie.

Reasumując te wywody uważam, że należy or-

ganizację policji oprzeć na następujących zasadach:

1. koordynacja pracy policji na podstawie kryteriów porównawczych,
2. wyodrębnienie ścisłego bezpieczeństwa (określonego polem niebezpiecznym) od funkcji innych, wcale albo bardzo luźno z bezpieczeństwem związanych,
3. odpowiednie wykorzystania zasięgów psychicznych i fizycznych organów bezpieczeństwa,
4. ścisłe przestrzeganie zasady harmonii między celem i środkiem.

Dotychczas nie jest wyodrębnione pojęcie funkcji bezpieczeństwa, to też wieczne spory o kompetencje dodawania i odejmowania czynności policji są na porządku dziennym. Odbija się to i na organizacji władz bezpieczeństwa. Np. wojewódzkie wydziały bezpieczeństwa poza ścisłym bezpieczeństwem mają sprawy bardzo luźne, albo wcale z nimi nie związane, jak np. cały dział polityczny, licencje, pozwolenia na broń, paszporty i t. d. Chcąc organizować służbę bezpieczeństwa, należy przede wszystkim odpowiedzieć sobie na pytanie, jakie zjawiska niebezpieczne mają wejść w zakres działalności. Otóż mojem zdaniem na pytanie to odpowiada pojęcie pola niebezpiecznego, którego cechy opisane zostały powyżej.

Do działalności policji należeć będą tylko zjawiska, gdzie wyraźnie są zarysowane 3 fazy, pola, przedpola i zapola. Nie można powiedzieć, aby np. pozwolenie na broń względnie paszporty nie miały związku z bezpieczeństwem. Nie można jednak twierdzić, aby do tego rodzaju czynności administracyjnych dało się zastosować pojęcie pola niebezpiecznego, stąd też tego rodzaju funkcje powinny należeć do policji tylko ubocznie, t. zn. że

policja będzie organem, który dostarcza wiadomości urzędom administracyjnym i wykonywa ich zlecenie czasem w rzeczach luźno z bezpieczeństwem ściśle związanych, same zaś decyzje i akty prawne należą już nie do policji, a do władz innych. Policja, będąc organem ściśle zespolonym z administracją wewnętrzną państwa, musi z konieczności przyjąć taki sam podział terytorjalny, chociaż granice jednostek administracyjnych są zbyt sztywne i nie mogą być zmienne, tak jak zmiennymi są warunki bezpieczeństwa. Dlatego też bardzo ważną cechą organizacji służby policyjnej musi być uniezależnienie się od granic administracyjnych. Jednem słowem musi istnieć koordynacja między oddziałami policyjnymi, ujętymi w pewne grupy, które odpowiadają mniej więcej pewnej całości zjawisk przestępnych.

Policja powinna stanowić jednolity organ o jednej władzy naczelnej dla następujących powodów:

1. w razie konieczności wojny jednolity korpus policji może lepiej spełnić swoje zadanie, będąc w czasie pokoju jednolicie zorganizowanym na wzór wojskowy,

2. koordynacja czynności policyjnych, wybiegających poza ramy granic administracyjnych, jest znacznie ułatwiona przy jednolitem kierownictwie.

Powracając jeszcze do prawa harmonji, to jest do celowego wyzyskania środka, rzuci nam się w oczy w dzisiejszych stosunkach pewna anomalja, a mianowicie najwyżsi oficerowie policji, komendant główny i jego sztab, komendanci wojewódzcy, inspekcyjni i t. d., są od spraw bezpieczeństwa odsunięci. A więc najstarsi i najdoświadczeńsi w służbie bezpieczeństwa funkcjonariusze są niewyzyskani i rolę ich sprowadza się do czynności wewnętrzno-administracyjnych. Nadmiar sił skon-

centrowanych na odcinku pracy wewnętrzno-administracyjnej powoduje pewną wybujałość form w tym kierunku, form, których bezpieczeństwo zupełnie nie wymaga, a z drugiej strony wykonywuje się czynności zupełnie niepotrzebne, mające znaczenie czysto formalne. Rezultat jest taki, że to nierównomierne rozlokowanie sił daje nam przerost formy nad treścią. A treścią służby policyjnej ma być bezpieczeństwo. Życie jednak robi swoje, więc konsekwencją tego stanu jest rzecz bardzo szkodliwa, stworzono bowiem urzędy śledcze, których rola ze względu na uzależnienie ich od komendantów wojewódzkich i równocześnie naczelników wydziałów bezpieczeństwa jest niewdzięczną i wywołuje niezadowolenie, a co najgorsze, wprowadza się dwoistość rozkazodawstwa.

Przy kreśleniu projektu organizacji staram się uwzględnić jeszcze jeden czynnik, a mianowicie: stałość polityki personalnej przy obsadzaniu stanowisk administracyjnych. Polska nie może sobie pozwolić na luksus każdorazowych zmian na stanowiskach wojewodów, dyrektorów departamentów i starostów przy zmianie Rządu, będącej wynikiem takich lub innych układów politycznych. Na szczęście w chwili obecnej nic nie zapowiada, aby stałość miała być naruszona. Utrwała się system, który ma ustabilizować się i stanowić podstawę rządzenia — trwały system biurokratyczny, oparty na odpowiednim doborze personelu urzędniczego.

Podstawą całej koncepcji jest, że Komendant Główny P. P. jest kierownikiem bezpieczeństwa w państwie i działa w zastępstwie Ministra Spraw Wewnętrznych, od którego jest całkowicie zależny. Komendant Główny ma 2 zastępców, jed-

nego dla spraw administracyjno-personalnych i gospodarczych, drugiego dla spraw bezpieczeństwa, ten ostatni sprawuje mniej więcej tę samą czynność co obecnie Wydz. Bezp. Min. Spraw Wewnętrznych i Naczelnik Centr. Sł. Śledczej. Organizacja, wyszkolenie, inspekcja i mob. zależą od Komendanta Głównego bezpośrednio. Dalej, Komendant Wojewódzki jest szefem bezpieczeństwa w województwie i działa w zastępstwie Wojewody, od którego jest całkowicie zależnym służbowo. Wojewoda jest całkowicie władzą przełożoną policji w województwie. Komendant Wojewódzki ma 2 zastępców, jeden dla spraw administracyjno-personalnych, drugi dla spraw bezpieczeństwa; mob., inspekcja, organizacja należą do Komendanta Wojewódzkiego bezpośrednio. Obecnie wydziały bezpieczeństwa zostałyby zlikwidowane, a sprawy bezpieczeństwa publicznego przeszły do Komend Wojew., natomiast inne luźno z bezpieczeństwem związane do innych wydziałów.

W powiecie Komendant Powiatowy (miasta) jest szefem bezpieczeństwa w powiecie (mieście) i podlega służbowo staroście i działa w jego zastępstwie.

Projekt ten oczywiście wymaga szczegółowego opracowania, linja zasadnicza jest jednak dość jasno wytknięta.

Jak każdy projekt niewątpliwie nie jest doskonałym i z pewnością spotka się z zarzutami, tak ze strony czynników administracyjnych, jak i czynników policyjnych. Chcę zgóry na te zarzuty odpowiedzieć.

Administracja może zarzucić, że zanadto koncentruje się bezpieczeństwo w rękach organu na pół wojskowego i że poniża się czynnik, że tak po-

wiem cywilny, który ma niekiedy lepsze odczucie sytuacji.

Na zarzut ten odpowiedziałbym, że administracja w osobie Ministra, Wojewody i Starosty, mając całkowitą władzę służbową, może modulować postępowanie organów policyjnych, pozatem uważam, że społeczeństwo dostatecznie przyzwyczało się do munduru policyjnego przez 13 lat istnienia Państwa Polskiego. Taki system będzie jednak wymagał głębszego zainteresowania się osobistego Wojewodów i Starostów sprawami bezpieczeństwa. Wojewoda, Starosta, ma być tym czynnikiem, który będzie musiał wyrabiać sobie właściwą ocenę sytuacji w każdym kierunku i przewidzieć wpływ, jaki ta sytuacja ogólna będzie miała na bezpieczeństwo. A więc automatycznie nastąpi równowaga między czynnikiem wojskowym i cywilnym i obawy o hipertrofię w jednym czy drugim kierunku są chyba nieuzasadnione. Z przeciwnej strony może powstać zarzut, że naruszy się jednolitość korpusu policji przez, że tak powiem, rozparcelowanie go pomiędzy Województwa i Starostwa, przez to, że jako władze przełożone wprowadza się Wojewodę i Starostę. Jak już wyżej zaznaczyłem, policja stanowić ma jednolity korpus. Sądzę, że każdy Starosta czy Wojewoda będą rozumieli zasady organizacji policji i oczywiście lojalnie się im podporządkują. Jednolitość korpusu polegać ma przede wszystkim na istnieniu jednolitych zasad wewnętrzno-organizacyjnych i wyszkoleniu, obowiązujących cały korpus. Sprawy te będą ustanowione centralnie przez Min. Spraw Wewnętrznych lub Komendanta Głównego jako jego zastępcę i oczywiście nawet więcej będą respektowane przez władze II i I instancji, niż dziś są respektowane za-

rządzenia Komendanta Głównego, gdyż pochodzić będą od wspólnej władzy służbowej Ministra.

Natomiast zdaniem mojem projekt ten ma zalety niezastapione:

1. utrzymuje zasady jednolitości korpusu policji,

2. usuwa niejasności stosunku władz administracyjnych do policji i wynikającą stąd dwoistość rozkazodawstwa. Obecnie zwłaszcza przy załatwianiu spraw personalnych policji, wynikają między Komendami policji a władzami administracyjnymi zatargi, tak jakby te 2 czynniki miały jakąś sprzeczność interesów; jest to wada organizacji, która jest winną, że wogóle powstaje możliwość istnienia takiej sprzeczności. Usuwając dwoistość władz, usuwa się i tę fikcyjną sprzeczność, gdyż wszystkie sprawy załatwia jedna władza przełożona, zamiast istniejących 2: policji i administracji, zamiast 4 komórek tylko 2 (rys. 2),

3. wykorzystuje całkowicie prawie starszych oficerów policji do służby bezpieczeństwa,

4. jako prostszy jest tańszy.

Na zakończenie chciałbym się usprawiedliwić, dlaczego w planie organizacji nic nie wspomniałem o t. zw. „służbie śledczej“ i tylko dlatego daję tych kilka słów wyjaśnienia, że istnieje chyba w całym świecie zbyt utarte pojęcie o jakiejś bardzo głębokiej różnicy między t. zw. policją śledczą a mundurową.

Jeszcze raz powtarzam, że funkcjonariusz śledczy jest funkcjonariuszem policji jak każdy inny, jest tylko różnica w budowie jego zasięgu fizycznego i psychicznego, jest on przeznaczony jako reprezentujący, doskonalszy w pewnej dziedzinie środek śledczy do specjalnych zadań. Stąd też jestem za utrzymaniem nazwy funkcjonariusz

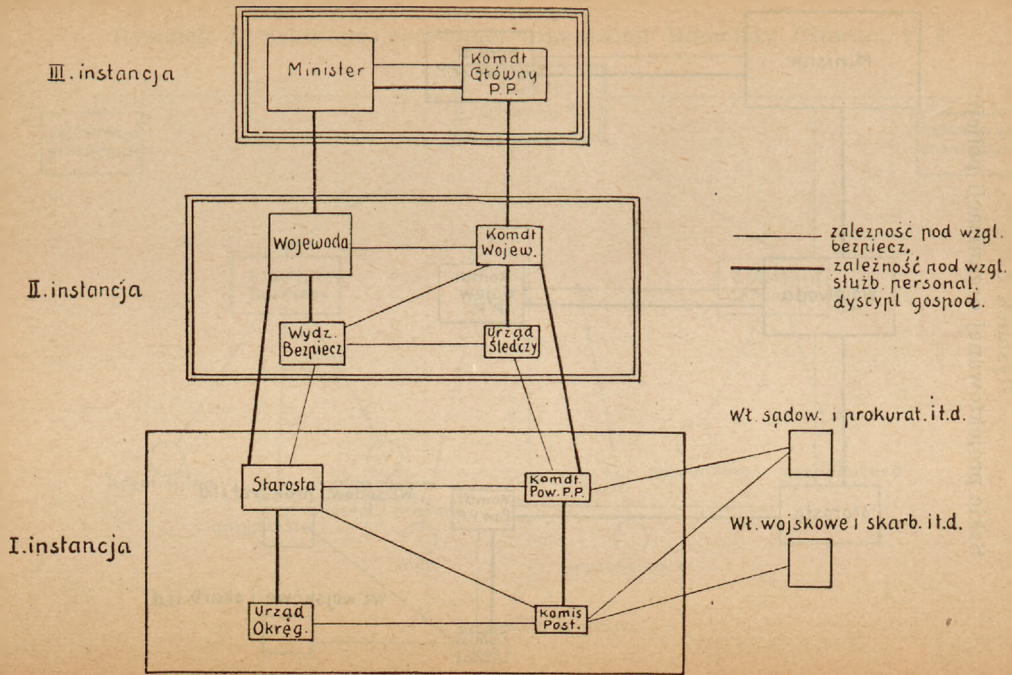
śledczy, natomiast przeciwny jestem istnieniu nazw w rodzaju Centrala Służby Śledczej, Urząd Śledczy, Wydział Śledczy. Uważam, że wszystkie czynności, które nie są bezpośrednio związane z bezpieczeństwem ścisłym, mogą być wyodrębnione i dlatego też cała rejestracja przestępstw powinna być wyodrębniona jak gdyby jakaś służba pomocnicza, zależna od Komendanta Głównego, mająca własnego kierownika, któremu by podlegały oddziały prowincjonalne, ustanowione tam, gdzie są one rzeczywiście potrzebne. Pozatem istnieją oddziały śledcze. Podstawą do istnienia oddziału śledczego jest istnienie przestępstw zorganizowanych, t. zn. płaszczyzn niebezpiecznych. Oddziały śledcze, to są bazy, które wysyłają swoje organa tam, gdzie to jest potrzebne, gdzie istnieją lub powstają płaszczyzny niebezpieczne. Gdy płaszczyzny znikną, organ śledczy powinien być wycofany. Stąd też jestem przeciwny przywiązywaniu organów śledczych na stałe do mniejszych jednostek, gdyż chwilowa potrzeba mija i dany organ pozostaje niewykorzystanym.

Organizacja oddziałów śledczych musi ulegać zmianom:

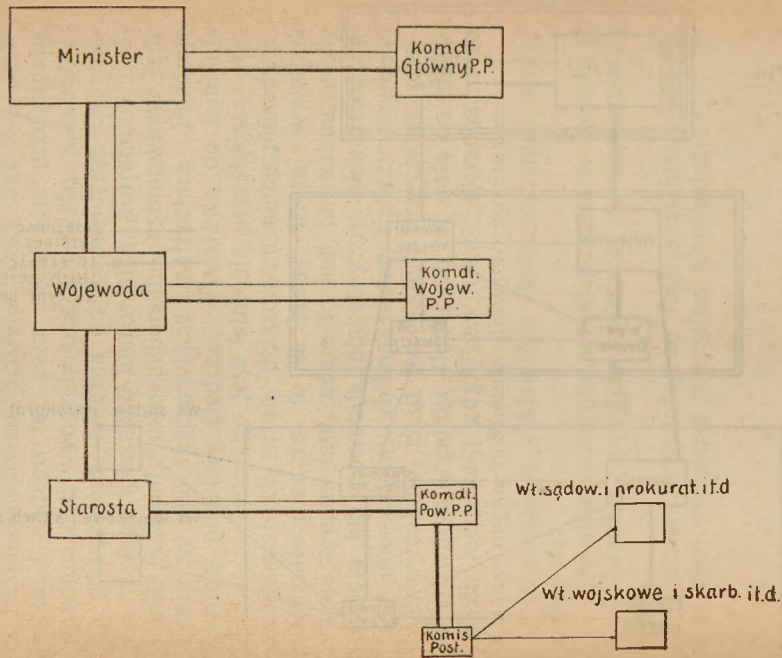
1. według rozwoju przestępczości w terenie,
2. według rozwoju płaszczyzn niebezpiecznych.

Pozatem uważam, że funkcjonariusz śledczy powinien otrzymać specjalne wykształcenie.

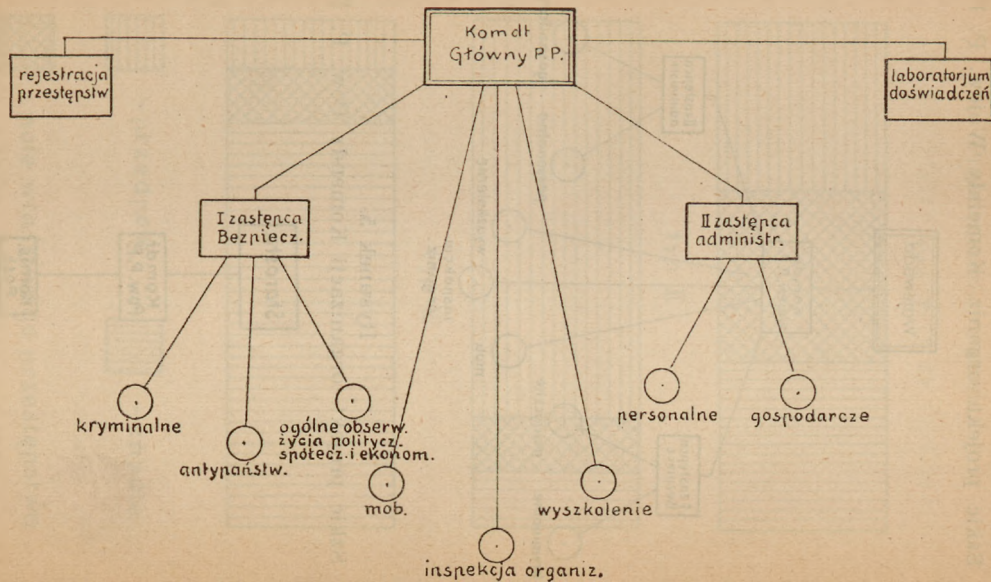
Rysunek 1.
Szkic istniejącej organizacji policji.

Rysunek 2.
Szkie projektowanej organizacji policji.

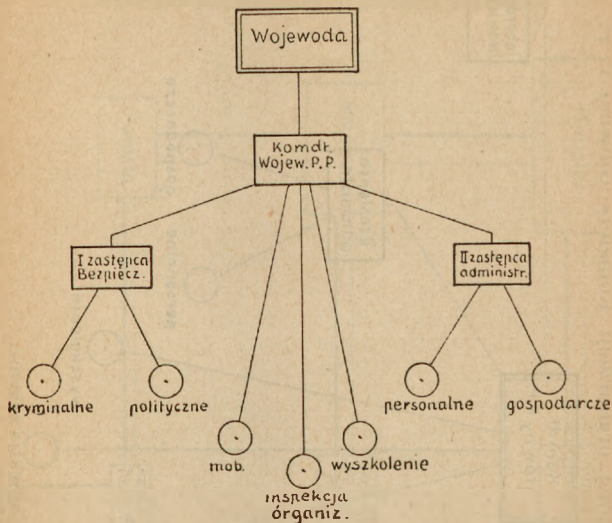

Rysunek 3. Szkic projektowanej organizacji Komendy Głównej P. P.

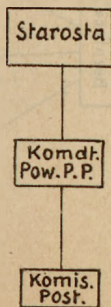
Rysunek 4.

Szkic projekt. organiz. Komendy Wojew. P. P.

Rysunek 5.

Szkic projekt. organizacji Komendy Pow. P. P.

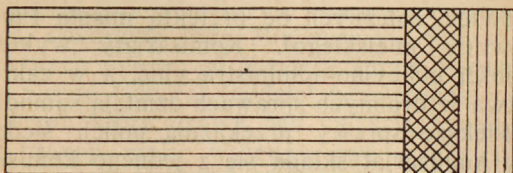

Rysunek 6.
Przestępstwo w czasie.

typ I.

typ II.

typ III.

- przedpole

- запole

- przestępstwo właściwego przestępstwa

Insp. JÓZEF ŻÓŁTASZEK
Główny Kmdt. Pol. W. Śl.

Uwagi o policji paryskiej.

1. Policja.

Policja francuska nie jest jednolicie zorganizowana na terenie Paryża, spotykamy kilka rodzajów organów, przeznaczonych do przestrzegania bezpieczeństwa, a więc w pierwszym rzędzie dyrekcja policji sądowo-śledczej (la Direction de la Police Judiciaire), odpowiadająca niejako Urzędowi Śledczemu. Pozatem istnieje 76 komisariatów policji, zależnych od prefekta miasta Paryża (wojewody miejskiego). Komisariaty wykonują czynności policyjno-administracyjne, a w zakresie śledztwa w drobnych sprawach działają samodzielnie, większe sprawy przekazują policji śledczej. Każdy komisariat składa się z jednego komisarza i kilku urzędników. Do komisariatu policji należy również ogólny nadzór nad bezpieczeństwem na jego terenie. Oprócz tego istnieją posterunki policji umundurowanej, niezależne od komisariatów, których ilość równa się mniej więcej ilości komisariatów, przeciętna siła jednego posterunku około 50—60 funkcjonariuszów tak zwanych gardiens de paix (stróżów pokoju), których zadaniem jest pełnienie służby na ulicy i obserwowanie zjawisk, mogących zakłócić bezpieczeństwo. Do nich należy regulowanie ruchu i meldowanie o wszystkich spostrzeżeniach, które następnie interesują się komisariaty policji. Policjanci pełnią w dużej ilości służbę obserwacyjną na rowerach. Prócz tego w kilkunastu punktach Paryża są skonsygnowane rezerwy, zaopatrzone w samochody i motocykle, gotowe na każde zawołanie.

Prócz tych 2-ch organów jest jeszcze la garde municipale (gwardja narodowa), na pół wojsko, na pół policja, stanowiąca rezerwę w razie rozruchów, posiadająca konnicę i środki do rozpraszania tłumu. W demokratycznej Francji nie zniesionoby, aby kiedykolwiek wojsko miało występować przeciwko tłumowi, a że jednak odpowiednia siła jest potrzebna, więc nazwano ją gwardją narodową. Te siły pozostają w rozporządzeniu prefekta policji.

Ponieważ nowoczesne państwo wymaga kierownictwa bezpieczeństwa jednolitego, a więc i Francja z jednej strony posiadając tradycję policji miejskich, komunalnych, których skasować się nie da, stworzyła przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych zależną od Ministra Spraw Wewnętrznych Sureté Général (oddział bezpieczeństwa publicznego), który czuwa nad całością bezpieczeństwa Francji, mając wszędzie swe urzędy, często wtrącające się w wykonywanie obowiązków policji, a nawet obejmujące kierownictwo poszczególnych spraw, przeważnie jednak spraw natury politycznej, rzadziej kryminalnej. Organizacja taka wywołuje spory o kompetencję, ubieganie się o poszczególne sprawy, czasem wzajemną niechęć. Jednak wszystko to jakoś idzie, gdyż Francuz potrafi znaleźć złoty środek nawet za cenę ominięcia przepisów, gdy one są zbyt uciążliwe i krępujące rozwój życia.

Policja śledcza (La police judiciaire): Dyrekcja Policji Śledczej ma za główne zadanie dochodzenie przestępstw, zebranie dowodów i przekazywanie sprawców sądowi. Składa się ona z około 800 funkcjonariuszów, siedziba jej jest w prefekturze policji. Służba całej policji podzielona jest na działy:

1. Dyrekcja (biuro wicedyrektora administracyjnego, coś jakby biuro prezydjalne).

2. Poszczególne brygady, przeznaczone do ścigania przestępstw.

3. Kontrola ruchu ludności.

4. Biuro poszukiwań i pościgów.

5. Biuro i archiwum.

6. Komisarjaty Policji, o których była mowa powyżej i specjalne delegacje.

Dyrekcja Policji Śledczej wydaje zlecenia 76 komisarjatom miasta Paryża, jak również komisarjatom położonym w okolicach Paryża, mających ok. 2,000.000 ludności. Personel kancelaryjny należy do stanu policji śledczej.

Brygady śledcze: Dyrekcji Policji podlega jeden komisarz główny (Commissaire divisionnaire) i 3-ch komisarzy śledczych (commissaires). Pozatem następujące brygady:

1. Brygada specjalna, kierowana przez komisarza głównego (jest to stopień służbowy) przy pomocy tak zwanego inspektora głównego. Składa się z 40-tu do 50-ciu ludzi specjalnie wybranych z innych brygad, jako najzdolniejszych. Brygada ta zajmuje się sprawami szczególnej wagi, jak zabójstwem umyślnem, podrabianiem monet, fałszerstwami znaków pieniężnych, przestępstwami międzynarodowymi, złodziejami hotelowymi, specjalnemi oszustwami, tajemniczemi zniknięciami i obrazą dobrych obyczajów (walka z pornografią), zakres jej działania jest nieograniczony. Dyrekcja powierza jej sprawy specjalnie ważne, trudne i delikatne.

2. Brygada zewnętrzna (de la Voie publique), której stan wynosi około 150 funkcjonariuszów. Brygada ta posiada jednak 2 sekcje, jedna działa na terenie miasta Paryża, druga w okolicach (ban-

lieus). Ta ostatnia jest podzielona na cztery części: północną, południową, wschodnią i zachodnią. Brygada ta ma za zadanie czuwać nad tem, co się dzieje na ulicach, dochodzić przestępstw, które tam powstają, a więc kradzieży z wystaw sklepowych, samochodów, na napady nocne, kradzieże samochodowe itd. Jedna specjalna sekcja tej brygady zajmuje się obrazą moralności publicznej. Ta brygada również zajmuje się hotelami o złej opinii i nocnymi lokalami. Funkcjonariusze tej brygady rozproszeni są po całym terytorjum Paryża i okolicy, znajdują się w ścisłym kontakcie z komisariatami policji, skąd poza właściwymi informacjami zbierają i czerpią wiadomości o dokonanych przestępstwach i różne inne informacje, mogące być przydatnemi. Funkcjonariusz tej brygady ma możliwość zaobserwowania sposobów dokonywania przestępstw, wyciągania odpowiednich wniosków, lub też przy pomocy innych dąży do likwidacji przestępstw, które zaczęły się rozpowszechniać. Funkcjonariusze brygady zewnętrznej są to jakby wyciągnięte macki, przenikające do głębi życia, wyławiające na powierzchnię objawy dla bezpieczeństwa groźne. Stały kontakt z komisariatami policji daje im możliwość porównania i wyciągania odpowiednich wniosków. Brygada specjalna (I-sza) przy dochodzeniach ważniejszych przestępstw posiłkuje się bardzo często wiadomościami funkcjonariuszów brygady zewnętrznej, która jest okiem i uchem policji śledczej.

3. Brygada rezerwowa (la brigade de la permanence), co możnaby przetłumaczyć jako urzędująca bez przerwy. Składa się z około stu funkcjonariuszów; jest przeznaczona do strzeżenia przestępców i stanowi niejako rezerwę dla innych brygad, urzędując bez przerwy dzień i noc. Do tej brygady

przydzieleni są młodzi funkcjonariusze, którzy pod okiem więcej doświadczonych przechodzą wyszkolenie praktyczne. Mają ku temu dużo okazji, ponieważ warunki służbowe zmuszają ich do urzędowania wspólnie z każdą inną brygadą. W skład tej brygady wchodzi jeszcze oddział specjalny, przeznaczony do przeprowadzania aresztowań głównie na polecenie władz sądowych i prokuratur. Funkcjonariusze tego oddziału odznaczają się dużym wzrostem i wielką siłą. Brygada zewnętrzna i brygada rezerwowa podlegają jednemu komisarzowi specjalnemu, który koordynuje ich działalność. Prócz tego są jeszcze na czele każdej brygady inspektorzy główni, a część brygady zewnętrznej przeznaczona dla okolic Paryża ma na czele komisarza policji, jako pomocnika inspektora głównego.

4. (La brigade des notes) jest to brygada do spraw małych i składa się z około 60 ludzi, zbiera wywiady, prowadzi małe dochodzenia dla sądów. Zostaje ona pod rozkazami komisarza I-szej brygady specjalnej, jednak pod bezpośrednimi rozkazami swego inspektora głównego. Dla uregulowania służby funkcjonariusze Paryża i okolicy są podzieleni na sekcje i odcinki. Każdy funkcjonariusz ma przydzielony jeden odcinek.

Sekcja mieszana. Składa się z około 12-tu funkcjonariuszów, ma za zadanie czuwanie nad domami publicznymi, domami schadzek i dokonywanie dyskretnego dozoru nad półświatkiem, bada przekroczenia przepisów handlu narkotykami, zajmuje się też handlem żywym towarem i namawianiem nieletnich do rozpusty. Do tych poszczególnych służb brygady przydzielonych jest kilku inspektorów w komisariatach miasta Paryża, których obowiązkiem jest zebranie pierwszych dowodów w poruczonych sprawach.

Służba ruchu ludności (service des garnis). Ten dział służby składa się z 80 funkcjonariuszów, którzy zajmują się rejestrowaniem i badaniem kart meldunkowych. Jeśli się zważy, że w Paryżu przeciętnie dziennie melduje się w hotelach 8.000 ludzi, to widzimy, że na jednego pracownika przypada około 100 kart meldunkowych, które należy sprawdzić w rejestrach poszukiwanych.

Służba rejestracyjna przestępców. Rozumie się tutaj zbiór wszystkich środków naukowych jak pomiarów antropometrycznych, zmierzających do ustalenia tożsamości osoby przestępcy. Składa się ta służba z wielu oddziałów i około 80 funkcjonariuszów.

1. Oddział antropometryczno-daktyloskopijny, który zajmuje się jedynie mierzeniem i zdejmowaniem odcisków przestępców. Karty z pomiarami idą następnie do kartoteki.

2. Oddział fotograficzny. Równocześnie z pomiarami antropometrycznymi dokonywuje się zdjęć fotograficznych, również funkcjonariusze tego oddziału robią zdjęcia na miejscu przestępstw. Trzeba zaznaczyć, że fotografia złaczona jest ściśle z rejestracją i daktyloskopią, jednak w bardzo rzadkich wypadkach rozsyła się fotografie przestępców celem poszukiwania ich. Oddział daktyloskopijny zajmuje się badaniem śladów, pozostawionych na miejscu przestępstw, klasyfikacją ich i ustaleniem tożsamości osoby przestępcy. Oddział rejestracji poszukiwanych jest to olbrzymi dział, obejmujący około 6 milionów kart poszukiwanych, ułożonych alfabetycznie i nie według pisowni francuskiej, a według brzmienia np.: Renaud i Rainod czytają się jednakowo, ale obaj będą figurować w dziele oznaczonym „reno“.

Przy policji istnieje laboratorium naukowe, w którym dokonywuje się badań śladów krwi, dokumentów itd. Prócz tego przy Dyrekcji Policji Śledczej istnieją cztery t. zw. komisariaty do poruczeń specjalnych sądowych. Głównem ich zadaniem jest wykonywanie poleceń sądowych i spraw poruczonych, a specjalnie spraw finansowych. Na zakończenie dodać należy, że cała ta praca policji śledczej przepływa przez biura, dzienniki podawcze itd.

Spoglądając z naszego punktu widzenia na organizację policji paryskiej, rzucają nam się w oczy rzeczy powiedziałbym trochę niezwykłe, a mianowicie: ani policjanci umundurowani, ani policjanci śledczy (inspecteurs) nie przechodzą żadnej obowiązkowej szkoły fachowej. Szkołą się w czasie próbnej służby przy boku wytrawnych policjantów par excellence praktycznie. Następnie drugą rzeczą znaną jest brak w komisariatach policji maszyn do pisania. Piszę się tam ręką, a maszyny są tam tylko w biurach centralnych. Zmusza to do załatwienia wielu spraw ustnie, przez telefon lub też telegraficznie (aparatus telegraficzny Hughes'a nadaje depesze na wszystkie posterunki jednocześnie). Skarżył się przedemną jeden z funkcjonariuszów, że muszą trzy razy pisać jedno i to samo. Następnie uderza nas ubóstwo lokali. Brak prawie wszędzie tablic informacyjnych, nawet w wielkich i rozległych urzędach. Widocznie Francuzi uważają się za dość inteligentnych, aby trafić tam, dokąd potrzeba, bez napisu. Uważam jednak, że w tym kierunku istnieje tam pewna przesada. Następnie uderza nas w podziale policji kryminalnej to, że t. zw. najważniejsze brygady śledcze wcale nie odpowiadają klasyfikacji przestępstw, jak to jest u nas. Każda brygada czynna jak specjalna,

czy zewnętrzna, czy rezerwowa może zajmować się wszystkimi rodzajami spraw, a przydział danej sprawy funkcjonariuszowi zależy od kierownika, który uważa danego funkcjonariusza za uzdolnionego specjalnie do przeprowadzania danej sprawy. Pomimo tych pozornych herezyj, jakby to nazwać należało z naszego punktu widzenia, służba idzie i idzie dobrze. Układ organizacyjny policji umożliwia dalekie przeniknięcie głębi elementów przestępstwa i szybkie wyłowienie go na powierzchnię. Policja paryska, tj. system wielkiej ilości drobnych kółek połączonych w mechanizm, działający w sposób skoordynowany w oznaczonym kierunku. Organizacja przeważa tutaj nad nauką, ruch dominuje nad masą. Kółka tej maszyny obracają się bardzo szybko, chwytając w swe tryby życie, wyłączając z niego to, co dla bezpieczeństwa jest szkodliwe. Gdy się zastanowimy nad takim drobnym faktem jak brak maszyn do pisania w komisariatach policji paryskiej, to i tutaj nasuwają nam się ciekawe refleksje. Każde ulepszenie techniczne jest dobrem, ale tylko względnie, może ono bowiem być za kosztowne, będąc nie wyzyskanem, lub też stanowiąc pewne ułatwienie w pracy, wciąga tę pracę na niewłaściwe tory. Gdy spogląda się u nas na niektóre wypracowania urzędowe, kapiące od obfitości słów, to ma się niekiedy żal do tego, który wynalazł maszynę do pisania i ułatwił pojawianie się tych wypracowań. Ulepszenie techniczne powinno być zaprowadzone tam, gdzie wyraźnie potrzeba, dokładnie zbadana, wymaga zastąpienia jednego środka gorszego drugim lepszym. Brak maszyn w policji paryskiej odbił się prawdopodobnie, naogół biorąc, korzystnie na systemie urzędowania, gdyż zastąpił pisanie telefonem, a pisząc ręcznie, pisze się jak najmniej i jak

najzwężlej, nie chcąc sobie zadawać dużo trudu. Jeśli mógłbym powiedzieć, że brak ten maszyn jest w dzisiejszych czasach pewnym anachronizmem, to z drugiej strony należy tutaj podkreślić wielką ostrożność przy wprowadzaniu nowych środków technicznych. Ten błahy fakt wciąga myśl naszą w sfery rozważań znacznie szersze, a mianowicie w stosunki społeczno-gospodarcze. Nie mógłbym twierdzić napewno, ale prawie napewno, że mechanizacja przemysłu i jednocześnie wynalazczość techniczna wciąga ludzkość w nadmierną produkcję przerastającą możliwości konsumpcji, a więc doskonałe środki techniczne okazały się tutaj przedwczesne i nieodpowiednie, zaprzeczające prawu harmonii, które jest nie tylko złotym prawem wszechświata, ale i wszystkich zbiorowych poczynąń ludzkich.

Następnie uwagę zwraca fakt, że posterunki policji nie prowadzą prawie żadnej biurowości. Istnieje tam jedynie coś w rodzaju książki stacyjnej, do której zapisuje się chronologicznie służbę. Sądzę, że i u nas należałoby się zastanowić, czy np. prowadzenie książki stacyjnej w obecnej formie jest konieczne i czy np. dziennik korespondencyjny na posterunkach jest niezbędny.

Gdybym miał się zastanowić nad tem, co by należało przeszczepić z policji paryskiej na grunt polski, to byłbym w wielką klopot, niemniej jednak trzeba przyznać, że ten pozorny nieład, który panuje w policji francuskiej od samej góry (w Paryżu, jak zaznaczyłem powyżej, istnieją 4 organy bezpieczeństwa, niezależnie od siebie zorganizowane) jest rzeczywiście tylko pozornym, gdyż w gruncie rzeczy ruch poszczególnych jednostek jest częścią składową jednego wielkiego mechanizmu, działającego dla ściśle określonego

celu. Istnieje tam to, coby można było nazwać skoordynowaną różnorodnością, tak odpowiadającą demokratycznemu liberalnemu charakterowi Francuza, który jednak posiada starą kulturę i silnie rozwinięty zmysł organizacyjny. Dlatego właśnie trudnoby mi było powiedzieć, coby należało przeszczepić na grunt polski, dlatego, że układ stosunków w ogólności, a w szczególności organizacja psychiczna naszego obywatela jest jeszcze bardzo różna od tego par excellence typu zachodnio-europejskiego.

Niemniej jednak chciałbym wywołać dyskusję, czy organizacja policji paryskiej jest dobra, coby się dało z niej zastosować u nas i z jakimi skutkami. Rozumiejąc doskonale, że stosunki polskie bardzo się różnią od stosunków francuskich, nie wątpię, że i my jesteśmy w posiadaniu rzeczy dobrych, niemniej jednak twierdzę, że konfrontacja naszych stosunków i naszej organizacji ze stosunkami i organizacją narodu o starej cywilizacji może przynieść jedynie korzyść.

Ruch w Paryżu.

Jeżeli Paryż nazywa się stolicą świata, to chyba nic tak nie usprawiedliwia tej nazwy, jak ruch kołowy i pieszy w Paryżu. Obok wielkich bulwarów, gdzie koncentruje się ruch przemysłowo-handlowy, zbiegających się do Placu Opery, obok wspaniałych i szerokich placów, ozdobionych pomnikami, alei i ulic, udekorowanych gmachami publicznymi, bądź też gmachami wielkich przedsiębiorstw, istnieje wielka ilość ulic, uliczek i zaułków, idących w najrozmaitszych kierunkach, krzyżujących się i zbiegających; stąd też gdy spojrzymy na plan miasta Paryża zauważymy, że przebiegają tam szerokie linie bulwarów, że place roz-

siane są po całym Paryżu, a każdy z nich ma jakiś pomnik lub gmach, będący dla danej dzielnicy jakby ośrodkiem życia, dający nazwę całej dzielnicy. A poza temi głównemi arterjami niezliczona sieć przeważnie krótkich uliczek. Jeden z oficerów policji paryskiej, gdy jeździliśmy po mieście, powiedział mi, że niema przeciętnego człowieka w Paryżu, któryby go dobrze znał. Podziwiać zatem należy dziesiątki tysięcy szoferów taksówek, którzy przeważnie zawsze, czasem tylko po małym wyjaśnieniu, odwożą pasażera pod właściwy adres.

Duży ruch w Paryżu jest prawie w każdej dzielnicy. Oczywiście są pewne węzły, zresztą zdala od siebie położone, w których natężenie ruchu jest bardzo wielkie. To też nieustanny zapach spalonej benzyny i smarów jest nieodłączny od każdego wielkiego miasta, a w szczególności Paryża. Przy częstych hamowaniach samochodów, które jest niezbędne przy tak wielkim ruchu, przy ruszaniu pierwszym biegiem, trzymaniu samochodu stale pod dużym gazem podczas postoju, wywołuje się znaczne spalanie środków napędnych, co nie tylko drażni węch, ale daje zupełnie wyraźnie widoczną błękitną mgiełkę, unoszącą się nad niektórymi miejscami Paryża.

W centrum koni nie widać wcale. W dzielnicach handlowych widzi się je rzadko, jedynie przy przewożeniu ciężarów. W takich warunkach, jeżeli do tego dodamy 120 linii autobusowych, przebiegających Paryż, a więc około 1000 wielkich samochodów więcej, musimy przyznać, że rozwiązanie kwestji ruchu kołowego nastęrcza bardzo wielkie trudności. Odnosi się wrażenie, że kwestja ta rozwiązana jest dobrze.

Otóż przy badaniu środków, jakimi osiągnięto ten cel. rzucają nam się w oczy następujące uwagi:

Ruch w Paryżu jest regulowany przez:

1. wprowadzenie jednokierunkowości tam, gdzie zachodzi tego potrzeba;
2. przez odpowiednie przeprowadzenie jezdni w wielkich węzłach np. na Placu Zgody w ten sposób, żeby samochody nie koncentrowały się w jednym miejscu;
3. przez sygnały ostrzegawcze, funkcjonujące stale lub też funkcjonujące w miarę potrzeby;
4. nad tem wszystkim czuwa olbrzymia armja policji gęsto rozstawionej.

W bardzo wielkich węzłach są sygnały świetlne czerwone, zielone i dźwiękowe, działające na rozkaz policjanta, zatrzymującego lub przepuszczającego lawiny samochodów, niekiedy po ośm w jednym rzędzie. Daje się zauważyć w organizacji służby ruchu kołowego Paryża dążność do rozpraszania ruchu po możliwie jak największej przestrzeni i unikanie węzłów, a przez to i dużych zatorów. Na bardzo wielkim Placu Zgody układ jezdni jest taki, że pomimo niezliczonej ilości samochodów ruch jest bardzo szybki i niema zatorów. Natomiast ruch ten jest umiejętnie rozłożony na całej płaszczyźnie placu tak, że patrząc z góry na Plac Zgody widzimy go cały nieomal pokryty gąsienicami samochodów. U wylotu małych ulic do wielkich ulic, gdzie jest duże natężenie ruchu, działają stale sygnały świetlne czerwone i dzwonki, które ostrzegają szofera, wyjeżdżającego z małej uliczki, przed ruchem na wielkiej ulicy. W ten sposób zaoszczędza się jednego policjanta. W wielu punktach jednak daje się zauważyć, że stojący policjant mógłby być zastąpiony przez sygnały. Przypuszczam, że to wkrótce nastąpi.

Na Placu Opery, gdzie służbę pełni kilkunastu policjantów, czasem nawet konny policjant, wybu-

dowana jest wysoka budka, skąd rozdziela sygnały specjalnie ustawiony policjant. Zasługą, że w Paryżu jest stosunkowo mało wypadków, jest nie tylko policji, ale i publiczności. Wprawdzie miejsca przejść dla publiczności są wyznaczone przez specjalne linje żelaznych, okrągłych, wypukłych, małych tarcz, które robią wrażenie, jakby w bruk wbite zostały dwa rzędy szpilek z olbrzymimi głowami. Publiczność dosyć pilnie trzyma się tych przejść. Przyzwyczajona jednak do tego olbrzymiego ruchu, nie wpada w panikę i nie widzi się gestów przerażenia, gdy samochody zbliżają się zanadto do linii przejścia, prawdopodobnie dlatego, że publiczność ufa szoferowi. Bardzo wielu ludzi przechodzi przez ulicę w miejscach niewyznaczonych; tu jednak trzeba wykazać dużo zimnej krwi i szybkości decyzji, żeby przypadkiem nie zostać potrąconym lub przejechanym.

Dla przeciętnego Paryżanina umiejętność chodzenia po ulicach jest sztuką nieodzowną, gdyż inaczej zbyt wiele czasu traci na czekanie, aż ruch samochodów się zmniejszy. Na szczególną uwagę zasługują następujące fakty: pomimo tak wielkiego ruchu nie słyszy się wcale sygnałów samochodowych. Samochody nie są zaopatrzone we wskaźniki kierunkowe, a szoferzy wskazują kierunek ręką i następnie, że policjanci nie mają żadnych przepisów o sposobie dla zatrzymania samochodu lub puszczania w ruch. Wprawdzie policjanci zaopatrzeni są w laski i gwizdki, ale używają, szczególnie gwizdków, tylko w czasie większego zgęszczenia. Policjant kierujący ruchem używa dowolnych znaków np. ruchu głową, ruchu dłonią, rzadko kiedy całego ramienia. Widocznie w instrukcji ma powiedziane, że ma robić tak, aby był zrozumiany; a trzeba przyznać, że gdy się porów-

na wielką pracę rąk naszego policjanta z ruchami policjanta paryskiego, mimowoli nasuwa się pytanie, czy ta praca jest konieczna. Oczywiście musi tutaj istnieć całkowite porozumienie między policjantem, publicznością i szoferem i musi istnieć chęć wzajemnego sobie pomagania i zrozumienia własnego interesu, czyli skoordynowanie wszystkich wysiłków dla jednego celu, którym w tym wypadku jest szybki i bezpieczny ruch. Gdy się np. obserwuje szofera, który chce skręcić przez ulicę zawałoną samochodami w ulicę boczną na lewo, a więc musi wpoprzek przeciąć całą ulicę, którą jedzie, skrzyżowanie jest w danym wypadku mało ważne i niema tam policjanta, mimo to szofer skręca uważnie, bez ambicji ubiegania, tak samo robi i inny szofer, przepuszczając pierwszego.

Życie jednak w Paryżu wymaga tempa szybkiego, dlatego też samochody jeżdżą dosyć szybko i dosyć szybko się zatrzymują tak, że ma się wrażenie, że najważniejszą sztuką jazdy jest właśnie hamowanie.

Mówiąc o ruchu w Paryżu nie można pominąć linii kolei podziemnej, tramwai i autobusów. Jest nie do pomyślenia, aby przy tak szybkim tempie życia w Paryżu można się było obejść bez tak szybkiego i taniego środka lokomocji, jakim jest kolej podziemna (metropolitain), w skróceniu „metro“. Bilet I klasy kosztuje 1 fr. 15 ctm., co równa się 40 groszom; bilet II klasy 70 ctm., co równa się 25 groszom. Metrem można jeździć na dowolnej przestrzeni w obrębie miasta Paryża, gdyż nie wychodzi on poza granice miasta do przedmieść. Stacje „Metra“ są oddalone od siebie jedna od drugiej o około 500 m. Szybkość 40—50 km na godzinę. Przejazd z jednego końca miasta na drugi trwa mało co więcej niż pół godziny. Ponieważ

sieć „Metra“ jest dosyć gęsta, posiada kilkadziesiąt stacji, w tem kilkanaście (około 20) węzłowych, gdzie można się przesiadać, jest ona niezwykle wygodnym środkiem lokomocji. Do każdego miejsca w Paryżu można dojechać „Metrem“, nie będąc zmuszonym dla osiągnięcia ostatecznego celu dokonywać zbyt wielkiej wędrówki pieszej. To też w godzinach wielkiego ruchu, kiedy ludzie idą do pracy lub ją opuszczają, w podziemiach Paryża olbrzymie masy ludzi płyną w różnych kierunkach. Dla zabezpieczenia ruchu przy tak wielkich masach istnieją automatyczne elektryczne zapory, które nie pozwalają pasażerów na peron w chwili, gdy pociąg się zbliża. Zapora przestaje działać, gdy pociąg odjeżdża. W ten sposób do pociągu może wejść tylko ta ilość ludzi, która zdążyła wejść na peron przed zamknięciem zapory. Automatyczne regulowanie to, przy nieustannym ruchu fali ludzkiej, którą się powstrzymuje i przecina co trzy minuty, jest niezbędne. Bilety kontroluje się tylko przy wejściu. Przy wyjściu żadnej kontroli nie ma, ale nadużycie jest niemożliwe, ponieważ wchodzi się innym korytarzem i wychodzi innym. Również automatycznie zamykają się drzwi wagonów „Metra“. Pociąg „Metra“ składa się z 5-ciu do 6-ciu wagonów, mogących pomieścić każdy ok. 140 pasażerów, siedzących i stojących. Obsługa składa się tylko z dwóch ludzi — z maszynisty, prowadzącego pociąg i konduktora, znajdującego się w pierwszym wagonie za motorem elektrycznym, a przyciśnięciem guzika elektrycznego zamyka wszystkie drzwi w wagonach automatycznie, dając maszyniście znak do odjazdu. Publiczność paryska jest doskonale zorientowana w tym podziemnym labiryncie „Metra“, posługując się nim chętnie, choć latem jest tam bardzo duszno.

Nadziemną sieć komunikacyjną stanowią autobusy i tramwaje. Dla uniknięcia przeładowania autobusów i tramwai, co jest bardzo możliwe, gdyż w dzielnicach handlowych z zamknięciem biur masy pracowników o jednej godzinie wylegają, istnieje bardzo dobry sposób, a mianowicie: przy bardziej ruchliwych przystankach do słupów przymocowany jest automat, z którego za pociągnięciem rączki wychodzi kartka z numerem kolejnym. W ten sposób czekający na autobus czy tramwaj, zaopatrują się w kolejne numery przy wsiadaniu. W razie zbyt wielkiej ilości czekających konduktor daje temu pierwszeństwo, który ma niższy numer, reszta musi czekać, ale ponieważ autobusy i tramwaje chodzą bardzo często, więc czekać długo nie trzeba; publiczność o tem wie i nie denerwuje się. W autobusach linje są podzielone na odcinki, każdy odcinek kosztuje 30 ctm. Dla ułatwienia rachunku konduktorzy sprzedają paczki z 20-ma bilecikami, po 30 ctm. Przy płaceniu daje się konduktorowi, albo odpowiednią ilość pieniędzy lub bilecików, zależnie od celu podróży. W autobusach i tramwajach niema nigdy przeładowania, gdyż konduktorzy do tego nie dopuszczają. Publiczność nie ma zwyczaju pakować się siłą.

Linje tramwajowe są oznaczone numerami kolejnymi od 1—128, linje autobusowe literami, a więc a do z pojedynczemi literami, następnie litera a z każdą inną literą, więc a b, a c itd., następnie litera b z każdą literą b a, b c, b m itd. Oznaczenie linji jest widoczne z przodu, zaś główne punkty, przez które przejeżdża tramwaj lub autobus uwidocznione są na bokach wozu.

Znamiennym jest również dla Paryża ruch podmiejski. Otóż znaczna część mas pracujących Paryża mieszka w okolicach Paryża t. zw. „ban-

lieus“, które liczą około 2,000.000 mieszkańców. Do pobliskich okolic dojeżdża się autobusem, do dalszych, sięgających 30 km od Paryża, pociągiem podmiejskim. To też dworzec, a szczególnie dworzec Saint Lazare (Święty Łazarz), położony w pobliżu Placu Opery, jest w godzinach przejazdu pracowników, tj. w godzinach rannych i wieczorowych około godz. 19-ej przepełniony tłumami ludzi w wielkim pośpiechu dążących w różnych kierunkach. Duża ilość pracowników szuka sobie bowiem mieszkań poza Paryżem, a to ze względu na 2 lub 3-krotnie niższe komorne niż w Paryżu. Również produkty żywnościowe są tam znacznie tańsze.

Międzynarodowa Wystawa Kolonialna w Paryżu.

W południowo-wschodniej części Paryża w la-sku „Vincennes“, na przestrzeni około 110 ha umieszczoną została Międzynarodowa Wystawa Kolonialna, będąca przeglądem zdobyczy kolonialnych państw europejskich, a głównie Francji, jak również mająca zachęcić Francuzów do dalszych zdobyczy kolonialnych, dla czerpania stamtąd wielkich bogactw. Przedewszystkiem rzuca się w oczy wspaniała architektonika; wszystkie pawilony są zbudowane w stylu odpowiadającym stylowi kolonji, której eksponaty umieszczono. Niektóre z nich są prosto arcydziełami architektury, wymagającymi bardzo wiele studjów i pracy. Przeniesiono również żywcem na wystawę słynną na cały świat świątynię w Angkor, przeniesiono jej wizerunek dokładny. Olbrzymia ta świątynia zbudowana jest z lekkiej masy, w której odcisnięte są niezmiernie bogate motywy budownictwa indochińskiego. Świątynia w Angkor jest arcydziełem, na które składały się całe pokolenia, dla stworzenia go.

„Żaden pomnik nie ma w sobie tyle harmonji i myśli, poemat z kamienia, mistyczna litanja, ideał wzniosłego uduchownienia, symbol wszystkich kultów religijnych Wschodu“, tak piszą o niej Francuzi. Dlatego też sobowtór świątyni Angkor jest punktem centralnym wystawy, jako arcydzieło architektury. Z obcych pawilonów zasługuje na uwagę pawilon Holandji i Włoch. Wystawa niezmiernie interesująco i wspaniale wygląda wieczorem podczas iluminacji. A więc fontanny olśniewające blaskiem różnokolorowych wód w najrozmaitszych postaciach, iluminacja pawilonów, oświetlenie alej, wszystko to tworzy jakby czarodziejski świat. Z przepychem zewnętrznym połączony jest staranny wybór eksponatów. Mamy tutaj przegląd najbardziej prymitywnych wyrobów murzyńskich, mamy przegląd przemysłu kolonialnego, związanego ściśle z roślinnością i zwierzostanem kolonij, mamy przegląd wszystkich nietylko zdobyczy cywilizacji — przemysłu, handlu, transportów itd., ale i zwyczajów, kultów religijnych i wszystkiego tego, co składa się na duchową treść mieszkańców kolonij francuskich. Stworzono również ogród zoologiczny, gdzie mamy żywe zwierzęta z kolonij. Następnie w miarę możliwości sprowadzono i rośliny. Wystawa ta jest jednym słowem rewją tężyzny narodu francuskiego i tego, co ta tężyzna dokonała na terenach dalekiego świata od końca 18 wieku. Pawilony innych państw kolonialnych są też niejako skrótami, krótkim przeglądem działalności kolonizacyjnej tych państw.

Komisarzem generalnym wystawy jest marszałek Lyautey. Każdy Polak, który pamięta naszą P. W. K. w Poznaniu, ciekawy jest, jak wygląda wystawa paryska w stosunku do naszej. Przede wszystkim należy podkreślić, że wystawy te są

różne co do charakterów. Stąd też ściśle porównanie jest niemożliwe. Jednak pewne rzeczy porównać się dadzą. A więc teren zajęty przez P. W. K. był większy. Rozplanowanie poszczególnych działów na P. W. K. wydało mi się bardziej celowe. Na wystawie paryskiej uderza w sposób rażący to, że wszędzie natyka się człowiek na handlarzy. Sprzedawają wszystko — wino algierskie, świecidełka arabskie, zupełnie prymitywne wyroby murzyńskie itd. Następnie restauracje i wszelkie inne różne kioski z jedzeniem i piciem są rozrzucone między pawilonami po całej wystawie, co z jednej strony jest dogodne dla publiczności, z drugiej wprowadza pewną dysharmonję. Również można powiedzieć, że naogół służba informacyjna i porządek wystawy poznańskiej wydały mi się lepsze. Pomimo tych drobnych usterek wystawa robi wspaniałe wrażenie i zwiedzenie jej jest nie tylko pouczające, ale i przyjemne. Tłumy publiczności, zwiedzające wystawę, przybywające z całej Francji, jak również wielka ilość wycieczek zagranicznych, są miarą wszechstronnego zainteresowania się wystawą. Paryż, miasto niezmiernie ruchliwe, stało się jeszcze więcej ruchliwe przez wystawę. Mówiono mi w policji, że ilość cudzoziemców, przybywających do Paryża, wzrosła kilkakrotnie. Na głównych ulicach miasta widzi się bardzo często autobusy przedsiębiorstw turystycznych, obwożące gości po mieście. Spotyka się na ulicach grupy ludzi, mówiących różnymi językami, są to niewątpliwie wycieczkowicze na wystawę. Pomimo tych zewnętrznych objawów ożywienia mówią, że podobno spodziewano się większego napływu. Jeżeli tak jest, to niewątpliwie przyczynił się do tego kryzys ekonomiczny w całej Europie, który pomimo rozmaitych ułatwień nie pozwala

przeciętnemu obywatelowi na wydanie nawet na tak przyjemną wycieczkę, jak u nas 500.— złotych. Należy podkreślić, że udział Polaków jest stosunkowo dość znaczny. Dość często zdarza się słyszeć język polski na wystawie i ulicach Paryża. Pociągi bezpośrednie są zawsze pełne. Ulice prowadzące na wystawę są bogato dekorowane na przestrzeni kilku kilometrów, a wieczorem wspaniale iluminowane. Ze wszystkich dzielnic Paryża zaprowadzono specjalne autobusy i „Metra“, umożliwiające bezpośredni dojazd do wystawy.

LUDWIK KLOSKE

Chemja gazów bojowych.

Gazy duszące:

1. Chlor.

Chlor jest gazem koloru żółto-zielonawego, o zapachu duszącym, jest on 2.46 razy cięższy od powietrza. Pod ciśnieniem 6 atmosfer przy 18° skrapla on się w ciecz żółtawą, która wrze przy temperaturze — 33.6°C . Chemicznie łączy się łatwo. 90% gazów bojowych ma go w sobie zawarty jako środek wyjściowy. Własności fizyczne i chemiczne są następujące: Łatwo rozpuszcza się w wodzie, przy czem wydziela się tlen i tworzy się kwas solny. Chlor działa na metale destrukcyjnie przy wyższej temperaturze. Z tego wynika, że broń oraz wszystkie metalowe sprzęty wojskowe psują się przy dłuższem działaniu chloru.

To też należy je oczyścić dokładnie zapomocą wody z mydłem, wytrzeć do sucha i posmarować odpowiednim tłuszczem. Przy wysokiej temperaturze pali się nawet metal w chlorze. Absolutnie suchy chlor nie działa na metale, a więc można go przechowywać w butlach stalowych. Chlor rozkłada smary, zapalając je przy dużem wydzieleniu ciepła. Na sukno i inne tkaniny działa chlor odbarwiająco i destrukcyjnie.

2. F o s g e n.

Fosgen, czyli tlenochlorek węgla, został wynaleziony w r. 1812. Jest to gaz duszący o zapachu ziemistym (zgniłe liście). Wrze on przy $+8,2^{\circ}$. Jest 3,5 razy cięższy od powietrza, słabo rozpuszcza się w wodzie, przyczem ulega on rozkładowi i wydziela chlorowodór. Taki rozkład nazywamy chemicznie hydrolizą. Wilgoć powietrza w warunkach polowych rozkłada 1:50 część fosgenu. To też w dnie deszczowe używanie fosgenu jest nie wskazane. W terenie wykrywamy fosgen zapomocą papierosa. Przy obecności bowiem fosgenu odczuwamy wstręt do palenia. Zwalczanie fosgenu odbywało się dawniej zapomocą tamponów nakładanych na nos i usta, a nasyconych urotropiną. Obecnie stosuje się do obrony specjalnie spreparowany węgiel aktywowany, lub też dodaje się do węgla aktywowanego wapno sodowane. Wapno sodowane składa się z następujących części:

wapno gaszone 54%,
cement 18%,
ziemia okrzemkowa 9%,
wodorotlenek sodowy 1,5%,
nadmanganian sodowy 3%,
wilgoć zapomocą wody 13%.

Pokojowe stosowanie fosgenu:

W przemyśle farbiarskim służy fosgen do wyrobu barwników, jak np. auraminy, błękitu Victoria, violetu krystalicznego i t. p. W przemyśle farmaceutycznym służy fosgen do wyrobu medykamentów, jak np. salol, duatol. Zapomocą salolu spędza się gorączkę, a zapomocą duatolu leczy się choroby płucne. Oprócz tego używa się fosgenu do wyrobu czterochloru węgla, który to środek jest doskonałym rozpuszczalnikiem tłuszczów.

3. Chloropikryna.

Chloropikryna czyli nitrochloroform jest w słabych stężeniach gazem łzawiącym a w silnych stężeniach gazem duszącym. Własności fizyczne chloropikryny są następujące: jest to ciecz oleista, bezbarwna, o zapachu duszącym. Wrze przy temperaturze $+ 113^{\circ} \text{C}$, pod względem chemicznym jest ona ciałem biernym. Woda i ługi jej nie rozkładają. Dlatego też nadaje się do ładowania pocisków, bo nie działa na metale. Wykrywanie chloropikryny w terenie nie sprawia żadnej trudności, ponieważ wywołuje ona łzawienie już przy stężeniu 1:1,000.000. Chloropikrynę niszczy się w terenie zapomocą roztworu siarczanu sodowego. Węgiel aktywowany, zawarty w pochłaniaczu, bardzo dobrze chroni przed działaniem chloropikryny.

Pokojowe zastosowanie chloropikryny.

Chloropikryna służy do zabijania pasożytów czyli do tak zwanej dezynfekcji. Zapomocą niej można wytępić robactwo w okrętach, magazynach, koszarach i t. p. Jest ona przytem w użyciu dlatego tak stosowna, ponieważ wskutek swej chemicznej bierności nie działa destrukcyjnie na przedmioty znajdujące się w poszczególnych loka-

lach. Chloropikrynę można też używać do dezynfekcji zboża, które nie traci na swojej sile rozrodczej.

Ogólna charakterystyka gazów duszących.

Gazy duszące powodują podrażnienie nerwu oddechowego, regulującego proces oddechowy, Skutkiem tego występuje kaszel silny, nie dający się powstrzymać. Oddech staje się głębszy i płytszy i oprócz tego powstaje chwilowy paraliż nerwu oddechowego i człowiek się dusi. Wskutek oparzenia błony śluzowej, wyścielającej wewnątrz powierzchnię płuc, powstaje śluz przesycony powietrzem, który zapełnia wszystkie komórki płuc i uniemożliwia oddychanie.

Gazy trujące:

W toksykologii ogólnej należą gazy trujące do trucizn o działaniu ogólnem. Działanie tych gazów polega na chemicznej zmianie składu krwi, bądź też na sparaliżowaniu nerwu oddechowego i serca.

1. Tlenek węgla.

W mowie potocznej nazywają tlenek węgla „czadem“. Jako gaz bojowy czad nie był stosowany. Natomiast spotykamy się z nim na froncie, gdzie on staje się groźny dla obsługi karabinów maszynowych i dział oraz w czołgach i samochodach pancernych i wogóle w pomieszczeniach słabo przewietrzanych. Przeszkodą do zastosowania go jako gazu bojowego była jego duża lotność oraz niemożność skroplenia w normalnej temperaturze.

Tlenek węgla jest gazem bezbarwnym, nie mającym żadnego zapachu o punkcie wrzenia

— 190° C. Ten niski punkt wrzenia jest powodem, że nie można go utrzymać w stanie ciekłym w normalnej temperaturze. Na powietrzu nie ulega on utlenianiu, natomiast przy temperaturze wysokiej łączy się z tlenem i tworzy dwutlenek węgla (CO_2), przyczem mamy efekt świetlny i cieplny.

2. Cjanowodór.

Cjanowodór nazywa się w języku potocznym kwasem pruskim. Jest on gazem trującym, bardzo lotnym i zabija momentalnie przy stężeniu 0,055 gr na mtr³ powietrza. Z chwilą przeniknięcia do organizmu wywołuje on paraliż nerwu oddechowego. Jest to ciecz ruchliwa o punkcie wrzenia + 26° C. Ma zapach gorzkich migdałów. Kwas pruski nie może być zwalczany zapomocą węgla aktywowanego, lecz zapomocą zasad jak np. wapna sodowanego i siarczanu niklu. Wykrywa się kwas pruski w terenie zapomocą papierku prze-pojonego roztworem pikrynanu sodowego, który przy obecności cjanowodoru zmienia swoją barwę żółtą na ciemno-czerwoną.

Pokojowe zastosowanie kwasu pruskiego.

Cjanowodór jest doskonałym środkiem dezynfekcyjnym dla niszczenia pasożytów w glebie. Stosuje się wówczas cjanek wapnia, który pod wpływem powietrza wydziela kwas pruski. Aby zniszczyć liszki na drzewach, smaruje się drzewa cjankiem wapnia, dodawając do niego odpowiednią ilość wody, aby otrzymać rzadką breję. Użyty w koszarach, magazynach i okrętach niszczy on nie tylko insekty, lecz także myszy i szczury. Nie działa na metale, nie atakuje sprzętu domowego, a wskutek swej lotności daje się niezmiernie łatwo usunąć po skończonej dezynfekcji z mieszkań.

Gazy drażniące.

Gazy drażniące powodują szczypanie, ból i łzawienie oczu, oraz drażnią błony śluzowe oczu.

1. Bromek benzylu.

Bromek benzylu jest cieczą bezbarwną o punkcie wrzenia $+ 199^{\circ} \text{C}$, nie rozpuszcza się w wodzie, lecz tylko w benzynie, alkoholu i toluenie. Pod wpływem wody hydrolizuje, przyczem wytwarza się kwas bromowodorowy. Wobec tego działa on destrukcyjnie na metale. Stężenie napastliwe bromku benzylu wynosi 0,005 gr na 1 mtr³ powietrza.

2. Bromek ksylilu.

Bromek ksylilu jest cieczą bezbarwną o punkcie wrzenia $+ 217^{\circ} \text{C}$. Reszta własności fizycznych i chemicznych jest taka sama jak przy bromku benzylu.

3. Bromocjanek benzylu.

Gaz ten nazywa się ogólnie „kamit“. Jest on najsilniejszym gazem łzawiącym. Już przy stężeniu 1:25,000.000 następuje podrażnienie oczu. Przy dłuższem działaniu następuje zapalenie oczu, silny ból głowy, a nawet i ślepota. Kamit jest ciałem krystalicznym o punkcie wrzenia $+ 190^{\circ} \text{C}$. Do celów bojowych sfabrykowany technicznie kamit jest cieczą oleistą o brunatnym kolorze. Odznacza się zapachem miodowym. Chcąc nim napełnić pociski, trzeba je wewnątrz zaopatrzyć w warstwę szkła, ponieważ atakuje on żelazo.

4. Chloroacetofenon.

Chloroacetofenon jest również napastliwy jak kamit, nie powoduje żadnych chorobliwych obja-

wów, skutkiem czego może być za czasów pokojowych stosowany przez organy bezpieczeństwa do rozpędzania tłumów. Chemicznie czysty chloroacetofenon jest ciałem krystalicznym o punkcie wrzenia 245° C. Posiada on ostry zapach czeremchy. W wodzie jest nierozpuszczalny. Rozpuszcza się łatwo w alkoholu i benzynie. Droga techniczną sporządzony chloroacetofenon ma zabarwienie zielonkawe. Sama maska przeciwgazowa z pochłaniaczem napełnionym węglem aktywowanym nie chroni i potrzebny jest jeszcze dodatkowy filtr mechaniczny z waty grempłowanej.

5. Sternity.

Związki organiczne arsenu, powodujące kichanie, nazywamy ogólnie sternitami. Są to ciała stałe, mające zdolność do przechodzenia w stan rozpylonych drobno zawiesinek, nie przechodząc poprzednio w stan ciekły. Oprócz kichania wywołują sternity silnie pieczenie i drapanie w gardle, ból zębów oraz wymioty. Węgiel aktywowany nie chroni przed działaniem sternitów. Jednym z najbardziej napastliwych związków arsenu jest tak zwany „adamsyt“. Nazwę tę wzięli Amerykanie od nazwiska profesora Adamsa. W stanie technicznym jest adamsyt ciałem stałym o zabarwieniu zielonkawym. Ma on także własności trujące. Technicznie otrzymany adamsyt jest ciałem krystalicznym, koloru zielonkawego, a chemicznie czysty koloru żółtego. Przy temperaturze $+190^{\circ}$ C wydaje on (nie przechodząc do stanu płynnego) bardzo drobne zawiesinki dymu, które przenikają przez zwykły pochłaniacz maski gazowej napełniony węglem aktywowanym. To też chcąc się ochronić przed adamsytem, trzeba do pochłaniacza dodać specjalny mechaniczny filtr. W terenie

wykrywa się obecność adamsytu przy pomocy kwasu siarkowego, z którym daje on czerwone zabarwienie.

Gazy żrąco-parzące.

Oparzenie gazem żrąco-parzącym daje się we znaki po pewnym okresie czasu. Najprzód występuje na skórze w miejscu, w którym zadziałał gaz, czerwona plama i to miejsce świerzbi. Po pewnym czasie występują bąble napelnione limfą. Limfa ta zawiera iperyt. Bąble pękają następnie i porażają zdrowe części skóry. Gdy taki proces trwa dłużej, następuje gangrena i gnicie ciała.

1. I p e r y t.

W dniu 12 lipca 1917 r. zastosowali Niemcy nowy gaz bojowy w okolicy miejscowości Ypres. Od nazwy tej miejscowości nazwali Francuzi gaz ten „yperyt'em“. Niemcy nazywali go Gelb-Kreuz. Chemicznie mówiąc, jest to siarczek dwuchloroetylowy. Anglicy nazywali go gazem musztardowym. Iperyty w stanie chemicznie czystym jest cieczą oleistą, bezbarwną, o zapachu musztardy. Jego punkt wrzenia wynosi 216° C. Przy temperaturze -14° C nabiera on formę bezbarwnego kryształu. Technicznie wytworzony iperyt, przeznaczony do celów bojowych, jest cieczą koloru brunatnego, która się zestala przy temperaturze -9 lub -10° C. Aby go móc używać także w zimie, dodaje się do niego rozpuszczalniki organiczne. W wodzie rozpuszcza się iperyt bardzo słabo, przytem powoli hydrolizuje, wydzielając kwas solny i siarczek dwuoksyetylowy. Ta hydroliza zależna jest od temperatury wody, to znaczy, że będzie ona szybszą, im wyższa jest temperatura.

Wykrywanie iperytu w terenie odbywa się za pomocą roztworu jodku sodowego. Przy obecności iperytu staje się roztwór jodku sodowego mętnym. Najlepszy wykrywacz, jaki dotychczas został sporządzony, jest wykrywacz prof. Grignarda.

Niszczyć można iperyt przez utlenianie, przez chlorowanie lub też przez łączenie go z innymi substancjami chemicznymi, jak np. przez nadmanganian potasowy, nadmanganian sodowy, wapno chlorowane, siarczek sodowy, mydło i wodę, przegrzaną parę wodną, annogen i inne.

Niszczenie iperytu w terenie odbywa się za pomocą wapna chlorowanego. Ażeby zniszczyć plamę iperytową, posypuje się skażone miejsce wapnem chlorowanym, zmieszanem z wilgotną ziemią. Mieszanie plamy z ziemią jest konieczne. Należy wystrzegać się używania suchego wapna, ponieważ wapno reaguje z iperytem bardzo gwałtownie, wydzielając przytem znaczne ciepło, skutkiem czego może drużyna odkażająca zostać bardzo łatwo porażona. Plama iperytowa znika po upływie około 24 godzin przy użyciu wapna chlorowanego.

Niszczenie iperytu w ubikacjach zamkniętych odbywa się zapomocą rozpylacza napełnionego wapnem chlorowanym. Przytem należy dbać o to, aby użyty roztwór był koniecznie klarowny.

Umundurowanie odkaża się w dezynfektorach parowych. Bieliznę skażoną można gotować w chlorku bielącym. Po gotowaniu należy ją wypłukać w roztworze tiosiarczanu sodowego. Sprzęt skórzany odkaża się przez wysmarowanie klarownem wapnem chlorowanym.

Broń, amunicję i sprzęty metalowe zanurza się w 5% roztworze siarczku sodowego. Po wyjęciu przedmiotów z tego roztworu obmywa się je go-

racą wodą, wyciera suchymi szmatami, a po wysuszeniu natłuszcza się smarem odpowiednim.

W wypadku oblania iperytem artykułów spożywczych i paszy, należy je zniszczyć. Jeżeli pokarmy znajdowały się w zamkniętych puszkach metalowych (konserwy), to należy puszki zewnętrznie dokładnie odkazić zapomocą roztworu wapna chlorowanego.

Pochłaniacz maski gazowej jest dostateczną ochroną dróg oddechowych przed działaniem iperytu. Impregnowana tkanina właściwej maski chroni twarz dostatecznie. Natomiast resztę ciała można przed działaniem iperytu ochronić tylko przez używanie osobnego ubrania ochronnego. Ubranie ochronne musi się składać z gęstego płótna, przepojonego mieszaniną pokostu z łożem i talkiem.

2. Luizyt.

Wynalazcą luizytu był amerykański inżynier Lewis w r. 1917. Luizyt powoduje podobnie jak iperyt oparzenia skóry, lecz nie tak bolesne. Do tego posiada on własności drażniące i powoduje kichanie. Podczas wojny światowej luizyt nie był stosowany, dlatego brak jest dokładnych danych co do jego działania na ludzi. Amerykanie mieli zamiar użyć go zapomocą rozrzucania szklanych ampulek i nazwali go przedwcześnie „rosą śmierci“.

Pod względem fizycznym luizyt przedstawia ciecz oleistą bezbarwną, wytworzony technicznie żółtawą. Wrze on przy temperaturze $+93^{\circ}\text{C}$, przy zmniejszonym ciśnieniu. Posiada on silny zapach pelargonji. W wodzie jest on nierozpuszczalny, rozpuszcza się w tłuszczach i organicznych rozpuszczalnikach. Chemicznie jest mniej biernym

aniżeli iperyt. Silne zasady, jak np. wodorotlenki sodowe albo potasowe rozkładają go z wydzielaniem acetylenu. Metalów nie atakuje i dlatego nadaje się do ładowania pocisków. W terenie będzie on mniej trwałym aniżeli iperyt. Wykrywacze chemicznych nie potrzeba w stosunku do luizytu używać, ponieważ go nawet w bardzo małym stężeniu można zawsze wykryć powonieniem.

Niszczymy luizyt temi samemi środkami chemicznemi, które zostały naprowadzone przy niszczeniu iperytu.

Ludwik KLOSKE.

Technika walki gazowej.

Zadaniem techniki walki gazowej jest rozpatrywanie zachowania się gazów na terenie, obliczenia ilości substancji gazowej, potrzebnej do zatruwania danej przestrzeni, oraz rozpatrywanie metod stosowania walki gazowej.

Chmurą gazową nazywamy pewną ilość powietrza z domieszką gazu bojowego, znajdującego się w niej pod postacią gazu, pary lub cząsteczek zawieszonych.

Stężeniem bojowem nazywamy pewną ilość gazu bojowego w jednostce przestrzennej, która ujemnie wpływa na organizm ludzki i wytrąca go z szeregu.

Stężenie bojowe, uniemożliwiające przebywanie w danej atmosferze, nazywamy stężeniem napastliwym.

Stężeniem zabójczem nazywamy takie stężenie, które powoduje śmierć.

Stężenie wyraża się w gramach na metr sześcienny (gr/m^3) lub w miligramach na litr.

Przy stężeniu musi być podany czas, w ciągu którego działa gaz na organizm.

Czas trwania gazu bojowego na terenie będzie uzależniony od punktu wrzenia gazu, w stosunku do którego dzielimy gazy bojowe na

1. lotne,
2. gazy średnio-lotne i
3. gazy trudno-lotne.

Gazy lotne jak np. chlor, fosgen, kwas pruski mają swój punkt wrzenia poniżej $+60^\circ \text{C}$. Z tego powodu mają one tylko 1 fazę gazową. Czas trwania tych gazów w terenie będzie się wahał od 10 minut do 3 godzin, zależnie od temperatury i wiatru.

Gazy średnio-lotne jak np. chloropikryna i dwufosgen mają punkt wrzenia do 150°C . Gazy te posiadają 3 fazy gazowe, a mianowicie:

1. faza płynna (najniebezpieczniejsza),
2. faza koloidalna (zamglony obłoczek),
3. faza gazowa (para).

Czas trwania gazów średnio-lotnych w terenie wynosi od 3—12 godzin.

Gazami trudno-lotnemi nazywamy te środki chemiczne, których punkt wrzenia leży powyżej $+150$ stopni Celsjusza, jak np. iperyt, luizyt, kamit, bromek benzylu, bromek ksylilu. Czas trwania tych gazów w terenie wynosi od 3—7 dni. Były także wypadki, gdzie zaobserwowano, że iperyt w miejscach zalesionych przy braku wiatru trwał nawet 1 miesiąc.

Gazy stałe jak sternity i chloroacetofenon nie dadzą się do tych trzech grup zaliczyć.

Metody wypuszczania chmur gazowych dadzą się podzielić na dwie grupy.

1. Metoda, przy której gaz bywa uwalniany we własnych pozycjach, a wiatr przenosi go do nieprzyjaciela.

2. Metoda, przy zastosowaniu której gaz bywa wraz z zbiornikiem przerzucany do nieprzyjaciela i tam dopiero uwolniony.

Do pierwszej metody zaliczamy:

1. falę gazową i
2. „ dymną napastliwą.

Do drugiej metody należą:

1. walka gazowa miotaczami,
2. „ „ artyleryjska,
3. „ „ lotnictwa.

Napad falowy opisany jest w kalendarzyku Policji Województwa Śląskiego r. 1931, str. 103. To samo dotyczy walki gazowej zapomocą artylerji, oraz walki gazowej zapomocą miotaczy i walki gazowej zapomocą lotnictwa. Natomiast do tamże umieszczonej krótkiej wzmianki o walce gazowej zapomocą lotnictwa chcę dodać jeszcze następujące uwagi.

Lotnictwo odegra w przyszłej wojnie dominującą rolę. Rodzaj uzbrojenia, amunicji oraz gazów bojowych, używanych przez lotnictwo będzie uzależnione od tych zadań taktycznych, jakie lotnictwo będzie miało do wykonania. Biorąc pod uwagę, że jednym z głównych zadań lotnictwa w walce gazowej będzie zatruwanie wielkich przestrzeni, oraz rozpraszanie większych skupień wojsk nieprzyjacielskich, to trzeba przyjąć jako pewnik, że do tego celu będą przedewszystkiem używane gazy bojowe o charakterze trwałym (trudno-lotne), jak iperyt. Kombinowanie środków gazowych z wybu-

chowem i zapalającymi również stanie się aktualnym.

Wszystkie te środki będzie lotnictwo bombardujące stosowało pod postacią bomb. Pod tym względem dzielą się bomby lotnicze na następujące rodzaje:

1. Bomby podmuchowo-burzące, przeznaczone do niszczenia celów martwych (budynki itp.).
2. Bomby kruszące do rażenia celów żywych.
3. Bomby zapalające do wywołania pożarów.
4. Bomby gazowe do zatruwania przestrzeni.

Działanie bomb burzących oparte jest na sile gazów, wytwarzających się przy spalaniu materiałów wybuchowych o własnościach wybitnie wybuchowych, jak np. trotyl, melinit, kwas pikrynowy itp. Celem zorientowania się co do burzącej siły takiej bomby podaję, że 1 kg ładunku wybuchowego wyrzuca 1 m² ziemi. Dla burzenia zwykłych budynków wystarczą wobec tego bomby od 40 do 80 kg. Dla burzenia gmachów monumentalnych, wielkich magazynów i składnic wojskowych używa się bomb od 100—1000 kg. Dla burzenia budynków o pokryciu żelbetonowym używa się bomby o działaniu przebijającym, które to bomby różnią się od innych bomb tem, że przednia ich część jest wykonana mocniej i solidniej, oraz posiada grubsze ścianki.

Bomby kruszące posiadają grubą powłokę, są nie dużej wagi i zawierają mniej materiału kruszącego, aniżeli bomby burzące. Bomby kruszące nadto posiadają zapalnik uderzeniowy o działaniu natychmiastowym, tak że bomba taka po upadku nie zarywa się, lecz daje odłamki na wszystkie strony. Bomby takie o wadze 4 kg dają odłamki w promieniu 25 metrów. Zaś bomby wagi 40 kg dają odłamki w promieniu 240 m.

Bomby zapalające dzielą się na dwa typy:

I. Bomby rozpryskujące napełnione fosforem, naftą, olejami palnymi — służą do podpalania zboża, budynków drewnianych i materiałów łatwopalnych.

II. Bomby o działaniu skoncentrowanem, napełnione termitem, mieszanką Goldszmidta (żelazo i glin), służą do zapalenia przedmiotów trudnopalnych.

Bomby gazowe mogą być dwojakiego typu:

I. Z zapalnikiem uderzeniowym o działaniu natychmiastowym;

II. z zapalnikiem czasowym, rozrywające się w powietrzu.

Najlepszym środkiem chemicznym dla lotnictwa jest iperyt, bo jest długotrwały i trudnolotny. Oprócz bomb lotnictwo będzie stosowało rozpylacze gazów. Bardzo prawdopodobne jest, wedle pism amerykańskich, że lotnictwo będzie stosowało jeszcze tak zw. „bomby rozrzucające“. Przyrząd ten polega na tem, że na samolocie znajduje się zbiornik napełniony ampułkami zawierającymi iperyt. W odpowiedniej chwili otwiera się zbiornik a ampułki szklane spadają, rozbijając się o ziemię i zatruwają przestrzeń iperytem.

Ludwik KLOSKE.

Jak ratować zatrutych gazami?

Chcąc odpowiedzieć na powyższe pytanie, zapoznamy się najpierw z ogólnem działaniem trucizn. Trucizna jest to substancja chemiczna, działająca niszcząco na zdrowie lub życie. Substancja trująca, wprowadzona w dawce odpowiedniej, ni-

szczy zdrowie lub życie. Organizm reaguje na trującą całym zespołem objawów, które nazywamy objawami zatrucia. Trucizna musi być wprowadzona w organizm w wysokości pewnej dawki, aby móc wywrzeć trujące działanie. W zakresie wysokości dawek rozróżniamy kilka stopni fizjologicznych:

I. Dawka obojętna obejmuje taką ilość trucizny, na którą organizm nie reaguje żadnymi widocznymi objawami.

II. Dawka lecznicza zawiera większą ilość trucizny i powoduje nieznaczne objawy zatrucia, co nie przynosi organizmowi większej szkody a daje się wyzyskać skutecznie w leczeniu.

III. Dawka trująca jest kilkakrotnie większą od leczniczej. Zatrzuwa ona organizm i daje już wyraźne i silne nazewnątrz objawy zatrucia.

IV. Dawka śmiertelna jest jeszcze większą od dawki trującej i powoduje przeważnie śmierć.

V. Dawka bezwzględnie śmiertelna jest wyższą od dawki śmiertelnej i zabija zawsze.

Nadmieniam, że wysokość dawki III i IV jest różna dla różnych trucizn. Trucizna, aby mogła działać, musi być wchłonięta przez organizm i dostać się do obiegu krwi. Tylko w takim wypadku może ona działać trująco. Przytem musi ona być rozpuszczalna w sokach organizmu lub też bardzo subtelnie rozdrobniona względnie rozpylona. Zatrucie powstaje wskutek chorobliwej zmiany składu krwi. Jeżeli jakaś substancja chemiczna zadziała tylko miejscowo i żadnych innych zmian nie powoduje, nie może być mowy o zatruciu, lecz tylko o miejscowem uszkodzeniu.

Substancje trujące mogą powstawać i wewnątrz organizmu jako trujące produkty chorobliwie zmienionej przemiany materji, albo mogą się dostawać

do organizmu z zewnątrz. Osobną grupę zajmują jady bakteryjne, które dostają się do organizmu w wysokości dawki obojętnej, a dopiero w organizmie dzięki mnożeniu się bakteryj dorastają do dawki trującej a często i śmiertelnej.

Trucizny dzielimy na chemiczne i mechaniczne. Trucizny mogą się dostać w następujący sposób do organizmu:

1. przez żołądek i kiszki,
2. przez błony śluzowe ust, nosa, gardła, oczu i pochwy,
3. przez drogi oddechowe,
4. przez otwarte rany,
5. drogą zastrzyków,
6. przez skórę,
7. przez bezpośrednie wprowadzenie do krwi.

Przez nieuszkodzoną skórę mogą się przedostać tylko takie substancje, które mają zdolność rozpuszczania się w tłuszczach, jak np. iperyt, alkohol, eter, karbol, chloroform itd.

Następnie mogą to być substancje, które najpierw uszkadzają skórę, a następnie dostają się do krwi i limfy. Prócz tego mogą się przedostawać do gruczołów łojowych skóry substancje wprawdzie nierozpuszczalne, lecz subtelnie rozdrobnione zapomocą intensywnego wcierania, jak np. szara maść, rtęć itd.

Trucizny łączymy w pewne grupy na podstawie objawów zatrucia, które one wywołują.

I. Trucizny tkankowe, drażniące tkanki lub niszczące je i powodujące w nich grube i widoczne zmiany zapalne.

II. Trucizny krwi atakujące albo ciała krwi albo ich barwnik (hemoglobinę) i powodujące w ten sposób zaburzenia w przemianie materji.

III. Trucizny nerwów i mięśni, powodujące podniecenie lub porażenie mózgu, rdzenia i zakończeń nerwowych w organach wzgl. porażające mięsień sercowy i drogi oddechowe.

Zatrucia natomiast dzielimy na ostre i przewlekłe. Po jednorazowym zadziałaniu dawki trującej lub śmiertelnej występuje ostre zatrucie. Zatrucie przewlekłe występuje wskutek działania małych dawek przez czas dłuższy, co powoduje osłabienie i wyniszczenie organizmu i powoli doprowadza do śmierci.

W każdym ostrem zatruciu jak w każdej ostrej chorobie rozróżniamy kilka okresów.

1. Okres wylęgania od chwili przyjęcia trucizny do pierwszych objawów;

2. okres zwiastunów czyli niewyraźnych i nietypowych objawów;

3. okres wzrastania czyli stopniowego nasilania się objawów;

4. okres nasilenia wzgl. najsilniejszych objawów, który kończy się zwykle śmiercią. Jeżeli pacjent otrzymuje zaraz pomoc, to następuje:

5. okres obniżenia się objawów;

6. okres zdrowienia i

7. okres końcowy.

W całym szeregu zatruć spotykamy następujące wspólne objawy:

1. Zaburzenie żołądka i jelit, np. wymioty, biegunka, obstrukcja, bóle brzucha itp.

2. Zaburzenia w krążeniu krwi, jak np. osłabienie, przyspieszenie, zwolnienie tętna, niemiarkowość tętna, bóle w sercu itp.

3. Zaburzenia nerwowe w postaci mdłości i omdleń oraz utraty przytomności.

Każdy człowiek jest nieco inaczej wrażliwy na

jedną i tę samą truciznę. Jest to drażliwość indywidualna albo osobnicza.

Działanie wprowadzonej trucizny zależy od szybkości jej wydzielania się z ustroju. Wydzielanie odbywa się przez organy gruczołowe organizmu. Trucizna wydziela się albo w postaci niezmienionej, albo w postaci produktów rozkładu tejże trucizny. Im szybciej trucizna opuszcza organizm, tem szybszy jest powrót pacjenta do zdrowia i odwrotnie. Trucizny, które wydzielają się powoli z organizmu, doprowadzane nawet w małych dawkach, gromadzą się w organizmie, kumulują się i w momencie, w którym nagromadzi się dawka trująca, dają objawy zatrucia. Dla każdej trucizny czas wydzielania się z organizmu jest inny. Działanie trucizny zależy również od wieku osobnika, od stanu odżywienia, od rasy, od stanów fizjologicznych w chwili zatrucia. Następnie od indywidualnej wrażliwości i od przyzwyczajenia się do danej trucizny.

Trucizny:

1. mogą ulec w organizmie zupełnemu zniszczeniu i przetworzeniu, w końcowe produkty przemiany materji, a więc w dwutlenek węgla, wodę, amonjak itd.;

2. mogą się stać nieczynne przez połączenie z innemi przetworami przemiany materji lub przez częściowe lub zupełne utlenienie (tj. samoodtrucie organizmu);

3. trucizny mogą pozostać całkowicie lub częściowo nietknięte i odgrywać rolę katalizatorów ujemnych dla życia komórek;

4. trucizny mogą ulec wydaleniu z organizmu przez odruchy obronne, jak np. wymioty, kaszel, kichanie, łzawienie, biegunka.

Rozpoznanie ostrego zatrucia opiera się:

1. na wywiadzie z chorym i z jego otoczeniem,
2. na ścisłej obserwacji objawów zatrucia,
3. na chemicznym zbadaniu ewentualnych resztek trucizny, znalezionych na ubraniu, skórze, ustach, w kale itd.

Rozpoznanie zatrucia przewlekłego jest często pracą bardzo mozolną i niezmiernie trudną. Leczenie ma następujący cel przed sobą:

1. usunąć resztki trucizny,
2. unieszkodliwić działanie trucizny wewnątrz organizmu,
3. łagodzić objawy zatrucia,
4. pokrzepić siły chorego i przywrócić go do zdrowia.

Ideałem dobrej trucizny bojowej jest substancja, która, użyta w minimalnej dawce, skutkuje śmiertelne zatrucie lub unieszkodliwia zatrutego na dłuższy czas.

W badaniu trucizn bojowych musimy zwrócić uwagę na następujące wytyczne:

1. próg wrażliwości, czyli stężenie, które doprowadza do pierwszych objawów zatrucia;
2. granice wytrzymałości czyli stężenie, w którym człowiek wytrzymuje pewien czas bez szkody;
3. stężenie trujące, czyli toksyjne daje wyraźne objawy zatrucia;
4. stężenie śmiertelne, które powoduje przeważnie śmierć;
5. stężenie bezwzględnie śmiertelne, które natychmiast zabija wszystkich.

Podział gazów bojowych:

1. Środki drażniące płuca (chlor, fosgen, chloropikryna, palit i superpalit). Główną ich cechą charakterystyczną jest podrażnienie i uszkodzenie

dróg oddechowych, a w szczególności pęcherzyków płucnych oraz wywołanie ostrego obrzęku płuc, co przeszkadza w utlenianiu krwi i zwykle kończy się śmiercią z uduszenia. Gazy te wywołują również łzawienie.

2. Środki parzące (iperyt, luizyt i sedenit). Środki te nazywamy parzaczami, ponieważ powodują zapalenie i odwrzodzenie skóry oraz błon śluzowych. Nie powodują one obrzęku płuc.

3. Środki łzawiące czyli lakrymatory (chloroacetofenon, cjanek bromobenzylu, bromek ksylilu, bromo-aceton, bromek cjanu).

Nawet bardzo małe stężenie tych środków w powietrzu wywiera silnie drażniący wpływ na oczy i powoduje taki ból i łzawienie, że patrzenie i widzenie staje się niemożliwym. Działanie to jest przemijające.

4. Sternity i dymy bojowe. (DA = dwufenylojednochlorarsyna, DM = dwufenyloaminochlorarsyna).

Środki te wywołują nawet w bardzo małych stężeniach podrażnienie nosa, oczu, gardła, nudności i inne objawy nerwowe. W niskich stężeniach nie są one groźne dla życia.

5. Środki działające na nerwy (cjanowodór czyli kwas pruski). Te środki powodują porażenie centralnego układu nerwowego.

6. Środki wpływające ujemnie na utlenianie krwi czyli trucizny krwi (arsenowodór i tlenek węgla). Pierwszy niszczy czerwone ciała krwi, zaś drugi wypiera z ciałek krwi tlen.

Iperyt.

Iperyt, czyli chemicznie mówiąc siarczekdwuchlorodwuetylu, jest w wodzie nierozpuszczalny. Przechodzi nawet przez gumę. Jest on pięć razy

silniejszy od fosgenu. Śmiertelne stężenie jego wynosi 0,07 mm/gr na litr powietrza przy 30 minutach oddychania, gdy ma formę pary. Podczas wojny światowej spowodował iperyt 80% wszystkich zatruć. Przenika on wgląb skóry i do komórek żywego organizmu w przeciągu 1—5 minut. Wewnątrz żywych komórek następuje jego rozszczepienie a jednym z produktów, które przytem powstają, jest kwas solny, który ma działać niszcząco na komórki organizmu. Druga natomiast teoria przypisywała niszczące działanie atomowi siarki. Ostatecznie przyjęto, że cała cząsteczka iperytu działa trująco. Niezależnie od wszystkich teoryj naukowych należy stwierdzić, że iperyt wywiera swe niszczące działanie na komórki skóry i błon śluzowych, o ile wejdzie z niemi w zetknięcie. Naczynia krwionośne włosowate zostają porażone i tym faktem tłumaczy się tak bardzo powolne gojenie oparzeń iperytowych. Powolne gojenie się oparzeń iperytowych jest również wynikiem łatwości zakażenia wtórnego, ponieważ obumarła tkanka stanowi doskonałe podłoże dla rozwoju zarazków.

Objawy zatrucia iperytem.

Pierwsze objawy występuje po 4—6 godzinach a czasem dopiero po 24 godzinach. Im większe stężenie iperytu, tem krótszy jest ten okres. Zależy on również od wrażliwości indywidualnej na iperyt. Objawy zatrucia iperytem dzielimy na miejscowe i ogólne. Objawy miejscowe są następujące:

1. Zapalenie spojówek oczu i ich podrażnienie.
2. Na skórze najpierw zaczerwienienie, potem pęcherze i wrzody.
3. W wypadku niestosowania maski zapalenie błon śluzowych nosa, gardła, tchawicy, oskrzeli i jamy ustnej.

4. Jeśli iperyt dostanie się do przewodu pokarmowego, to powoduje zapalenie błony śluzowej z towarzyszeniem nudności, wymiotów i t. p.

Objawy ogólne są następujące:

1. Schorzenie systemu nerwowego, charakteryzujące się głębokim smutkiem i przygnębieniem.

2. Schorzenie systemu krwionośnego, zaburzenia w przemianie materji i utrata apetytu.

Zatrucia iperytem dzielimy na trzy grupy:

1. Wypadki lżejsze: rumień skóry, zaczerwienienie oczu i nieznaczna chrypka. Wypadków tych nie można lekceważyć, gdyż później przyjść może znaczne pogorszenie a nawet śmierć z wtórnego zakażenia.

2. Wypadki pośrednie: rozległe uszkodzenia skóry, przewodu oddechowego i oczu. Uporczywy i męczący kaszel, niemożność mówienia, utrata apetytu, silne bóle w przewodzie pokarmowym, uporczywa obstrukcja, silny obrzęk spojówek i powiek, skurcz powiek, światłowstręt i ciągłe łzawienie. Nadto pokazuje się silne przygnębienie, podwyższona temperatura i zaburzenia w krążeniu krwi.

3. Wypadki ciężkie: silne zaatakowanie centralnego układu nerwowego, rozległe i głębokie uszkodzenia skóry oraz błon śluzowych, poważne uszkodzenie i zwężenie światła oskrzeli, temperatura podwyższona, krążenie krwi utrudnione, częste powikłanie przez zakażenie wtórne aż do najcięższego zapalenia płuc a nawet gangreny (zgorzeli). Zwykle te wypadki kończą się śmiertelnie w 2—3 dniach, częściej jednak w 2—3 tygodniach.

Uszkodzenia oczu.

Uszkodzenia oczu wahają się od najlżejszego zapalenia spojówek do silnego obrzęku, ropienia,

zapalenia rogówki i zmętnienia. Wrzodzenia rogówki są rzadkie, tak samo ślepota.

Skóra dotknięta iperytem wykazuje uszkodzenia w postaci zaczerwienienia, pęcherzy i wrzodów. Czasem cała skóra jest oparzona, które to wypadki są przeważnie śmiertelne. Zaczerwienienie może słabnąć już na drugi dzień, albo zaczynają powstawać pęcherzyki, zlewające się w duży pęcherz, wypełniony żółtawym płynem. Płyn ten iperytu już nie zawiera.

Drogi oddechowe.

Drogi oddechowe mogą być uszkodzone począwszy od słabego zapalenia aż do martwicy błony śluzowej. Pierwsze objawy to łaskotanie i palenie w gardle oraz uczucie drapania pod mostkiem. Pojawia się szczekający kaszel i chrypka. Plwocina śluzowa zmienia się w śluzową ropę. Ilościowo może ona dojść do 1 litra na dobę, a składa się z ropy, z krwi i strzępów tkanki. Wskutek zapalenia krtani może nastąpić utrata głosu. Jako powikłanie zdarza się często ostre zapalenie płuc, zwykle śmiertelne, albo dość szybki powrót do zdrowia (trzy miesiące).

Żołądek i jelita.

Iperytyt połknięty powoduje uszkodzenia przewodu pokarmowego o różnym stopniu nasilenia. Występują bóle w żołądku i kiszkaach, mdłości i wymioty. Oprócz tego obstrukcja, brak apetytu oraz silne przygnębienie. Polepszenie zaczyna się z chwilą powrotu apetytu.

Ratownictwo.

Przedewszystkiem należy usunąć ubranie zaiperytowanego. Następnie usunąć resztki iperytu

z jego skóry. Ostrzyc wszystkie włosy. Przedsięwziąć gorącą kąpiel natryskową i zmywanie skóry roztworem szarego mydła. Oparzenia najlepiej zmywać naftą przez 30 minut a potem mydłem i wodą gorącą. Wreszcie mamy jeszcze trzeci sposób, który polega na zastosowaniu wodnej mieszaniny chlorku wapna lub zmywaniu płynem Dakina z następującem obmywaniem mydłem i wodą gorącą.

Oczy po szerokiem rozwarciu powiek przemywa się 1% roztworem dwuwęglanu sodu lub 2% roztworem boraxu przy pomocy strzykawki, kieliszka ocznego albo undynki. Najlepiej przemywać oko irygatorem. Przemywania powtarzać co dwie godziny, opatrunków na oczy nie zakładać. W wypadku bólów wprowadzić kilka kropeł 2% nowokainy do oka. Przeciw silnemu łzawieniu zapuścić do oka kroplę 1% atropiny. Aby się powieki nie sklejały, zapuścić 2—3 krople oleju parafinowego. Nałożyć ochronne okulary, wycięte z papieru. Oczy leczą się zwykle bardzo dobrze.

Gardło

płukać 2% roztworem dwuwęglanu sodu lub kwasu bornego, albo jedną łyżeczką wody utlenionej na szklanke wody. W razie bólów w gardle należy zastosować pendzlowanie 1% nowokainą.

Skóra.

Maści tłustych nie wolno używać. Zmywać skórę roztworem Dakina. Okłady z roztworu Dakina lub $\frac{1}{2}\%$ annogenu. Przykładać można maść zrobioną z kremu stearynowego z domieszką $\frac{1}{2}\%$ annogenu. Pęcherze przekłuć i wyciągnąć zapomocą strzykawki znajdujący się w nich płyn, naci-

skając lekko pęcherz. Potem na przekłute pęcherze stosuje się okłady z płynu Dakina lub $\frac{1}{2}\%$ annogenu naprzemian z okładami z roztworu fizjologicznego soli kuchennej (0,09%).

Opatrunki i okłady zmieniać co sześć godzin. Ręce muszą być czyste a narzędzia i opatrunki sterylizowane. Przeciw swędzeniu skóry używa się nacierań z 2% roztworu mentolu w spirytusie albo naciera się skórę następującą mieszanką:

1. alkoholu benzynowego 100,
2. spirytusu 96,
3. gliceryny 4.

Djeta płynna, dużo mleka, przy objawach żołądkowych co 3 godziny pół łyżeczki następującej mieszaniny: dwuwęglan sodu z magnezją paloną w równych częściach z dużą ilością wody.

Wrzody leczy się według ogólnych zasad.

Luizyt.

Gaz ten wziął nazwę od profesora Lewisa. Stężenie śmiertelne na litr wynosi 0,048 mm/gr. Luizyt rozkłada się szybciej od iperytu w wodzie. Działa silniej od iperytu. Podczas wojny światowej stosowany nie był. Luizyt wchodzi przez skórę i wyzwala arszenik w organizmie i tem zatrzuwa organizm.

Objawy działania luizytu są następujące: Mdłości, wymioty, ślinotok, podrażnienie błon śluzowych, zapalenie błony śluzowej całego przewodu pokarmowego, zapalenie spojówek ocznych, silny kaszel, pianista płwocina śluzowa. Temperatura ciała obniżona, podnosi się dopiero na drugi dzień, tętno zwolnione, dopiero po jakimś czasie wraca do normy, ilość oddechów zwiększona.

Zmiany na skórze.

Po 4—6 godzinach występuje zaczerwienienie skóry, a po 14—48 godzinach występują pęcherze, podobne do iperytowych. Oparzenia podobne są do iperytowych, jednak głębsze. Luizyt w postaci płynu ma okres wylęgania znacznie krótszy i często bez stadium pęcherzy powoduje od razu martwicę tkanki żywej. 1,4 cm³ luizytu płynnego stanowi dawkę śmiertelną dla człowieka o 70 kg wagi. Charakterystyczne dla oparzeń luizytowych jest, że przestrzeń, na które wystąpiło oparzenie, jest 3—4 razy większa od przestrzeni, na której rozlał się luizyt. Oparzenie płynnym luizytem jest bardzo głębokie. Chemiczne badanie wykrywa w organach obecność arszeniku.

Ratownictwo.

Luizyt zobojętniamy na skórze 5% roztworem ługu sodowego. Oparzenia należy zmywać tym roztworem ługu, a potem wodą i mydłem, ponieważ ług jest również w stanie oparzyć skórę. Najlepiej wyciąć oparzoną część skóry i zeszyć brzegi rany. W ten sposób można uratować człowieka od działania śmiertelnej dawki luizytu.

Po zmyciu ługiem dobrze jest stosować podnieprzemakalną ceratką opatrunek z pasty, składającej się z 6 części koloidalnego wodorotlenku żelaza i 1 części gliceryny. Opatrunki takie zmieniać co dwanaście godzin.

Lakrymatory.

Gazy łzawiące w silnem stężeniu wywołują nudności, wymioty, silne łzawienie, kaszel, podrażnienie płuc a nawet śmierć.

Cjanek bromobenzylu przeżera wszystkie metale za wyjątkiem ołowiu. Wywołuje silne łzawie-

nie już w stężeniu 0,0003 mm/gr na litr powietrza. W stężeniu słabszem powodują lakrymatory silne łzawienia, pieczenie skóry, podrażnienie gardła i wzmożone wydzielanie śliny.

Ratownictwo.

Oczy przemywać 2% roztworem dwuwęglanu sodu i wkropić kilka kropelek 2% nowokainy. Przy bolesnym skurczu tęczówki należy wkropić 1 kroplę 1% roztworu atropiny.

Sternity.

Objawy zatrucia sternitami są następujące:

Podrażnienie nosa i gardła, silne kichanie, zwiększona wydzielina z nosa, podrażnienie oczu, bóle w klatce piersiowej oraz duszność, częściowo także mdłości. Potem pojawiają się zawroty i bóle głowy, bóle w żołądku i bardzo mocne drętwienie nóg. Czasem pojawiają się krwiotoki z nosa. Objawy mogą trwać przez kilka godzin. Dawka silnie drażniąca wynosi 0,0015 mm/gr na litr. Natomiast dawka 0,05 mm/gr na litr jest nie do zniesienia.

Ratownictwo.

Usunąć zanieczyszczone ubranie. Nos, usta, gardło i oczy przemyć 2% roztworem dwuwęglanu sodu, albo 3% roztworem kwasu bornego, albo 0,9% roztworem soli kuchennej. Do wdechania podaje się na wacie następującą mieszanek:

alkoholu 40 gr,
chloroformu 40 gr,
eteru 20 gr,
amoniaku 10 kropel.

Przeciw bólom głowy aspiryna 0,5 gr. Przy bardzo silnych objawach morfina w ilości 0,02 gr i to albo wewnętrznie, albo podskórnice, albo przez

zastrzyk. Na terenach zatrutych sternitami (arsinami) należy się wystrzegać picia wody, która stała w naczyniach otwartych, ponieważ jest zatruta arsenem. To samo odnosi się do wody, na którą zadziałał iperyt i luizyt. Przy silnym krwiotoku z nosa należy przeprowadzić tak zwaną tamponadę nosa, to znaczy napchać do nosa sterylizowanej gazy w jednym długim kawałku dosyć szczelnie w ten sposób, aby koniec gazy wystawał z nosa na zewnątrz i abyśmy go mogli przytwierdzić do twarzy przylepcem (plastrem). Przeciw kaszlowi podajemy wewnętrznie kodeinę w ilości 0,02 gr lub proszki Dowera w ilości 0,3 gr. Przy silnych bólach w klatce piersiowej przykładamy na górną część klatki plaster gorczyzny.

Cjanowodór.

Cjanowodór należy do trucizn, działających najszybciej. Dawka 0,05 gr czystego cjanowodoru zabija człowieka. Cjanowodór ma zapach gorzkich migdałów. Objawy zatrucia cjanowodorem następują szybko po sobie. Ściskanie w gardle, silne zawroty głowy, stępienie i osłabienie wzroku. Skronie ściśnięte jak śrubą, silny ból w karku i w piersiach, bicie serca, trudny oddech i utrata przytomności. Jeżeli człowiek pozostaje w dalszym ciągu w atmosferze zatrutej, dostaje drgawek i porażenia oddechu. Serce bije jeszcze krótki czas (minutę) a potem ustaje. Cały ten okres wyżej opisany trwa zwykle kilka minut lub mniej. Charakterystyczne dla ludzi zmarłych od kwasu pruskiego czyli cjanowodoru jest silne wytrzeszczenie oczu, które są lśniące. Z reguły wypadki takie są śmiertelne. Czasem udaje się uratować człowieka przez bardzo szybkie udzielenie pomocy

i wtedy widzimy jako następstwo zatrucia przejściowy paraliż nóg.

Ratownictwo.

Wynieść jak najszybciej na świeże powietrze i tam natychmiast zastosować sztuczne oddychanie. Zimny okład na kark, iniekcja kofeiny lub eteru a mianowicie kofeiny w dawce 0,2 gr a natomiast eteru w dawce kilku cm^3 (zastrzyki podskórne). Z chwilą, kiedy zatruty zacznie oddychać, jest on też uratowany.

Tlenek węgla.

Tlenek węgla jest zawarty w czadzie. Jest to najniebezpieczniejszy ze wszystkich gazów. Z 1 kg prochu strzelniczego otrzymujemy 800 litrów tlenku węgla, czyli z 1 dkg otrzymuje się 8 litrów. Z normalnego pocisku karabinowego, który zawiera 10 gr prochu strzelniczego, wychodzi 6 litrów tlenku węgla. Śmiertelna dawka wynosi 0,5 l. W powietrzu trującą dawką jest stężenie objętościowe 0,5% już trujące. Od 0,2—0,4% stężenie jest już śmiertelne. Zatrucia mogą mieć miejsce przy kurkach gazowych nieszczelnych, piecach zamkniętych, przy strzelaniu z miejsc nieprzewietrzanych. Motor samochodu, czynny w zamkniętym szczelnie garażu działa trująco po 10 minutach.

Tlenek węgla łączy się z barwikiem krwi 210 razy silniej od tlenu i nie dopuszcza tlenu do krwi. Objawy zatrucia dzielimy na trzy okresy.

1. Do utraty przytomności,
2. do bezdechu (zamieranie),
3. do śmierci.

Objawy pierwszego okresu są następujące: zawroty i bóle głowy, pieczenie policzków, szum w uszach, osłabienie wzroku, osłabienie nóg takie,

że człowiek nie może się ratować ucieczką, mdłości, wymioty, odrętwienie ciała i wreszcie utrata przytomności.

Objawy drugiego okresu są następujące: charczący oddech, skóra czerwono-sina, bezwolne oddanie moczu i kału, osłabienie tętna i oddechu i bardzo często drgawki.

W trzecim okresie następuje zamieranie serca, oddechu i śmierć.

Ratownictwo.

Spowodować natychmiast dopływ świeżego powietrza. Jeżeli zatruty nie oddycha, zastosować sztuczne oddychanie, podać mu tlenu z domieszką 5% dwutlenku węgla. Zatrutego okryć ciepło i obłożyć ciepłymi butelkami.

Serce ratujemy gorącą kawą z koniakiem lub samym koniakiem, zastrzykujemy kofeinę 0,2 gr. Jako środek trzeźwiący używamy waty umoczonej w kwasie octowym lub eterze. Nie wolno używać amoniaku.

W następstwie zatrucia tlenkiem węgla mogą wystąpić różne porażenia, choroby umysłowe i utrata pamięci.

Gazy drażniące płuca (duszące).

Śmiertelnem stężeniem chloru jest 3 mm/gr na 1 litr powietrza wdychane przez 30 minut. Objawy zatrucia są następujące: w silnem stężeniu gwałtowna duszność, głębokie oddechy, upadek na ziemię i śmierć po kilku minutach. Twarz zatrutego prawie czarna, usta zielonawo-sine i skóra na ciele zielonawa. Zwykle śmierć występuje wskutek ostrego obrzęku płuc. W wypadkach powolniejszych występują bóle głowy, zwolnienie tętna i obniżenie temperatury. Oddech skurczowy, twarz

sina, duszący kaszel, plwocina żółtawa, spieniona. Mogą też wystąpić nudności i wymioty. Jeżeli zatruty przeżyje 48 godzin, wraca zwykle do zdrowia z objawami zapalenia oskrzeli. Przy małych stężeniach chloru występuje podrażnienie oczu, dróg oddechowych i duszność. Czynność serca jest przez długi czas nieregularna.

F o s g e n.

Fosgen działa śmiertelnie przy dawce 0,36 mm/gr na litr powietrza, działające przez 30 minut. Fosgen wywołuje o wiele mniejsze podrażnienie aniżeli poprzednio opisany chlor. Z początku mogą nie wystąpić żadne objawy, a dopiero po pewnym czasie pojawia się ciężki obrzęk płuc i śmierć.

Wypadki obrzęku płuc po zadziałaniu fosgenu dzielimy na dwie kategorie:

1. sinica błękitna, 2. sinica szara.

W pierwszym przypadku żyły są przepełnione krwią, twarz i wargi sinobłękitne, język siny, przyśpieszony oddech, kaszel, plwocina obfita spieniona i tętno powyżej 100 na minutę.

W drugim przypadku jest twarz blado-szara jak popiół, język i wargi szare, płytki oddech, nieznaczny kaszel i plwocina skąpa. Tętno do 180 a ciśnienie krwi małe. Jest to tak zwany stan za paści ogólnej, wskutek ostrego rozszerzenia serca i kończy się zazwyczaj śmiercią do 24 godzin. Na ustach umierającego ukazuje się krwawa plama.

C h l o r o p i k r y n a.

Śmiertelne stężenie chloropikryny wynosi 0,08 mm/gr na litr powietrza, działające przez 30 minut. Objawy podobne jak przy chlorze i fosgenie. Chloropikryna jest silnym lakrymatorem. Pierwsze objawy jej działania to silne łzawienie, palenie

w piersi i silny kaszel. Głównym zaś objawem są nudności i wymioty; powoduje ona obumarcie nabłonka oskrzeli, silne przekrwienie i obrzęk płuc oraz rozszerzenie serca.

W ciężkich przypadkach człowiek zdaje się gwałtownie starzeć, występuje ogólne osłabienie a czasem wprost nagła śmierć. Płynna chloropikryna może spowodować silne oparzenie skóry i oczu, a nawet zupełną ślepotę.

Ratownictwo.

Po zadziałaniu gazów atakujących płuca należy choremu rozpiąć ubranie, pozostawić go w spokoju w pozycji leżącej, ciepło go okryć i nie pozwolić mu na żaden choćby najmniejszy wysiłek. Transportować tylko na noszach. W strefie niebezpiecznej nałożyć maskę. Każdy wypadek zatrucia uważać za ciężki. Podać do picia gorącą kawę a oprócz tego podawać zatrutemu tlen z aparatu ratowniczego i to 5—6 litrów na minutę. Jeszcze przed wystąpieniem obrzęku płuc upuścić krew z żyły w ilości 1—2 szklanek (350—500 ccm). Sztucznego oddychania nie wolno stosować żadną miarą, ponieważ chory cierpi na brak tlenu, a wysiłek przy sztucznem oddychaniu zużyłby resztki tlenu i mógłby zabić zatrutego.

Przy osłabieniu serca podajemy mocną kawę lub koniak, albo stosujemy zastrzyk podskórny kofeiny w ilości 0,2 gr. Kaszel zwalczamy podawaniem wewnętrznem kofeiny 0,02 gr lub proszkami Dowera w ilości 0,3 gr. Oddech wzmacniamy przez podawanie 1 kropli eteru w łyżce wody co 10 lub 15 minut. Celem usunięcia wydzieliny zalegającej w płucach podaje się małą łyżeczkę wymiotnicy w szklance mleka ciepłego. Jeżeli wystą-

pią krwawe wymioty, stosuje się zimne okłady na brzuch. Przestrzegać higieny pomieszczeń. Nie mieszać zatrutych z chorymi, zaiperytowanych umieszczać oddzielnie, chorym podawać płyn dezinfekcyjny do płukania ust.

Skład drużyny ratowniczej Polskiego Czerwonego Krzyża.

Komendant drużyny, zastępca komendanta drużyny, 3 sekcje sanitarne po 6 ludzi każda, z których 1 z nich jest komendantem sekcji, tak że cała drużyna ratownicza składa się z 20 osób. I i II sekcja są ogólno-ratownicze i przeciwgazowe, III-cia jest ogólno-ratownicza i przeciwiperytowa.

A p t e c z k a.

Dla stosowania natychmiastowej pomocy przeciwgazowej winna apteczka, przeznaczona do celów obrony przeciwgazowej, zawierać następujące przedmioty:

Annogen w pastylkach po 0,5 100 sztuk

Mydełka annogenowe 5 szt.

2% roztwór dwuwęglanu sodu 200 gr

Pastylki dwuwęglanu sodu po 0,5 100 szt.

2% roztwór boraksu 200 gr

Tabletki soli kuchennej po 0,9 50 szt.

3% woda utleniona 200 gr

Płyn Dakina 500 gr

Alkohol 96% 200 gr

Koniak 500 gr

Manierka z mocną kawą u każdego z członków drużyny

2% roztwór nowokainy 100 gr

10 opatrunków o wielkości 5×3 cm

10 opatrunków 7×3 cm

10 opatrunków 15×3 cm
1 m² ceratki
50 tamponów gazy sterylizowanej w puszcze
250 gr waty sterylizowanej
250 gr ligniny
Chlorek wapna w proszku 500 gr
Nożyczki
Pinceta
Mała wanianka do zwilżania gazy
1 rolka plastra
1 litr nafty
10 ampułek kofeiny po 0,2 gr
1 strzykawka „Rekord“ 5 ccm
10 igieł do podskórnych zastrzyków
1 nóż chirurgiczny
1 opaska Esmarcha elastyczna
Proszki Dowera po 0,3 gr 30 sztuk
Aspiryna po 0,5 gr 30 szt.
Wymiotnica w tabletkach po 0,5 gr 30 szt.
Kodeina w tabletkach po 0,02 gr 30 szt.
Eter 100 gr
Wazelina w tubie 100 gr
Dermatol (w proszku) 25 gr
100 sztuk drewnieniek (patyczków) do waty
1 nosze
3 kubki
2 rozpylacze, a to 1-szy do olejów, 2-gi do roz-
tworów wodnych
2 kieliszki oczne
1 wkraplacz oczny
1 termometr
1 aparat tlenowy ratowniczy
Mieszanka przeciw swędzeniu skóry 200 gr
Jodyny 50 gr

Ludwik KLOSKE.

Organizacja Obrony Przeciwgazowej w miastach.

Dotychczas w większości miast nie posiadamy zgóry ustalonego planu obrony przeciwgazowej. A jednak niektóre miasta będą na wypadek wojny punktami dla lotnictwa nieprzyjacielskiego bardzo pożądanymi i przyciągającymi. Nie ulega wątpliwości, że na ataki z powietrza będą narażone miasta, położone w okręgach przemysłowych, miasta, w których uprawia się przemysł wojenny, oraz miasta położone przy ważnych węzłach kolejowych. To też każde miasto z powyżej wymienionych kategorii winno prędzej czy później wybrać sobie komitet obrony przeciwgazowej, któryby zawczasu ułożył szczegółowy plan oraz przystąpił do realizacji tegoż planu.

Plan obrony przeciwgazowej uwzględnić powinien w pierwszej linii te punkty, które na atak lotniczy są najwrażliwsze. Do takich zaliczamy wodociągi, elektrownie, gazownie, obiekty kolejowe, fabryki przemysłu wojennego, składnice wojskowe i t. p. Każdy z tych obiektów będzie pod względem obrony przeciwgazowej koniecznie musiał posiadać własne drużyny obrony przeciwgazowej. Reszta miasta będzie podzielona na rejony. Nad całością będzie czuwał dowódca obrony przeciwgazowej. Już z tych kilku uwag wynika, że wspomniany komitet O. P. G. powinien wejść w ścisły kontakt z władzami wojskowymi, z władzami samorządowymi, z władzami policyjnymi, z władzami państwowymi, z Czerwoną Krzyżem, oraz z organizacjami społecznymi, jak i z poszczególnymi przedstawicielami zakładów prze-

mysłowych, zakładów użyteczności publicznej, kolei państwowej i straży pożarnej. Tylko wówczas będzie jego praca owocną i zagwarantuje objęcie w ramy O. P. G. rzeczywiście całego miasta.

Ponieważ najlepszy plan i najlepsza organizacja O. P. G. w mieście odnieść może tylko wtedy najlepsze skutki, gdy cały aparat zawczasu będzie mógł być powiadomiony o nalocie nieprzyjaciela, to należy rozpocząć od organizacji całego pierścienia posterunków obserwacyjno-meldunkowych w odległości około 20 km od samego miasta.

Każdy posterunek obserwacyjno-meldunkowy winien składać się z 1 komendanta, 1 zast. kmdta i z 12 obserwatorów, pełniących służbę na dwie zmiany po 6 godzin. Stale więc każdy posterunek obserwacyjno-meldunkowy powinien być obsadzony przez 2 obserwatorów, z których każdy obserwuje połowę horyzontu. Na posterunku winien się znajdować następujący sprzęt: lorneta typu wojskowego, aparat podsłuchowy pojedynczy, busola, zegarek sekundowy oraz aparat telefoniczny. Do ekwipunku posterunku należy jeszcze instrukcja przystosowana do warunków miejscowych, tablica znaków wojskowych, tablica sylwetek płatowców (rozpoznanie za pomocą konturów) i tablica orientacyjna do przekazywania telefonicznych meldunków. Aby ułatwić służbę obserwacyjną meldunkową, trzeba będzie na każdym posterunku obserwacyjnym ulokować wzór meldunku z tablicą skrótów, książkę meldunkową i maski gazowe dla personelu.

Teraz wracamy do miasta samego. Wymienione na wstępie najwrażliwsze na ataki gazowe punkty, winny posiadać własne ośrodki obrony przeciwgazowej, oraz mieć dobrze wyszkoloną

własną drużynę O. P. G. Pozostały teren miasta dzieli się na rejony. Każdy rejon otrzymuje swego dowódcę. Tenże winien wyszkolić sobie drużynę O. P. G. Skład osobowy takiej drużyny jest pod względem ilości sekcji zależny od wielkości i gęstości zaludnienia odnośnego rejonu. Sekcja O. P. G. składa się zasadniczo z 6 osób.

1. Kierownik sekcji, nazwany przodownikiem. Będzie to instruktor II klasy.

2. Zastępca przod. (3-tygodniowe wyszkolenie).

3. Drużynowy, nazywany narzędziowym I.

4. Drużynowy, nazywany narzędziowym II (nazwy pochodzą stąd, że się opiekują narzędziami O. P. G.).

5. Drużynowy materiałowy I.

6. Drużynowy materiałowy II.

1-mu i 2-mu członkowi sekcji powierza się sprzęt przeciwgazowy, zaś 3 i 4 sprzęt narzędziowy i wreszcie 5 i 6 sprzęt materiałowy.

W każdym rejonie musi być przygotowany schron uszczelniony, w którym drużyna mogłaby się przygotować do swoich czynności. Oprócz tego musi ona być w posiadaniu taboru (najlepiej samochodu) do przewożenia swego sprzętu na miejsca zagazowane. Dalej drużyna potrzebuje łaźni dezynfekcyjnej, oraz winna być połączona z siecią alarmową, zapomocą której dowiaduje się o położeniu miejsc skażonych w swoim rejonie.

Każdy rejon musi oprócz kompletnych drużyn dysponować dostateczną ilością ludzi do pełnienia służby jako posterunki gazowe, rozstawione racjonalnie na całym terenie rejonu. Zadaniem tych posterunków będzie zawiadamianie drużyny odkażającej o położeniu miejsc zagazowanych. Każdy taki posterunek winien się składać z 4 lu-

dzi, aby nikt z nich nie potrzebował być dłużej w służbie, aniżeli 6 godzin na dobę. Ludzi takich trzeba dokładnie zaznajomić ze sposobami napadu gazowego i wyszkolić ich dokładnie w obronie indywidualnej.

Przewidzianą musi też być dla każdego rejonu służba sanitarna. Na punktach sanitarnych winien Czerwony Krzyż wyznaczyć stale jednego lekarza. Do jego pomocy winien być wyszkolony personel. Punkt sanitarny trzeba umieścić w uszczelnionym schronie. Oprócz personelu do pomocy lekarza trzeba przewidzieć pewną ilość lotnych patroli sanitarnych, które na wypadek ataku gazowego będą czynne w rejonie, zbierając tamże zatrutych gazami, odnosząc ich do punktu sanitarnego lub do szpitala, o ile taki znajduje się w rejonie.

W każdym domu mieszkalnym trzeba będzie przeszkolić kilku ludzi, którzyby byli zdolni przeprowadzić po ataku gazowym odkażenie skażonego domu.

Dla odkażania ulic wypełnionych chmurami gazowymi winna być przewidziana w każdym rejonie kolumna dezynfekcyjna. Taka kolumna dezynfekcyjna będzie przechowywała materiał odkażający i kompletowała personel poszczególnych sekcji O. P. G., które z jakichkolwiek powodów w krytycznym wypadku stały się niekompletne. Trzeba się bowiem liczyć z tem, że ten i ów należący do jednej z sekcji odkażających będzie albo nieobecny wskutek choroby, albo ulegnie w drodze zagazowaniu lub też z innych powodów nie zdoła się na czas stawić na wypadek alarmu.

Ponieważ przy każdym ataku gazowym wedle wszelkiego prawdopodobieństwa użyte będą także bomby zapalające, koniecznem będzie wyćwi-

czyć zawodową straż ogniową w O. P. G. Licząc się z większą ilością pożarów spowodowanych atakiem lotniczym, trzeba będzie przewidzieć większą ilość straży pożarnej ochotniczej dla każdego rejonu, oraz wyszkolić specjalne patrole pożarnicze.

Wszystkie te siły można brać z oddziałów przysposobienia wojskowego. Już w czasie pokojowym mają komendanci rejonów zapomocą swych instruktorów możliwie jak największą ilość ludzi gruntownie wyszkolić i przygotować do wszelkiego rodzaju służb O. P. G.

Chcąc wszystkim zadaniom O. P. G. zadość uczynić, winni komendanci rejonu jak najwcześniej nagromadzić następujący sprzęt O. P. G.: aparaty tlenowe, maski przeciwigazowe, kostjумы impregnowane, rozpylacze ręczne, rozpylacze tornistrowe, wykrywacze gazów w terenie, apteczkę przeciwigazową, latarnie, topory, szczotki, pendzle do ścian, grabie, łopaty, gwoździe, cęgi do drutu, tyczki, tabliczki orientacyjne, drabinki, linki, wapno chlorowane, piasek czysty do mieszania z chlorkiem wapna, kubły, mieszadła, szufelki do nabierania wapna, wozy i wiele innego potrzebnego sprzętu.

Komendanci rejonów winni w odpowiednich miejscach zawczasu wybudować pomieszczenie uszczelnione dla ludności cywilnej, która w chwili ataku gazowego będzie się znajdowała na ulicy. Dla każdego przewidywanego pomieszczenia uszczelnionego będzie znów potrzebny posterunek wskazujący uciekającej publiczności wejście do schronu. Oprócz posterunku będzie trzeba poumieszczać wskaźniki, służące dla szybszej orientacji publiczności. W porze nocnej winny wskaźniki być oświetlone.

To też na komendantów rejonów należy wybrać możliwie inteligentne jednostki, które z zamiłowaniem poświęcą się swej służbie. Muszą to być ludzie zdolni do szkolenia swoich podwładnych zapomocą kursów, wykładów i pogadanek. Wskazaniem jest, aby wszystkie rejony już za czasów pokojowych możliwie całą ludność obznajomiły z O. P. G. Ludność winna być dokładnie wyszkolona w posługiwaniu się maską przeciwwgazową, oraz w przysposabianiu sobie pomieszczeń uszczelnionych. Do tego celu będą się nadawały najlepiej piwnice. Największa ubikacja piwniczna, która będzie przewidziana jako pomieszczenie uszczelnione, powinna mieć zawczasu zakitowane wszelkie szpary i zbyteczne otwory w murach. Należy zwracać uwagę na szczelne okitowanie szyb okiennych. Szpary pomiędzy ramami okiennymi należy uszczelnić zapomocą filcu lub rolek z waty. Drzwi wiodące do piwnicy muszą także być uszczelnione. Wszelkie szpary w rozeschniętych drzwiach należy zakitować. Szpary między drzwiami a ramą należy także przy pomocy filcu uszczelnić. Aby skutkiem działania bomb nie zostały szyby okna piwnicznego wygniecione, należy je obłożyć workami napełnionymi ziemią lub piaskiem. Chcąc mieć zupełnie pewnie chroniącą przed gazami piwnicę, trzeba przed drzwiami stworzyć pewnego rodzaju uszczelniony przedsionek. Strop piwniczny trzeba zabezpieczyć przed bombami przebijającymi. Można to uczynić w ten sposób, że się podłogę ubikacji znajdującej się nad piwnicą pokryje warstwą z worków lub koszów napełnionych ziemią. W tym wypadku należy strop piwniczny podeprzeć dość silnymi belkami, aby wytrzymał ciężar warstwy ziemi lub piasku. Tak samo trzeba ścianę zewnętrzną jak i okno do

piwnicy przeznaczonej na schron uszczelniony obłożyć grubą warstwą (2 m) worków z piaskiem. Jeżeli piwnica ma pomieścić większą ilość ludzi, to trzeba będzie w niej umieścić naczynia napełnione wodą, do której na wypadek ataku lotniczego będzie się wrzucało oksylit celem wytwarzania czystego tlenu. Aby otrzymać dopływ czystego tlenu do schronu, można też stosować wbudowanie filtru chemicznego. Filtr taki ma tę dobrą stronę, że daje gwarancję stałego dopływu czystego powietrza do schronu i powoduje w schronie wyższe ciśnienie powietrza. W ten sposób otrzymujemy gwarancję, że nawet w wypadkach przeoczenia niektórych nieuszczelnionych szpar nie będzie mógł gaz przenikać do wnętrza schronu. Potrzebny oprócz filtru jest jeszcze wentylator ssący, umieszczony na filtrze. Rura ssąca powietrze winna być wówczas poprowadzona jak najwyżej nad powierzchnią ziemi, aby doprowadzane przez nią powietrze było możliwie najmniej zanieczyszczone przez gaz. W ten sposób zainstalowany filtr będzie bardzo długo działał korzystnie.

Aby ludność cywilna nie została narażona na brak środków żywności po napadzie gazowym, winny zawczasu wszystkie składy i hurtownie żywnościowe być chronione przed przenikaniem gazów. Obowiązkiem władz będzie wydanie szczegółowych rozporządzeń, normujących wszystkie przygotowania w sprawach O. P. G., to też komitety O. P. G. w poszczególnych miastach winny dążyć do tego idealnego stanu, aby możliwie każdy obywatel był dostatecznie wyszkolony w zasadach obrony indywidualnej i zbiorowej. Przy obliczaniu wielkości potrzebnych schronów należy się trzymać tej zasady, że 60 litrów tlenu wystarczy dla 1 człowieka na godzinę. Je-

żeli w schronie chcemy wytwarzać tlen drogą chemiczną zapomocą rozpuszczania oksylitu w wodzie, to należy brać pod uwagę, że na 1 godzinę oddychania dla 1 człowieka zużywa się 400 gr oksylitu i 1½ litra wody. Cała ludność winna więc być dokładnie zaznajomiona ze wszystkimi sposobami walki z gazami, aby nie uległa panice i aby straty były zredukowane do minimum.

J. KUBACZKA.

Projekt polskiego kodeksu karnego.

Szczególne zainteresowanie wśród funkcjonariuszy budzi sprawa jednolitego, polskiego kodeksu karnego, dlatego też na czasie będzie zapoznanie się z projektem, opracowanym przez Komisję Kodyfikacyjną.

Ustawą z dnia 3 czerwca 1919 r. powołano do życia celem przygotowania jednolitego ustawodawstwa dla wszystkich ziem polskich w dziedzinie prawa cywilnego i karnego, z prawem inicjatywy także co do innych projektów ustawodawczych — Komisję Kodyfikacyjną Rzeczpospolitej Polskiej.

Komisja składa się z prezesa, 3 wiceprezesów i 40 członków.

Pod względem organizacyjnym Komisja Kod. dzieli się na wydział cywilny i karny. Wydział karny tworzą: 1. sekcja postępowania karnego i 2. sekcja prawa karnego. Sekcja postępowania karnego ukończyła 4 maja 1926 prace nad kodeksem postępowania karnego, który obecnie obowiązuje, i złożyła projekt Ministrowi Sprawiedli-

wości. Obecnie pracuje nad ewent. nowelizacją kodeksu postępowania karnego.

Sekcja prawa karnego, utworzona w 1920 roku, rozpoczęła prace nad projektem kodeksu karnego. Praca przedstawia się w ten sposób, że Zgromadzenie Ogólne Komisji Kod. ustala na kilku posiedzeniach wytyczne zasady kodeksu, poczem sekcja prawa karnego opracuje całość. Referentami głównymi tej sekcji są następujący panowie: Prof. J. Makarewicz, prof. W. Makowski, prof. E. Stan. Rappaport i prof. A. Mogilnicki. Dla ułatwienia pracy sekcja wybiera ze swego grona podkomisję przygotowawczą, która zbiera i przygotowuje materiał, poczem sekcja prawa karnego na czytaniu ustala tekst lub rozstrzyga wątpliwości. Największą część pracy wykonuje więc podkomisja przygotowawcza.

Zarys ogólny projektu kodeksu karnego ustaliła sekcja prawa karnego w r. 1922, następnie podkomisja opracowała szczegóły projektu, poczem w drugim czytaniu sekcja prawa karnego na posiedzeniach w dniach 8, 9, 21—23 listopada 1929 oraz 31 stycznia i 7 lutego 1930 ustaliła projekt w postaci gotowego kodeksu.

Projekt, oddany do druku, został rozesłany do opinii wszystkim członkom Komisji Kodyfikacyjnej, jak również sądom, uniwersytetom, towarzystwom prawniczym oraz poszczególnym wybitnym prawnikom, z wyznaczeniem terminu na składanie uwag. Oprócz prawników składa swe uwagi co do języka projektu profesor językoznawca, gramatyk. Nawet drobne niewłaściwości językowe mogą się stać przedmiotem krytyki tak projektu, jak i samej ustawy. (Typowym pod tym względem jest kodeks cywilny niemiecki, który po ukazaniu się w projekcie odrazu został krytykowany w czasopiśmie

i wydawnictwach prawniczych a 10 różnych autorów wykazywało błędy lub niewłaściwości językowe pod tytułami: „Język prawniczy“, „Nauka stylu dla prawników“, „Język a kodeks“ itp.)

Po otrzymaniu uwag podkomisja redakcyjna rozpatruje je i projektuje wynikię z tych uwag zmiany, poczem następuje trzecie czytanie w sekcji. Po przeprowadzeniu nowego układu artykułów według uchwał sekcji i wprowadzeniu nowej numeracji projekt zostaje przesłany Sekretarzowi Generalnemu Komisji, celem złożenia go Ministrowi Sprawiedliwości. W ciągu całego przebiegu prac sekcji biorą w nich udział delegaci specjalni Min. Sprawiedliwości, który za ich pośrednictwem zgłasza poprawki i jest informowany o przebiegu prac nad projektem.

Po otrzymaniu projektu Minister Sprawiedliwości wyznacza komisję celem ostatecznego przejrzania projektu i uzgodnienia go z życzeniami Ministra Sprawiedliwości i innych ministrów. Ostatecznie projekt zostaje wniesiony na posiedzenie Rady Ministrów, a po przyjęciu złożony Marszałkowi Sejmu, celem uchwalenia przez Sejm, lub w razie jego nieczynności (rozwiązania) zostaje przedłożony Prezydentowi Rzeczp. do podpisu, wreszcie ogłoszony w Dzienniku Ustaw. Tryb uchwalania przez Sejm jest ogólnie znany.

Według doniesień prasy trzecie czytanie projektu w sekcji odbyło się w połowie sierpnia 1931, niewiele więc pozostaje formalności do załatwienia.

Kiedy kodeks karny polski zostanie wprowadzony w życie, zależeć będzie od decyzji rządu. Według projektu kodeks karny powszechny obejmował będzie tylko zbrodnie i występki. Wykroczenia zaś będą objęte kodeksem policyjnym lub kodeksem o wykroczeniach. Kodeks karny jest

prawie gotów, zato kodeks policyjny zostanie dopiero opracowany przez Komisję kodyfikacyjną, która dopiero w roku ubiegłym rozpoczęła prace nad nim. Jeżeli więc rząd stanie na stanowisku, że należy wprowadzić całe prawo karne jednocześnie, w takim razie nierychło doczekamy się jednolitego kodeksu.

Okoliczności przemawiają raczej za tem, że kodeksy te nie będą wprowadzane w życie jednocześnie, gdyż w tym wypadku Komisja Kodyfikacyjna otrzymałaby odpowiednie wskazówki od Ministra Sprawiedliwości i opracowałaby jednocześnie oba projekty (prosto stworzonoby jedną podkomisję do opracowania kodeksu o wykroczeniach).

Na pierwszy rzut oka wydaje się, że prace nad ułożeniem kodeksu trwają za długo, nawet w prasie pojawiły się artykuły pod tym kątem widzenia. Pamiętamy artykuł w „Il. Kurjerze Codziennym” z 16 VIII 1930 pod tytułem: „Za powoli i za drogo” oraz replikę członka Komisji Kod.: „Ani za powoli, ani za drogo”. Przypatrzmy się, jak ta sprawa wygląda gdzie indziej. Czechosłowacja np. posiadając ustawę karną z r. 1852, a więc na obecne stosunki przestarzałą, dotychczas nie wprowadziła nowego kodeksu, ani też nie wiadomo, czy istnieje tam już projekt. W Niemczech już przed wojną światową rozpoczęto prace nad nowelizacją (zmianą) kodeksu karnego, w r. 1913 ukończono jeden projekt, w r. 1919 drugi a w r. 1925 przerobiono po raz trzeci projekt (Reformentwurf), który dotychczas nie wszedł w życie. Wprowadzie w państwach tych wobec jednolitego ustawodawstwa niema takiej potrzeby stworzenia nowego kodeksu, jednak z drugiej strony prace nad kodyfikacją będą tam bez porównania łatwiejsze, gdyż wystarczy

tylko znowelizowanie ustawy, w całym państwie jednolitej.

Materiał, na podstawie którego prowadzi się dyskusje na zebraniach sekcji Kom. Kodyfikacyjnej, jest olbrzymi. Przeglądając motywy ustawodawcze, spotykamy porównania różnych kodeksów, ustaw i projektów. Wystarczy nadmienić: Kodeks karzący dla Królestwa Polskiego (uchwalony w r. 1818 przez sejm b. Królestwa Kongresowego), obecnie obowiązujące kodeksy karne (austr. 1852, niem. 1870, ros. 1903), a z zagranicznych kodeksy: francuski, angielski, włoski, amerykański, australijski, japoński, węgierski, bułgarski, finlandzki, belgijski, duński, holenderski, hiszpański, portugalski, meksykański, dla Chile, ustawę angielską z 1917 r. o szpiegostwie, a najczęściej jest przytaczany kodeks norweski z r. 1902. Materiał specjalnie uwzględniany stanowią najnowsze projekty ustaw karnych zagranicznych, tu spotykamy porównania projektu szwajcarskiego, niemieckiego, włoskiego, austriackiego i rumuńskiego.

Jeżeli sobie przedstawimy, że nad każdym artykułem i paragrafem musi się toczyć obszerna dyskusja, muszą być odczytywane referaty, że każde słowo definicji jest umotywowane w protokole, że nawet kwestja, gdzie (w jakim rozdziale) należy umieścić dany przepis, musi być przez zespół rozstrzygnięta, to widzimy, że praca nad ułożeniem tej ustawy jest ogromna.

Charakterystyka projektu.

Funkcjonariusze Policji najczęściej stawiają pytanie, czy nowy kodeks karny będzie podobny do kodeksu niemieckiego lub austriackiego (zależnie od tego, w której części Śląska funkcjonariusz pełni służbę i który kodeks najczęściej stosuje). Otóż

dla pocieszenia wszystkich muszę nadmienić, że nadzieje te (by się niewiele uczyć!) są płonne. Kodeks karny będzie ustawą zupełnie nową, odrębną, nie wzorowaną na żadnej z obowiązujących ustaw. Znajdziemy tam całą serię nowych przestępstw, pojęcia wielu przestępstw zostały rozszerzone, zaś z drugiej strony wiele przestępstw, właściwie występków, zostaje „zdegradowanych“ do wykroczeń lub zostaje wogóle opuszczonych (patrz „część szczególną“, str. 189). Najnowsze teorie prawa karnego zostały przez Komisję rozważane, czy można je w naszych warunkach zastosować. Dysputowano np. nad tem, by wogóle nie wprowadzać do kodeksu podziału przestępstw na zbrodnie i występki, a wprowadzić tylko ogólne pojęcie przestępstwa, przyczem sprawa środków karnych, winy itp. nie odgrywałaby roli czynnika, prowadzącego do wyodrębnienia. Komisja doszła jednak do przekonania, że byłaby to inowacja zbyt radykalna wobec przyzwyczajenia społeczeństwa do klasyfikacyjnego stopniowania przestępstw (na zbrodnie, występki, wykroczenia).

O ile projekt zostanie ogłoszony w 1932 roku, to państwo nasze będzie pierwszym w Europie, które w znacznej mierze uwzględniło postulaty I-szej Konferencji Międzynarodowej unifikacji prawa karnego, odbytej w 1927 r. w Warszawie. Sprawa zwalczania przestępstwa jest bardzo ważnem zagadnieniem nowoczesnego państwa, praca międzynarodowa w tym kierunku napotyka jednak na wielkie trudności wobec odmiennego ustawodawstwa karnego w każdym państwie, dlatego też odbywają się konferencje celem ujednostajnienia prawa karnego w poszczególnych państwach.

Czy kodeks ten będzie łatwym do nauki i zrozumienia przez przeciętnego funkcjonariusza? Na

to pytanie nie łatwo odpowiedzieć. Układ jest bardzo prosty, jasny i przejrzysty, definicje krótkie i zwięzłe, a przede wszystkim duch języka nain znany — to jego zalety. Nie spotykamy nigdzie w projekcie definicji takiej, jak w § 1 ust. karnej austr. lub w § 271 k. kar. niem., gdzie przeciętny śmiertelnik wprawd dostałby kołowacizny, nimby ją zrozumiał.

Oto dla próby kilka definicyj: Art... § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w obronie koniecznej, odpierając bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro własne lub innej osoby.

§ 2. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

§ 3. Nie ulega karze, kto przekroczył granice obrony koniecznej pod wpływem silnego wzruszenia.

Art. ... § 1. Kto zabija człowieka — ulega karze więzienia od lat 5 do 15.

§ 2. Kto zabija z niskich pobudek, podstępnie lub w sposób okrutny, ulega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio.

§ 3. Kto zabija pod wpływem silnego wzruszenia, ulega karze więzienia do lat 10.

Art. ... § 1. Kto zabiera cudze mienie bez zgody właściciela w zamiarze przywłaszczenia, ulega karze więzienia do lat 5.

Art. ... § 1. Kto przywłaszcza sobie cudze mienie, ulega karze aresztu do roku.

§ 3. Kto przywłaszcza sobie mienie znalezione, ulega karze aresztu do miesiący 6 lub grzywny.

Definicje powyższe, wyjęte z poszczególnych rozdziałów, dają nam obraz, jak będzie ułożony przyszły kodeks. Widzimy, że projekt w porównaniu ze znanemi nam kodeksami operuje częściej

pojęciami nadrzędnymi, że definicje projektu mieszczą w sobie więcej, niż definicje starych kodeksów. Tu właśnie będzie punkt ciężkości: zrozumienie nowego kodeksu będzie (dla funkcjonariusza, nie prawnika!) trudniejsze. Jeżeli funkcjonariusz z zestawionych tu pojęć: mebel a łóżko, wróbel a ptak, nałóg a pijaństwo itp. nie będzie mógł rozeznaczyć, które jest nadrzędne a które podrzędne, to czytając np. definicję kradzieży według projektu, który nie mówi o r z e c z y r u c h o m e j, lecz o m i e n i u, nie będzie wiedział, czy nowa definicja jest ściślejsza czy obszerniejsza. Również wobec nowych pojęć i przestępstw będzie często funkcjonariusz niepewny siebie lub nawet bezradny. Wobec tego na pytanie, czy nowy kodeks będzie łatwym do nauki, możemy odpowiedzieć, że do wyuczenia się napamięć będzie łatwiejszy, do zrozumienia zaś poniekąd trudniejszym od dotychczasowych ustaw karnych ze względu na wiele pojęć nadrzędnych i obszerniejszych definicji do niego wprowadzonych.

Pozatem nowoczesny ustawodawca stoi na stanowisku, że kodeks karny nie jest podręcznikiem do nauki prawa, ale jest ustawą. Kto chce poznać zasady prawa karnego, musi słuchać wykładów, albo postarać się o podręczniki. Dlatego też projekt opuszcza wszelkie zbędne określenia, definicje wszędzie tam, gdzie to jest zbyteczne, a rozstrzyga tylko to, co mogłoby być wątpliwem w praktyce.

Kodeks nie jest ułożony dla policjanta, lecz dla sędziego, który, będąc prawnikiem, znając ogólne zasady prawa i jurysdykcję (orzecznictwo sądowe), potrafi rozstrzygnąć bez żadnych trudności zagadnienie prawne, dla laika (niefachowca) zupełnie nierozwiązalne. Bardzo często sprawy skomplikowane pozostawione zostają do rozstrzygnięcia sę-

dziego. Jeżeli sprawa zostaje zgóry rozstrzygnięta przez ustawę, tem samem zostaje podciągnięta pod pewnego rodzaju szablon, którego sędzia zmienić nie może — nawet wbrew swoim przekonaniom.

„Całemu projektowi przyświeca tendencja do indywidualizowania poszczególnych wypadków przez sędziego, co daje rękojmię swoistego traktowania każdego poszczególnego wypadku. Np. warunkowego zawieszenia wykonania kary projekt nie uzależnia od jakichkolwiek, zgóry przez ustawę podanych warunków. Nie chodzi o to, czy sprawca jest młodociany czy nie, czy staje przed sądem po raz pierwszy czy nie, ale chodzi o to, czy ze względu na charakter sprawcy, na inne okoliczności, dotyczące jego sposobu życia przed popełnieniem przestępstwa, pobudek i warunków, charakteryzujących samo spełnienie przestępstwa, jak wreszcie zachowanie się po przestępstwie, to znaczy ze względu na całokształt tego materiału, na którym sędzia oprzeć może swoją opinię o skazanym, przypuszczać należy, że wykonanie kary nie jest celowo niezbędnym czynnikiem powstrzymania przestępcy od popełnienia nowego przestępstwa, a sam fakt skazania i wpływ moralny wyroku może być wystarczający.“ (Prof. W. Makowski — motywy.)

Układ projektu jest następujący: część ogólna, zawierająca 15 rozdziałów i 84 artykułów, część szczególna 25 rozdziałów. Artykuły (jak przy wszystkich ustawach polskich) dzielą się na paragrafy. Poszczególne artykuły tytułów (napisów) nie mają, a to dlatego, że „trzeba najpierw ustalić brzmienie przepisu, a potem dopiero można szukać odpowiedniej dla niego nazwy. Doświadczenie uczy, że z intytulacją trzeba być bardzo ostrożnym.

zdarzają się wypadki, że tytuł nie pokrywa się z treścią, powstaje wtedy antynomja (sprzeczność) przykra w stosowaniu ustawy; wszak tytuł, pochodzący od ustawodawcy, ma dla interpretacji to samo znaczenie, co sam przepis.“ (Prof. Makarewicz).

Niżej następujące uwagi opracowane są na podstawie projektu k. k., uchwalonego przez sekcję prawa karnego Kom. Kodyfikacyjnej w drugim czytaniu (1929). Wprawdzie projekt ulegnie jeszcze zmianom, zanim się ukaże jako ustawa, nie może jednak być zmieniony do gruntu, zasady pozostaną te same, a tylko pewne szczegóły mogą ulec zmianie.

Niektóre sprawy nie są jeszcze rozstrzygnięte, np. kara śmierci została na pierwszym czytaniu uchwalona, w drugim czytaniu skreślona.

Aby przedstawić rozmiar projektu, podano obok treści rozdziałów także ilość artykułów. Ogółem zawiera projekt 40 rozdziałów, 280 artykułów i 430 paragrafów.

Część ogólna.

- I. Zakres mocy obowiązującej ustawy karnej. Art. 1—10.
- II. Zasady odpowiedzialności. Art. 11—20.
- III. Usiłowanie. Art. 21—23.
- IV. Podżeganie i pomocnictwo. Art. 24—28.
- V. Zbieg przestępstw i przepisów ustawy.
- VI. Kary zasadnicze. Art. 35—40.
- VII. Kary dodatkowe. Art. 41—50.
- VIII. Wymiar kary. Art. 51—57.
- IX. Warunkowe zawieszenie kary. Art. 58 do 61.
- X. Warunkowe zwolnienie. Art. 62—64.
- XI. Postępowanie z nieletnimi. Art. 65—71.

- XII. Środki zabezpieczające. Art. 72—78.
- XIII. Przedawnienie. Art. 79—82.
- XIV. Zatarcie skazania. Art. 83. Art. 84. Przepis końcowy.
- XV. Wyjaśnienie pewnych określeń prawnych. (Słownik.)

Część szczególna.

- XVI. Zbrodnie stanu. Art. 85—88.
- XVII. Przestępstwa przeciw interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym. Art. 89—107.
- XVIII. Przestępstwa przeciw zrzeszeniom prawa publicznego. Art. 108—111.
- XIX. Przestępstwa przeciwko głosowaniu w sprawach publicznych. Art. 112—118.
- XX. Przestępstwa przeciwko władzom i urządowi. Art. 119—132.
- XXI. Fałszywe zeznania. Art. 133—137.
- XXII. Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości. Art. 138—144.
- XXIII. Uwolnienie pozbawionego wolności. Art. 145—146.
- XXIV. Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu. Art. 147—163.
- XXV. Przestępstwa przeciwko uczuciom religijnym. Art. 164—166.
- XXVI. Fałszowanie pieniędzy, papierów wartościowych, znaków urzędowych, miar i wag. Art. 167—177.
- XXVII. Przestępstwa przeciwko dokumentom. Art. 178—184.
- XXVIII. Przestępstwa przeciwko stanowi cywilnemu i dowodom tożsamości. Art. 185 do 186.

- XXIX. Przestępstwa przeciwko małżeństwu. Art. 187—188.
- XXX. Przestępstwa przeciwko opiece i nadzorowi. Art. 189—192.
- XXXI. Nierząd. Art. 193—207.
- XXXII. Sprowadzenie niebezpieczeństwa powszechnego. Art. 208—216.
- XXXIII. Przestępstwa przeciwko urządzeniom użyteczności publ. Art. 217—218.
- XXXIV. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Art. 219—239.
- XXXV. Przestępstwa przeciwko wolności. Art. 240—244.
- XXXVI. Naruszenie tajemnicy. Art. 245—246.
- XXXVII. Naruszenie czci i obraza. Art. 247—248.
- XXXVIII. Przestępstwa przeciwko mieniu. Art. 249—264.
- XXXIX. Przestępstwa na szkodę wierzycieli. Art. 265—274.
- XL. Przestępstwa urzędnicze. Art. 275—280.

Uwagi do części ogólnej.

(Zdania, umieszczone w cudzysłowie „...“ oznaczają tekst projektu.)

„Odpowiedzialności karnej ulega tylko ten, kto dopuszcza się czynu, zabronionego pod groźbą kary przez ustawę, obowiązującą w czasie jego popełnienia“. (Art. 1.) Przepis ten jest w kodeksie o tyle potrzebny, że Konstytucja Rzecz. Polskiej nie zawiera tego rodzaju podstawowego przepisu.

„Jeżeli w czasie wyrokowania obowiązuje ustawa inna, niż w czasie popełnienia przestępstwa, ma zastosowanie ustawa nowa; jednakże ustawa dawna ma zastosowanie, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy. Kara już wymierzona, ale jeszcze nie

wykonana, odpada jeżeli według nowej ustawy czyn, objęty wyrokiem, nie jest przestępstwem. Środki zabezpieczające stosuje się według przepisów nowej ustawy."

Przepis ten daje przewagę nowej ustawie karnej, jako doskonalszej i bardziej odpowiadającej potrzebom czasu.

„Ustawa karna polska ma zastosowanie do wszystkich osób, które popełniły przestępstwo na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, albo na polskim statku wodnym lub powietrznym. Za obszar Rzeczypospolitej uważa się również powietrze nad nim oraz wody wewnętrzne i przybrzeżne.“ Mówiąc o wszystkich osobach, ustawodawca ma na myśli i cudzoziemców. (Por. § 3 kkn. i § 37 uka.). Nowem jest tu pojęcie atmosfery terytorjalnej, czyli powietrza nad obszarem Rzeczypospolitej Polskiej. W tekście użyto termin „statek“ w odróżnieniu od terminu „okręt“, stosującego się do jednostek floty wojennej. Okręty floty wojennej są w myśl ogólnie przyjętych zwyczajów i umów międzynarodowych uznane za wyłączone z podpanowania zasady krajowości, to znaczy, że w razie spełnienia przestępstwa na polskim okręcie wojennym wodnym lub powietrznym (latawce - aeroplany, sterowce - aerostaty) niezależnie od tego, gdzie się one znajdują, zawsze będzie stosowana ustawa karna polska. Ponieważ jest to zasada ogólnie znana, została w projekcie pominięta, a projekt wymienia tylko statki, t. zn. jednostki marynarki handlowej.

„Przestępstwo uważa się za popełnione na obszarze Rzeczp. Polskiej, na polskim statku wodnym lub powietrznym, gdy sprawca na nim dopuścił się przestępnego działania lub zaniechania, albo gdy tam skutek przestępny nastąpił lub we-

dług zamiaru sprawcy miał nastąpić.“ (Por. art. 24, § 3 kodeksu postępowania kar.) Ostatnia część zdania odnosi się do wypadków usiłowania, gdy np. sprawca z zagranicy przysyła do Katowic zatrute ciastka, by kogoś otruć. Ponieważ skutek miał nastąpić w Katowicach, więc przestępstwo będzie traktowane jako popełnione w kraju.

Ustawa karna polska ma zastosowanie: 1. do obywateli polskich, którzy popełnili przestępstwo zagranicą, 2. do cudzoziemców, którzy w chwili przestępstwa byli obywatelami Rzeczyposp. Polskiej, 3. do tych, którzy po popełnieniu przestępstwa uzyskali obywatelstwo polskie, 4. do osób, zamieszkałych w Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiadających żadnej przynależności państwowej (np. emigranci rosyjscy).

„Do cudzoziemców ustawa karna polska ma zastosowanie tylko wtedy, gdy popełnili zagranicą przestępstwo, skierowane przeciw dobru lub interesom Rzeczypospolitej Polskiej albo obywatela polskiego.“ Forma tego przepisu jest kategoriyczna, „ustawa... ma zastosowanie“ w odróżnieniu np. od k. k. niem. (§ 4), który mówi, że ustawa może mieć zastosowanie („można ścigać“).

„Warunkiem odpowiedzialności karnej za czyn, popełniony zagranicą, jest uznanie tego czynu za przestępstwo przez ustawę, obowiązującą w miejscu jego spełnienia“ (por. § 4, pkt. 3 k. k. niem.).

„Niezależnie od przepisów, obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa i od obywatelstwa sprawcy, ustawa karna polska ma zastosowanie do osób, które popełniły:

a) przestępstwo przeciw bezpieczeństwu zewnętrznemu lub wewnętrznemu Rzeczyposp. Polskiej,

- b) nawoływanie do wojny zaczepnej,
- c) rozbójnictwo morskie,
- d) fałszowanie pieniądza kruszcowego, publicznych papierów wartościowych lub biletów bankowych,
- e) handel niewolnikami,
- f) handel kobietami lub dziećmi,
- g) użycie środka, zdolnego do wywołania niebezpieczeństwa powszechnego w zamiarze wywołania takiego niebezpieczeństwa (np. materiały wybuchowe),
- h) handel środkami odurzającymi,
- i) handel wydawnictwami pornograficznymi,
- j) inne przestępstwa, przewidziane przez konwencje międzynarodowe, zawarte przez Rzeczpospolitą Polską.

Tu usunięto z osnowy przepisu ogólnikowe pojęcie przestępstwa, któreby miało charakter anarchistyczny.

„Przestępstwa zagrożone karą śmierci lub więzienia powyżej lat pięciu, są zbrodniami, zagrożone zaś innymi karami zasadniczymi — są występками. Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie. Występek można popełnić także nieumyślnie, o ile ustawa wyraźnie tak stanowi.“ Jak z powyższego przepisu wynika, w kodeksie karnym mieścić się będą tylko zbrodnie i występkі. Wykroczenia objęte będą albo osobną ustawą o wykroczeniach, albo też kodeksem karnym policyjnym. Podział na zbrodnie i występkі nie ma nic wspólnego z właściwością sądów, występkі będą należały częściowo do właściwości sądów grodzkich, częściowo do sądów okręgowych.

„Przestępstwo umyślne zachodzi nie tylko wtedy, gdy sprawca chce je popełnić, ale także wtedy,

gdy możliwość skutku przestępnego lub przestępności działania przewiduje i na to się godzi.“ Projekt wprowadza obok złego zamiaru bezpośredniego także zamiar ewentualny: sprawca przedstawia sobie pewien skutek przestępny jako możliwy, choć niekonieczny, skutku tego nie pragnie, do niego nie zmierza, ale na zaistnienie tego skutku, na wypadek, gdyby zaszedł, z całą świadomością się godzi. Np. ścigany przestępca, chcąc uniknąć schwytania przez policjanta, strzela do niego. Nie ma on wprawdzie bezpośredniego zamiaru zabicia policjanta, chce go tylko odstraszyć. Liczy się jednak z tem, że może go albo zranić, albo też nawet zabić, lecz to mu jest obojętne, z tem się liczy i na taki skutek się godzi. Zamiar taki określi sprawca najczęściej słowami: „wszystko mi jedno“, wobec tego działanie to musi być uważane za umyślne.

Pozatem rozróżnia projekt winę nieumyślną dwojakiego rodzaju: lekkomyślność i niedbalstwo. W pierwszym wypadku sprawca przewiduje możliwość skutku przestępnego, lecz się łudzi, że go uniknie, w drugim wypadku sprawca skutku nie przewiduje, lecz ma możność lub nawet obowiązek skutek ten przewidzieć. (Np. nieostrożne obchodzenie się z bronią palną i podobne wypadki.) Za dalsze następstwa może sprawca odpowiadać, jeżeli je przewidział lub miał przynajmniej możliwość przewidzenia.

„Sąd może uwzględnić usprawiedliwioną nieświadomość bezprawności czynu jako podstawę do nadzwyczajnego złagodzenia kary“. Tu wchodzi w rachubę nieznajomość ustawy. Obecne kodeksy (szczególnie § 3 u. k. a.) przeprowadzają zasadę, że nieznajomością ustawy nie może się nikt tłumaczyć. Zasada ta mogła być dobrą w stosunkach

mało skomplikowanych, kiedy można było twierdzić, że kodeks karny stwarza sankcje karne dla przepisów i norm ogólnie znanych. Nowożytne życie społeczne stwarza niezmierzając wielką ilość dóbr prawnych i sytuacji dla tych dóbr niebezpiecznych, co skłania społeczeństwo do wydawania coraz to nowych przepisów karnych. Wynikiem tego rodzaju stosunków jest, że przeciętny obywatel, a często nawet przeciętny prawnik nie wie, co jest w danej chwili przestępstwem, a co niem nie jest. Dlatego też zasada, że nieznaną ustawie nie może się nikt tłumaczyć, musi ulec modyfikacji. Projekt nie dopuszcza jednakowoż do zupełnego usprawiedliwienia i bezkarności, ale przewiduje tę okoliczność jako podstawę do nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Okoliczności, wykluczające winę, są następujące: niepoczytalność, przymus fizyczny, błąd co do okoliczności faktycznych, należących do istoty czynu, obrona konieczna i wyższa konieczność.

Przy niepoczytalności spotykamy poniekąd uzupełnienie, mianowicie w razie ograniczonej zdolności rozpoznania znaczenia czynu (np. kleptomanja, zboczenie patologiczne) sąd może stosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Przymus określony jest ściśle jako „przymus fizyczny“. Wobec tego przymus psychiczny, to znaczy groźba, przy użyciu której zmuszono kogoś do spełnienia przestępstwa, musi podlegać przepisom o obronie koniecznej lub wyższej konieczności, to znaczy, że będzie traktowana jako „napad“.

Błąd, według projektu, nie różni się zasadniczo od błędu w myśl § 59 k. k. n. lub § 2, pkt. e) u. k. a.

Przy obronie koniecznej projekt nie wylicza dóbr, których wolno bronić (u. k. a. § 2), lecz stoi

na stanowisku kodeksu niemieckiego, dopuszczając obronę każdego dobra prawnego bez różnicy,

Wyższa konieczność określona jest następująco: „Nie ulega karze, kto działa dla uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa, grożącego dobru własnemu lub cudzemu, o ile niebezpieczeństwa nie może inaczej uniknąć.“ Różnice między tym przepisem, a § 54 k. k. niem. są następujące:

1. niebezpieczeństwo może pochodzić od sił żywiołowych (pożar, powódź itp.) lub też o d l u d z i (groźba zabicia itp.);

2. może grozić życiu, zdrowiu, mieniu, a więc wszelkiemu dobru własnemu;

3. sprawca może bronić dobra obcego. — Ustawa karna austr. mówi jedynie o nieodpornym przymusie, co jest pojęciem zbyt ograniczonem. K. k. niem. w § 54 pozwala na stosowanie bezkarności z tego tytułu, gdy chodzi o ochronę ciała i życia (nie np. mienia) własnego lub osób bliskich (a nie obcych!).

Jeżeli niebezpieczeństwo powstałoby wskutek działania osoby trzeciej (np. groźba), to w myśl k. k. niem. nie można stosować przepisu o wyższej konieczności, lecz o obronie koniecznej lub przymusie fizycznym albo psychicznym (§§ 53 i 52 k. k. n.). Najlepiej zilustruje różnice przykład: Posturunkowy N. kierując ruchem kołowym na ważnym punkcie, nagle zemdłał. Widzi to osoba prywatna X. a obawiając się niebezpieczeństwa zderzenia samochodów, kieruje samowolnie ruchem aż do nadejścia zmiany, zapobiega więc katastrofie. — Według k. k. niem. X. uległby karze za samowolne wykonywanie czynności urzędowych z § 132, gdyż nie działał ani w obronie koniecznej, gdyż nie był napadnięty, ani też w wyższej konieczności, gdyż jemu ani

też jego bliskim niebezpieczeństwo nie groziło. Według projektu polskiego kodeksu kar. karze nie ulega, gdyż działał „dla uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa, grożącego dobru cudzemu“.

Dalszy rozdział mówi o usiłowaniu: „odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia przestępstwa przedsięwzięcie działanie, skierowane bezpośrednio ku zniszczeniu tego zamiaru, lecz zamierzonego przestępstwa nie dokonywa. Przy wymiarze kary sąd uwzględnia usiłowanie jako okoliczność łagodzącą.“ Projekt traktuje usiłowanie na zasadzie subiektywizmu, a więc na zasadzie przeciwnej, aniżeli u. karna austr., która wymaga usiłowania „udolnego“, wymaga przedmiotu zdanego, by na nim popełnić usiłowanie. Według projektu usiłowanie ma być niedwuznaczną manifestacją (okazaniem) zamiaru, domaga się karalności takiego nawet działania, które nie jest, a nawet nie może być początkiem wykonania (k. k. n. § 43), domaga się dla karygodności i zaistnienia usiłowania tylko, by zamiar w sposób niewątpliwy się zaznaczył. Dlatego w definicji zwrot: „działanie, skierowane bezpośrednio ku zniszczeniu tego zamiaru“ jest znacznie szerszy, aniżeli „początek wykonania“. Pozatem usiłowanie według projektu jest karygodne, bez względu na rodzaj przestępstwa, a więc i przy wykroczeniach, jeżeli jest pojęciowo dopuszczalne wzgl. możliwe.

Wypadki bezkarności usiłowania są następujące:

1. kto dobrowolnie odstąpił od działania, bądź zapobiegł powstaniu skutku przestępnego,

2. kto używa środka, w żadnych warunkach nie nadającego się do wywołania zamierzonego skutku (zabobon, spirytyzm),

3. kto świadomie działa przeciw przedmiotowi nieistniejącemu lub bezwzględnie nie nadającemu się do popełnienia na nim zamierzonego przestępstwa.

O przygotowaniu (k. kar. ros.) projekt nic nie mówi, więc będzie ono z zasady bezkarne (por. str. 216).

Podżeganie i pomocnictwo określone są następująco: „Podżegania dopuszcza się, kto inną osobę nakłania do popełnienia przestępstwa.

Pomocnictwa dopuszcza się, kto do popełnienia przestępstwa udziela pomocy czynem lub słowem.

Podżegacz i pomocnik odpowiadają za przestępstwo w granicach swego zamiaru.

Jeśli przestępstwa nie dokonano lub nawet nie usiłowano dokonać, podżegacz i pomocnik mogą odpowiadać za usiłowanie tego przestępstwa.

Podżegacz ani pomocnik nie odpowiada, jeżeli zapobiegł skutkom swego działania.“

Łatwo tu zauważyć, że pojęcie podżegania i pomocy jest w projekcie znacznie rozszerzone; przede wszystkim jest karalne usiłowanie tych przestępstw (wykluczone w k. k. n.), następnie pomoc i podżeganie są karalne bez względu na rodzaj przestępstwa, a więc i przy wykroczeniach (por. § 49 k. k. n., gdzie mowa tylko o zbrodniach i występkach).

W wypadku zbiegu przestępstw Projekt nakazuje sędziemu wymierzyć karę za każde przestępstwo z osobna, poczem sędzia ma przystąpić do wymierzenia kary łącznej, opartej na tych karach poszczególnych. Kara łączna nie powinna być ani sumą matematyczną kar poszczególnych (kumulacja), ani też nie powinna się pokrywać z karą najsurowszą z pomiędzy wymierzonych (zasada absorbcji), lecz ma być orzeczona według swobod-

nego uznania sędziego w granicach tych dwóch zasad.

Zasadniczymi karami są: a) więzienie, b) areszt, c) grzywna. Projekt nie przewiduje ciężkiego więzienia ani osadzenia w twierdzy.

Sprawa kary śmierci nie została w projekcie rozstrzygnięta, nastąpi to dopiero w trzecim czytaniu projektu.

„Kara więzienia trwa najmniej pół roku, najwyżej lat piętnaście, o ile ustawa nie przewiduje więzienia dożywotniego. Więzień ma obowiązek pracy według wskazań zarządu zakładu karnego. Można go używać do pracy poza zakładem.“

„Kara aresztu trwa najmniej tydzień, najwyżej pięć lat. Aresztant ma obowiązek zajęcia się pracą według własnego wyboru; o ile praca wybrana narusza wewnętrzny porządek zakładu lub aresztant żadną pracą zająć się nie chce, zarząd wyznacza mu pracę odpowiednią.“

„Grzywnę wymierzyć można do wysokości 10.000 zł w złocie. Grzywny wpływają do Skarbu Państwa na rzecz funduszu budowy zakładów karnych, poprawczych i zabezpieczających. (Por. str. 205.) Jeżeli przestępstwo popełniono z chęci zysku, sąd może obok kary pozbawienia wolności, przepisanej w ustawie, wymierzyć grzywnę do 100.000 zł w złocie.“

Podział środków karnych w projekcie nie jest wzorowany na żadnej z obowiązujących w Polsce ustaw karnych, wszystkie kodeksy dotychczas u nas obowiązujące przewidują większą różnorodność środków karnych (u. k. austr. przewiduje ciężkie więzienie, więzienie, areszt i „ściśły“ areszt, pozatem zna różne obostrzenia kary, a k. karny ros. podobnie jak k. k. niem. zna 4 zasadnicze kary pozbawienia wolności). Projekt jest w tym wzglę-

dzie wzorowany na kodeksie holenderskim i norweskim, które przewidują jeden typ więzienia, po-
zatem areszt.

Areszt, w myśl projektu, trwać może od jednego tygodnia do pięciu lat. Krótszego terminu aresztu projekt nie wprowadza, ponieważ nie obejmuje tak zwanych wykroczeń (patrz str. 194), któreby mogły wymagać jeszcze krótszych okresów pozbawienia wolności. Nie wprowadza również aresztu na czas dłuższy od 5 lat, gdyż wtedy można stosować karę więzienia.

Obok kary więzienia projekt przewiduje przymus pracy. Sposób wykonywania prac w zakładach więziennych, rodzaje tych prac, ich indywidualizacja zostanie określona osobną ustawą. Tak samo obok kary aresztu projekt przewiduje przymus pracy, jednak aresztant ma prawo wyboru pracy.

Wysokość grzywny została ograniczona do 10 wzgl. 100 tysięcy zł, a chociaż grzywna została wymierzona obok kary pozbawienia wolności, to jest ona karą zasadniczą.

Karami dodatkowymi są:

- a) utrata praw publicznych,
- b) utrata obywatelskich praw honorowych,
- c) utrata prawa wykonywania zawodu,
- d) odjęcie praw rodzicielskich lub opiekuńczych,
- e) przepadek przedmiotów majątkowych i narzędzi.

Utrata praw publicznych obejmuje utratę biernego i czynnego prawa wyboru do wszelkich ciał ustawodawczych, samorządowych, społecznych lub zawodowych, udziału w wymiarze sprawiedliwości, utratę urzędów i stanowisk publicznych i zdolności ich uzyskania.

Utrata obywatelskich praw obejmuje utratę zaszczytnych i naukowych tytułów, orderów, odznak, tudzież zdolności do ich uzyskania.

Utratę prawa wykonywania zawodu sąd może orzec w razie stwierdzenia:

- a) użycia zawodu do popełnienia przestępstwa,
- b) groźnej dla społeczeństwa niezdolności sprawcy do wykonywania zawodu.

W razie skazania za przestępstwo, popełnione przeciw nieletniemu lub we współdziałaniu z nieletnim, sąd może orzec odjęcie praw rodzicielskich lub opiekuńczych.

Sąd może skazać na przepadek przedmiotów majątkowych, pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z popełnienia przestępstwa, lub skazać na przepadek narzędzia, które służyło do popełnienia przestępstwa. W porównaniu do obowiązującego ustawodawstwa mamy tu do czynienia z rozszerzeniem, polegającym na objęciu przypadkiem nie tylko przedmiotów, bezpośrednio wytworzonych lub osiągniętych zapomocą przestępstwa, ale także pośrednio z niego pochodzących.

Osobny rozdział poświęca projekt wymiarowi kary.

„Sąd wymierza karę według swego uznania, zwracając uwagę przede wszystkim na pobudki, na stopień rozwoju umysłu i woli sprawcy, na jego dotychczasowe życie, tudzież na jego zachowanie się po spełnieniu przestępstwa. Osobiste stosunki i właściwości, oraz szczególne okoliczności, powodujące wyższą lub niższą karalność, uwzględnia się tylko co do tej osoby, której dotyczą. Przy wymiarze grzywny, sąd uwzględnia stosunki majątkowe sprawcy.

Jeżeli ustawa daje sądowi możliwość wyboru między karą więzienia a karą aresztu, nie można

wymierzyć kary aresztu, jeżeli przestępstwo wynikło z niskich pobudek. Jeżeli ustawa daje sądowi możliwość wyboru między karą pozbawienia wolności a grzywną, sąd wymierza grzywnę, zwłaszcza gdy przestępstwo wynikło z chęci zysku; karę pozbawienia wolności sąd wymierza tylko wtedy, gdy skazanie na grzywnę nie byłoby celowe.

W wypadkach wskazanych w ustawie, sąd może stosować nadzwyczajne łagodzenie kary albo przez wymierzenie więzienia ponad pięć lat zamiast kary (śmierci) więzienia dożywotniego, albo przez wymierzenie kary aresztu zamiast więzienia, albo przez wymierzenie grzywny zamiast aresztu. Kary aresztu nie można stosować zamiast więzienia, jeżeli przestępstwo wynikło z niskich pobudek“.

Jeżeli chodzi o recydywistę lub przestępcę zawodowego, sąd może przekroczyć ustawowy wymiar kary przez podwyższenie o połowę najwyższego wymiaru kary, nie przekraczając jednak ustawowej granicy danego rodzaju kary. Projekt traktuje równolegle sprawcę zawodowego, recydywistę i sprawcę z nałogu. Pojęcia zawodowości albo nawyknienia projekt nie określa, wychodząc z założenia, że są to pojęcia tego rodzaju, iż nie poddają się traktowaniu schematycznemu, a muszą być pozostawione ocenie sędziowskiej w każdym poszczególnym wypadku.

Projekt stanął na stanowisku indywidualizacji środków karnych, a co zatem idzie, musiał pozostawić sądowi szeroki zakres władzy arbitralnej przy wymierzaniu kary. Stąd w części szczególnej będziemy mieli do czynienia tylko z bardzo mało-różniczkowanymi wskazaniami, dotyczącymi przeważnie maximum (najwyższego wymiaru)

kary za poszczególne przestępstwa, podczas kiedy minimum (najniższa granica) teje kary wskazane jest tylko w części ogólnej.

Sędzia nie ma obowiązku, jak to spotykamy w niektórych ustawodawstwach obowiązujących, przytaczania w wyroku i omawiania oraz uwzględniania rachunkowego różnych ustawowo określonych okoliczności łagodzących lub obciążających. Jedyne obowiązki, jakie projekt nakłada na sędziego, jest to obowiązek wszechstronnego zbadania okoliczności indywidualnych danego wypadku i właściwości sprawcy.

Następny rozdział mówi o warunkowym zawieszeniu kary. Projekt nie uzależnia zawieszenia kary od jakichkolwiek zgóry przez ustawę podanych warunków, ale pozostawia tę sprawę do decyzji sędziego.

Warunkowe zwolnienie jest możliwe we wszystkich wypadkach pozbawienia wolności na czas dłuższy ponad 1 rok, nie wyłączając dożywotniego więzienia. Zwolnienie to może nastąpić dopiero po odbyciu niemniej niż dwóch trzecich części kary, orzeczonej wyrokiem, to znaczy w myśl powyższej zasady, niemniej niż 8 miesięcy. Okres ten dla skazanych na dożywotnie więzienie wynosi 15 lat.

Osobny rozdział, podobnie jak w kodeksie postępowania karnego, poświęca projekt przestępcom nieletnim.

„Nie ulega odpowiedzialności karnej:

a) nieletni, który przed ukończeniem trzynastu lat popełnił czyn, zagrożony pod groźbą kary (por. § 55—57 k. k. niem. i § 2 pkt. d. u. k. austr.),

b) nieletni, który po ukończeniu trzynastu lat, a przed ukończeniem siedemnastu lat, popełnił czyn taki bez rozeznania, t. j. nie osiągnąwszy roz-

woju umysłowego i moralnego w takim stopniu, by rozumieć istotę i znaczenie spełnianego czynu i kierować swojemi postępami. Do tych nieletnich sąd stosuje tylko środki wychowawcze.

Nieletniego, który po ukończeniu trzynastu lat, a przed ukończeniem 17 lat, popełnił z rozeznaniem czyn, zabroniony pod groźbą kary, sąd skazuje na umieszczenie w zakładzie poprawczym. W wypadkach mniejszej wagi sąd może zastosować środki wychowawcze.

Najkrótszy okres umieszczenia w zakładzie poprawczym nie może być niższy niż pół roku, najdłuższy nie może przekraczać 10 lat. Na wniosek zarządu zakładu poprawczego sąd mocen jest warunkowo zwolnić wychowanka przed upływem najkrótszego okresu, oznaczonego w wyroku“.

Osobny rozdział projektu określa środki zabezpieczające. Jeżeli sprawcę czynu, zabronionego pod groźbą kary, uznano za trwale nieodpowiedzialnego, a pozostawienie go na wolności grozi niebezpieczeństwem dla porządku prawnego, sąd poleca umieścić go w osobnej części zakładu dla obłąkanych, albo w innym zakładzie leczniczym. Jeżeli czyn pozostaje w związku z nadużywaniem napojów wysokokowych, sąd może zarządzić, by sprawcę, po ewentualnem odbyciu kary, umieszczono w zakładzie leczniczym dla alkoholików na przeciąg dwu lat. Jeżeli czyn pozostaje w związku z wstrętem do pracy, sąd może zarządzić, by po odbyciu kary umieszczono przestępcę w domu pracy przymusowej na przeciąg lat pięciu.

Przestępcę, u którego stwierdzono trzykrotny powrót do przestępstwa, tudzież przestępcę zawodowego lub z nawyknięcia, jeżeli pozostawienie na wolności grozi niebezpieczeństwem dla porząd-

ku prawnego, sąd poleca po odbyciu kary umieścić w zakładzie dla niepoprawnych.

Z powyższego wynika, że projekt dąży do kary celowej, mającej za zadanie osiągnięcie poprawy przestępcy. Doświadczenia ostatnich dziesiętek lat wykazały, że sama kara pozbawienia wolności nie jest skutecznym środkiem zapobiegania przestępstwu na przyszłość. Nowsze ustawodawstwa różnie ten problem rozwiązują. Kodeks karny norweski zawiera przepis o możliwości przedłużania kary więzienia, na którą zasądzono przestępcę szczególnie niebezpiecznego dla społeczeństwa lub życia i zdrowia jednostek. Przedłużenie to nie ma być większe, niż trzechkrotny iloczyn orzeczonej kary, w każdym razie nie ma trwać dłużej aniżeli 15 lat. W Stanach Zjednoczonych istnieją swoiste więzienia poprawcze („Reformatory“). Sędzia orzeka wtedy oddanie przestępcy do takiego zakładu na czas nieoznaczony, a zarząd tego zakładu zwalnia przestępcę według własnego uznania, gdy skazany okazuje (lub udaje?) poprawę.

Projekt polski przeprowadza rozróżnienie między następującymi kategoriami przestępców, wobec których zastosować należy środki zabezpieczające przed powtórzeniem przez nich przestępstwa:

- a) przestępców trwale nieodpowiedzialnych,
- b) mających zmniejszoną zdolność rozpoznawania lub kierowania działaniem,
- c) osobników, których działalność przestępcza pozostaje w związku z nadużywaniem napojów wysokowych,
- d) przestępców, popełniających czyny karygodne w związku z wstrętem do pracy,
- e) recydywistów, u których stwierdzono trzechkrotny powrót do przestępstwa,

- f) przestępców zawodowych,
- g) przestępców z nawyknięcia.

Środki zabezpieczające można orzec nietylko w stosunku do sprawcy, skazanego wyrokiem na odcierpienie kary, ale także w stosunku do sprawcy, którego uznano za trwale nieodpowiedzialnego, a zatem niemogącego być przedmiotem kary.

Pomieszczenie w zakładzie dla niepoprawnych trwać ma w miarę potrzeby, w każdym razie najmniej 5 lat. Po upływie okresu pięcioletniego, należy zastanowić się, czy sprawca uległ dostatecznej poprawie, ażeby można wypuścić go na wolność. Jeżeli sąd (ten sam który orzekł oddanie do zakładu dla niepoprawnych) uzna, że sprawca po zwolnieniu go będzie stanowił nadal niebezpieczeństwo dla porządku prawnego, wtedy pozostawi go na dalszych 5 lat w zakładzie. Okresy pięcioletnie powtarzać się mogą bez ograniczenia.

Przedostatni rozdział części wstępnej mówi o przedawnieniu. Projekt ustanawia trzy rodzaje przedawnienia: przedawnienie ścigania, przedawnienie wyrokowania i przedawnienie kary.

Przedawnienie ścigania znane jest ustawodawstwu obowiązującemu (por. § 227 u. k. austr. i § 67 k. k. niem.).

Ponieważ każda czynność sędziowska, skierowana przeciw sprawcy (§ 68 k. k. m. i 227 u. k. a.) przerywa przedawnienie, więc okres przedawnienia ścigania mógł być przedłużony w nieskończoność. Zapobiega temu przepis projektu w ten sposób, że wprowadza przedawnienie wyrokowania. Polega ono na tem, że przedawnienie, którego bieg rozpoczyna się od chwili spełnienia przestępstwa, biegnie dalej pomimo przedsięwzięcia właściwych czynności sędziowskich w celu ścigania danego przestępcy, a tylko okres tego przedawnienia zo-

staje przedłużony o lat 5, t. j. do 25, 15 i 10 lat, zależnie od rodzaju przestępstwa. Po upływie tego terminu nie można wydać wyroku skazującego, chociażby w ciągu tego okresu we właściwym czasie właściwe ściganie sędziowskie było rozpoczęte.

Jeżeli od prawomocności wyroku upłynie okres ustawą przewidziany, wtedy kara nie może być wykonana (por. § 70 k. k. n.). Okres ten wynosi: 30 lat w razie skazania na karę więzienia, 15 lat w razie skazania na karę aresztu lub grzywny.

Zatarcie skazania (por. art. 58 i 59 post. karno-administracyjnego) następuje po upływie 10 lat od odbycia, darowania lub przedawnienia kary. Sąd może wtedy, na wniosek skazanego, zarządzić wykreślenie z rejestrów karnych wzmianki o skazaniu, jeżeli sprawca w tym czasie nie był skazany na karę więzienia. Z chwilą wykreślenia z rejestrów karnych uważa się skazanie za niebyłe.

Przepisy części ogólnej projektu będą miały zastosowanie do przestępstw, kar i środków zabezpieczających, przewidzianych w innych ustawach, o ile ustawy te (np. ustawa karna skarbową, post. karno-administracyjne) nie zawierają przepisów odmiennych. Dlatego projekt kodeksu karnego jest traktowany jako podstawowa ustawa karna powszechna.

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA PROJEKTU.

Zbrodnie stanu.

Oprócz zamachów na 1. niepodległy byt, 2. ustrój, 3. całość obszaru Państwa Polskiego, obejmuje ten rozdział także wszelkie usiłowania, by przemocą usunąć Sejm lub Senat. Prezydenta R. P.

lub ministrów albo sądy, albo dążenia, by przemocą zagarnąć ich władzę.

Przestępstwa przeciw interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym.

Rozdział ten zawiera nast. przestępstwa:
porozumienie się z rządem obcego państwa w celu wywołania wojennych lub innych wrogich działań przeciw Państwu Polskiemu;

działanie w czasie wojny na korzyść nieprzyjaciela;

wypadki wojskowej zdrady kraju (służba w wojsku nieprz.);

ułatwienie ucieczki jeńcowi wojennemu;

niewykonanie dostawy dla wojska;

udzielanie wiadomości rządowi lub agentowi obcego państwa.

Projekt wprowadza tu określenie nowej zbrodni, dywersji moralnej:

„Kto w czasie wojny rozgłasza wiadomości nieprawdziwe, mogące osłabić ducha obronnego społeczeństwa, ulega karze więzienia do 10 lat“. Tak samo nowym jest przepis o ochronie neutralności.

Przestępstwa przeciw zrzeszeniom prawa publ.

Jest tu zabroniony wpływ (przemocą) na czynności Sejmu, Senatu, Zgromadzenia Narodowego, na wykonywanie mandatu posła lub senatora.

Przestępstwa przeciwko głosowaniu w sprawach publicznych.

Oprócz przepisów znanych ustawodawstwu obowiązującemu, są tu nowe: np. podstępne przeszkodzenie głosowaniu, obliczeniu głosów, lub także przeszkodzenie odbyciu zgromadzenia przedwyborczego. Kto przy głosowaniu tajnem zapoznaje

się w sposób bezprawny z treścią cudzego głosu, popełnia występki. — Przedmiotem tego przestępstwa może być każdy, zarówno osoba upoważniona do przyjmowania głosów lub ich obliczania, jakoteż osoba postronna.

Przestępstwa przeciwko władzom i urządóm.

Mieszczą się tu: wpływanie przemocą na czynności Prezydenta, Ministra lub Sądu,

publiczne znieważenie władz lub urzędów Państwa Pol., opór stawiony urzędnikowi,

zniewaga urzędnika w służbie (ściga się z urzędu, kara do 2 lat więzienia lub aresztu),

przekupstwo urzędnika,

bezprawne wykonywanie czynności służbowej,

uszkodzenie przedmiotu urzędowo przechowanego,

wreszcie uszkodzenie znaku urzędowego (pieczęci, plomby).

Szczegółowo jest określone zniewolenie urzędnika do spełnienia czynności urzędowej, nawet uzasadnionej.

Fałszywe zeznania.

Karygodnem jest nie tylko krzywoprzysięstwo, ale każde kłamliwe oświadczenie, mające służyć władzy za dowód, tak samo karalnem jest każde zatajenie prawdy.

„Projekt polski stoi na stanowisku, że zeznanie, czy też jakiekolwiek inne oświadczenie, złożone przed władzą państwową, powinno zawsze odpowiadać prawdzie. Punkt ciężkości przesuwają na inną okoliczność, a mianowicie na ostrzeżenie. Nie to jest istotne, przed jaką władzą złożono kłamliwe oświadczenie, ale to, czy składającego je w odpowiedni, mniej lub więcej uroczysty spo-

sób pouczono, względnie do jego sumienia się odwołano. Bezkarność nieprawdziwych oświadczeń, składanych przed władzami innemi, niż sąd, musi prowadzić do załamania administracji państwowej. Życie państwowe w Polsce jest załrute przez załamanie, istniejące w stosunkach obywatela do państwa: obywatel zeznaje często nieprawdę, a skutkiem tego władze państwowe odnoszą się z nieufnością i podejrzliwością do każdego oświadczenia. Stosunkom tym niepożądanym położyć może kres tylko karna odpowiedzialność za niezgodne z prawdą oświadczenia w charakterze dowodowym, złożone przed jakąkolwiek władzą państwową. Dlatego Projekt przyjmuje jako zasadę karygodność wszelkich oświadczeń, o charakterze dowodowym, składanych przed jakąkolwiek władzą, byleby tylko przyjmujący oświadczenie działał w zakresie swoich uprawnień" (Motywy).

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości.

Oprócz oszczerstwa, znanego ustawodawstwu obowiązującemu (§ 164 k. k. niem. lub § 209 u. k. austr.) umieszczono w tym rozdziale wiele definicij nowych przestępstw, które według definicij przytoczono, gdyż interesują specjalnie policjanta.

1. Kto świadomie przez tworzenie fałszywych dowodów lub inne zabiegi podstępne skierowuje na osobę niewinną ściganie o przestępstwo, karane w drodze sądowej, administracyjnej lub dyscyplinarnej (występek).

2. Kto świadomie zataja dowody niewinności osoby, podejrzanej o przestępstwo, karane w drodze sądowej, admin. lub dyscyplinarnej (występek).

3. Kto świadomie fałszywie oskarża sam siebie przed władzą lub urzędem, powołanym do ścigania, o przestępstwo, karane w drodze sądowej (występek).

4. Kto zawiadamia władzę lub urząd, powołany do ścigania, o popełnieniu karanego w drodze sądowej przestępstwa, wiedząc, że przestępstwa nie popełniono (występek).

5. Kto utrudnia lub udaremnia postępowanie sądowe, pomagając sprawcy przestępstwa uniknąć ścigania lub odbycia kary, w szczególności kto sprawcę ukrywa, zaciera ślady przestępstwa, uszkodza, ukrywa lub przerabia środki dowodowe, albo odbywa za skazanego karę pozbawienia wolności (występek).

Jak z powyższych przepisów wynika, chodzi tu o wymiar sprawiedliwości, dokonywany w drodze sądowej, administracyjnej a nawet dyscyplinarnej. W dotychczasowym ustawodawstwie brak było podobnych przepisów; więc z konieczności stosowano w b. zaborze niem. przepis o „wybryku“, zaś w b. zab. poaust. „Prügelpatent“.

Uwolnienie pozbawionego wolności.

Rozdział ten zawiera przepisy o buncie więźniów, bezprawnem uwolnieniu więźnia oraz o nieumyślnem uwolnieniu więźnia. (Za nieumyślne uwolnienie osoby, pozbawionej wolności, np. przy eskorcie, grozi kara aresztu do 6 miesięcy.) Nowym tu jest następujący przepis:

„Kto się uwalnia z zamknięcia, w którym przebywa na podstawie polecenia sądowego lub prawnego nakazu władzy publicznej, ulega karze aresztu do 6 miesięcy“.

Dotychczas brak było przepisów, nakładających karę sądową na więźnia za ucieczkę. Ulegał

on (po schwytaniu) tylko karze porządkowej w zakładzie karnym. I policjant, odbywający karę aresztu (dyscyplinarną), jeżeliby się z niego uwolnił, uległby tej karze.

Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu.

W rozdziale tym są zaszeregowane różne przestępstwa, mianowicie: znieważenie godła Państwa Polskiego,

nawoływanie do przeciwdziałania ustawom,
paserstwo (!), zbiegowisko,
udział w związku tajnym,
udział w gromadzie zbrojnej,
zabranie bezpr. zwłok,
nakłanianie do emigracji.

Nowe przepisy: wyszydzanie ustroju Państwa Polskiego

rozgłaszanie wiadomości z tajnej rozprawy,
udział w zebraniu, mającem na celu przestępstwo,

znieważenie zwłok,
rozpowszechnianie fałszywych wieści celem oddziaływania na giełdę.

Znieważenie zwłok podczas żałobnego obrządku religijnego byłoby karane jako przestępstwo przeciwko religji.

Przestępstwa przeciw uczuciom religijnym.

Należą tu następujące występki:

bluźnierstwo Bogu

lżenie wierzenia związków religijnych,

przeszkadzanie w nabożeństwie.

Fałszowanie pieniędzy etc.

Rozdział ten zawiera znane ustawodawstwu zaborczemu przepisy o fałszowaniu pieniędzy. Nale-

żą tu pozatem przepisy o fałszowaniu lub podrabianiu znaków urzędowych, np. cechowania złota lub srebra, wreszcie zakazy podrabiania i przerabiania miar.

Przestępstwa przeciwko dokumentom.

Do przestępstw w tej grupie zaliczono:

- fałszowanie dokumentów, używanie tych dokumentów za autentyczne,
- uszkodzenie dokumentu,
- uszkodzenie, usunięcie, zmiana znaku granicznego,
- poświadczenie nieprawdy przez osoby publ. zaufania,
- wyłudzenie od urzędnika nieprawdziwego poświadczenia.

Przestępstwa przeciwko stanowi cywilnemu.

Rozdział ten zawiera nast. występki:

- zamiana dziecka,
- korzystanie z cudzych dowodów tożsamości.

Przestępstwa przeciwko małżeństwu — stanowią:

dwużeństwo i spowodowanie nieważności małżeństwa. Niema tu (ani w innych rozdziałach) określenia cudzołóstwa, możliwem, że zostanie wprowadzone później (motywy ust. do cudzołóstwa w wydaniu Kom. Kodyf. pozostawiono).

Przestępstwa przeciwko opiece i nadzorowi.

Należą tu: uprowadzenie nieletniego i porzucenie nieletniego.

Nowym będzie tu występек określony następująco: „Kto uchyla się od wykonania ciężącego na nim z mocy ustawy obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby, ulega karze więzienia do lat 2.

Jeżeli skutkiem tego nastąpiła śmierć osoby lub jej upadek moralny, albo usiłowanie samobójstwa lub dzieciobójstwa, ulega karze więzienia do lat 5.“

Na pierwszym miejscu mają rodzice obowiązek łżenia na utrzymanie dzieci. Projekt jednak nie wymienia rodziców, ale mówi o każdym, kto ma obowiązek utrzymywania innej osoby. W myśl powyższego karany może być np. ojciec nieślubny, nie chcący płacić t. zw. alimentów.

Nierząd.

Rozdział ten zawiera przepisy: o zgwałceniu, kazirodztwie, kuplerstwie czy sutenerstwie, nakłanianiu do zawodowego nierządu, publiczne popełnienie czynu nierządnego i t. p. znane ustawom karnym przepisy.

Różnice w ujęciu tych przestępstw są znaczne. Przedewszystkiem projekt nie mówi o „kobietach“ ale o osobach, a więc nie chroni wyłącznie kobiet przed atakami mężczyzn, ale chroni wszystkich: pojęcie zgwałcenie zostaje rozszerzone tak dalece, że nie może się już nazywać zgwałceniem, ale raczej zniewoleniem do poddania się lub wykonania czynu nierządnego.

Czyn nierządny, popełniony z nieletnim do 13 lat jest zawsze zbrodnią, czyn taki, popełniony z nieletnim od 13 do 17 lat jest występkiem.

Nierząd przeciwny naturze z zasady jest bezkarny (miłość lesbijska, pederastja, sodomja) chyba, że zachodzą specjalne warunki: jeżeli do tego czynu osobę zmuszono, albo popełniono go z nieletnimi, albo przy wyzyskaniu krytycznego położenia, wreszcie pederastja ulega karze, jeżeli popełniona jest z chęci zysku. (Byłoby to coś w postaci męskiej prostytucji.)

Specjalny artykuł poświęca projekt handlu kobietami.

Sprowadzenie niebezpieczeństwa powszechnego.

Do tego rozdziału zaliczono: podpalenie, spowodowanie zalewu, spowodowanie katastrofy w komunikacji (tak lądowej, jak powietrznej), zbrodnicze użycie materiałów wyb.,

uszkodzenie urządzeń użyteczności publ. (wodociągów, elektrowni i t. p.),
przeszkadzanie akcji ratowniczej.

Cechą charakterystyczną jest to, że przygotowanie do tych zbrodni jest karalne.

Przestępstwa przeciwko urządzeniom użyteczności publicznej.

Rozdział ten poświęcono ochronie urządzeń użyteczności publicznej, np. wodociągów, elektrowni, gazowni, wreszcie środków komunikacji i publicznego porozumiewania się (pocztą, telegraf, telefon, radio).

Karygodnem będzie każde uniemożliwienie korzystania z tych urządzeń, lub spowodowanie ich nieprawidłowego funkcjonowania.

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu.

Do tej kategorii przestępstw należą: zabójstwo, dzieciobójstwo, spowodowanie śmierci z niedbalstwa, wszelkie kategorie spędzenia płodu i uszkodzenia ciała, udział w bójce oraz porzucenie.

Nowe przestępstwa w tym rozdziale są:

nakłanianie lub pomoc do samobójstwa (według k. k. niem. bezkarne), pojedynki „amerykański” (polegający na tem, że przeciwnicy losują, kto z nich ma popełnić samobójstwo),

uderzenie człowieka (dotychczas traktowane jako zniewaga) jeżeli nie spowodowało urazu cielesnego,

narażenie życia człowieka na niebezpieczeństwo (występek znany u. k. a. § 335),

udzielenie innemu truczyny odurzającej (opjum, kokaina, morfina i t. p.),

narażenie człowieka na zarażenie chorobą weneryczną (dotychczas traktowane jako uraz ciała, a w b. zaborze niem. osobna ustawa),

znęcanie się nad osobą nieletnią,

nieudzielenie pomocy osobie, znajdującej się w niebezpieczeństwie dla życia (jeżeli mógł to uczynić bez narażenia siebie).

Projekt nie przewiduje zwykłego pojedynku (k. k. niem. § 201—210, u. k. austr. § 158—165), wobec czego zranienie lub zabicie człowieka w pojedynku będzie traktowane jako zwykły uraz cielesny lub zwykłe zabójstwo, wezwanie na pojedynek jako podżeganie do tych przestępstw.

Spędzenie płodu może być bezkarne, jeżeli taki zabieg był dokonany przez lekarza i był konieczny ze względu na zdrowie matki, dobro rodziny lub ważny interes społeczny (np. dziedziczna choroba).

Przestępstwa przeciwko wolności.

Tu należą ograniczenie wolności, oddanie w niewolę, groźba, zniewolenie do działania, oraz naruszenie miru domowego.

Naruszenie tajemnicy.

Do tego rozdziału zaliczono:

otwarcie zamkniętego pisma,

wyjawienie tajemnicy prywatnej, z którą sprawca zapoznał się w związku z wykonywaniem swego zawodu lub funkcji publicznej.

Naruszenie czci i obrazu.

Projekt stoi na stanowisku odróżnienia dwóch typów tego przestępstwa, mianowicie zamachów na cześć i na godność osobistą.

Dobre imię można zepsuć, można zabrać danej osobie bez tego, żeby ona o tem wiedziała, przez rozszerzanie wiadomości, poniżających ją w opinii publicznej; ustosunkowanie się otoczenia do danej osoby będzie wówczas znacznie chłodniejszym, niż poprzednio, dana osoba może stracić możność utrzymywania stosunków pewnego rodzaju, możność wstępu do zamkniętych klubów i t. p. — Natomiast istotę naruszenia godności osobistej (obrazę) stanowi działanie, które dotyka daną osobę wprost i bezpośrednio; bez dokładnego zaznajomienia się osoby obrażonej z działaniem osoby obrażającej niema obrazy. Ściganie odbywa się na podstawie oskarżenia pokrzywdzonego.

Przestępstwa przeciwko mieniu.

Rozdział ten zawiera: kradzież, rozbój, kradzież lub rozbój w bandach, rozbójnictwo morskie, przywłaszczenie (sprzeniewierzenie), uszkodzenie rzeczy, oszustwo, wyłudzenie pożywienia i t. p. w restauracji (Zechprellerei), lichwę, nakłanianie do spekulacji giełdowej (nowe przestępstwo!), nieuczciwość (por. § 266 k. k. niem.), kłusownictwo, wreszcie zabranie lub uszkodzenie rzeczy, przedstawiającej wartość niematerjalną (pamiątkową).

Nowych, t. zn. dotychczasowemu ustawodawstwu nieznanых występków projekt tu nie wprowadza (wyjątek nakłanianie do nadmiernych spekulacyj giełdowych, o ile nie stoją one w żadnym stosunku do majątku poszkodowanego).

Przestępstwa na szkodę wierzycieli.

Do tej kategorii należy: bankructwo, nieprowadzenie ksiąg kupieckich (jeżeli sprawca jest do prowadzenia rachunkowości obowiązany), wadliwe prowadzenie rachunkowości kupieckiej, udaremnienie egzekucji przez ukrycie zajętych rzeczy.

Bankructwa może się dopuścić nie tylko kupiec.

Przestępstwa urzędnicze.

Z tego rozdziału dopuszcza się przestępstwa:

1. Urzędnik, który przekraczając swą władzę lub niedopełniając obowiązku, działa na szkodę państwa, społeczeństwa lub jednostek,

2. urzędnik, poświadczający nieprawdę co do okoliczności, mającej znaczenie prawne,

3. urzędnik, który w czasie urzędowania przez niedbalstwo pozbawia człowieka wolności,

4. urzędnik, ujawniający na szkodę państwa tajemnicę urzędową,

5. urzędnik, który w związku z urzędowaniem przyjmuje dla siebie lub innej osoby korzyść majątkową lub osobistą.

Jeżeli sprawca uzależnia czynność urzędową od otrzymania dla siebie lub innej osoby korzyści majątkowej lub osobistej lub jeżeli czynność ta sprzeciwia się lub ma się sprzeciwiać ustawie, ulega karze więzienia do 10 lat.

6. Jeżeli urzędnik dopuścił się jakiegokolwiek przestępstwa podczas urzędowania lub w związku z urzędowaniem, stanowić to będzie okoliczność obciążająca, a sąd może wymierzyć karę wyższą o połowę od najwyższego wymiaru kary, przepisanego za dane przestępstwo.

Projekt ujmuje syntetycznie przestępstwa urzędnicze, to zn., że pod jeden przepis moż-

na podciągnąć więcej przestępstw w pojęciu dotychczasowem. Tak np. pod przepis ad 1. podpadają: niesprawiedliwość, wymuszanie zeznań, zaniechanie ścigania karnego i t. p.

Jeżeli urzędnik popełni jakie inne przestępstwo (por. ad 6), to będzie ciężej karany. Projekt nie wymienia szczegółowo tych przestępstw (por. § 339 k. k. niem. ostatni ustęp), ani też w części szczególnej, przy kwalifikacji danego przestępstwa nic o urzędniku nie wspomina, co czyni układ prostym i krótkim.

Na wniosek ściga się następujące przestępstwa:
 uszkodzenie godła obcego państwa,
 spowodowanie nieważności małżeństwa,
 zgwałcenie i t. p. czyny nierządne,
 lekki uraz cielesny, umyślny i nieumyślny,
 zniewaga czynna (uderzenie),
 zarażenie chorobą weneryczną,
 naruszenie miru domowego,
 naruszenie tajemnicy listowej,
 naruszenie tajemnicy zawodowej,
 kradzież na szkodę osoby najbliższej,
 uszkodzenie rzeczy (jeżeli nie naruszono interesu publ.),
 oszustwo na szkodę osób najbliższych,
 zabranie (uszkodzenie) rzeczy bez wartości materialnej.

Z oskarżenia prywatnego ulega karze jedynie naruszenie czci i obraza.

Z powyższego wynika, że projekt ogranicza do minimum skargowość prywatną i dochodzenia wzgl. ścigania na wniosek (por. § 414 niem. procedury, wzgl. art. 2 przepisów upraw. kodeks postępowania kar.). Kodeks niem. zna około 30 przestępstw (w tem 4 zbrodnie) ściganych na wniosek.

Jak już wspomniałem, projekt może jeszcze ulec zmianie, jednak zmiany te nie mogą być tak wielkie, by projekt już w tym układzie nie nadawał się do publikacji.

J. KUBACZKA.

Doręczanie wezwań i innych pism sądowych.

Jedną z ważnych formalności procesowych jest doręczanie wezwań i innych pism sądowych. Doręczanie to jest unormowane artykułami 195 do 205 K. p. k.

W sprawie tej wydał Minister Sprawiedliwości kilka rozporządzeń, a ponadto Sąd Najwyższy wyjaśnił pewne wątpliwości prawne, więc aktualnem będzie dla funkcjonariusza zapoznanie się z całokształtem tych przepisów i norm, tem więcej, że w myśl art. 199 K. p. k. policja również zobowiązana jest doręczać pisma sądowe.

Z zasady pisma i wezwania sądowe doręcza się za pośrednictwem poczty, lub przez woźnych sądowych (art. 197 K. p. k.).

Koszta doręczenia w myśl art. 558 i 566 lit. a. k. p. k. pokrywa zasądzony. Wysokość tych kosztów określona została Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929, Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 391, które brzmi następująco (skrót):

Za doręczenie wezwań i innych pism sądowych w sprawach karnych pobiera się opłatę, należącą do kosztów postępowania (art. 566, lit. a. k. p. k.) w następującej wysokości, zależnej od ilo-

ści osób wezwanych w danej sprawie na rozprawę główną:

- a) jeżeli wezwano najwyżej 10 osób zł 5.
- b) Jeżeli wezwano osoby w liczbie 11—50 zł 25.
- c) Za każdą następną ilość 50 osób, chociażby rozpoczętą, opłata wzrasta o zł 20.

W sprawach karnych, ściganych z oskarżenia prywatnego, pobiera się opłatę, oznaczoną wyżej, w wysokości 60 gr za doręczenie każdego wezwania lub innego pisma sądowego.

Art. 198 k. p. k. postanawia, że pisma adresowane do miejscowości, w których niema urzędu pocztowego, ani nie jest zorganizowane stałe doręczanie korespondencji poleconej, doręcza się za pośrednictwem władz gminnych.

Do art. 197 i 198 k. p. k. zostało wydane Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości i Ministra Pocht i Telegrafów z dnia 25 czerwca 1929, Dz. U. R. P. nr. 47 poz. 384 o doręczaniu pism sądowych przez pocztę w sprawach karnych.

Rozporządzenie to przytaczam w urywkach.

§ 1. Pisma sądowe w sprawach karnych, przeznaczone dla adresatów w miejscowym okręgu doręczeń urzędów pocztowych i w okręgu doręczeń pocztowych listonoszów wiejskich, doręcza poczta na całym obszarze Państwa jako polecone za zwrotnem potwierdzeniem odbioru.

Przy doręczaniu pocztą można zarządzić także doręczenie pośpieszne („Ekspress“), za takie przesyłki musi być jednak przy wysłaniu uiszczona taryfowa opłata pocztowa przez naklejenie odpowiednich znaczków pocztowych.

§ 3. Pisma sądowe, przeznaczone do doręczenia przez pocztę, należy wysyłać przesyłkami poleconemi za zwrotnem poświadczeniem odbioru i oddawać urzędowi pocztowemu zamknięte pie-

częcią urzędową. Na zewnętrznej stronie przesyłki należy, oprócz dokładnego adresu, umieścić: nazwę wysyłającego sądu, datę pisma (wyroku, postanowienia, zarządzenia) cyframi, sygnaturę sprawy, a jeśli jest więcej pism z tej samej daty, oznaczenie kolejności cyfrą, oraz napis u dołu „Polecony za zwrotnem poświadczeniem odbioru“ i „Sprawa karna, wolna od opłaty pocztowej“ lub „Opłata pocztowa ryczałtowana“. Ponadto, jeżeli przesyłka zawiera wezwanie na termin, należy na zewnętrznej stronie umieścić napis „Termin dnia...“.

Do umieszczania powyższych napisów należy używać stosownych pieczętek.

§ 4. Do każdej przesyłki należy doręczyć formularz zwrotnego poświadczenia odbioru (pokwitowania) według wzoru.

Zwrotne poświadczenia koloru zielonego winne być przytwierdzone do zewnętrznej strony przesyłki w ten sposób, aby bez oddzielenia poświadczenia można było na niem umieścić odcisk datownika urzędu nadawczego, oraz aby poświadczenie można było oddzielić od przesyłki bez obawy jej uszkodzenia.

§ 7. Przesyłkę sądową poleconą doręcza się adresatowi w miarę możliwości do rąk własnych. Adresatowi można doręczyć przesyłkę i poza jego mieszkaniem, o ile tożsamość jego osoby nie budzi wątpliwości.

§ 8. W razie niezastania adresata w domu, listonosz doręczy przesyłkę obecnemu dorosłemu domownikowi adresata, a w braku domownika — sąsiadowi lub dozorczy domu, o ile oświadczą gotowość przyjęcia przesyłki i zobowiążą się doręczyć ją adresatowi (doręczenie zastępcze).

Jeżeli nikt z osób wyżej podanych przesyłki przyjąć nie zechce, lub nie oświadczy gotowości doręczenia jej adresatowi, listonosz pozostawi ją w miejscowym urzędzie gminnym (magistracie lub komisariacie, ekspozyturze magistratu).

W obu powyższych wypadkach listonosz przybija na drzwiach mieszkania adresata zawiadomienie, komu przesyłkę doręczono. Określenie „przybicie“ obejmuje każde przytwierdzenie usuwalne tylko działaniem zewnętrznem.

§ 9. Adresat winien własnoręcznym podpisem na zwrotnem poświadczeniu odbioru stwierdzić doręczenie mu przesyłki ze wskazaniem daty doręczenia. Listonosz w części drugiej poświadczenia pozostawia ustępy a, c, skreślając ustępy b, d, oraz umieszcza swój podpis pod tak sformułowaną treścią części 2 poświadczenia.

§ 11. Jeżeli odbiorca jest niepiśmienny lub odmawia podpisu, przepisy powyższe mają zastosowanie z tą zmianą, że listonosz skreśla w części drugiej ustęp c), natomiast pozostawia ustęp d), wypełnia go i podpisuje z podaniem daty doręczenia, zaznaczając przez przekreślenie niewłaściwych słów, z jakiego powodu brak podpisu odbiorcy.

§ 13. Po dokonaniu doręczenia listonosz oddaje zwrotne poświadczenie odbioru wypełnione stosownie do sposobu doręczenia urzędowi pocztowemu celem zwrotu wysyłającemu sądowi.

§ 14. Jeżeli pisma doręczyć nie można (np. adresat zmarł, nie jest znany, miejsce jego pobytu nie jest wiadome), urząd pocztowy zwraca je wysyłającemu sądowi z podaniem na odwrotnej stronie zwrotnego poświadczenia odbioru przyczyny niedoręczenia. Pod tą uwagą listonosz (poślaniec),

który pismo miał doręczyć, umieści swój podpis i odcisk datownika.

Jeżeli natomiast adresat zmienił adres w obrębie tej samej miejscowości lub w obrębie tego samego okręgu doręczeń, przesyłkę doręcza się w sposób wskazany pod adresem nowym.

W pozostałych wypadkach, o ile miejsce pobytu adresata jest znane urzędowi pocztowemu, zwraca się przesyłkę sądowi wysyłającemu z zaznaczeniem, „że adresat wyprowadził się do...“.

§ 15. Pisma urzędów prokuratorskich w sprawach karnych uważane są narówni z pismami sądowymi.

Następny artykuł K. p. k. (119) postanawia, że „Policja państwowa doręcza pisma sądowe, jeżeli doręczenie pozostaje w związku z czynnością, poleconą policji przez prokuratora.

Art. 45 przepisów wprowadzających postanawia:

„Policja państwowa doręcza pisma sądowe, prócz wypadku przewidzianego w art. 199 k. p. k., także wówczas, jeżeli doręczenie w inny sposób mogłoby pociągnąć opóźnienie lub inne skutki ujemne dla prawidłowego wymiaru sprawiedliwości: Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych określi bliżej te wypadki.“

Wspomniane rozporządzenie ukazało się w Dz. U. R. P. nr. 47, poz. 385 z r. 1929. Brzmi ono następująco:

Na podstawie art. 45 przepisów wprowadzających kodeks postępowania karnego z dnia 19-go marca 1928 r., zarządza się co następuje:

§ 1. Prócz wypadku przewidzianego w art. 199 k. p. k. policja państwowa doręcza pisma sądowe w sprawach karnych w następujących wypadkach:

1. Jeżeli adresat prowadzi taki tryb życia (agent podróżujący, domokrażca, włóczęga, bezdomny i t. p.), że celem doręczenia do rąk własnych koniecznem jest czuwanie nad jego zjawieniem się w miejscowości, w której znajduje się posterunek lub komisariat policji państwowej;

2. jeżeli wezwanie do stawienia się usiłowano doręczyć przez inny organ, który stwierdził, że adresat kilkakrotnie uchyla się od doręczenia, a sąd doręczenie do rąk własnych postanowił ponowić;

3. jeżeli funkcjonariusz policji państwowej, obecny w sądzie w charakterze urzędowym lub jako świadek, udaje się z sądu do rejonu posterunku (komisarjatu) lub przez rejon posterunku (komisarjatu), w którym należy doręczyć wezwanie pilnie ze względu na zapobieżenie odroczeniu rozprawy głównej lub apelacyjnej;

4. jeżeli sędzia śledczy lub prokurator dokonywa czynność poza budynkiem sądowym, a wezwanie dotyczy osoby, której przesłuchanie bezzwłoczne lub na miejscu czynności, sędzia lub prokurator uzna za konieczne;

5. jeżeli sędzia śledczy zarządzi odszukanie osoby nieznanej z adresu, z jednoczesnem doręczeniem jej wezwania;

6. jeżeli sędzia śledczy lub prokurator ze względu na cel śledztwa lub dochodzenia, który w razie opóźnienia lub innego sposobu doręczenia byłby udaremniony, zarządza wezwanie oznaczonej osoby do bezzwłocznego stawienia się (lub w ciągu kilku godzin), przewidując na wypadek nieusprawiedliwionego niestawiennictwa bezzwłoczne sprowadzenie przymusowe;

7. jeżeli doręczenie zarządzono w postępowaniu doraźnem.

§ 2. W wypadkach przewidzianych w § 1 pkt. 1 i 2 doręczenie przez policję państwową można zarządzić tylko w poleceniu piśmiennem za zezwoleniem i podpisem sądu, wzgl. prokuratury (wydziału, oddziału zamiejscowego).

§ 3. W wypadku przewidzianym w § 1. pkt. 3 funkcjonariusz policji państwowej może bądź doręczyć wezwanie osobiście, bądź celem doręczenia wręczyć je za potwierdzeniem piśmiennem policji państwowej danego rejonu (posterunkowi, komisarjatowi), właściwej zaś władzy gminnej tylko wówczas, jeżeli co do doręczenia w porę niema żadnych wątpliwości, wręczenie woźnemu sądowemu sądu grodzkiego jest dopuszczalne, jeżeli nie powstanie stąd zwłoka i doręczenie ma nastąpić w siedzibie sądu grodzkiego.

§ 4. W wypadkach w § 1, pkt. 4, 5, 6, 7 dopuszczalne jest pod warunkami art. 206 k. p. k. także ustne wezwanie odnośnej osoby za pośrednictwem funkcjonariusza policji państwowej.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1929 r. Z dniem tym traci moc obowiązującą w sprawach karnych rozp. Min. Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych z dnia 30 marca 1929 r. w sprawie doręczania pism sądowych przez policję państwową Dz. U. R. P. nr. 25 poz. 268.

Art. 200 k. p. k. postanawia, że „wezwania i inne pisma sądowe przesyła się dla doręczenia wojskowym w służbie czynnej ich bezpośredniemu dowództwu. Następny art. mówi: O wezwaniu osoby, będącej w służbie kolei albo żeglugi wodnej lub powietrznej, zawiadamia się jednocześnie bezpośrednią zwierzchność osoby wezwanej.

Rozporządzenie wykonawcze do tych artykułów wyjaśnia:

Wojskowym w stanie nieczynnym doręcza się wezwania i inne pisma sądowe bezpośrednio.

O wezwaniu osoby, będącej w służbie kolei, należy zawiadomić bezpośrednią zwierzchność osoby wezwanej według załącznika do niniejszego paragrafu (Rozp. Min. Sprawiedliwości z 15 czerwca 1929, Dz. U. R. P. nr. 42 poz. 352, §§ 115—124).

Przepis art. 202 k. p. t. ustala zasadę, że „Pisma sądowe doręcza się w miarę możliwości, do rąk własnych“. Przepis tego artykułu nie zna obligatoryjnego (obowiązkowego) doręczenia wezwań sądowych lub pism do rąk własnych adresata („w miarę możliwości“). Ani zatem wezwanie do rozprawy głównej, ani akt oskarżenia nie muszą być doręczone do rąk własnych oskarżonego, lecz zależnie od okoliczności doręczenie nawet tych decydującego znaczenia aktów nastąpić może w sposób zastępczy wedle art. 203 i dalszych k. p. k. (por. §§ 79, 209 i 427 procedury karnej austr.). Obecnie zatem odbyć się może rozprawa przeciwko nieobecnemu, choćby wezwania do niej nie doręczono do rąk własnych (por. art. 204 k. p. k.).

Według § 108 Rozp. Min. Sprawiedliwości z 15 czerwca 1929, Dz. U. R. P. nr. 42 poz. 352, „odpisy aktu oskarżenia, wyroku i nakazu karnego mają być doręczone oskarżonemu lub skazanemu zamknięte“.

Jeżeli się rozchodzi o wyjaśnienie prawnych wątpliwości, np. doręczanie tym, którzy z uporem nie chcą pisma przyjąć, doręczanie nieletnim i t. p., wynikających z art. 202 i 203 k. p. k., to zostały one usunięte uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 18 października 1930 (Zbiór orzeczeń Sądu Najw. z roku 1930, poz. 170).

Sąd Najwyższy rozpoznawał wniosek Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 maja 1930, zgłoszony na zasadzie art. 41 ustawy o ustroju sądów powszechnych, w sprawach wykładni przepisów o doręczaniu pism sądowych w sprawach karnych i po wysłuchaniu wniosku prokuratora uchwalił co następuje:

1. Według art. 202 k. p. k. adresatowi można doręczyć pismo sądowe w każdym miejscu; adresat nie może wymówić się prawnie od przyjęcia pisma ze względu na miejsce doręczenia.

Przepis art. 202 k. p. k. nie zawiera żadnego ograniczenia co do miejsca, w którym przedsiębrać należy doręczenie; w szczególności brak przepisu, że doręczenie do rąk własnych można wykonać np. jedynie w mieszkaniu adresata, lub w jego biurze, albo w lokalu handlowym lub przemysłowym, w innych zaś miejscach o tyle, o ile przyjęcia nie odmówiono i t. p. (por. np. § 180 proc. cyw. Ziem. Zachod.). Dlatego adresat nie ma podstawy prawnej do sprzeciwiania się doręczeniu poza pewnemi określonymi miejscami. To samo dotyczy czasu doręczenia.

Pogwałcenie ewentualnych przepisów instrukcyjnych, wydanych co do miejsca i czasu doręczenia, nie mogłoby pociągnąć za sobą nieważności rzeczzonego doręczenia.

2. W razie odmowy ze strony adresata przyjęcia pisma, doręczający pozostawia je w miejscu doręczenia lub zwraca sądowi; pismo uważa się za doręczone.

K. p. k. nie zajmuje się wogóle kwestją, co dzieje się wówczas, gdy adresat odmawia przyjęcia przesyłki. Przepis art. 205 k. p. k. odnosi się do wypadku przyjęcia przesyłki („Odbierający

pismo...“) przy równoczesnem odmówieniu podpisu, które może nastąpić z różnych przyczyn (niepiśmienność, choroba, uroczyste święto, upór, swawola i t. p.). Nie wypowiedziano (przynajmniej wyraźnie) zasady, że odmowa przyjęcia przesyłki nie stoi na przeszkodzie temu, że doręczenie jest prawnie uskutecznione. Nie postanowiono też wyraźnie w ustawie, co należy zrobić z przesyłką, do której **objęcia w posiadanie** adresata prawnie zmusić nie można. Nie jest do pomyślenia stan prawny, aby negatywne stanowisko adresata w przedmiocie przyjęcia przesyłki mogło udaremnić prawne jej doręczenie; nie logiczność tego stanu, pociągająca za sobą możliwość wstrzymania całego biegu postępowania sądowego, jest tak oczywista, że musi się przyjąć, jako *implicite* w ustawie przyjętą zasadę, że nieuzasadniona odmowa przyjęcia przesyłki prowadzi do uznania, iż doręczenie prawne jest uskutecznione. Dalszy los samej przesyłki jest dla kwestji prawidłowego doręczenia obojętny; decydujące jest to, że doręczający umożliwił adresatowi odbiór przesyłki przez jej zaofiarowanie. Ważność aktu doręczenia nie zależy od tego, czy przesyłkę pozostawiono na miejscu doręczenia, czy zwrócono sądowi; w tym względzie mogą być miarodajne przepisy instrukcyjne. Jeżeliby przesyłkę zwrócono nawet sądowi, adresat ma możliwość każdej chwili z sądu ją odebrać. Z powyższego wynika, że nie powstają żadne trudności, gdy adresat, któremu np. na ulicy uskutecznilo doręczenie, przesyłki nie przyjmuje; niema powodu próbować powtórnego doręczenia w miejscu, gdzieby w razie nieprzyjęcia można było przesyłkę pozostawić do dyspozycji adresata, lecz należy przesyłkę przesłać sądowi, adresat zaś może

zwrócić się do sądu, by mu pismo, już doręczone, wydano.

3. Nieobecność adresata w rozumieniu art. 203 k. p. k. jest stwierdzona, jeżeli doręczający choćby raz jeden adresata nie zastał w jego mieszkaniu; pora dnia na ważność doręczenia nie ma wpływu.

Nieobecność adresata (art. 203 k. p. k.) może być stwierdzona **j e d n o r a z o w e m** niezastaniem go w domu. K. p. k. nie żąda stwierdzenia jakichkolwiek dalszych faktów w tym względzie. Wobec braku jakiegokolwiek w tym względzie przepisu, pora dnia nie może być decydująca i do stosowania analogji z art. 145 k. p. k. niema żadnej podstawy, tam bowiem chodzi o akt zupełnie innej natury (rewizje i zatrzymanie rzeczy); stosowanie analogji z art. 145 k. p. k. prowadziłoby konsekwentnie do wniosku, że wogóle jakakolwiek czynność sądowa (np. przesłuchanie świadka przez sędziego śledczego i t. p.) nie może mieć miejsca po godzinie 9 wieczorem, co nie odpowiadałoby ani intencji ustawy, ani wymaganiom życia.

Przepisy instrukcyjne mogą, zwłaszcza co do pory dnia, wprowadzić ograniczenia, niezachowanie jednak owych przepisów instrukcyjnych nie może skutkować nieważności doręczenia, skoro tylko spełnione są warunki ustawą przewidziane; przekraczający natomiast rzeczne przepisy organ doręczający narazić się może na odpowiedzialność dyscyplinarną.

W niektórych wydaniach kodeksu postępowania karnego, pod wpływem motywów Komisji Kodyfikacyjnej, zanaczono w objaśnieniach do art. 203, że nieobecność adresata musi być trzykrotnie stwierdzona, poczem dopiero może nastąpić doręczenie zastępcze. Jak wynika z powyższego orzeczenia, Sąd Najwyższy kwestję tę rozstrzy-

gnał inaczej, korzystniej dla funkcjonariuszy do ręczających i tylko ta wykładnia jest dla sądów miarodajna.

4. Doręczenie zastępcze jest, w myśl art. 203 k. p. k., dopuszczalne tylko wtedy, gdy adresat jest nieobecny w mieszkaniu i nie wskazał chwilowego miejsca zamieszkania.

Zasada jest, że adresatowi należy doręczać pisma do rąk własnych w miarę możliwości (art. 202 k. p. k.). Art. k. p. k., jak wyżej ad 3 wyjaśniono, ma na myśli wypadek, gdy doręczający choć jeden raz nie zastał adresata w jego mieszkaniu. Za taką wykładnią pojęcia „nieobecności” z art. 203 k. p. k. przemawiają nie tylko powyższe ad 3 przytoczone względy i cele praktyczne, do których zdążają przepisy o doręczeniach, lecz także konieczność stosowania wykładni ścieśniającej przepisu wątpliwego a uciążliwego. Nie da się zaprzeczyć, że doręczenie jest aktem dużej wagi, od niego bowiem w wielkiej mierze są zawisłe prawa stron i zasadnicze rygory (utrata środka odwoławczego i t. p.). Powyższa zasada wykładni przemawia z taką mocą, że ustąpić musi przed nią odmienny ewentualnie pogląd motywów Komisji Kodyfikacyjnej (wyd. urzęd. Kom. Kod. str. 295), tem pewniej, że obowiązują przepisy prawne, a nie motywy, myśl przeto, która w tekście nie znalazła odbicia, nie może zaważyć na szali przy ocenie stanu prawnego.

Ścieśniająca wykładnia przepisów o doręczeniach prowadzi tedy do wniosku, że gdy w art. 203 i 204 k. p. k. mowa jest o „nieobecności” adresata względnie o zmianie „miejsca zamieszkania”, to prawodawca mógł mieć na myśli tylko mieszkanie, w którym adresat rzeczywiście (nie prawnie) w danej chwili mieszka i gdzie go zastać

można. Gdy zaś art. 204 k. p. k. nie czyni żadnego rozróżnienia (*lege non distinguente*) co do stałego lub niestałego „miejsca zamieszkania“, chodzi zaś o rzeczywiste zetknięcie się doręczającego z adresatem, by mu wręczyć przesyłkę, to przez „miejsce zamieszkania“ (mieszkania) rozumieć należy także niestałe (chwilowe, przejściowe) mieszkanie. Jeżeli więc adresat wyjechał dla wypoczynku, w odwiedzin, celem załatwienia interesu i t. p. i w danej miejscowości chwilowo tylko zamieszkał, to doręczenie powinno się odbyć w tem chwilowym „miejscu zamieszkania“, ale tylko wówczas, gdy adresat, opuszczając stałe mieszkanie, wskazał lub pozostawił adres swego chwilowego (przejściowego) miejsca zamieszkania, prawodawcy bowiem nie można przepisywać intencji, by, mówiąc o doręczaniu do rąk własnych „w miarę możliwości“, miał na myśli stwarzanie szczególnych trudności, w rodzaju poszukiwania chwilowego miejsca zamieszkania adresata.

Powstaje jeszcze pytanie, czy „nieobecność“ w rozumieniu art. 203 k. p. k. ma być przedmiotowa (bezwzględna), czy tylko względna (w stosunku do doręczającego). Wykładnia winna iść w kierunku logiki życia i rozumnych celów, do których dąży prawo. Nie można tedy domniemywać się stanu prawnego, w którym powstałby mogła łatwa możliwość spowodowania (i udowodnienia), że zastępcze doręczenie (art. 203 k. p. k.) jest nieważne. Trzeba więc przyjąć, że chodzi o „nieobecność względną“ (wobec doręczającego), nałożenie bowiem obowiązku stwierdzenia bezwzględnej nieobecności adresata napotyka na niezmiernie trudności i prowadziłoby mogło do obejścia prawa, gdy na przykład adresat ukrył się w domu (np. na strychu), unikając prawidłowego

doręczenia lub przynajmniej nakazał domownikom wprowadzenie w błąd doręczającego przez zapewnienie, że adresata niema w domu. Wspomniane zatem ukrycie się lub wprowadzenie w błąd nie wyłącza „nieobecności“ wobec doręczającego tem bardziej, że doręczający nie może przeszukiwać mieszkań i ma przedsięwziąć jedynie zwykły wywiad w domu, informując się w sposób ogólnie przyjęty, czy zastał adresata. W myśl przytoczonych zasad, nie wyłącza również „nieobecności“, o której mowa w art. 203 k. p. k., wydalenie się z mieszkania bez nowego zamieszkania, choćby przejściowego, to jest chwilowy pobyt w tej samej lub innej miejscowości, odróżniać bowiem należy chwilowy pobyt w innem miejscu od przejściowego zamieszkania.

W świetle powyższych wyjaśnień doręczenie zastępcze w myśl art. 203 k. p. k. jest ważne, gdy doręczający nie zastał adresata choć jeden raz w mieszkaniu, w którym stale i rzeczywiście mieszka, jeśli przytem adresat, wydalając się z tego mieszkania, nie wskazał lub nie zostawił adresu swego chwilowego (przejściowego) miejsca zamieszkania.

5. Pismo, przeznaczone dla korporacji, stowarzyszenia, zakładu lub spółki, można w razie nieobecności w lokalu biurowym osoby, uprawnionej do działania w ich imieniu, doręczyć zastępczo do rąk każdej osoby, zatrudnionej w biurze, a w ich braku dozorcę domu, gdzie biuro się znajduje.

K. p. k. nie zawiera żadnych specjalnych przepisów o doręczaniu wezwań i innych pism sądowych osobom prawnym lub pewnym odrębnościom majątkowym (spółki prawa germańskiego i t. p.), przepisy przeto zawarte w rozdz. 1 księgi V stosują się i do takich osób, przyczem nietylko niema

żadnego w tych przepisach zastrzeżenia, by doręczenie zastępcze było wyłączone w odniesieniu do rzeczonych osób, lecz przeciwnie, użycie w art. 202, 203 i 204 k. p. k. terminów „adresat“ lub „strona“, które obejmują pojęcia zarówno osób fizycznych jak i prawnych, wskazuje, że te przepisy stosują się i do osób prawnych. Adresatem względnie stroną jest osoba prawna, działa zaś w jej imieniu jej ustawowy przedstawiciel (art. 63 k. p. k.), do niego więc stosuje się przepis art. 202 k. p. k. Zastępcze zaś doręczenie z art. 203 k. p. k. stałoby się martwym przepisem w stosunku do osób prawnych, jak korporacje, stowarzyszenia, zakłady, lub spółki, gdyby na osoby, zatrudnione w biurze rzeczonych osób prawnych nie rozciągać per analogiam uprawnień, nadanych osobom, wymienionym w § 1 art. 203 k. p. k. Do zastosowania wspomnianej analogji niema poważnych przeszkód natury prawnej, natomiast za jej zastosowaniem przemawia, oprócz względów praktycznych, podobieństwo ze stanowiska art. 203 k. p. k. osób, zatrudnionych w biurze osoby prawnej, do jego domowników.

6. Doręczenie zastępcze do rąk domownika, sąsiada lub dozorca domu (art. 203 k. p. k.) jest dopuszczalne także wówczas, gdy istnieje możliwość doręczenia do rąk własnych adresatowi w innem miejscu tej samej miejscowości, np. w biurze, lokalu przemysłowym lub handlowym.

K. p. k. nie wyjaśnia, o jaką „możliwość“ chodzi w art. 202. Trudno przypuścić, by ustawodawca miał na myśli absolutną niemożność w najskrajniejszym pojęciu. Raczej przyjąć wypadnie, że „niemożność“ musi być oceniona z punktu widzenia przeciętnych warunków życia tak, że już niezwykła, wychodząca z ram normalnych, trudność

uzasadnia odstępstwo od zasady art. 202 k. p. k. Jeżeli więc adresat jest w domu, lecz śpi lub zajęty jest pilną nawet jakąś pracą, jest możliwość doręczenia mu do rąk własnych; doręczenie zastępcze byłoby nieważne, tembardziej, że także o „nieobecności” (art. 203) względem doręczającego w tym wypadku mówić nie można. „Nieobecność” adresata w domu jest zawsze traktowana przez ustawę jako odstępstwo od zasady art. 202 k. p. k.; wtedy to brak owej „możliwości”. Gdy więc „nie można” z powodu nieobecności doręczyć pisma do rąk własnych, wchodzi w myśl art. 203 k. p. k. w grę doręczenie zastępcze. **Skutkiem tego doręczający ani nie potrzebuje kilkakrotnie usiłować zastać adresata, by mu wręczyć pismo osobiście, ani też kierować pismo, celem doręczenia, do innego miejsca, np. biura, lokalu przemysłowego lub handlowego, lecz ma przedsięwziąć doręczenie zastępcze.** Z § 1 art. 203 k. p. k. wynika, że „nieobecność” jest „niemożnością” i niema żadnej podstawy do twierdzenia, że doręczający ma poszukiwać adresata w celu doręczenia mu do rąk własnych (por. np. § 80 ust. 2 austr. p. k., gdzie użyto wyrazu „ermitteln”). Gdyby było inaczej, powstałyby poważne trudności w ustaleniu, ile razy ma doręczający próbować zastać adresata? Motywy Komisji Kodyfikacyjnej (L. c. str. 295), głoszą wprawdzie, że doręczający powinien „zgłosić się po raz drugi a nawet i trzeci i dopiero po stwierdzeniu niemożności zastosować przepisy niniejsze”, jednakże trzykrotna próba nie jest wypowiedziana jako warunek w ustawie i dlatego postulat odnośny mógłby mieć znaczenie jedynie pod kątem widzenia przepisów instrukcyjnych, nie dotyczy atoli ważności doręczenia zastępczego już po jednorazowem niezastaniu adre-

sata w domu. Gdyby było inaczej, to doręczający musiałby, nie ze swej winy, przewlekać doręczenie o szereg dni, a może i tygodni i marnować wielką ilość czasu, a nadto dokumentować w jakiś sposób swe poszukiwania i usiłowania, aby dać podstawę do oceny, czy zachodziła „niemożność” i warunki zastępczego doręczania. Nadto szeregu czynności sądowych musiano by zaniechać, czego nie byłoby, gdyby postąpiono odrazu w myśl art. 203 k. p. k., a adresat, wróciwszy np. w nocy i zapoznawszy się z treścią pozostawionego wezwania, mógłby zaraz następnego dnia wykonać co należy i nie przyczynić się np. do odroczenia rozprawy skutkiem niestawiennictwa w charakterze świadka. Oprócz tych względów praktycznych należy liczyć się jeszcze z dalszemi względami i konsekwencjami, przedewszystkiem z tem, że odmienna wykładnia sprowadza ogromną niepewność prawną w dziedzinie, w której szczególnie należy dążyć do jasnych i pewnych przepisów i rezultatów praktycznych. Ocena prawidłowości i ważności doręczenia (w konsekwencji prawomocności, względnie nieprawomocności wyroku i t. p.) należałaby od zupełnie nieokreślonych płynnych i wysoce subiektywnych momentów. Wszak jednemu wystarczyłoby do ustalenia „niemożności” może trzy bezskuteczne uprzednie próby doręczenia do rąk własnych, inny żądałby więcej prób, lub zadowoliłby się np. dwoma próbami doręczenia do rąk własnych. Któżby wtedy wiedział, czy to lub owo zastępcze doręczenie jest ważne, czy ten lub ów wyrok, doręczony według art. 203 k. p. k. jest prawomocny? Otwierałaby się szeroka droga do kwestjonowania prawidłowości i ważności doręczenia przez osoby, które mają interes w tem, by doręczenie uznać za nieważne

(dopuszczyć tem samem jeszcze środek odwoławczy) i t. p. Nie należy więc tekstu ustawy wyklądać w kierunku konsekwencji, rodzących w praktyce niepewność i chaos, skoro wyłącznie miarodajny w danej materji tekst prawa uzasadnia w całej pełni wykładnię o skutkach praktycznie zupełnie zadawalających (por. § 181 proc. cyw. Ziem. Zach. lub § 80 austr. proc. kar.).

7. Obowiązkowi pozostawienia pism w urzędzie gminnym w myśl art. 203 § 2 k. p. k., staje się zadość przez złożenie pisma w ekspozyturze lub komisarjacie magistratu, tudzież u wójta lub u sołtysa, gdy oni dane pismo imieniem władzy gminnej w danej chwili przyjmują. Nie wystarcza złożenie pisma w biurze policyjnym, pocztowem lub innym urzędzie, któryby bez upoważnienia ustawowego spełniał obowiązek przyjęcia złożonego pisma i wydania go adresatowi.

Przepis § 2 art. 203 k. p. k. ma na myśli nie tylko urzędy gminy wiejskiej. Także gmina miejska posiada urząd gminny w znaczeniu § 2 art. 203 k. p. k. Ustawodawca nie mógł myśleć o urzędzie gminnym w najściślejszem potocznem znaczeniu, jako urządzie gminy wiejskiej, inaczej bowiem doręczenie zastępcze z § 2 art. 203 k. p. k. w miastach, posiadających magistraty, byłoby wogóle niewykonalne. Takich konsekwencji domniemywać się nie można. Chodzi więc o władzę gminną. Biuro policyjne (policji państwowej i t. p.), pocztowe lub jakiegoś „innego urzędu“ nie stanowi władzy gminnej w pewnym zakresie, mogłoby nastąpić jedynie na podstawie odpowiedniej normy prawnej. Urzędy bowiem nie mogą bez upoważnienia ustawowego zawierać między sobą umów co do zakresu działania, cedować sobie wzajem-

nie kompetencje, delegować i upoważniać się wzajemnie i t. p. (*ius publicum*).

8. Urząd gminny wydaje złożone pismo adresatowi po jego zgłoszeniu się; doręczenie jednak jest uskutecznione z chwilą złożenia pisma.

K. p. k. interesuje się tylko kwestją, kiedy doręczenie należy uznać za prawnie uskutecznione. Z chwilą złożenia pisma w urzędzie gminnym (art. 203 § 2 k. p. k.) i przybicia zawiadomienia (art. 203 § 3 k. p. k.) doręczenie jest uskutecznione i sąd ma tylko otrzymać o tem sprawozdanie.

Dalszemi losami złożonego pisma k. p. k. nie interesuje się, w tym względzie otwiera się pole działania dla przepisów wyłącznie instrukcyjnych. K. p. k. nie przewiduje terminu zwrotu sądowi pisma złożonego, a przez adresata niepodjętego, nie nakazuje nawet, by pismo także musiało być zwracane. Przepisy instrukcyjne mogą tę sprawę unormować, nie wkraczając oczywiście w dziedzinę ważności doręczenia, które — jak wspomniano — jest uskutecznione z chwilą złożenia pisma w urzędzie gminnym i przybicia uwiadomienia na drzwiach adresata.

9. Sędzia śledczy umarza śledztwo w trybie art. 272 § 1 lit. b) k. p. k. także wówczas, gdy zawiadomienia przewidzianego w art. 272 § 1 lit. c) k. p. k. nie można doręczyć z powodu, że pokrzywdzony jest nieznany, lub doręczenie nie jest możliwe, zwłaszcza z powodu braku adresu pokrzywdzonego; w razie śmierci pokrzywdzonego wchodzi w grę art. 66, 72 k. p. k. Do zawiadomienia pokrzywdzonego zasady zawarte w art. 78 k. p. k., nie mają zastosowania.

K. p. k. nie zna instytucji zawiadomienia lub wezwania drogą publicznego obwieszczenia (w pismach, na tablicy i t. p.). Trudności z tego powo-

du dają się odczuć także w wypadku śledztwa, gdy pokrzywdzony, któremu należy doręczyć zawiadomienie w myśl lit. c) § 1 art. 272 k. p. k., jest wogóle nieznany, albo gdy jego miejsce pobytu lub adres nie są znane. Ewentualna niemożność umorzenia śledztwa stawia niewinnego oskarżonego w tem położeniu, że znajduje się on pod śledztwem przez czas nieokreślony, co utrudnić mu może życie w sposób wprost niesłychany. Logicznie życiowe względy nakazują przyjąć, że zawiadomienie w myśl lit. c § 1 art. 272 k. p. k. jest tylko wtedy potrzebne, gdy tak osoba pokrzywdzonego jak i jego adres są znane i istnieje możliwość doręczenia. Jeżeli to nie zachodzi, to w sprawie niema pokrzywdzonego (art. 272 p. b.), albowiem takiego tylko pokrzywdzonego mogła mieć na myśli ustawa, który w danej chwili „w sprawie“ (procesie) jest wiadomy, tak co do osoby, jak i adresu i którego wogóle można zawiadomić w myśl lit. c § 1 art. 272 k. p. k. Jeżeli niema pokrzywdzonego w owem znaczeniu, to śledztwo należy umorzyć w myśl lit. b. art. 272 k. p. k. Nawet zażalenie pokrzywdzonego z art. 276 k. p. k., jeżeliby on później się zgłosił i wytknął, że sędzia śledczy nie przedsięwziął należytych kroków celem ustalenia jego osoby lub adresu, raczej nie powinno mieć powodzenia, niema bowiem w k. p. k. przepisu, któryby nakazywał przedsięwzięcie poszukiwań pokrzywdzonego jedynie pod kątem widzenia przyszłego oskarżenia posiłkowego; **pokrzywdzony musi sam pilnować swego prawa, dając wiadomość komu należy o swej osobie**, oraz swym zakresie. Doręczenie zawiadomienia należy skutecznić również wówczas, gdy pokrzywdzony przebywa zagranicą, a doręczenie tam jest wogóle możliwe;

a także w wypadku, gdyby wniosek o przyznanie praw oskarżyciela posiłkowego musiał być spóźniony (art. 218 k. p. k.), wyłonić się bowiem mogłaby kwestja przywrócenia terminu.

Niema żadnej podstawy do stwierdzenia, że przy zawiadomieniu w myśl lit. c § 1 art. 272 k. p. k. można stosować art. 78 k. p. k. Przepis ten dotyczy powoda cywilnego i odnosi się do pokrzywdzonego tylko w zakresie powództwa cywilnego, nie zaś oskarżenia posiłkowego.

Jeżeli pokrzywdzony zmarł przed zawiadomieniem go w myśl lit. c § 1 art. 272 lub też po zawiadomieniu, lecz przed upływem terminu 7-dniowego, osoby z art. 66 k. p. k. mogą „przystąpić do sprawy“ w ciągu 3-ch miesięcy od daty śmierci pokrzywdzonego (art. 72 k. p. k.). Nie można przyjąć, że termin liczy się im do dnia zawiadomienia pokrzywdzonego, albowiem nie są one „reprezentantami“ pokrzywdzonego lub dziedzicami prawa do wystąpienia z oskarżeniem posiłkowem. Mają one zupełnie samoistne prawo do „przystąpienia do sprawy“, w której są samoistną stroną nie zaś następcami lub zastępcami zmarłego. Przepis lit. c § 1 art. 272 k. p. k. których się wogóle nie zawiadamia, pamiętać bowiem należy, że pokrzywdzony i osoby z art. 66 k. p. k., to grupy osób procesowo różnych i od siebie niezawisłych.

10. Przepisane w art. 70 i 272 § 1 lit. c. k. p. k. zawiadomienie, przeznaczone dla nieletnich do lat 17 lub ubezwłasnowolnionych, doręcza się osobom, wymienionym w art. 61 k. p. k., nieletnim zaś, którzy ukończyli lat 17, według ogólnych zasad.

Przyjęcie zawiadomienia z lit. c § 1 art. 272 k. p. k. jest niewątpliwie czynnością procesową i dlatego ważne doręczenie takiego zawiadomie-

nia nastąpić może jedynie do rąk pokrzywdzonego, posiadającego zdolność do działań procesowych; w przeciwnym razie doręczenie skutecznie należy do rąk osób, które według przepisów prawa karnego procesowego, przedsięwziąć mają daną czynność za pozbawionego zdolności do działań procesowych.

Zachodzi więc konieczność zbadania zdolności do działań procesowych pokrzywdzonych w stadium poprzedzającym wniesienie oskarżenia posiłkowego.

Pojęć prawa cywilnego, dotyczących zdolności do działań prawnych do prawa karnego procesowego wprowadzać nie należy. Prawo procesowe karne samo zasadniczo reguluje kwestię zdolności do działań procesowych. Jest to powszechnie uznane w szczególności o ile chodzi o skarżonego; inne osoby które z mocy upoważnienia ustawowego (zob. np. art. 603 k. p. k) działać mogą po stronie oskarżonego, działają obok niego, nie za niego i nie odbierają mu swem wystąpieniem w procesie, zdolności do działań procesowych. To samo dotyczy także innych uczestników procesu, zwłaszcza osób prywatnych, wnoszących i popierających skargę z grupy skarg publicznych. Tylko co do zdolności do działań procesowych powoda cywilnego należałoby może, na ewentualność dyspozycji w procesie, samem roszczeniem materialnem, wprowadzić zasady prawa cywilnego (porówn. np. wykładnię § 478 ust. 2 obowiązującej do 1 lipca 1929 proc. kar. Ziem. Zachod. i uwagi w Kom. Loewe-Rosenberga), są to jednak kwestje dalsze, któremi niema potrzeby zajmować się w tej chwili.

Oskarżenie posiłkowe, dotyczące przecież przestępstw publiczno-skargowych należy nie-

wątpliwie zaliczyć do grupy skarg publicznych, tak samo, jak rzymską „actio popularis“ wnoszoną przez prywatnych obywateli. Rola oskarżyciela posiłkowego w procesie karnym nie ma nic wspólnego z dziedziną stosunków prywatnych, zwłaszcza, że oskarżyciel posiłkowy nie musi wytaczać powództwa cywilnego i dlatego niema żadnej podstawy do sięgania do przepisów prawa prywatnego; rozwiązania szukać należy w dziedzinie prawa karnego.

Przepis art. 72 k. p. k. nakazuje „odpowiednie zastosowanie“ do skarżyciela posiłkowego art. 61—66 k. p. k., które właśnie normują kwestję zdolności do działań procesowych nieletnich lub ubezwłasnowolnionych oskarżycieli prywatnych. Wprawdzie jest tam wyraźnie mowa o wnoszeniu i popieraniu oskarżenia, niemniej jednak, o ile chodzi o oskarżyciela prywatnego, pokrywa się to w zupełności z pojęciem zdolności do działań procesowych, albowiem oskarżyciel prywatny poza wniesieniem i popieraniem oskarżenia (ewentualnie także przed wyższymi instancjami) nie przedsięwzięje żadnej przedwstępnej czynności procesowej, w szczególności zaś nie zwraca się do sądu o upoważnienie do wniesienia oskarżenia. Analogia (art. 72 k. p. k.) nakazuje zatem w kwestji zdolności do działań procesowych oskarżyciela posiłkowego, zastosować zasady art. 61 i nast. k. p. k. Podkreślić przytem wypadnie z naciskiem, że art. 72 k. p. k. nie mówi wcale o analogicznem stosowaniu art. 61—66 jedynie w kwestjach, odnoszących się do wnoszenia i popierania oskarżenia; wtedy dany przepis powinienby brzmieć „do wniesienia i popierania oskarżenia posiłkowego mają odpowiednie zastosowanie...“. Dlatego też zagadnienie z dziedziny zdolności do działań

procesowych oskarżyciela posiłkowego powinno być rozwiązane według zasad art. 61 i nast. k. p. k. bez ograniczenia do wniesienia i popierania oskarżenia, lecz wogóle, także o ile chodzi o pewne działania procesowe przed wniesieniem oskarżenia (przyjęcie zawiadomienia z art. 272 § 1 lit. c) k. p. k., zwrócenie się do sądu Apelacyjnego o przyznanie praw oskarżyciela posiłkowego).

Zresztą, gdyby nawet powyższa wykładnia wychodziła poza granice art. 72 k. p. k. (co jednak nie zachodzi), to, jeżeli wolno szukać analogji bez wyraźnego upoważnienia ustawowego (na wzór art. 72 k. p. k.); to należałoby jej szukać w prawie procesowym karnem jako bliższem, a nie w prawie cywilnem; w ten sposób należałoby, nawet poza przepisem art. 72 k. p. k., zatrzymać się na przepisach, dotyczących zdolności do działań procesowych oskarżyciela prywatnego.

J. KUBACZKA.

Zboczenie działania w świetle teorii prawa karnego.

W grudniu roku 1930 rozpatrywał Sąd Najwyższy następujące pytanie prawne:

„Czy w wypadkach zboczenia działania (aberratio ictus) należy rozróżnić usiłowanie dokonania innego, niezamierzonego czynu, czy też karać za rozmyślne skończone przestępstwo?”

Pytanie to stanie się zrozumiałem, jeżeli poznamy wypadek, który został w powyższy sposób rozstrzygnięty. Mianowicie Michał W. w zamia-

rze zabicia swego przeciwnika X. strzelił do niego. Przypadek chciał, że sprawca wcale nie trafił X., ale stojącego obok Y. Oskarżony nie znał wcale zabitego Y., ani też nie miał w stosunku do niego żadnego złego zamiaru. Za co będzie odpowiadał Michał W.?

Według ustawy karnej austr. wypadek ten wcale nie jest trudnym do rozwiązania, gdyż w § 134 jest wyraźnie powiedziane, że sprawca odpowiada za morderstwo, jeżeli umyślnie zabił tego czy innego człowieka.

Natomiast według k. karnego niem. sprawa ta przedstawia się zupełnie inaczej. Według dotychczasowego orzecznictwa Sądu Rzeszy a tak samo według orzecznictwa Sądu Najwyższego w Warszawie (orzecznictwo do 1930 r.) wypadek ten ma być zakwalifikowany następująco: Sprawca W. chciał zabić X., ale go nie trafił, wobec tego w stosunku do X. zachodzi usiłowanie zabójstwa (wzgl. morderstwa). Natomiast w stosunku do Y. zachodzi zabójstwo z niedbalstwa, gdyż Michał W. nie miał względem niego żadnych wrogich zamiarów, a trafił go niechcący.

Najnowsze w tej sprawie orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1930 r. rozstrzyga tę sprawę w sposób zupełnie inny. Orzeczenie to (wzgl. uchwała) brzmi następująco:

„Jeżeli skutkiem zboczenia działania (*aberratio ictus*) dokonany zostanie czyn inny, aniżeli zamierzony, lecz jednakowy z zamierzonym co do skutków i jednakowo przez ustawę ze względu na te skutki zagrożony, to czyn ten należy uważać za umyślnie dokonane przestępstwo.

Powyższą uchwałę Sąd Najwyższy postanowił wpisać do księgi zasad prawnych.“

Bardzo pouczającymi są motywy wzgl. uzasadnienia tej uchwały.

Dla wyjaśnienia nadmienić należy, że wypadek ten miał miejsce w Warszawie, jednak orzeczenie to, jak z uzasadnienia wynika, jest miarodajne i dla kodeksu karnego niem.

W uzasadnieniu czytamy:

Powyższy pogląd (t. zn. usiłowanie w stosunku do X., nieumyślne zabicie Y.,) na zboczenie działania, traktujący to zagadnienie odmiennie od wypadków *error in objecto* (błąd wzgl. pomyłka co do przedmiotu, na którym spełniono to przestępstwo) i rozczłonkowujący czyn występny na dwa odrębne elementy (usiłowanie, niedbalstwo) panuje po dziś dzień nieomal wszechwładnie w teorii i praktyce niemieckiego prawa. Stworzony (ten pogląd) w szkole Feuerbacha w początkach 19 stulecia, znalazł on wyraz w szeregu partykularnych prawodawstw niemieckich, zaważył na całym orzecznictwie Sądu Rzeszy w tej materji i słusznie prof. Hippel w dziele „*Deutsches Strafrecht*“, tom 2, str. 334, wydanem w r. 1930, przyjmując również tę teorię, nazywa ją dominującą w literaturze.

Teoria ta, rozpowszechniona pod wpływem niemieckiej doktryny w piśmiennictwie prawniczem rosyjskiem, umieszczona została jako wyraz poglądów autorów kodeksu karnego rosyjskiego w uzasadnieniu do tego kodeksu. Sąd Najwyższy oparł na niej swe orzeczenie z dnia 12 stycznia 1928 r. (577/27) w zastosowaniu do § 212 niemieckiego kodeksu karnego.

Jednakże obok tej teorii kształtuje się coraz wyraźniej pogląd odmienny, nawiązujący do dawnego prawa, które w 17 i 18 stuleciu, opierając się na autorytecie Carpzova i Böhmera ujmowało

w jednaki sposób wypadki zboczenia działania i (*error in persona*) pomyłkę co do osoby i nie znajdowało podstaw jakiegokolwiek rozróżniania obu tych kategorii, w jednym i drugim wypadku upatrując skończone umyślne przestępstwo.

Ten odmienny od poprzedniego pogląd, wypowiadany stale w praktyce sądu kasacyjnego francuskiego i w literaturze naukowej francuskiej (Garraud tom V, str. 149, Garçon str. 676) przejawiał się w redakcji austriackiej ustawy karnej (§ 134), w art. 52 kodeksu karnego włoskiego z 1889 r., a ostatnio znalazł gorące poparcie u kilku wybitnych kryminalistów niemieckich, przede wszystkim u Liszta (Lehrbuch wyd. z r. 1921, str. 180) i u Franka (kom. do § 59 k. karnego). Zgodne z tym poglądem stanowisko zajął w polskiej literaturze prof. Makarewicz (Pr. karne str. 139) i prof. Makowski (kom. do art. 453 kodeksu karnego ros.).

Stanowisko to wreszcie, wobec podmiotowego sposobu ujęcia zagadnienia **zbiega się całkowicie z ogólną tendencją projektu polskiego kodeksu karnego.**

Teoretyczna podstawa pierwszego z powyżej przytoczonych poglądów polega na następującem: błąd, dotyczący przedmiotu przestępstwa, np. osoby, do której się strzela, nie wpływa w niczem na przejaw występnej woli i dlatego w wypadkach *error in persona* rozmyślne zabójstwo pozostaje niezmiennem bez względu na to, iż sprawca zabił B., omyłkowo przyjąwszy go za C., którego chciał zabić. Natomiast w wypadkach *aberratio ictus* skutek osiągnięty nie odpowiada, według tej teorii, występniemu zamiarowi, albowiem wykonanie czynu, t. j. związek przyczynowy między działaniem a skutkiem uległ zmianie dzięki omyłkowemu ujęciu przez sprawcę warunków wykonania,

skutkiem czego został np. zabity B. zamiast C. Stąd wniosek o brakach w zamiarze dokonania przestępstwa, polegający na omyłkowem ujęciu skutków i warunków czynu. Gdy zaś zamiar dokonania przestępstwa był wadliwy i niepełny, to nie można, w myśl tej teorii, mówić o skończonym zamiarze, a należy rozłożyć czyn na usiłowanie działania umyślnego i na działanie przez nieostrożność.

Sztuczny charakter tej teorii występuje na jaw, jeżeli się zważy, iż dokładne uświadomienie warunków i środków dokonania przestępstwa bynajmniej nie stanowi nieodzownej cechy umyślnego zamiaru występnego, **przestępstwo bowiem jest rozmyślnie dokonane i wówczas, jeżeli zamierzony cel został osiągnięty przy pomocy innych środków i w innych warunkach, aniżeli to sobie sprawca pierwotnie wyobrażał.**

Pozostając w granicach przykładu o zabójstwie przez zboczenie działania i przyjmując za ustalony zamiar zabicia, przyznać trzeba, że **jest to nienaturalne i sztuczne ujęcie, skoro się upatruje cechy nieostrożnego zabójstwa tam, gdzie w jaskrawy sposób występuje umyślność i skoro się skazuje za usiłowanie tam, gdzie zabójstwo zostało dokonane i ofiara leży bez życia.**

Z tych powodów przeciwnicy tego poglądu uważają, że niema żadnych podstaw do rozróżniania i odmiennego traktowania wypadków pomyłki co do osoby (*error in persona*) od wypadków zboczenia działania i że tu i tam należy przyjąć skończone rozmyślne przestępstwo.

(Pomyłka co do osoby zachodzi np. wtedy, gdy A. w ciemności czatuje na B. z zamiarem zadania mu ciosu śmiertelnego. Wtem nadchodzi N., którego sprawca nie rozpoznał i, w mniemaniu, że to

jest właśnie B., zabija go. Zachodzi tu bez wątpienia umyślne zabicie człowieka. Dlatego też teoria traktowała dotychczas odmiennie wypadki zboczenia działania od pomyłki (error).

Z chwilą, gdy ustalono, że przestępca zdawał sobie sprawę, iż cios, który zadaje, jest śmiertelny i że chciał tą drogą zadać śmierć, to elementy te wystarczają do ustalenia umyślnego zabójstwa nie dlatego, że sprawca chciał pozbawić życia określoną osobę, ale dlatego, że zadał śmierć z zamiarem zabójstwa.

W powyższych uwagach mieści się teoretyczne uzasadnienie prawidłowego ujęcia aberratio ictus. Według tezy, urobionej przez włoskich i francuskich prawników w 16 stuleciu, skoro wola sprawcy pokrywa się (in genere) w ogólności z wywołanym skutkiem, to z punktu widzenia prawa karnego jest rzeczą obojętną, czy pokrywa się ono również w szczegółach (in specie).

Jeżeli ktoś chciał zabić określonego człowieka, a skutkiem pomyłki lub skutkiem okoliczności zewnętrznych zabił innego, to przepis prawa, ochraniający życie ludzkie, jest pogwałcony jednakowo i w tym, i w drugim wypadku, i niema podstaw, któreby uzasadniały odmienne traktowanie obu tych zjawisk. Czynniki podmiotowy przestępstwa — zamiar występny — pozostaje niezmienny i niezależnym od tego, czy wykonanie osiągnęło cel, czy też dzięki omyłce lub zboczeniu działania osiągnęło inny, lecz równoważny cel konkretny, aniżeli ten, jaki był zamierzony; czynnik przedmiotowy — występny skutek — pozostaje niezmiennym i niezależnym od tego, czy in specie, indywidualnie, pogwałcone dobro prawne odpowiadało zamiarowi, byleby tylko odpowiadało mu in

genere (w ogólności), byleby było równoważne z punktu widzenia ochrony prawnej.

Dlatego też kodeks austriacki w § 134 stanowi, że staje się winnym zbrodni morderstwa ten, kto przeciw człowiekowi w zamiarze pozbawienia go życia w ten sposób działa, że stąd wynikła śmierć tego lub innego człowieka; dlatego praktyka austriackiego Sądu Najwyższego, jako kasacyjnego, ustaliła, że skutek wywołany przez aberratio ictus poczytuje się za zamiar (dolus), dlatego wreszcie włoski kodeks z r. 1889 (rt. 52) stanowił, że gdy kto skutkiem błędu lub innej przyczyny wypadkowej, popełnia przestępstwo na szkodę innej osoby, aniżeli tej, przeciwko której działanie było skierowane, to nie mogą być przypisane oskarżonemu okoliczności obciążające, które wypływają z charakteru osoby obrażonej lub pokrzywdzonej.

Zasadniczą przesłanką takiego poglądu jest, oczywiście, równowartość przedmiotów, przeciwko którym skierowany był zamiar występny i tych, względem których przestępstwo zostało popełnione. W wypadkach nierównowartości przedmiotowa różnica wpłynąć musi na zasadnicze podmiotowe ujęcie zagadnienia. **Nie odpowiada za zabójstwo ten, kto chcąc zabić człowieka, zabija zwierzę; nie odpowiada za ojcobójstwo syn, który chcąc zabić sąsiada, zabija przez pomyłkę lub zboczenie ojca.** Gdy zaś obronione dobra są równej wartości, omyłka i zboczenie działania nie grają roli, i z chwilą gdy umyślność działania została ustalona, sąd winien orzekać karę za skończone umyślne przestępstwo.

W świetle tej zasady podlega odpowiedzialności podlegacz do zamierzonego lecz inaczej dokonanego czynu, skoro bowiem skłonił sprawcę do

popelnienia przestępstwa, to podżeganie jego pozostaje niezmienionem i niezależnem od tej okoliczności, iż skutkiem zboczenia działania inne równoważne dobro zostało pogwałcone; w świetle tejże podmiotowej zasady, odpada możność stosowania kary za usiłowanie w stosunku do przedmiotu, który dzięki zboczeniu działania pozostał nieuszkodzony, działanie bowiem przestępcy w tym stopniu, w jaki się ono uzewnętrzniło, żadnej szkody temu przedmiotowi przyczynić nie mogło, skoro było ono skierowane właśnie, dzięki przypadkowi, ku przedmiotowi innemu.

Obowiązujący kodeks karny w podstawowym przepisie, zawartym w §§ 211, 212 i dal. zagraża odpowiedzialnością za zabójstwo człowieka i przez ten zakaz ochrania życie człowieka in genere (w ogólności). Jeśli zatem sprawca, działając rozmyślnie w zamiarze pozbawienia życia człowieka przy użyciu do tego celu środków zdolnych spowodować skutek śmiertelny, wskutek niezależnego od jego woli zboczenia jego przestępnego działania powoduje śmierć osoby, choć i nie tej, do której było skierowane jego działanie, to rzeczzone mimowolne zboczenie działania nie może być utożsamione z okolicznością od woli sprawcy niezależną, jaką jest w wypadku, wypełniającym stan faktyczny usiłowanego przestępstwa okoliczność, uniemożliwiająca sprawcy osiągnięcie zamierzonego skutku przestępnego, gdyż taki sam, jak zamierzony przestępny skutek w postaci pozbawienia życia człowieka, nastąpił istotnie, a więc zboczenie działania nie było tą okolicznością w rozumieniu § 46 k. k. n., któraby wbrew woli sprawcy przeszkodziła nastąpieniu skutku przestępnego, takiego samego, jakiego on pragnął swem działaniem wywołać. Niema więc podstawy do uznawa-

nia w podobnym wypadku usiłowania przestępstwa.

Przeciwnicy wyżej wyrażonego poglądu opierają się na przesłance, że za skończone przestępstwo zabójstwa można uważać tylko ten wypadek, gdy skutkiem zamierzonego działania sprawcy pozbawiona została życia ta osoba, której pozbawienia życia sprawca pragnął, jeżeli zaś pomimo usiłowań, wskutek okoliczności od jego woli niezależnej, a więc i wskutek niezależnego od jej woli zboczenia działania, nie została ona pozbawiona życia lecz inna osoba, której śmierci sprawca nie pragnął, to zamierzone przestępstwo będzie tylko usiłowaniem, a spowodowanie śmierci innej osoby będzie tylko nieostrożnem zadaniem śmierci tej ostatniej. Jednakże związek, na który wyżej wskazano, jaki zachodzi zazwyczaj między występłą wolą sprawcy ku pozbawieniu życia a zamierzoną ofiarą działania tej występnej woli, nie może mieć decydującego znaczenia i brak takiego bezpośredniego związku między występłą wolą sprawcy, skierowaną ku pozbawieniu życia człowieka a jej skutkiem — pozbawienia życia innego człowieka, a nie tego, którego sprawca pragnął zabić, nie odbiera działaniu sprawcy cech rozmyślnego skończonego przestępstwa.

Skoro z umyślnej winy sprawcy, uzewnętrznionej w jego działaniu ku pozbawieniu życia człowieka, ochranianego przez ustawę, jak o tem wyżej, in genere, następuje śmierć człowieka, to uznać należy, iż przestępny skutek — pozbawienia człowieka życia — pozostaje w przyczynowym związku nie tylko z samem działaniem sprawcy lecz i z jego występłą wolą zadania śmierci człowiekowi, gdy śmierć nastąpiła właśnie wskutek realizowania tej woli.

Orzeczenie powyższe jest o tyle ważnem, że zmienia zasadniczo zapatrywanie Sądu Rzeszy na wypadki zboczenia działania, pozatem Sąd Najwyższy zmienia swoje stanowisko, jakie w tej sprawie zajmował do roku 1930.

Zboczenie działania może zachodzić nietylko przy zabójstwie w najróżniejszych jego formach (np. A. posyła zatrute cukierki z zamiarem otrucia swej narzeczonej, ta podarowała je dzieciom, które się potruły), ale też i przy urazach cieleśnych oraz innych przestępstwach.

Ważnem dla nas jest i to, że takie ujęcie sprawy zboczenia działania zbiega się z tendencją projektu polskiego kodeksu karnego, jak to wyraźnie w uzasadnieniu nadmieniono.

R. SZAJER.

Odmowa wylegitymowania.

Czy odmowa wylegitymowania się wobec organów władzy bezpieczeństwa publicznego, w celu stwierdzenia tożsamości osoby, zawiera wogóle przestępstwo, a zwłaszcza w świetle dzielnicowych ustaw materialnych?

Rozwiązanie powyższego zagadnienia nie naraża wątpliwości wówczas, gdy szczególne przepisy prawne określają odmowę wylegitymowania się wyraźnie jako przestępstwo. — Przewiduje to np. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 III 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. nr. 32, poz. 309/28).

Art. 17 tego rozporządzenia stanowi, że w celach kontroli ruchu ludności mogą organa władz administracji ogólnej, gmin i policji państwowej żądać od poszczególnych osób wylegitymowania się. — Do tego celu mogą służyć w szczególności wszelkiego rodzaju dokumenty, wydane przez władze publiczne, stwierdzające tożsamość osoby. — Według art. 24 ulega, między innemi, karze świadome zamilczenie ważnych okoliczności, potrzebnych do stwierdzenia tożsamości osoby, przyczem do orzekania są właściwe sądy grodzkie. — Ustęp 3 art. 25 tegoż rozporządzenia zagraża karą za uchylenie się od wykonania zarządzeń władz, opartych na powyższem rozporządzeniu, a więc także za odmowę okazania legitymacji (art. 27), przyczem do orzekania są powołane władze administracji ogólnej (art. 26).

Ustawy i rozporządzenia np. o prawie łowieckiem, o pojazdach motorowych, o obowiązku odstępowania zwierząt pociagowych dla celów obrony Państwa, o powszechnym obowiązku służby wojskowej, przewidują również podobne przestępstwa, np. ten, kto nie okaże karty łowieckiej (a zatem dokumentu legitymującego w myśl art. 25 osobę, uprawnioną do polowania) na żądanie osoby, mającej nadzór nad przestrzeganiem przepisów o polowaniu. — Nieokazanie dowodu tożsamości konia na wezwanie organów władz państwowych (policji), urzędów gminnych § 24 pkt. 2 rozp. Min. Spr. Wojsk. i Spraw Wewn. (Dz. U. R. P. nr. 94/30). — Do prowadzenia pojazdów motorowych wymagane jest zezwolenie i winien je okazać prowadzący pojazd motorowy na wezwanie organów bezpieczeństwa. — Ponadto ustawa przemysłowa przewiduje wypadki zależne od zezwolenia, a organa bezpieczeństwa mają prawo legitymo-

wania, czy osoby wykonywujące przemysł są w posiadaniu właściwych dokumentów.

Odmowa wylegitymowania się może stanowić przestępstwo pod warunkiem, że odpowiednie żądanie przedstawiciela władzy będzie prawne, a prawnem jest ono jedynie wtedy, gdy opiera się na ustawie, albo na wydanem na mocy ustawy i należycie ogłoszonym rozporządzeniu właściwej władzy. — Prawność żądania winna być w każdym wypadku ustalona stosownie do zachodzących faktycznych okoliczności. — Wszystkich możliwości niepodobna wyliczyć, ani przewidzieć, a można tylko wskazać przykładowo np. wypadki w poprzednich ustępach, a przede wszystkim przepisy art. 241 i następn. K. P. K. (zabezpieczanie dowodów i dokonywanie wywiadów w toku dochodzenia uprawnia policję do zadawania pytań i ewentualnie żądania okazania legitymacji, które to żądanie jest w istocie swej pytaniem o nazwisko i ustaleniem go).

Instrukcja służbowa dla policji państwowej postanawia, że funkcjonariusz policyjny ma doprowadzić do urzędu policyjnego osobę, która nie chce dowieść swojej tożsamości. — Kodeks postępowania karnego z 19 III 1928 r. art. 81 (§ 2 art. 79) stanowi, że oskarżony lub też podejrzany może nie odpowiadać na zadawane mu pytania. — Z przepisów powyższych wynika, że odmówienie odpowiedzi na pytania, zadawane przez organ władzy bezpieczeństwa, albo też samo odmówienie okazania legitymacji w celu stwierdzenia tożsamości osoby, nie zawiera znamion przestępstwa i wobec tego nie ulega karze. Odmowa rzeczona prowadzić może jedynie do zastosowania środków przymusowych przeciw osobie, która nie chce dowieść swojej tożsamości, np. o ile zachodzi art.

8 pkt. a, postępowania karno-admin. (Dz. U. R. P. nr. 38/28).

W materialnych ustawach karnych, obowiązujących na obszarze b. zaboru austriackiego i pruskiego, brak odpowiedniego przepisu.

Z powyższego nie wynika wcale, aby każdy obywatel Państwa był obowiązany posiadać urzędowy dowód osobisty. Poza wypadkami, w których szczególny przepis ustawy wymaga posiadania pewnych dokumentów legitymacyjnych (np. karta łowiecka, karta na broń, dowód rejestracyjny pojazdu mechanicznego, dowód tożsamości konia, karta rowerowa i t. d.), jest uzyskanie urzędowego dowodu osobistego jedynie prawem obywatela, (§ 1 Rozp. Min. Spraw Wewn. o dowodach osobistych z dnia 29 listopada 1928 r. poz. 898/28). W razie potrzeby wylegitymowania się może być w miarę zachodzących okoliczności uznany za wystarczający każdy wiarygodny dokument, nawet prywatny, np. list, lub bilet wizytowy, karta cyrkulacyjna, legitymacja studencka (rozk. 964), legitymacja osób wojsk. (rozk. 829), przepustka graniczna, dokument urodzenia, legitymacja funkcjonariuszy państw. (rozk. 209) lub potwierdzenie wiarogodnych osób.

Wobec częstych wypadków odbierania od osób, należących do rezerwy, względnie pospolitego ruszenia, wojskowych dokumentów osobistych (z kartami mob.) przez funkcjonariuszów cywilnych służby państwowej, czy to dla zabezpieczenia lub wyegzekwowania należnych Skarbowi Państwa sum, czy też dla prowadzenia ewidencji tych osób w instytucjach państwowych (publicznych) — Ministerstwo Spraw Wojsk. pismem z dnia 7 marca 1931 r. L. 522 Ew. wyjaśnia, że wojskowe dowody osobiste (książeczki wojskowe) stwierdzają stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego danych osób, są więc wyłącznie przeznaczone dla nich i dla władz wojsko-

wych. Władze cywilne mogą jedynie żądać ukazania tych dowodów, nie mają jednak prawa odbierania tych dokumentów.

Skorowidz

ważniejszych rozkazów i okólników Główniej Komendy Policji Wojew. Śl. z roku 1930—1931.

(Objaśnienia: a — awizo, d — dodatek, liczba arabska — numer rozkazu, liczba rzymska — punkt rozkazu, rp. — rozkaz pouczający, ok. — okólnik.)

A.

Akcja na rzecz bezrobotnych 1203/III
Aresztowani poborowi, załatwienie spraw 1218/VII
Automobilklub — patrz kontrola ruchu
Autobusy, używanie ponad dopuszczalną ilość miejsc, 1236/VII

B.

Badanie zwierząt, patrz wyciągi
Barwy państwowe 1206/VIII
Bentkowski Daniel, akwizytor 1224/a
Bezpieczeństwo linii kolejowych 1216/XI
Bezrobotni — akcja 1203/III
— opodatkowanie 1212/I
Biuletyn informacyjny 1161, 1182
Broń — przechowywanie 1180/VII
— uszkodzenie 1195/VII
— chropowacenie lakieru na pochwach do bagnetów ok. 830
— noszenie na dworcach — patrz umowy

- noszenie poza służbą 1222/XI
- chemiczna, używanie 1235/I
- odebranie kart na broń, postępowanie 1217/IV
- Brzezinka, posterunek — zmiana rejonu 1161/V
- Budżet — zarządzenie 1208/IV i ok. 841

C.

- Centralne władze wojskowe 1193/9
- ChOROBY zawodowe, patrz wyciągi
- symulowanie — kosztą badania 1220/V
- Cudzoziemcy, patrz wyciągi
- odstawienie do Warszawy 1230/V
- Ćwiczenia wojskowe — powołanie 1214/XII
- Czas ochronny zwierzyny łowieckiej 1223/IV
- Czeskie pistolety — uzbrojenie straży granicznej 1223/V

D.

- Daktyloskopia zwłok 1193/8
- Delegacja na kurs Mosty Wielkie 1209/IV
- Deklaracje, podpisywanie przy zwolnieniu 1237/VIII
- Djety — patrz kosztą podróży
- Długie spodnie, noszenie 1217/V
- Doraźne nakazy karne — zaciąganie do notatników służbowych 1565/VIII
- Dodatek 10% do podatku 1196/IX
- 15% cofnięcie 1209/X
- Dokumenty wojskowe — zakaz zatrzymania 1211/VII
- Doniesienia sądowe — przedkładanie ok. 834
- Dręczenie zwierząt — zapobieganie 1171/V, 1213/3 i ok. 824.
- Drogi — normy ładunków zaprzęgów konnych 1191/III
- ruch i statystyka ok. 833, 840, 848, 857

Dyscyplinarne zwolnienie, przywrócenie praw
1211/VIII

Dyżur na posterunku Nakło 1182/V

Dział rejestracyjno-pościgowy, dyżury 1237/VI

Dzienniki Ustaw — prenumerata 1191/V

Dzień objęcia służby Ok. 827.

Dzielnicy — noszenie torb służbowych 1206/IV

E.

Ekspertyza — zmiana lokalu Państw. Zakł. Graf.
1191/VI

Emerytura — patrz opłata

— przydział Dz. U. R. P. 1214/XI

— ustalenie 1228/V

— kosztu badania lekarskiego — patrz kosztu

— siostr zakonnych Ok. 836

— zaliczenie czasu w P. O. W. Ok. 832

Emigracyjny Syndykat, utworzenie Ok. 835

F.

Funkcjonariusze, zwolnieni — przywrócenie praw
1211/VIII

— państwowi, kosztu badania lekarskiego 1232/X

G.

Gazeta śledcza i kartoteka pościgowa, prowadze-
nie 1237/VI

Generalje w sprawach karnych 1158/IX

Globetrotter — postępowanie 1207/VIII

Godła państwowe — patrz wyciągi

Granica — zniesienie wykazów 1167/IX

— służba, niedomagania 1169/VII

— otwarcie przejścia 1182/XIII

— oddanie służby Str. Gran. 1189/I

— rejonu 1219/rp.

- przekraczanie poza godz. urzędow. 1236/VIII
- zajścia graniczne, postępowanie ok. 819
- Groby — zmarłych policjantów, uporządkowanie 1157/VII
- Gry zręczności — zapobieganie 1206/VI
- Gwizdki, używanie przez żandarmerję 1190/IX
- Gospodarcze przepisy, uzupełnienie Okól. 850

H.

- Handel — na targach w pasie granicznym 1172/XI
- domokrażny, sprzedaż zegarków złotych i srebrnych 1201/IV
- narkotykami — patrz policja
- sacharyną 1211/V
- materiałami wojskowymi Ok. 822
- Herb państwowy, używanie 1206/VIII
- Hotele — patrz interwencja
- Hymn państw., zachowywanie się policji 1203/X
- mniejszościowy Ok. 150 tj.

I.

- Interwencja — w sprawach rachunków za pobyt w hotelach 1224/III
- Inwentarz — nieskarbowy, inwentaryzacja 1231/VI
- Inwentaryzacja książek służbowych, prowadzenie Ok. 845
- Inwigilacja, odwoływanie 1206/V
- zarządzenie 1216/XIII
- Instrukcja o użyciu broni chemicznej 1235/I
- służby śledczej 1237/VI

K.

- Kalosze, noszenie — patrz policja
- Kalendarzyk — zamówienie 1168/a
- Karty na broń, odebranie, postępowanie 1217/IV

- Knurów — Nieborowitze—Hammer — otwarcie przejścia 1182/XIII
- Koleje — bezpieczeństwo 1216/XI
- Komornik sądowy — zmiana obwodu 1178/VI
- Komisja dyscyplinarna — skład 1185/X
- Komenda rezerwy Rybnik — utworzenie 1233/VI
- Komenderowanie służby — 1183/I, zmiana — 1188/IV
- na przystanki autobusowe 1236/VII
- Konie policyjne — norma pracy 1176/V
- Koperty — używanie 1182/X
- Kontrola, oddziałów polic. — załatwianie protokołów 1177/V, Ok. 829
- paszportowa — umieszczanie podpisu 1178/VI
- ruchu osobowego na przejściach gran. 1189/I
- ruchu osobowego, pokrywanie wydatków 1211/VI
- ruchu samochodowego 1224/I
- ruchu drogowego przez członków Automobilklubów 1231/VII
- ruchu autobusowego 1236/VII
- Diety podróżowe, ograniczenie Ok. 855
- Konsulat Generalny Rz. P. — przeniesienie do Opola 1224/IV
- Konwencja turystyczna — patrz wyciągi i Ok. 847
- o małym ruchu granicznym 1203/V
- Korespondencja zagr. władz adm. Ok. 853
- Koszta — podróży i diety za konwojowanie osób i rzeczy 1168/IX
- eskorty na polecenie sądów 1202/VII
- należności za podróże służbowe 1209/VII
- transportu osób, uchylających się od służby wojskowej 1218/VIII
- badania lekarskiego funkcj. państw i emerytów 1232/X
- Książka stacyjna, prowadzenie 1183/I

Krzyże zasługi, przedkładanie wniosków Ok. 846
 Kary sądowe, wpisywanie do wykazu stanu służ-
 by Ok. 844

L.

Legitymacje służbowe — noszenie 1230/V
 Lenz, podręcznik — uzupełnienie 1190/VIII
 Likwidacja kosztów podróży — patrz koszta po-
 dróży
 Lotnictwo — umowa polsko-austriacka 1173/VIII
 — znakowanie samolotów wojskowych 1218/IV

M.

Mały ruch graniczny — patrz wyciągi i konwencje
 Meldunki — patrz wyciągi
 o osobach zaginionych i znalezionych zwłokach
 1208/VI
 o zmianach w rodzinie 1223/VI
 Metryki strzelnicze — duplikaty 1233/VIII
 Miejsca zamieszkania — dokładne stwierdzenie
 1191/IV
 — zagrożone wykazy 1183/I
 Moneta polska — 5-złotówki na rocznicę powsta-
 nia listopadowego — wydanie 1178/VIII
 Monopol tytoniowy — zakłady 1211/IX
 Mundury podoficerów Pol. Wojew. Śl. — prze-
 dłużenie nośności 1229/XI
 — zapotrzebowanie Ok. 831.

N.

Nagrody za przestępstwa skarbowe 1179/VI
 Nazwiska hańbiące, zmiana 1206/VII
 — odniemczanie 1225/IV
 Nieuczciwa konkurencja — patrz wyciągi
 Nielegalny handel materiałami wojskowymi Ok. 822
 Norma pracy służbowej koni policyjnych 1176/V

Noszenie legitymacji służbowej 1230/V
 — długich spodni 1217/V
 Notatki służbowe — prowadzenie 1099/I
 Numery rejestracyjne pojazdów motorowych
 1177/VII

O.

Obowiązki policji — 1193/4
 — szkolenia 1197
 Ochrona zwierząt 1171/V, 1214/XIII i okół. 824
 — płodów rolnych 1203/IX
 Odciążenie policji 1157/VII, 1164/I, 1172/X,
 1207/IX, 1211/IV, 1220/VI
 Odbieranie przesyłek pieniężnych na pocztach
 1229/X
 Odniemczanie nazwisk 1225/IV
 Odpowiedzialność dyscyplinarna 1220/V
 Odprawy komendantów poster. i kierowników
 komis. Ok. 823
 Odznaki samolotów wojskowych 1218/VI
 Odwołania od decyzji Urzędu Wojew. 1196/XII
 Operatorzy — składanie egzaminów 1180/VIII
 Opłata, emerytalna, podwyższenie na 5% 1209/VI
 — szkolna zwrot Ok. 826
 — pocztowa — patrz poczta.
 Oskarżenia, spisywanie generalji 1158/IX
 Osoby zaginione — patrz meldunki i policja
 Oszczędność — zarządzenie 1221/I

P.

Pancerze — przydział 1186/V
 Pistolety czeskie 1223/V
 Pisma tajne i poufne, zabezpieczenie Ok. 821
 Poborowi — przejazd do formacji 1190/X
 — załatwienie spraw aresztowanych 1218/VII
 Pobór rekruta 1193/10

- Podręcznik Lenz — uzupełnienie 1190/VIII
- Podatek od samochodów — zniesienie 1216/XII
- Poczta — odbieranie przesyłek pieniężnych 1229/X
- przestrzeganie postanowień o przesyłkach urzędowych, wolnych od opłat pocztowych 1231/V
- pisma, zabezpieczenie Ok. 821
- Pojazdy mechaniczne numeracja 1177/VII
- Policja — odciążenie 1157/VIII, 1164/I, 1172/X, 1207/IX, 1211/IV, 1220/VI
- spisywanie generalji oskarżonych 1158/IX
- siły biurowe na kom. i poster. 1160/IV
- zmiana poster. Brzezinka 1161/V
- zaciąganie do notatników osób, ukaranych doraźn. nak. 1165/VII
- zniesienie wykazu osób, przekraczających granicę 1167/IX
- diety za konwój osób — patrz koszta podróży
- niedomagania służby na granicy 1169/VII
- notatniki, prowadzenie 1099/I
- zapobieganie dręczeniu zwierząt 1171/V i 1214/XIII, Ok. 823
- przestrzeganie handlu w pasie granicznym 1172/XI
- uzupełnienie zniewag 1173/VI
- przestrzeganie umów o żegludze powietrznej 1173/VIII
- zwalczanie raka ziemniaczanego — uznanie 1174/VII, 1179/VIII
- poszukiwanie osób, skazanych orzeczeniem władz skarbowych 1176/VII
- przedkładanie protokołów kontroli 1177/V
- połączenie telefoniczne P. K. Bielsko 1178/V
- umieszczanie podpisu na paszportach 1178/VII
- wstępowanie na tereny kolejowe i używanie telefonu 1180/VI

- przesłuchiwanie świadków i podejrzanych 1181/IV
- zakaz brania udziału w zdjęciach filmowych 1182/XI
- ustalenie stosunku do wojskowości osób podejrzanych 1185/XI
- oddanie służby Straży Gran. 1189/I
- zabezpieczenie spokoju w czasie przejazdu poborowych 1190/X
- stwierdzenie dokładnego miejsca zamieszkania 1191/IV
- znajomość przełożonych i zwierzchników 1195/VIII
- wnoszenie odwołań od decyzji Śląskiego Urzędu Wojew. 1196/XII
- poszukiwanie uchylających się od obowiązku wojskowego, patrz poszukiwanie
- akty i gwałty — przeciw osobom, patrz występowanie
- przestrzeganie umowy granicznej — p. umowy
- przestrzeganie handlu domokrażnego — patrz handel
- należenie do związków i stowarzyszeń 1203/IV
- noszenie kałoszy 1203/VI
- meldowanie ważniejszych wypadków 1203/VII
- meldowanie o osobach zaginionych i znalezionych zwłokach 1208/VI
- zawiadomienie o wykryciu narkotyków 1203/VIII
- przestrzeganie ochrony plonów rolnych 1203/IX
- zapobieganie grze z ręczności 1206/VI
- postępowanie z osobami podróz. naokoło świata 1207/VIII
- postępowanie w wypadkach ujawnienia fałszerstwa dowodu tożsamości konia 1210/V

- postępowanie przy skargach prywatnych 1215/II
- powiadomienie władz prok. i sąd o przestępstwach, ściganych z urzędu 1213/rp.
- zarządzenie inwigilacji, patrz inwigilacja
- pościg — granica rejonu 1219/rp. i 1237/VI
- współpraca z Polską Stacją Bad. Wędrówek ptaków 1220/VII
- kontrola samochodów 1224/I
- nieprzepisowe salutowanie 1224/II
- interwencje w sprawach rachunków w hotelach 1224/III
- noszenie legitymacji 1230/V
- odstawienie cudzoziemców, patrz cudzoziemcy
- komenderowanie służby 1183/I i 1188/IV
- wyjazdy zagranicę funkcj. Ok. 854
- niewłaściwe obchodzenie się z osobami przytrzymanymi Ok. 849
- zgłaszanie się w P. K. U. po zwolnieniu 1237/VII
- Posterunki — wystawianie przy chorych więźniach 1206/IX
- zniesienie 1233/V
- Poszukiwanie osób, uchyl. się od obow. wojsk. 1198/IV i 1237/VI
- Powołanie na ćwiczenia wojskowe 1214/XII
- Pow. Km dy Uzup. — zgłaszanie się zwolnionych pol. 1237/VII
- Pożyczka Samopomocy, wstrzymanie 1159/a
- Prawo inicjatywy 1193/6
- Prenumerata Dz. Ust. Rz. P. 1191/V
- Prokurator — powiadomienie o przest. ściganych z urz. 1213/rp.
- Przedterminowe zwolnienie 1193/rp.
- Przekraczanie granicy 1236/VIII
- Przesiedlenie — ryczałt 1227/IX

- Pryszczycza — zwalczanie 1194/X
 Przywrócenie nabytych praw 1211/VIII
 Przejścia graniczne, pokrywanie wydatk. 1211/VI
 Prywatne skargi — ujednostajnienie i wzór protokołu 1215/II
 Ptaki — współpraca z Polską Stacją Bad. Wędrówek 1220/VII
 Pusta Kuźnica posterunek, zniesienie 1202/V

R.

- Rachunki kosztów leczenia — recepty 1168/a/II
 — potrącanie zaległości podatku przy regulowaniu Ok. 843
 Rak ziemniaczany, zwalczanie 1179/VII, 1227/X
 Regulamin piechoty — przydział 1214/XIV
 Rejon — granica w czasie pościgu 1219/rp.
 — zmiana Dzwonowice 1182/VI
 Rewolwery gazowe, użycie 1235/I
 Ryczałt na przesiedlenie 1227/IX
 Ruch drogowy i statystyka Ok. 833, 840, 848, 857
 Rzecznicy urzędów prok. — przeniesienie 1182/XII

S.

- Salutowanie nieprzepisowe 1224/II
 Sądy doraźne — szkolenie 1233/VII, 1236/VI
 Sądy powiatowe — zmiana nazwy 1173/VII
 Sacharyna — sprzedaż 1211/V
 Samochody — numeracja 1177/VII
 — kontrola 1224/I
 — nowe ewidencje ok. 838
 Samoloty wojskowe — odznaki 1218/VI
 Samopomoc — wstrzymanie pożyczek 1159/a
 — wykazywanie kwot na rachunkach 1168/a/II
 — płacenie dodatkowej wkładki 1173/a
 — warunki W. Śl. 1207/a
 — koszta szpitalne, pokrywanie 1220/a

- Służba śledcza — dobre wykonywanie 1193/5,
1237/VI
- Skargi prywatne — ujednostajnienie 1215/II
- Skorowidze — prowadzenie 1237/VI
- Sprzedaż — przedmiotów skarbowych osobom cy-
wilnym 1168/VIII
- przedmiotów złotych i srebrnych 1201/IV
- Szermierka — ćwiczenia 1176/VI, 1202/VIII
- Szkolenie — patrz wyszkolenie
- Szpitala — wystawienie posterunków przy więź-
niach 1206/IX
- Straż Graniczna — przejęcie służby 1189/I
- telefon i mieszkanie Katowice 1196/XI
- Strawne — zmiana 1914/X
- Stan wojenny i wyjątkowy 1193/7
- Symulowanie chorób — ponoszenie kosztów ba-
dania 1220/V
- Świadkowie — wzywanie do przesłuchania
1181/IV
- Świadczenie — patrz wyciągi
- Służba plebiscytowa — zaliczenie Ok. 839.
- Syndykat emigracyjny, utworzenie Ok. 835

T.

- Tajemnica urzędowa — szanowanie Ok. tj. 155
- Telefon — połączenie do P. K. Bielsko 1178/V
- kolejowy, używanie przez policję 1180/VI
- Tereny kolejowe — wstępowanie policji 1180/VII
- Torby służbowe — patrz dzielnicowy
- Tożsamość — stwierdzenie 1193/VIII
- fałszerstwo dowodu tożsamości konia — patrz
policja
- Transport osób, uchylających się od służby woj-
skowej 1218/VIII

U.

- Udzielenie zaliczek zwrotnych 1215/I
 Umowa — lotnicza polsko-austriacka 1173/VIII
 — graniczna 1200/VII
 — turystyczna — patrz wyciągi i Ok. 847
 Urlopy — udzielanie 1201/III
 — zmiana 1224/VI
 Ustawa o powszechn. obow. słu. wojsk. — zmiana 1177/VI i 1185/XI
 Ustalenie wysługi emerytalnej 1227/V
 Uszkodzenie — pościeli i łóżek oficerskich 1185/XI
 — broni 1195/VII i Ok. 830
 Urząd Śledczy — zawiadomienie o wykryciu przem. narkotyków 1203/VIII
 — dział rejestr. pościgowy dyżury 1237/VI
 Uwolnienie więźnia 1213
 Uznanie dla funkcj. za zwalczanie raka ziemniacz. 1174/VII
 Użycie broni na terenie obcego państwa — patrz umowy
 Uzbrojenie — noszenie 1222/XI

W.

- Wełnowiec, posterunek — praca biurowa 1160/IV
 Wojskowe władze centralne 1193/9
 Wyciągi — choroby zawodowe 1158/VIII
 — świadczenie na rzecz wojska 1174/VIII, 1178/IX
 — ustawy o powszechn. obow. wojsk. 1177/VI, 1178/IX
 — badanie zwierząt 1178/IX
 — cudzoziemcy 1178/IX
 — godła państwowe 1178/IX
 — sztuczne środki słodzące 1178/IX, 1194/VIII, 1214

- przepisy meldunkowe 1179/VII, 1196/X, 1220/VIII i 1234/VI
- rzeczowe świadczenia wojenne 1182/IV
- mały ruch graniczny polsko-czech. 1196/X
- konwencja turystyczna polsko-czech. 1196/X i ok. 847
- zwalczanie nieuczciwej konkurencji 1208/V
- monopol zapalczany 1214, uprawa tytoniu 1214
- ruch samochodowy 1214, sądy doraźne 1233/VII i 1236/VI
- Wykazy osób, przekracz. granicę — zniesienie 1167/IX
- miejsc zagrożonych 1183/I
- Wykres godzin służby 1095/16
- Wypracowania pisemne 1197
- Wypadki ważniejsze — patrz policja
- Występowanie policji — zarządzenie 1199
- niewłaściwe z osobami przytrzymanymi ok. 849
- Wyszkolenie — pytania od 84 do 90 — 1159/VIII
- pytania od 91 do 97 — 1170/VI
- pytania od 98 do 106 — 1181/III i od 107—119—1184/I
- tematy 1190/VII
- odpowiedzi na pytania od 1—10—1193
- odpowiedzi na pytania 1219
- zasady wyszkolenia 1197
- odpowiedzialność za wyszkolenie 1197
- zwolnienie od szkolenia 1197

Z.

- Zaliczki — udzielanie na uposażenie 1215/I
- na koszt podróży przez sądy 1168/IX
- Zakaz brania udziału w zdjęciach filmowych 1182/XI
- należenia do związków 1203/III
- zatrzymywania dokumentów wojsk. 1211/VII

- reklamowania firm Ok. 825
- Zasada szkolenia — patrz wyszkolenie
- Zaprzęgi konne — normy ładunków 1191/III
- Zagraniczna korespondencja Ok. 853.
- Zamieszkanie — dokładne stwierdzenie 1191/IV
- Zapomogi — udzielanie 1202/VI
- Zmiana — obwodów komorników 1178/VI
- nazwisk hańbiących 1206/VII
- rodziny 1223/VI
- kancelarji ofic. inform. i numer telef. str. gran. 1196/XI
- biura ekspertyz Państw. Zakł. Graficzn. 1191/VI
- Zgłaszanie się funkc. Policji w P. K. U. 1237/VII
- Znajomość przełożonych i zwierzchników 1195/VIII
- Zwalczanie — pryszczycy 1194/X
- raka ziemniaczanego 1179/VII 1227/X
- nielegalnego handlu sacharyną 1211/V
- Zwierzyna łowna — czas ochronny 1223/IV
- Zwolnienie od szkolenia — patrz wyszkolenie
- więźnia 1213
- Zwłoki, znalezienie — meldunki 1208/VI.

Taryfa pocztowa.

Listy:		Miejsc. Zamiejsc.	
		g r o s z y	
a)	prywatne do 20 g	15	30
	ponad 20 „ 250 „	30	60
	„ 250 „ 500 „	40	80
b)	urzędowe do 20 g	15	30
	ponad 20 „ 250 „	30	60
	„ 250 „ 2000 „	35	70

Wymiary listów w każdym z trzech kierunków nie mogą przekraczać — 45 cm, lub, jeżeli list

ma formę rulonu — 75 cm długości i 10 cm średnicy.

Kartki pocztowe:	Miejsc.	Zamiejsc.
	g r o s z y	
pojedyncze	10	20
z opłaconą odpowiedzią	20	40

Wymiary kartek pocztowych nie mogą być większe niż 15×10,5 cm, ani mniejsze niż 10×7 cm.

Listy i kartki miejscowe można przysyłać w okręgu pocztowym (miejscowy okrąg doręczeń i zamiejscowy okrąg pocztowy z wyjątkiem okręgu doręczeń listonosza wiejskiego) nadawczego urzędu pocztowego. Jeżeli w tej samej miejscowości znajduje się kilka urzędów pocztowych, natenczas ich okręgi pocztowe tworzą jeden okrąg dla listów i kartek miejscowych.

Obrót zagraniczny.

Listy:

do 20 g	60 gr
za każde dalsze 20 g	30 „

Do Austrii, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier:

do 20 g	50 gr
za każde dalsze 20 g	30 „

Najwyższa dopuszczalna waga: 2 kg.

Wymiary listów w każdym z trzech kierunków nie mogą przekraczać 45 cm, lub, jeżeli list ma formę rulonu — 75 cm długości i 10 cm średnicy.

Kartki pocztowe:

pojedyncze	35 gr
z opłaconą odpowiedzią	70 „

Do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier:
 pojedyncze 30 gr
 z opłaconą odpowiedzią 60 „

Wymiary kartek pocztowych nie mogą być większe niż $15 \times 10,5$ cm, ani mniejsze niż 10×7 cm.

1. Paczki prywatne i urzędowe:

		S t r e f a			
		1	2	3	4
			ponad	ponad	
W a g a		do	100 do	300 do	ponad
		100 km	300 km	600 km	600 km
		g r o s z y			
	do 1 kg	70	90	110	130
ponad	1 „ 3 „	90	130	170	210
„	3 „ 5 „	130	190	250	310
„	5 „ 10 „	190	270	410	610
„	10 „ 15 „	260	410	610	810
„	15 „ 20 „	360	610	810	1010

2. Paczki kas i urzędów skarbowych z dotacjami i nadmiarami kasowymi (do 30 kg) oraz paczki Banku Polskiego i jego oddziałów z monetą brzęczącą (do 60 kg):

		S t r e f a			
		1	2	3	4
			ponad	ponad	
W a g a		do	100 do	300 do	ponad
		100 km	300 km	600 km	600 km
		g r o s z y			
	do 20 kg	jak w pozycji I.			
ponad	20 „ 30 „	460	760	1010	1260
„	30 „ 40 „	560	910	1210	1560
„	40 „ 50 „	660	1060	1410	1760
„	50 „ 60 „	760	1210	1610	2010

W polskim urzędzie pocztowym Gdańsk 1:

		do	10 zł	15 gr
ponad	10 „	25 „	30 „	
	25 „	50 „	45 „	
	50 „	100 „	65 „	
	100 „	250 „	90 „	
	250 „	500 „	130 „	
	500 „	750 „	175 „	
	750 „	1000 „	215 „	
	1000 „	1250 „	250 „	
	1250 „	1500 „	285 „	
	1500 „	1750 „	320 „	
	1750 „	2000 „	350 „	

Przy zleceniach pocztowych ponad 2000 zł, przekazywanych zapomocą blankietu nadawczego P. K. O., pobiera się oprócz opłaty wyżej podanej za przekaz do 2000 zł, nadto — za każde dalsze 500 zł lub ich część po 50 gr.

Telegramy:

1. a) za telegramy miejscowe (państwowe i prywatne) zwykle:

opłata od wyrazu 5 gr

Nadto od każdego telegramu zasadnicza

opłata 25 gr

- b) za telegramy zamiejscowe (państwowe i prywatne) zwykle:

opłata od wyrazu 15 gr

Nadto od każdego telegramu zasadnicza

opłata 50 gr

2. Za telegramy prywatne pilne — D —

opłata od wyrazu 45 gr

Nadto od każdego telegramu zasadnicza

opłata 50 gr

3. Za opłaconą odpowiedź — RPx — opłata w dowolnej wysokości.

Uwaga: Telegramy państwowe (S) muszą mieć podpis i pieczęć urzędu wysyłającego.

J. FERFECKI.

Kontrola każdego rachunku mnożenia (multyplikacji).

Prawdopodobnie niewielu funkcjonariuszom będzie znana tak zwana reguła 9-ciu, na podstawie której z całą dokładnością stwierdzić można każdy rachunek, czy jest zgodny, prawidłowo zliczony, pomnożony i t. d.

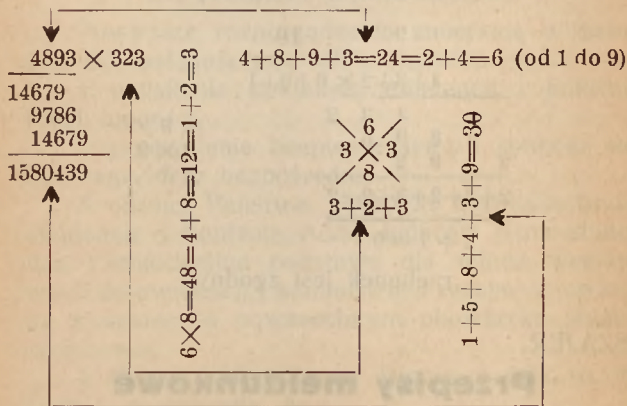
Ograniczymy się tutaj najpierw przy wypadkach mnożenia, jako takich, które najczęściej w życiu codziennem się napotyka, a więc:

Gdy chcemy sprawdzić, czy pomnożyliśmy pewną mnożną razy mnożnik prawidłowo, t. zn. czy rezultat (suma, iloczyn) jest zgodny, zsumujemy pojedyncze cyfry mnożnej i wstawiamy osiągniętą w ten sposób liczbę w koziółku u góry, następnie zliczymy sumę cyfr mnożnika i wstawiamy osiągniętą liczbę u dołu koziółka, poczem pomnożymy u góry w koziółku znajdującą się liczbę z tą u dołu i rezultat wstawiamy w środku z lewej strony koziółka, a wreszcie zsumujemy także pojedyncze cyfry sumy (rezultatu) i wstawiamy otrzymaną liczbę w środku po prawej stronie koziółka i musi się ona równać liczbie z przeciwległej strony w środku, poczem jesteśmy

pewni, że rachunek jest zgodny, t. zn. że prawidłowo pomnożyliśmy.

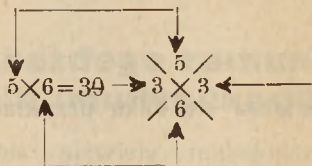
Zaznacza się, że liczby, które wstawia się do wszystkich przegród koziółka, nie mogą być dwu lub więcej cyfrowe, i muszą być bezwarunkowo w ramach od 1 do 9-ciu. W razie wątpliwości, którą cyfrę wstawić do koziółka, należy całą liczbę podzielić przez 9, a resztę pozostającą z tego dzielenia, wpisać do koziółka.

Przytacza się kilka przykładów:

rachunek jest zgodny

$$\begin{array}{r}
 \overbrace{4+7+8+9+3+4+6+9}^{50} \times \overbrace{4+8+9+3}^{24=2+4=6} \\
 \hline
 1 \quad 9 \quad 1 \quad 5 \quad 7 \quad 3 \quad 8 \quad 7 \quad 6 \\
 \quad 3 \quad 8 \quad 3 \quad 1 \quad 4 \quad 7 \quad 7 \quad 5 \quad 2 \\
 \quad \quad 4 \quad 3 \quad 1 \quad 0 \quad 4 \quad 1 \quad 2 \quad 2 \quad 1 \\
 \quad \quad \quad 1 \quad 4 \quad 3 \quad 6 \quad 8 \quad 0 \quad 4 \quad 0 \quad 7 \\
 \hline
 2+3+4+3+4+2+7+4+3+8+1+7 \\
 \hline
 48 = 4 + 8 = 12 = 1 + 2 = 3 \quad \leftarrow
 \end{array}$$

rachunek jest zgodny

$$\begin{array}{r}
 \overbrace{4+3+2}^9 \times \overbrace{6+3+1}^{10} \\
 \hline
 \quad \quad 4 \quad 3 \quad 2 \\
 \quad 1 \quad 2 \quad 9 \quad 6 \\
 2 \quad 5 \quad 9 \quad 2 \\
 \hline
 2+7+2+5+9+2 \\
 \hline
 2+7=9
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 \diagup 9 \diagdown \\
 9 \times 9 \\
 \diagdown 1 \diagup
 \end{array}$$

rachunek jest zgodny.

SZAJER.

Przepisy meldunkowe

regulujące sprawy o ewidencji i kontroli ruchu ludności.

Sprawy ewidencji i kontroli ruchu ludności regulują następujące przepisy:

1. rozporządzenie Prez. R. P. z dnia 16. 3. 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności;
2. rozporządzenie Min. Spraw Wewn. z dnia 29. 11. 1928 r. o dowodach osobistych;
3. rozporządzenie Min. Spraw Wewn. z dnia 16. 3. 1930 r. o meldunkach i księgach ludności;
4. instrukcja Min. Spraw. Wewn. o prowadzeniu rejestru mieszkańców z dnia 27. 11. 1930 r.;
5. rozporządzenie Min. Spraw Wewn. Dz. U. R. P. Nr. 47/31 w sprawie prowadzenia meldunków;
6. ustawa o powszechnym obowiązku służby wojskowej z dn. 23. 5. 1924 r. i rozp. wykonawcze z dnia 16. 3. 1930 r.;
7. rozporządzenie Prez. Rz. P. o cudzoziemcach z dnia 13. 8. 1926 r.

Cel przepisów meldunkowych.

Powyższe rozporządzenia zmierzają w zasadzie do następujących celów państwowych:

1. uzyskanie dokładnej ewidencji i kontroli ruchu ludności,
2. zapewnienie bezpieczeństwa i spokoju publicznego, oraz bezpośrednio
3. obrony Państwa, ponieważ uzyskane przez ewidencję i kontrolę ruchu ludności dane stanowią równocześnie podstawę dla władz wojskowych do ewidencji i administracji rezerw w związku z ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

§ 45 rozp. Min. Spraw Wewn. z dnia 16. 10. 1930 r. postanawia, że

1. ze względu na interesy bezpieczeństwa i spokoju publicznego, nadzór nad przestrzeganiem przez ludność obowiązków meldunkowych, należy również do organów policji;

2. organa policji będą wspierały organa gminne przy wykonywaniu przez nie nadzoru (§ 43) i

3. organa policji obowiązane są powiadomić gminę o każdym spostrzeżonym fakcie, wymagającym sprostowania w rejestrze mieszkańców, względnie wymagającym dopełnienia zaniechanego obowiązku (§ 16).

Z jakiej ludności składa się gmina.

Ludność każdej gminy składa się z osób, mających rzeczywiste miejsce zamieszkania w jakimkolwiek domu w obrębie gminy, chociażby w gminie czasowo nieobecnych; z osób czasowo w gminie przebywających.

Przez zamieszkanie rozumie się fakt zajmowania w pewnej miejscowości mieszkania, ześrodkowania tam stosunków osobistych i gospodarczych; zamiar zamieszkania, opuszczenie poprzedniego miejsca zamieszkania. Dowodem zamiaru zamieszkania jest oświadczenie przy zameldowaniu i wymeldowaniu. Wypełniając zgłoszenie lub kartę, osoba winna naprowadzić, czy przybywa do danej miejscowości, względnie do danego domu w celu zamieszkania tam, czy też tylko na pobyt czasowy.

Wola zamieszkania w pewnej miejscowości nie stanowi jeszcze nieprzerwanego pobytu w danej miejscowości. Nie potrzeba więc, aby ktoś miał zamiar pozostania w pewnej miejscowości po wszystkie czasy; wymaga się tylko, by zgóry nie miał zamiaru przebywania tam tylko czasowo.

Zmiana miejsca zamieszkania.

Zmiana miejsca zamieszkania następuje przez rzeczywiste zamieszkanie w obrębie innej gminy, połączone z zamiarem ustalenia tam swej siedzi-

by. Zamiar zmiany miejsca zamieszkania wyraża się przy wymeldowaniu przez podanie następnego miejsca zamieszkania w rubryce 5 zgłoszenia wzoru nr. 2.

Czasowa nieobecność.

Zmiana miejsca zamieszkania nie następuje z powodu czasowej nieobecności, ponieważ w takich wypadkach nie ma ani ześrodkowania swych stosunków życiowych w innej miejscowości, ani zamiaru zmiany miejsca zamieszkania według § 5 Min. Spraw Wewn.

Do czasowo nieobecnych w miejscu swego zamieszkania zalicza się:

- a) osoby, znajdujące się w podróży,
- b) osoby, pracujące sezonowo, jeżeli powracają periodycznie do swego miejsca zamieszkania,
- c) osoby, przebywające w innej gminie dla wypoczynku, kuracji i t. p., albo w szpitalach i innych temu podobnych zakładach publicznych, względnie prywatnych dla poprawy zdrowia,
- d) osoby, przebywające w innej gminie w celu kształcenia się,
- e) niemowlęta, oddane na wykarmienie,
- f) osoby, przebywające w więzieniach, zakładach karnych i poprawczych,
- g) szeregowi, odbywający służbę wojskową,
- h) oficerowie i urzędnicy państwowi, delegowani czasowo z miejsca swej służby do innej miejscowości,
- i) osoby, nieobecne w miejscu swego zamieszkania z powodu natury przemijającej.

Czasowo nieobecni w miejscu swego zamieszkania, n. p. osoby, pozbawione wolności, szeregowi, odbywający powszechny obowiązek wojskowy i t. d., będą traktowani jako czasowo

nieobecni w miejscu swego zamieszkania i z tego powodu skreśleni z rejestru mieszkańców swej gminy być nie mogą, dopóki nie dokonają wolnego wyboru zamieszkania.

Czasowy pobyt.

Pojęcie czasowego pobytu obejmuje stan przebywania w jakimkolwiek domu bez zamiaru obrania sobie tam miejsca zamieszkania.

Przerwa pobytu czasowego.

Przerwa pobytu czasowego następuje przy każdym powstaniu nowego stanu faktycznego i taki przejaw ruchu ludności, który wywołuje obowiązek zameldowania i wymeldowania.

Przejaw nie następuje, o ile osoba przybyła na kilkudniowy pobyt do znajomych, lub krewnych, a wyjeżdża w międzyczasie do innej gminy na okres czasu nie dłużej jak 24 godzin.

Zatrzymanie się w hotelu, przerywa swój pobyt, jeżeli opuszczając miejsce czasowego pobytu, zatrzymała się osoba w innej gminie w hotelu, chociażby pobyt tam trwał mniej niż 24 godzin.

Za czasową nieobecność nie należy poczytywać.

Następujące osoby będą uważane za mieszkańców gmin, w których stosownie do niżej wskazanych okoliczności się znajdują (§ 6 rozp. M. S. Wewn.):

a) osoby, wyszczególnione w § 5 lit. d, e, f. i g (rozp. M. S. Wewn.) jeżeli nie posiadają miejsca zamieszkania, lub miejsce zamieszkania nie da się ustalić;

b) służba domowa według miejsca zamieszkania swego pracodawcy (tylko wtenczas, o ile nie powstaje podwójne miejsce zamieszkania) (§ 9);

c) dzieci nieznanych rodziców, przebywające w domach dla podrzutków, sierocińcach, zakładach wychowawczych, opiekuńczych, względnie znalezione.

Brak miejsca zamieszkania.

Osoby nieposiadające w żadnej gminie miejsca zamieszkania, tudzież osoby, zamieszkujące na wozach, taborach i t. p., a nie zajmujące lokalu w jakimkolwiek domu w obrębie gminy, będą uważane za mieszkańców gmin według miejsca ich ostatniego zamieszkania, albo, stosownie do okoliczności, według prawnego ich miejsca zamieszkania, lub według miejsca ich urodzenia.

Małoletni.

Małoletni, nabywają z reguły miejsce zamieszkania ojca, lub osoby sprawującej władzę ojcowską. Dziecko jednakże nie zachowuje miejsce zamieszkania ojca, jeżeli zdobędzie gdzieś indziej własny środek swych interesów życiowych.

Cudzoziemcy.

Cudzoziemcy podlegają obowiązkowi zameldowania i wymeldowania z tem jednakże, że podlegają oni wymeldowaniu również w wypadkach zmiany miejsca czasowego pobytu.

Pobyt cudzoziemca może być czasowy lub stały (osiedlenie).

Pod pobytem stałym (osiedleniem) rozumiemy ześrodkowanie stosunków osobistych i gospodarczych w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Zezwoleń na osiedlenie (karta osiedlenia) udziela wojewódzka władza administracji ogólnej, w miejscu, gdzie cudzoziemiec zamierza się osiedlić (patrz rozp. o ochronie rynku pracy Dz. U. R. P. Nr. 54/27

i 18/31 i rozp. o cudzoziemcach Dz. U. R. P. 83/26 i 76/29).

Zameldowanie (art. 7 rozp. Prez. Rz. P.).

Kto przebywa w jakiegokolwiek miejscowości dłużej niż 24 godziny, winien być zameldowany w gminie przed upływem następnych 24 godzin. Obowiązek zameldowania ciąży na właścicielu lub dzierżawcy domu, w którym podlegający zameldowaniu przebywa.

Osoby, przebywające w jednym z zakładów, wymienionych w art. 5 (hotele i t. p.), winny być zameldowane w gminie przez odpowiedzialnego kierownika zakładu przed upływem 24 godzin od chwili przybycia, bez względu na czas, przez który przebywają, lub zamierzają przebywać.

Wynika z powyższego, że zameldowanie powinno nastąpić zawsze, jeżeli ma miejsce przebywania w danej miejscowości, względnie w danym domu dłużej, aniżeli 24 godzin, czyli że zameldowanie powinno nastąpić bez względu na to, czy osoba przybywająca zamierza tam zamieszkiwać, czy też przybywa na pobyt czasowy.

Zameldowanie winno być dokonane przez właściciela domu, lub osobę go zastępującą przed upływem 48 godzin od chwili przybycia do danego domu, a w hotelach i t. p. zakładach powinno być dokonane przez właściciela wzgl. kierownika zakładu przed upływem 24 godzin i bez względu na czas, przez który przybywający przebywa, lub zamierza przebywać.

Wymeldowanie

określa art. 8 rozp. Prez. R. P. w następujący sposób:

Kto opuszcza swoje miejsce zamieszkania

i przenosi się do innej miejscowości, względnie przeprowadza się do innego mieszkania w innym domu, w obrębie tej samej miejscowości, winien być wymeldowany w gminie przez właściciela, lub dzierżawcę domu, w którym zamieszkiwał, najpóźniej przed upływem 48 godzin od chwili opuszczenia mieszkania.

Kto opuszcza jeden z zakładów, wymienionych w art. 5 (hotele i t. p.), winien być wymeldowany w gminie przez odpowiedzialnego kierownika zakładu przed upływem 24 godzin od chwili opuszczenia bez względu na to, czy opuszcza zakład czasowo, czy na stałe. Z powyższego wynika, że art. 8 rozporządzenia Prez. R. P. nakłada obowiązek wymeldowania tylko w wypadkach zmiany miejsca zamieszkania.

Obowiązkowi zatem wymeldowania nie podlegają z reguły:

a) osoby, opuszczające czasowo swe miejsca zamieszkania i

b) osoby, opuszczające miejsce swego czasowego pobytu.

W hotelach i t. p. zakładach wymeldowanie i zameldowanie obowiązuje zawsze i bez względu na to, czy zachodzi fakt zamieszkania, czy też pobytu.

Obostrzenie przepisów meldunkowych.

Art. 16 litera b) rozp. Prez. R. P. upoważnia Ministra Spraw Wewn. do obostrzenia przepisów meldunkowych na pewnych obszarach, lub w pewnych miejscowościach (n. p. miejscowości pograniczne, rejony fortecne i t. p. o dostosowanie ich częściowo do przepisów, obowiązujących dla hoteli, t. j. co do zameldowania i wymeldowania, ewentualnie i terminów.) Obostrzenia te mogą

polegać na: ustanowieniu obowiązku wymeldowania się osób wyjeżdżających, bez względu na to, czy będzie to zmiana miejsca zamieszkania, adresu lub pobytu (art. 8).

W myśl § 47 rozporządzenia Ministra Spraw Wewn. obostrzenie przepisów meldunkowych znalazło zastosowanie w Warszawie i w miastach, będących siedzibą władz wojewódzkich, n. p. w Katowicach.

W innych miejscowościach może to zaostreżenie wprowadzić w razie potrzeby właściwy wojewoda.

Osoby podlegające pow. ob. wojsk.

Wprowadzony został obowiązek wymeldowania osób, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu w wypadkach: wyjazdu zagranicę, tudzież w wypadkach chwilowej nieobecności w miejscu zamieszkania, trwającej dłużej aniżeli 2 miesiące.

Dotyczy to: oficerów i szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia, osób zakwalifikowanych do kategorii „A”, które nie odbyły jeszcze obowiązkowej służby wojskowej (poborowi i ochotnicy od chwili ogłoszenia im orzeczenia, uznającego ich za zdolnych do służby wojskowej, do chwili wcielenia, albo zaliczenia do ponadkontyngentowych), szeregowych służby czynnej, urlopowanych stale w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Obowiązek wymeldowania.

Jak z powyższego zestawienia wynika, obowiązek wymeldowania zachodzi w następujących wypadkach:

1. w wypadku zmiany miejsca zamieszkania,
2. w wypadku zmiany czasowego pobytu, lecz tylko w miastach wojewódzkich, tudzież miejscowościach, w których obowiązek taki byłby zarządzony przez właściwych wojewodów,
3. w wypadkach czasowej nieobecności w miejscu zamieszkania, trwającej ponad 2 miesiące, lecz tylko w stosunku do osób, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu (patrz poprzednio osoby wymienione),
4. w stosunku do cudzoziemców, którzy podlegają wymeldowaniu zawsze bez względu na to, czy dotyczy to zmiany miejsca zamieszkania, czy też zmiany miejsca czasowego pobytu.
5. Patrz poprzednio hotele.

Zamieszkanie w dwóch lub więcej miejscowościach.

Osoby zamieszkujące zwykle w dwóch lub więcej miejscowościach a przenoszące się z jednego miejsca zamieszkania do innego miejsca zamieszkania, np. w zimie mają miejsce zamieszkania w mieście, a latem na wsi, nie podlegają ani zameldowaniu, ani wymeldowaniu, o ile okoliczność zamieszkiwania w kilku miejscowościach naprowadzona została w zgłoszeniu, na podstawie którego została osoba zapisana do rejestru mieszkańców (patrz § 38 instrukcji Min. Spraw Wewn.)

Na kim ciąży obowiązek meldunkowy.

Przepisy meldunkowe odróżniają 3 kategorie osób, na których ciąży obowiązki meldunkowe, a mianowicie:

1. osoby przybywające do jakiegokolwiek domu na zamieszkanie lub pobyt, albo opuszczające miejsce swego zamieszkania lub pobytu, czyli podlegające zameldowaniu lub wymeldowaniu,

2. głowa rodziny, lokator i pracodawca,

3. właściciele lub dzierżawcy domów, względnie właściciele lub odpowiedzialni kierownicy hotelów i t. p. zakładów oraz osoby ich zastępujące.

Art. 10 rozporządzenia Prez. R. P. określa obowiązki lokatora głównego, głowy rodziny, lub pracodawcy, jak następuje:

O ile chodzi:

1. o sublokatorów lub inne osoby, mieszkające u lokatorów,

2. o członków rodziny i domowników, pozostających we wspólnem gospodarstwie z głową rodziny i wspólnie z głową rodziny zamieszkałych,

3. o pracowników, zamieszkałych u pracodawców. Obowiązek zawiadomienia o przybyciu lub wyjeździe tych osób ciąży na:

do 1. lokatorze w stosunku do sublokatorów,

do 2. głowie rodziny w stosunku do członków rodziny, domowników i t. p.

do 3. pracodawcy w stosunku do pracowników.

Lokator, głowa rodziny, względnie pracodawca doręczają wypełnione przez nich (lub otrzymane) zgłoszenia, względnie karty odpowiedniego wzoru w 2 egzemplarzach właścicielowi domu, lub osobie go zastępującej, w właściwym terminie, t. j. w ciągu następnych 24 godzin, a ten ostatni w gminie po podpisaniu we właściwej rubryce (48 godzin).

Zgłoszenia urodzin, śmierci i zaślubin.

Zgłoszenia urodzeń dzieci żywo urodzonych i zgonów uskutecznia się przy pomocy zgłoszeń (kart), przewidzianych w § 11 rozporządzenia Min. Spraw Wewn., przyczem wzór 1 i 2 będzie miał zastosowanie do urodzeń i zgonów, jeżeli dotyczą osób, zamieszkałych w danej gminie, zaś 3 i 4

w wypadkach, jeżeli dotyczą one osób czasowo w gminie przebywających.

Na kartach zgłoszeń uskutecznia się odpowiednie adnotacje „karta urodzenia“ lub „karta zgonu“, wypełniając odpowiednie rubryki. Karty zgonu, urodzenia tudzież zawiadomienia o zmianach w stanie rodzinnym, powinny być przesyłane gminie w terminie 48 godzin od dnia urodzenia, zgonu, lub od dnia dokonania się faktu, będącego przedmiotem zawiadomienia (art. 11 rozp. Prez. R. P. właściciel, dzierżawca domu lub kierownik zakładu, wymienionego w art. 5, względnie osoba zastępująca go, obowiązany jest zawiadomić gminę o zmianach w stanie rodzinnym (urodzenie, śmierć, zaślubiny) osób zamieszkałych w domu, lub zakładzie).

Właściciel domu — obowiązki.

Właściciel domu (osoba zastępująca go) nie tylko wtenczas obowiązany jest zgłosić gminie osobę, o ile otrzyma zgłoszenie (kartę), ale i w czasie niedostarczenia mu zgłoszeń (kart). W tym wypadku podaje do urzędu meldunkowego posiadane informacje.

Tak samo winien postąpić lokator główny, względnie pracodawca.

Potwierdzenie zameldowania i wymeldowania określa art. 12 rozp. Prez. R. P. i § 17 ustęp 3 rozp. Min. Spraw Wewn.

Pielgrzymki — wycieczki.

Kierownik pielgrzymek i wycieczek zbiorowych, zgłasza tylko ilość uczestników i czas pobytu wycieczki, wzgl. pielgrzymki w danej gminie bez podania nazwisk uczestników. — (Art. 19 rozp. M. S. Wewn.)

Meldunki wojskowe.

Meldunki wojskowe określają §§ 20—22 rozp. M. S. W., tudzież §§ 474—484 rozporządzenia Min. Spraw Wojsk. Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu (patrz strona 286) są obowiązane meldować się w następujących wypadkach:

1. w razie zmiany miejsca zamieszkania,
2. w wypadku wyjazdu zagranicę, oraz przyjazdu z zagranicy do kraju,
3. w razie zmiany adresu w obrębie tej samej miejscowości,
4. w wypadkach wyjazdu z miejsca zamieszkania na czasowy pobyt, trwający ponad 2 miesiące i powrotu z tego wyjazdu.

Meldunki wojskowe uskutecznia się łącznie z meldunkami ogólnymi, stosownie do ogólnych przepisów meldunkowych.

Osobiste zgłaszanie.

Ponadto istnieje jeszcze obowiązek osobistego zgłaszania się w gminie w następujących wypadkach, (lecz tylko po przybyciu do innej gminy, lub po powrocie z zagranicy), (przy wymeldowaniu lub wyjeździe zagranicę nie jest przewidziane osobiste zgłaszanie)

- a) zmiany miejsca zamieszkania,
- b) przyjazdu z zagranicy;

zgłaszać się osobiście do właściwych urzędów meldunkowych w przeciągu 8 dni od chwili przybycia lub przyjazdu.

Obowiązek powyższy stosuje się tylko do osób, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu (patrz 286).

Od obowiązku osobistego zgłoszenia się w gmi-

nie w myśl powyższych przepisów są wolni funkcjonariusze państwowi, mianowani na stałe.

§ 21 pkt. 3 rozp. Min. Spraw Wewn. W wypadkach stwierdzenia, że osoba, której zgłoszenie (karta) dotyczy, nie posiada dokumentu wojkowego lub poborowego, albo posiada ten dokument sfalszowany lub zniszczony, tudzież w razie stwierdzenia niedopełnienia obowiązku meldunkowego, czy też innego naruszenia wskazanych przepisami meldunkowymi — urząd gminny jest obowiązany spisać odpowiedni protokół i przesłać go powiatowej władzy administracji ogólnej, celem pociągnięcia winnego do odpowiedzialności.

O tożsamości osób.

W celach kontroli ruchu ludności mogą organa władz administracji ogólnej, gmin i policji państwowej żądać od poszczególnych osób wylegitymowania się. Do tego celu mogą służyć wszelkiego rodzaju dokumenty, wydane przez władze publiczne, a stwierdzające tożsamość osoby w sposób nienasuujący uzasadnionych wątpliwości, a w braku takich dowodów — potwierdzenie wiarygodnych osób.

Przepis powyższy nie narusza w niczem specjalnych przepisów, z mocy których specjalne organa mają prawo żądać wylegitymowania się (przepisy o ochronie granic, łowieckie i inne) (art. 17 rozp. Prez. R. P.).

Postanowienia karne.

1. Kto podrabia lub przerabia (fałszuje) przewidziane na mocy niniejszego rozporządzenia lub rozporządzeń na nim opartych, dokumenty, pieczęcie, lub pieczętki urzędowe na tych dokumentach, albo kto z takich podrobionych lub przerobionych

dokumentów, pieczęci lub pieczętek świadomie korzysta, lub dostarcza ich innym osobom,

2. kto fałszuje, podrabia lub przerabia zapisy w księgach meldunkowych, rejestrach lub listach, albo świadomie czyni z nich zapisy, nieodpowiadające rzeczywistości stanowi rzeczy,

3. kto składa w gminach lub wobec osób i władz, wymienionych w art. 1, 3, 6, 17, 18, 19 i 20 niniejszego rozporządzenia świadomie fałszywe zeznania lub dowody, albo świadomie zamilcza ważne okoliczności, potrzebne do dokonania zapisu do ksiąg meldunkowych, rejestrów lub list, albo do otrzymania zaświadczenia, czy innego dokumentu, opartego na niniejszem rozporządzeniu, lub do stwierdzenia tożsamości osoby, albo kto świadomie korzysta z zaświadczenia lub dokumentu na podstawie takich zeznań, lub zapisu uzyskanego.

4. kto legitymuje się dokumentem autentycznym, lecz należącym do innej osoby, lub kto swój, lub należący do trzeciej osoby dokument autentyczny oddaje innej osobie w tym celu, aby służył tej osobie do legitymowania się,

5. kto usiłuje popełnić jeden z czynów wymienionych w punktach 1—4 niniejszego artykułu, albo do takiego czynu świadomie podżega lub pomaga, ulegnie karze więzienia do jednego roku, lub karze grzywny do 10.000 zł, albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn nie ulega karze surowszej.

Do orzekania są właściwe sądy grodzkie (art. 24 rozporządzenia Prez. R. P.).

1. kto nie dopełni formalności meldunkowych, albo zaniedba wykonania innych obowiązków, wynikających z niniejszego rozporządzenia, lub roz-

porządzeń na jego podstawie wydanych, albo wykonywa je w sposób nieprzepisany,

2. kto, chociażby bez złej woli, ale bez należytego zbadania, czyni w księgach meldunkowych, względnie w rejestrach, lub listach, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy zapisy, lub wydaje takie zaświadczenia lub dowody, albo kto w związku z dokonaniem formalności meldunkowych, lub na **żądanie wylegitymowania** się składa lekko-myślnie wprowadzające **w błąd dowody lub zeznania**,

3. kto winien jest naruszenia lub nieprzestrzegania innych przepisów niniejszego rozporządzenia, lub kto uchyla się od wykonania zarządzeń władz, opartych na niniejszem rozporządzeniu, ulegnie karze grzywnie do 2.000 zł, lub karze aresztu do 4-ch tygodni, albo obu tym karom łącznie.

Do orzekania o czynach od punktu 1 do 3 są właściwe powiatowe władze administracji ogólnej. (Art. 25 rozp. Prez. R. P.)

Formularze służące do zameldowania względnie wymeldowania.

Obowiązek zameldowania i wymeldowania polega na dostarczeniu właściwem władzom lub organom odpowiedniego zgłoszenia, lub odpowiedniej karty zameldowania, wzgl. wymeldowania w 2-ch egzemplarzach, podpisanych i wypełnionych pismem czytelnem, ściśle według wzoru nr. 1, 2, 3 lub 4.

W wypadkach, jeżeli jeden egzemplarz tych zgłoszeń i kart okazałby się ze względu na miejscowe warunki wystarczający dla potrzeb gminy, są dostarczane w jednym egzemplarzu. Regula-

miny gmin mogą również przewidzieć wypadki wypełnienia przez gminy w drodze wyjątku zgłoszeń i kart na podstawie ustnych zeznań (meldunków) osób interesowanych.

1. Zgłoszenie zamieszkania wzoru nr. 1 jest przeznaczone do meldowania osób, które przybywają do danego domu z zamiarem zamieszkania tam.

2. Zgłoszenie zmiany miejsca zamieszkania wzoru nr. 2 przeznaczone jest do wymeldowania mieszkańców gminy, którzy wyprowadzają się z zajmowanych przez nich mieszkań.

3. Karta meldowania wzoru nr. 3 jest przeznaczona do meldowania osób, które przybywają do danego domu tylko dla czasowego tam pobytu, t. j. bez zamiaru obrania sobie tam miejsca zamieszkania.

4. Karta zameldowania wzoru nr. 4 przeznaczona jest do wymeldowania osób, które opuszczają miejsce czasowego swego pobytu.

5. Karty zameldowania i wymeldowania wzoru nr. 3 i 4 służą również do wymeldowania czasowej nieobecności w miejscu zamieszkania lub powrotu tam po czasowej nieobecności w wypadkach wyjazdu (i powrotu) zagranicę lub na okres ponad 2 miesiące osób, podlegających powszechnemu obywatelstwu wojskowemu.

6. Zgłoszenie (karta) służy do zameldowania, względnie wymeldowania tylko jednej osoby, za wyjątkiem kart wzorów 3 A oraz 4 A, które służą również do meldowania osób towarzyszących, a mianowicie: żony i dzieci do lat 18.

Wzory zgłoszeń i kart meldunkowych dla cudzoziemców są oznaczone przez 1A, 2A, 3A, 4A.

Tom..... Str

Wzór Nr. 1. — biały papier

ZGŁOSZENIE ZAMIESZKANIA

Kwestjonariusz

.....
 powiat gmina miejscowość lub Kom. P. P.,
 ul. Nr. domu Nr. mieszk.

1. a) **Nazwisko**
 b) dla mężatek nazwisko
 panieńskie i z poprzed-
 niego ich małżeństwa (w)

2. **Imiona**
 kolejność i pisownia imion według metryki urodzenia — Imię używa-
 ne podkreślić

3. **Imiona rodziców**
 i nazwisko panieńskie matki

4. **Zamieszkał(a)** dn. m-ca 19 r.
 u kogo
 (wymienić nazwisko lub stopień pokrewieństwa)
 w charakterze
 (głównego lokatora, członka rodziny sublokatora, pracownika)

5. **Miejsce poprzedniego zamieszkania**

 (miejscowość, gmina, powiat, ulica i Nr. domu)

6. **Zawód i stanowisko w zawodzie, stanowiące głów-
 ne źródło utrzymania**

7. **Urodził(a)** się dn. m-ca 1 r.
 w
 (miejscowość, gmina, powiat względnie kraj)

8. **Wyznanie (według metryki)**

9. a) **Stan cywilny**
 (kawaler, żonaty, wdowiec, rozwiedziony(a), panna, mężatka, wdowa)
 b) imię drugiego z małżonków

Potwierdzenie zameldowania

.....
 Województwo powiat gmina miejscowość
 Nazwisko
 Imiona

10. Czy posiada dowód osobisty, i jaki
 (nazwa dowodu)
 Nr. wydany dn. m-ca 19 r.
 przez
 urząd wystawiający — miejscowość

11. Przynależność państwowa

12. Czy posiada dowód stwierdzający przynależność
 państwową i jaki
 nazwa dowodu
 Nr. wydany dn. m-ca 19 r.
 przez
 (urząd wystawiający miejscowość)

13. Stosunek do powszechn. obowiązku wojskowego:
 a) stopień wojskowy
 b) Nr. gł. ks. ewid. lub aneksu wzgl. księgi ewid.
 ofic. wzgl. Nr. listy pobor. lub Nr. rejestru
 c) P. K. U.

14. Wiarygodność powyższych danych własnoręczn.
 podpisem stwierdzam dn. m-ca 193 r.

 podpis

15. Uwagi:

16. Stwierdzam, że wyżej wymieniona osoba zamie-
 szkała dn. m-ca 19 r. pieczęć
 w lokalu domu
 wymienić głównego lokatora

Podpisy
 (osoby obowiąz. do zawiad. o przybyciu) prowadzącego meldunki

Data

17. Adnotacje urzędowe:

Zgłoszenie w Biurze Meldunkowem przyjął
 dn. m-ca 19 r. podpis

Poprzednio zamieszkały w

Zgłosił się na zamieszkanie dn. m-ca

19 r. i został zameldowany w domu Nr.

Nr. mieszk. przy ul. Kom. P. P.

Podpis urzędnika

dn. m-ca 19 r. pieczęć gminy

Tom.....Str.....

Wzór Nr. 2.
biały papier, pasek niebieski.**ZGŁOSZENIE ZMIANY MIEJSCA ZAMIESZKANIA**
Kwestjonariuszpowiat.....gmina.....miejscowość lub Komisariat P. P.
ul. Nr. Nr. mieszk.1. a) Nazwisko
b) dla mężatek nazwisko panieńskie
i z poprzedniego małżeństwa (w)2. Imiona
(kolejność i pisownia imion według metryki urodzenia — imię używane podkreślić)3. Imiona rodziców
i nazwisko panińskie matki

4. Wyprowadził(a) się dn. m-ca 19 r.

5. Dokąd się wyprowadził(a) (następne miejsce zamieszkania)
(miejscowość, gmina, powiat, ulica i Nr. domu)

6. Zawód i stanowisko w zawodzie, stanowiące główne źródło utrzymania

7. Urodził(a) się dnia m-ca 1 r.
W
(miejscowość, gmina, powiat, względnie kraj)

8. Wyznanie (według metryki)

9. a) stan cywilny
(kawaler, żonaty, wdowiec, rozwiedziony(a), panna, mężatka, wdowa)
b) imię drugiego z małżonków**Potwierdzenie wymeldowania**Województwo.....powiat.....gmina.....miejscowość.....
Nazwisko
Imiona

10. Czy posiada dowód osobisty i jaki
 (nazwa dowodu)
 Nr. wydany dn. m-ca 19.... r.
 przez
 (urząd wystawiający—miejscowość)

11. Przynależność państwowa

12. Czy posiada dowód, stwierdzający przynależność państwową i jaki
(nazwa dowodu)
Nr. wydany dn. m-ca 19 ... r.
przez
(urząd wystawiający—miejscowość)

13. Stosunek do powszechn. obowiązku wojskowego
- a) stopień wojskowy
- b) Nr. gł. ks. ewid. lub aneksu, wzgl. księgi ewid.
ofic. wzgl. Nr. listy pobor. lub Nr. rejestru
- c) P. K. U.

14. Wiarygodność powyższych danych własnoręczn.
podpisem stwierdzam dn. m-ca 19... r.
.....
(podpis)

15. Uwagi:

16. Stwierdzam, że wyżej wymieniona osoba
wyprowadziła się dn..... m-ca... 19... r.
z lokalu
wymienić głównego lokatora
Podpisy
(osoby obow. do zawład. o wyjeździe (prowadzącego meldunki))
Data

17. Adnotacje urzędowe:.....
Zgłoszenie w Biurze Meldunkowem przyjął dn.
..... m-ca 19..... r.
..... podpis

Zgłosił zmianę miejsca zamieszkania, dn. m-ca
19 r. i został wymeldowany z domu Nr.
Nr. mieszk. przy ul. Kom. P.P.
do
Podpis urzędnika pieczęć
dn. m-ca 19 r. gminy

KARTA ZAMELDOWANIA dla przybywających na pobyt czasowy

powiat	gmina	miejscowość lub Komisariat P. P.
ul. Nr. domu Nr. mieszk.		
1. Nazwisko		
2. Imiona		
3. Imiona rodziców		
4. Przybył(a) na pobyt czasowy dn. m-ca 19.....r. — u kogo się zatrzymał(a)		
5. Skąd przybył(a) jeżeli z zagranicy, wskazać miejscowość i kraj		
6. Miejsce zamieszkania		
7. Zawód i stanowisko w zawodzie		
8. Urodził(a) się dn. m-ca 1 r.		
9. Wyznanie		
10. Jakim dowodem się legitymuje nazwa dowodu		
(nr. data i urząd wystawiający)		

Potwierdzenie zameldowania

Województwo	powiat	gmina	miejscowość
Nazwisko			
Imiona			
Miejsce zamieszkania			

11. Przynależność państwowa

12. Stosunek do powszechn. obowiązku wojskowego

a) stopień wojskowy

b) Nr. gł. ks. ewid. lub aneksu wzgl. ks. ew. ofic.
wzgl. Nr. listy pobor. lub Nr. rejestru

c) P. K. U.

d) czas trwania czasowej nieobecności w miejscu
zamieszkania

e) informacje uzupełniające w miarę potrzeby

13. Wiarogodność powyższych danych własnoręczn.
podpisem stwierdzam dn. m-ca 19 r.

Podpis

14. Uwagi:

15. Podany w niniejszem fakt przybycia

dn. m-ca 19 r. stwierdzam

pieczęć
domu

Podpisy
(osoby obow. do zawiad. o przybyciu) (prowadzącego meldunki)

Data

16. Adnotacje urzędowe:

Zameldowanie przyjął dn. m-ca 19 ... r.

Podpis

Przybył z na pobyt czasowy
dn. m-ca 19 r. i został zameldowany

w domu Nr. Nr. mieszk. przy ul.

Kom. P. P.

Podpis urzędnika

pieczęć
gminy

dn. m-ca 19 r.

Wzór Nr. 4. — Zielony papier, pasek niebieski

KARTA WYMELDOWANIA **dla przebywających czasowo**

.....		
powiat	gmina	miejscowość lub Komisarjat P. P.
ul. Nr. domu Nr. mieszk.		
1. Nazwisko		
2. Imiona		
3. Imiona rodziców		
4. Wyprowadził(a) się dn. m-ca 19..... r.		
5. Dokąd się wymeldował(a)		
(jeżeli zagranicę, wskazać miejscowość i kraj)		
6. Miejsce zamieszkania		
7. Zawód i stanowisko w zawodzie		
8. Urodził(a) się dn. m-ca 1 r.		
9. Wyznanie		

Potwierdzenie wymeldowania

.....			
Województwo	powiat	gmina	miejscowość
Nazwisko			
Imiona			
Miejsce zamieszkania			

10. Stosunek do powszechn. obowiązku wojskowego

- a) stopień wojskowy
- b) Nr. gł. ks. ewid. lub aneksu wzgl. ks. ew. ofic.
wzgl. Nr. listy pobor. lub Nr. rejestru
- c) P. K. U.
- d) czas trwania zamierzonej nieobecności w miej-
scu zamieszkania
- e) informacje uzupełniające w miarę potrzeby
-

11. Wiarygodność powyższych danych własnoręcznym
podpisem stwierdzam dn. m-ca 19.... r.

(podpis)

12. Uwagi:

13. Podany w niniejszem fakt wyjazdu dn. pleczęć
m-ca 19 r. stwierdzam domu

Podpisy
osoby obow. do zawiad. o wyjeździe prowadzącego meldunki

Data

14. Adnotacje urzędowe:

Wymeldowanie przyjął dn. m-ca 19.... r.

Podpis

Wyprowadził się (opuścił miejsce czasowego pobytu)
dn. m-ca 19 r. i został wymeldowany
z domu Nr. Nr. mieszk. przy ul.
Kom. P. P.

(dokąd wymeldowany)

Podpis urzędnika pleczęć
dn. m-ca 19 r. gminy

Tom..... Str.....

Wzór Nr. 1A. Różowy papier.

Dla cudzoziemców
ZGŁOSZENIE ZAMIESZKANIA
Kwestionariusz

.....
 powiat gmina miejscowość lub Kom. P. P.
 ul. Nr. domu Nr. mieszk.

1. a) **Nazwisko**

b) dla mężatek nazwisko panińskie
 z poprzedniego(ich) małżeństwa(w)

2. **Imiona**
 (kolejność i pisownia imion według metryki urodzenia,
 Imię używane podkreślić.)

3. **Imiona rodziców**
 i nazwisko panińskie matki

4. **Zamieszkał(a)** dn. m-ca 19 r.
 u kogo
 (wymienić nazwisko lub stopień pokrewieństwa)
 w charakterze
 (głównego lokatora, członka rodziny, sublokatora, pracownika)

5. **Miejsce poprzedniego zamieszkania**
 (miejscowość, gmina, powiat, ulica i Nr. domu)

6. **Zawód** i stanowisko w zawodzie, stanowiące głów-
 ne źródło utrzymania

7. **Urodził(a)** się dn. m-ca 1 r.
 w
 (miejscowość, gmina, powiat wzgl. kraj)

8. **Wyznanie** (według metryki)

9. a) **Stan cywilny**
 (kawaler, żonaty, wdowiec, rozwiedziony(a), panna, mężatka, wdowa)
 b) imię drugiego z małżonków

Potwierdzenie zameldowania cudzoziemca

.....
 Województwo powiat gmina miejscowość
 Nazwisko
 Imiona

10. Przynależność państwowa

11. Czy posiada dowód osobisty, stwierdzający przynależność państwową i jaki.....
(nazwa dowodu)

Nr. wydany dn. m-ca 19 r.
przez ważny do dn.
(urząd wystawiający — miejscowość)

12. Karta osiedleńcza nr. wydana dn.
m-ca 19 r. przez

(urząd wystawiający — miejscowość)

upoważnia do osiedlenia się w

13. Poświadcz. o rejestracji Nr. wydano dn.
m-ca 19 r. przez

(urząd wystawiający — miejscowość)

14. Stopień wojskowy w jakiej armji

15. Wiarogodność powyższych danych własnoręcznym
podpisem stwierdzam dn. m-ca 19 r.

.....
podpis

16. Uwagi:

17. Stwierdzam, że wyżej wymieniona osoba zamieszkała dn. m-ca 19 r.

w lokalu pieczęć domu
(wymienić głównego lokatora)

Podpisy (prowadząc. meldunki)
(osoby obowiąz. do zawiad. o przybyciu)

Data

18. Adnotacje urzędowe:

Zgłoszenie w Biurze Meldunkowem przyjął
dn. m-ca 19 r.

.....
podpis

Poprzednio zamieszkały w

Zgłosił się na zamieszkanie dn. m-ca

19 r. i został zameldowany w domu Nr.

Nr. mieszk. przy ul. Kom. P. P.

Podpis urzędnika

dn. m-ca 19 r. pieczęć gminy

Tom Str. Wzór Nr. 2 A. — Róż. papier, pasek niebieski.

Dla cudzoziemców
ZGŁOSZENIE ZMIANY MIEJSCA ZAMIESZKANIA
Kwestjonariusz

powiat	gmina	miejscowość lub Kom. P. P.
ul.	Nr. domu	Nr. mieszk.

1. a) Nazwisko
 b) dla mężatek nazwisko panieńskie
 i z poprzedniego(ich) małżeństwa(w)

2. Imiona
 (kolejność i pisownia imion według metryki urodzenia)
 (imię używane podkreślić)

3. Imiona rodziców
 i nazwisko panieńskie matki

4. Wyprowadził(a) się dn. m-ca 19 r.

5. Dokąd się wyprowadził(a) (następne miejsce zamieszkania)
 (miejscowość, gmina, powiat, ulica i Nr. domu)

6. Zawód i stanowisko w zawodzie, stanowiące główne źródło utrzymania

7. Urodził(a) się dn. m-ca 1 r.
 W
 (miejscowość, gmina, powiat względnie kraj)

8. Wyznanie (według metryki)

9. a) Stan cywilny
 (kawaler, żonaty, wdowiec, rozwiedziony(a), panna, mężatka, wdowa)
 b) imię drugiego z małżonków

10. Przynależność państwowa

Potwierdzenie wymeldowania cudzoziemca

Województwo	powiat	gmina	miejscowość
Nazwisko			
Imiona			
Przynależność państwowa			

11. Czy posiada dowód osobisty, stwierdzający przynależność państwową i jaki
(nazwa dowodu)
Nr. wydany dn. m-ca 19 r.
przez ważny do dn.
(urząd wystawiający — miejscowość)
-
12. Karta osiedleńcza nr. wydana dn.
m-ca 19 r. przez
(urząd wystaw. — miejscow.)
upoważnia do osiedlenia się w
-
13. Poświadcz. o rejestracji Nr. wydano dn.
m-ca 19 r. przez
(urząd wystaw. — miejscow.)
-
14. Stopień wojskowy w jakiej armji
-
15. Wiarogodność powyższych danych własnoręcznym
podpisem stwierdzam dn. m-ca 19 r.
.....
(podpis)
-
16. Uwagi:
-
17. Stwierdzam, że wymieniona osoba wyprowadziła
się dn. m-ca 19 r.
z lokalu pieczęć
(wymienić głównego lokatora) domu
Podpisy prowadz. meldunki
Data
-
18. Adnotacje urzędowe:
Zgłoszenie w Biurze Meldunkowem przyjął
dn. m-ca 19 r. (podpis)
-
- Zgłosił zmianę miejsca zamieszkania dn. m-ca
19 r. i został wymeldowany z domu Nr.
Nr. mieszkania przy ul. Kom. P. P.
do
Podpis urzędnika pieczęć
dn. m-ca 19 r. gminy

Wzór Nr. 3A. — Różowy papier.

KARTA ZAMELDOWANIA**dla cudzoziemców przybywających na pobyt czasowy.**

Déclaration d'arrivée pour les étrangers de passage.

powiat district	gmina commune	miejscowość lub Komisarjat P. P. localité ou Commissariat de Police
--------------------	------------------	--

ul. Nr. domu Nr. mieszk.
rue de la maison du logement

1. Nazwisko*)
Nom

2. Imię*)
Prénom

4. Przybył dnia
Arrivé le
Skąd
D'ou

4. Miejsce zamieszkania lub stały adres w Polsce
Residence habituelle ou adresse permanente en Pologne

5. Zawód
Profession

6. Urodził(a) się dn.
Date de naissance le

7. Przynależność państwowa*)
Ressortissance (nationalité)

8. Paszport albo dowód tożsamości Nr.
Passeport ou carte d'identité
wydany dn. przez
delivré le par

9. Adnotacje dotyczące wjazdu i pobytu:**)
Remarques concernant l'arrivée et le séjour:
a) przybył do Polski (przekroczył granicę) dnia
entré en Pologne (passage de la frontière) le
b) uzyskał zezwol. na osiedlenie, pobyt do odwoł., pobyt termin. do dn.
permis pour établissement séjour jusqu'à révocation, séjour
temporaire jusqu'au
c) cel pobytu: zarobkowy, niezarobk. — but du séjour affaires, visite.

Potwierdzenie zameldowania dla cudzoziemca

Województwo	powiat	gmina	miejscowość
-------------	--------	-------	-------------

Nazwisko

Imię

10. Czy się rejestrował: tak, nie^{*)})
Enregistré oui, non.

(Starostwo, numer i data karty rejestracyjnej)
Starostie, numero et date de la fiche d'enregistrement

11. Osoby towarzyszące: — Personnes qui l'accompagnent:

- a) żona
femme **imię i nazwisko panieńskie i data urodzenia**
prenom, nom de fille et date de naissance
- b) dzieci
enfants **imię i data urodzenia** — prenom et date de naissance

12. Data podpis
Le signature

13. Uwagi
Remarques

14. Stwierdzam, że wyżej wymieniona osoba przybyła
dn. m-ca 19 r.
do lokalu pieczęć
..... domu
..... wymienić głównego lokatora

- Podpisy
osoby obow. do zawiad. o przybyciu (prowadz. meldunki)

- Data
.....

15. Adnotacje urzędowe:
meldunek przyjął dn. m-ca 19 r.

.....
podpis

- Przesłano do powiatowej władzy administracji
ogólnej dn. m-ca 19 r.

.....
podpis

- *) Według dowodu tożsamości i stosownie do posiadanych dokumentów

D'après le passeport ou selon les papiers d'identité.

- **) Niepotrzebne skreślić.

Si n'est pas applicable—biffer.

- Miejsce zamieszkania lub stały adres w Polsce
Przybył na pobyt czasowy dn. m-ca 19 r.
i został zameldowany w domu Nr.
Nr. mieszk. przy ul. Kom. P. P.
Podpis urzędnika
dn. m-ca 19 r. pieczęć
..... gminy

Wzór Nr. 4A. — Różowy papier, pasek niebieski.

KARTA WYMELDOWANIA
dla cudzoziemców przebywających czasowo

powiat	gmina	miejscowość lub Komisarjat P. P.
ul. Nr. domu Nr. mieszk.		
1. Nazwisko		
2. Imiona		
3. Wyprowadził się dn. m-ca 19 ... r. dokąd (jeżeli zagranicę wskazać miejscowość i kraj)		
4. Miejsce zamieszkania lub stały adres w Polsce		
5. Zawód		
6. Urodził(a) się dn. m-ca 1 r.		

Potwierdzenie wymeldowania cudzoziemca

Województwo	powiat	gmina	miejscowość
Nazwisko			
Imiona			
Przynależność państwowa			
Miejsce zamieszkania lub stały adres w Polsce			

7. Przynależność państwowa

8. Osoby towarzyszące

a) żona

(Imię, nazwisko panieńskie i data urodzenia)

b) dzieci

(Imię i data urodzenia)

9. Uwagi:

10. Podany w niniejszem fakt wyjazdu stwierdzam

Podpis

(prowadzącego meldunki)

pieczęć
domu

dn. m-ca 19 r.

11. Adnotacje urzędowe:

Wymeldowanie przyjął dn. m-ca 19 .. r.

Podpis

przesłano do powiatowej władzy administracji

ogólnej dn. m-ca 19 r.

Podpis

Wyprowadził się (opuścił miejsce czasowego pobytu)

dn. m-ca 19 r. i został wymeldowany

z domu Nr. Nr. mieszk. przy ul.

Kom. P. P.

Podpis urzędnika

pieczęć
gminy

dn. m-ca 19 r.

Rozporządzenie

Wojewody Śląskiego w porozumieniu z Śląską Radą Wojewódzką z dnia 19 maja 1931 roku o zmianie czasów ochronnych, ustalonych obowiązującymi ustawami łowieckimi dla poszczególnych gatunków zwierzyny łownej.

§ 1.

Na zasadzie art. 2 ustawy z dnia 12 grudnia 1923 r. (Dz. Ust. Śl. nr. 43, poz. 212) ustalam w porozumieniu z Śląską Radą Wojewódzką czasy ochronne dla niektórych gatunków zwierzyny łownej na przeciąg jednego roku, a mianowicie:

1. dla jeleni i danieli (byków) od 16 XI — 15 IX.
2. dla łań i cieląt jeleni i danieli — cały rok.
3. dla rogaczy (koźłów, sarniuków) i nieprawidłowych widłaków i spiczaków od 1 XI — 31 V.
4. dla sarn (kóz, siut), koźłat, spiczaków i widłaków — cały rok.
5. dla zajęcy od 15 I do 15 X.
6. dla głuszców — cały rok.
7. dla samic cietrzewi i bażantów — cały rok.
8. dla kogutów cietrzewi od 1 VI — 15 VIII.
9. dla kogutów bażantów od 1 II — 15 X.
10. dla jarząbków — cały rok.
11. dla kuropatw od 1 XII — 31 VIII.
12. dla kaczek od 1 XII — 10 VII.

§ 2.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje do dnia 2 czerwca 1932 roku.

LUDWIK KLOSKE.

Czy będzie pogoda.

Nie tylko rolnicy, lecz także sportowcy, a nawet zwykli śmiertelnicy, którzy pragną się na dłuższą przechadzkę wybrać, stawiają to pytanie: „czy będzie pogoda“. Jest pewna nauka, która stara się na to pytanie odpowiedzieć, a nazywa ona się meteorologią. Polega ona na ścisłej obserwacji powietrza oraz na wyciąganiu pewnych wniosków z tychże spostrzeżeń. Meteorolog obserwuje temperaturę powietrza, wilgotność powietrza, ilość deszczu, śniegu, gradu, ciśnienie powietrza, kierunek wiatrów, natężenie wiatru, rodzaj zachmurzenia, zjawiska elektryczne i optyczne.

Ponieważ pojedynczy człowiek może tego rodzaju obserwacje poczynić tylko w jednym pewnym punkcie kraju a dla meteorologii są potrzebne obserwacje powietrza w możliwie wielu punktach, na możliwie wielkich i dalekich obszarach, przeto pokryły państwa ucywilizowane swoje kraje całą siecią poszczególnych stacyj meteorologicznych i wyposażyły je w odpowiednie instrumenty, ułatwiające czynienie obserwacyj atmosfery.

Dla przykładu, jak taka sieć meteorologiczna wygląda, podam w przybliżeniu naszą sieć Polskiego Instytutu Meteorologicznego.

Rozróżniamy tu ok. 350 tak zwanych „stacyj opadowych“ czyli stacyj meteorologicznych IV-go rzędu. Na takiej stacji mamy deszczomierz. Jest to puszka metalowa, umieszczona na wolnostojącym słupku, z której się w pewnych ściśle oznaczonych godzinach przelewa napadany deszcz, lub stopiony śnieg i grad do miarki deszczowej. Ta

ostatnia wskazuje zapomocą skali, ile milimetrów opadu w danym czasie mamy.

Dalej mamy około 90 tak zwanych „stacyj opadowo-temperaturowych“, czyli stacyj meteorologicznych III-go rzędu. Taka stacja posiada oprócz wyżej opisanego deszczomierza termometr, wiatromierz (anemometr), oraz jej obsługa jest zobowiązana do zapodawania rodzaju zachmurzenia.

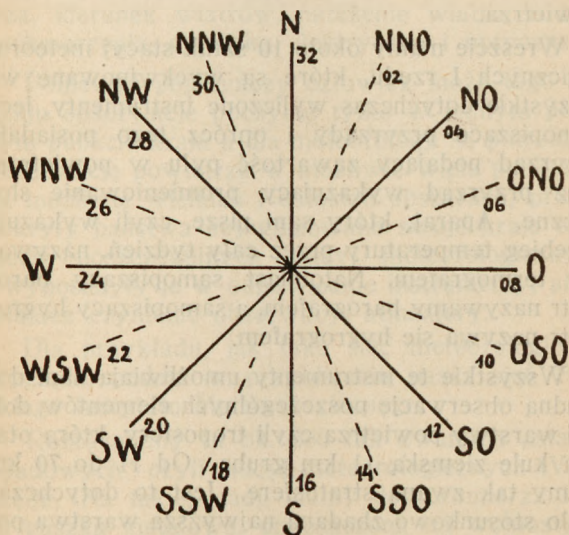
Nadto należą do sieci meteorologicznej ok. 92 tak zwane „pełne stacje“, czyli stacje II-go rzędu. Tego rodzaju stacja jest zaopatrzona w wyżej wymienione instrumenty oraz jeszcze w barometr i hygrometr. Barometr mierzy ciężar czyli ciśnienie powietrza, a hygrometr wskazuje wilgotność powietrza.

Wreszcie mamy około 10 sztuk stacyj meteorologicznych I rzędu, które są wyekwipowane we wszystkie dotychczas wyliczone instrumenty, lecz samopiszące przyrządy i oprócz tego posiadają przyrząd podający zawartość pyłu w powietrzu, oraz przyrząd wykazujący promieniowanie słoneczne. Aparat, który sam pisze, czyli wykazuje przebieg temperatury przez cały tydzień, nazywamy termografem. Natomiast samopiszący barometr nazywamy barografem, a samopiszący hygrometr nazywa się hygrografem.

Wszystkie te instrumenty umożliwiają nam dokładną obserwację poszczególnych elementów dolnej warstwy powietrza czyli troposfery, która otacza kulę ziemską 11 km grubą. Od 11 do 70 km mamy tak zwaną stratosferę. Jest to dotychczas mało stosunkowo zbadana najwyższa warstwa powietrza, w której niema już wiatrów, a w której powstają t. zw. zorza polarna, pierścienie księżyca oraz w której zapalają się meteory.

Zapomocą meldunków wszystkich własnych i obcych stacyj meteorologicznych, może centrala meteorologiczna każdego państwa wytworzyć dokładny obraz panujących warunków atmosferycznych nie tylko własnego kraju, lecz całej części ziemi, w której dane państwo jest położone. Dla łatwiejszej orientacji przy wymianie poszczególnych danych ustaliły sobie państwa jednolite znaki i nazwy poszczególnych elementów powietrza. Tak np. nazywają się linie łączące wszystkie miejscowości o jednakowem ciśnieniu izobary, zaś linie łączące miejsca o tej samej temperaturze izotermy.

Chorągiewka do oznaczania kierunków wiatru wygląda następująco:

Przy pisaniu depeszy meteorologicznej będzie więc cyfra 04 oznaczała wiatr północnowschodni,

zaś 06 wiatr wschodnio-północno-wschodni i t. d. Kierunek wiatru jest bowiem pierwszą daną w takiej depeszy, porzedzoną lit. KK. Drugą daną jest szybkość wiatru, którą oznacza się przez literę S, oraz liczbę oznaczającą szybkość w metrach na sekundę. Trzecią daną jest charakter wiatru, poprzedzony literą C, którego mamy cztery rodzaje: 1 = jednostajny, 2 = porywisty, 3 = z podmuchami i 4 = gwałtowny. Tak więc S4C1 w depeszy meteorologicznej będzie oznaczało, że w danej miejscowości wieje wiatr z szybkością 4 metrów na sekundę i to stale z tą samą siłą (jednostajnie i równo silnie).

W dalszym ciągu depeszy meteorologicznej podaje się pod literą Z zachmurzenie wzgl. opady; mamy tu dziewięć rozmaitych możliwości, które się zapodaje w następujący sposób: 0 — oznacza bezchmurne niebo, 1 — ćwierć zachmurzone, 2 — pół zachmurzone, 3 — trzy czwarte zachmurzone, 4 — zupełnie zachmurzone niebo. Liczba 5 oznacza deszcz, 6 — śnieg, 7 — opary, 8 — mgłę i 9 — burzę.

Do tych danych dochodzi jeszcze stan barometru i stan termometru. Mając te wszystkie dane z całej Europy, można z wysokim prawdopodobieństwem przepowiedzieć pogodę na następne 12 godzin, co też instytut meteorologiczny czyni z około 80% słuszością.

Lecz i bez tych depesz może każdy z nas przepowiedzieć pogodę, jeżeli jest tylko w posiadaniu aneroidu i termometru i uwzględnia ściśle następujące wskazówki:

A. Oznaki trwałej i dobrej pogody są następujące:

1. Wysokie ciśnienie zaobserwowane w ciągu

kilku po sobie następujących dni, podnoszące się stale, chociażby niewiele.

2. Ciągłość stałego wiatru za dnia, a w nocy nieomal cisza.

3. Brak chmur (jedynie możliwe wysokie białe obłoczki (cumuli).

4. Wielka różnica pomiędzy temperaturą dzienną a nocną (np. o godz. 12-tej było $+32^{\circ}$ C, a o godz. 24-tej $+14^{\circ}$ C).

5. Wielka różnica dobową w wilgotności, skutkiem czego mamy latem rosę, a zimą szron, a podczas dnia niema wilgotności.

6. W dolinach nocą mgła.

7. Nocą w lasach cieplej aniżeli w wolnem polu.

8. Na wzgórzach znacznie cieplej w nocy, aniżeli w dolinie.

B. Oznaki trwałej złej pogody są następujące:

1. Długotrwałe niskie ciśnienie barometryczne, które się w ciągu kilku dni tylko nieznacznie zmienia.

2. Wiatr o stałym kierunku S. W. (to znaczy wiejący z południa-zachodu).

3. Prędkość tego wiatru znaczna.

4. Temperatura podczas dnia nie różni się od nocy następnej wiele (np. podpadajaco ciepły wieczór).

5. W zimie wysoka temperatura, latem niska temperatura.

6. Znaczna wilgotność podczas całej doby równomierna.

Jeżeli następuje podczas pogody nagle brak jednego z podanych 8 punktów, wówczas jest to

dla nas znak, że nastąpi pogorszenie w pogodzie. Natomiast, gdy podczas niepogody jeden z podanych 6 punktów będzie według naszej obserwacji inny, jak wyżej podano, nastąpi bezwarunkowo lekka poprawa pogody.

Dłuższe stałe obserwowanie powietrza pouczy i przekona każdego czytelnika o prawdziwości tych danych. Wszelkie natomiast wierzenia w kalendarz stuletni i t. p. są pozbawione wszelkich podstaw naukowych i doświadczenie zadaje im każdodziennie kłam. Tak samo mijają się z prawdą rozmaite liczne przysłowia ludowe i wierzenia, jak np. gdy pies trawę żre i wiele innych, które tylko rzadko kiedy, i to przypadkowo, będą się wyjątkowo zgadzały z zasadami meteorologicznymi. Przypominam przytem dla przykładu wierzenie, że w miesiącu maju, w dniach Bonifacego, Serwacego i Pankracego ma być rzekomo „zawsze“ zimno. Tymczasem w b. roku pociliśmy się w owe dni, jak w lipcu.

Wogóle w ostatnich 15 latach przypominam sobie tylko 2 wypadki, gdzie w owe dni było zimno, a to nie dlatego, że przypadały na nie imiona owych „zimnych“ świętych, lecz, że wogóle w owe dwa lata cały maj był stosunkowo zimny, tak, iż nawet pod koniec maja przepadywał śnieg na przemian z deszczem.

Kończąc, wyrażam nadzieję, że możliwie największa ilość moich czytelników rozpocznie pilnie obserwować powietrze wedle udzielonych wskazówek i stanie się po pewnym czasie możliwie pewnym prorokiem pogody dla siebie i dla swego najbliższego otoczenia.

J. FERFECKI.

Należność za podróże służbowe, delegacje i przeniesienia funkcjonariuszów w kraju.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 IX 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 826 z dnia 25 X 1927 r.) uzupełnione rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 IV 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37 z dnia 22 IV 1931 r.) i Dz. U. R. P. Nr. 84 z dnia 17 IX 1931 r., poz. 658.

§ 1. Rozporządzenie niniejsze reguluje należności za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia funkcjonariuszów państwowych, wymienionych w art. 1 ustawy z dnia 9 X 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, p. 924), sędziów, prokuratorów, praktykantów i aplikantów, wojskowych zawodowych, wojskowych wymienionych w art. art. 111, 112, 113 i 114 wyżej powołanej ustawy oraz szeregowych niezawodowych.

§ 2. Osobom wymienionym w § 1 przysługują:

I. W razie podróży służbowej (komisji) do miejscowości położonej poza zwykłym miejscem służbowym:

1. diety oraz
2. zwrot kosztów przejazdu;

II. w razie delegacji (odkomenderowania) położonej poza zwykłym ich miejscem służbowym:

1. diety za czas przejazdu i za czas pozostawiania w delegacji oraz
2. zwrot kosztów przejazdu;

III. w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe:

1. diety dla przeniesionego za czas przejazdu do nowego miejsca służbowego i za pierwszą dobę

4. dla szeregowych niezawodowych:

- a) podchorążych oraz podoficerów 2⁵⁰ zł,
- b) st. szeregowców i szeregowców 2[—] zł.

Praktykanci i aplikanci otrzymują diety tej grupy uposażenia, według której pobierają wynagrodzenie, względnie uposażenie.

W razie awansu w czasie podróży służbowych, delegacji lub przeniesienia, należą się wyższe diety od dnia, od którego przysługuje prawo do wyższego uposażenia.

§ 4. W wypadku delegacji wypłaca się diety w wysokości ustalonej w § 3, t. j. całe diety przez pierwsze dwa tygodnie, licząc od dnia następującego po dniu przybycia do miejsca delegacji, przez następnych sześć tygodni diety zmniejszone dla żonatych i wdowców z dziećmi (t. j. pobierających dod. ekonom.) o 20%, dla samotnych (t. j. niepobierających tego dodatku) o 40%, po upływie zaś tego czasu diety zmniejszone dla żonatych i wdowców z dziećmi o 30%, dla samotnych o 50%.

Delegacja może trwać zasadniczo tylko pół roku. Przedłużenie delegacji ponad ten okres czasu może nastąpić jedynie w wyjątkowych wypadkach na mocy decyzji szefa władzy naczelnej, przyczem przedłużenie delegacji na dłużej niż pół roku wymaga zgody Ministra Skarbu. Przepis ten nie dotyczy wypadków odkomenderowania do szkół wojskowych lub cywilnych.

O ile delegowany otrzymuje bezpłatnie mieszkanie w budynku rządowym, zmniejsza się diety, określone w ustępie 1 niniejszego paragrafu o 10% przysługującej diety.

§ 5. Jednostką obliczania diet jest 24-godzinny okres czasu, liczony od chwili wyjazdu ze zwykłego miejsca służbowego do chwili powrotu do tegoż miejsca, przyczem:

a) Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa dłużej niż 24 godzin, należy się za końcowy okres czasu, o ile on wynosi więcej niż 12 godzin, cała dieta, o ile zaś wynosi więcej niż 6 godzin — połowa diety.

b) Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa krócej niż 24 godzin, należy się połowa diety, o ile pobyt ten trwa dłużej niż 6 godzin, zaś cała dieta tylko w tym wypadku, gdy pobyt poza zwykłym miejscem służb. trwający dłużej niż 6 godzin, przypada na porę nocną, między 21 a 6 godziną.

Jeżeli przejazd odbywa się koleją lub statkiem, początek jazdy należy liczyć od chwili odejścia pociągu lub statku, ustalonej w oficjalnym rozkładzie jazdy. Jeżeli przejazd odbywa się innym środkiem komunikacyjnym, np. końmi, samochodem i t. p., należy liczyć początek jazdy od chwili ruszenia z miejsca, o ile nie można w danym wypadku zastosować analogicznie przepisu, zawartego w poprzednim zdaniu.

§ 6. Diety należą się również za niedziele i święta, przypadające w czasie trwania podróży służbowej, delegacji względnie przeniesienia.

§ 7. Diety należą się również w wypadku zachorowania w czasie podróży służbowej lub delegacji przez cały czas spowodowanego chorobą pobytu w odnośnej miejscowości, o ile choroba zostanie stwierdzona świadectwem lekarskim, a funkcjonariusz nie jest umieszczony na koszt Skarbu Państwa w szpitalu.

§ 8. Pozostającemu w delegacji nie przysługuje prawo do diet za czas urlopu.

O ile jednak korzystający w czasie delegacji z urlopu wypoczynkowego lub zdrowotnego wyjeżdża na czas tego urlopu do miejscowości zwy-

kłego miejsca służbowego, należy mu przyznać zwrot kosztów jazdy tam i zpowrotem według zasad, obowiązujących przy przejazdach służbowych.

§ 9. Zwrot kosztów przejazdu obejmuje ceny biletów jazdy koleją lub statkiem, oraz zwrot kosztów przejazdu innemi środkami komunikacyjnymi, koszty przewozu koleją lub statkiem bagażu podróznego, oraz ryczałt na pokrycie kosztów dojazdu do dworca i z dworca kolejowego, do przystani i z przystani, do stacji autobusowej, lotniczej i z tych stacyj.

§ 10. Przy przejazdach koleją lub statkiem zwraca się:

a) cenę biletu I klasy funkcjonariuszom państwowym oraz osobom wojskowym, pobierającym uposażenie według grupy I—V, ponadto bez względu na grupę uposażenia: starostom i kierownikom starostw, dowódcom pułk. i równorzędnym, komendantom wojewódzkim policji państwowej i t. d. i t. d.;

b) cenę biletu II klasy — funkcjonariuszom państwowym oraz osobom wojsk., pobierającym uposażenie według grupy VI do IX;

c) cenę biletu III klasy — funkcjonariuszom państwowym oraz osobom wojsk., pobierającym uposażenie według grupy X do XVI.

Za przejazd sługi (§ 2 p. III 2) zwraca się cenę biletu III klasy. Z reguły zwraca się koszt przejazdu pociągami osobowymi. Zwrot kosztów przejazdu pociągiem pośpiesznym ma miejsce tylko wtedy, jeżeli podróż służbowa ma charakter nagły, albo jeżeli przez użycie pociągu pośpiesznego zaoszczędzono diety. Potrzebę użycia pociągu pośpiesznego winna władza, zarządzająca podróżą służb., potwierdzić na rachunku kosztów podróży.

§ 11. Zwraca się udowodnione koszty przewozu koleją lub statkiem osobistego bagażu podróżnego o wadze:

a) do 50 kg przy podróżach służbowych, trwających conajmniej 6 dni;

b) do 100 kg przy podróżach służbowych, trwających dłużej niż 30 dni oraz przy delegacjach (odkomenderowaniach).

§ 12. Przy przejazdach kołowych zwraca się w miejscowościach, w których obowiązują zatwierdzone przez władze taryfy najmu koni, lub samochodu, ceny podane w taryfie. W miejscowościach, nie posiadających takich taryf, zwraca się cenę najmu koni lub samochodu na podstawie dołączonego przez rachunkozdawcę do rachunku własnoręcznego oświadczenia, podającego oprócz zapłaconej ceny także ilość kilometrów odbytej drogi kołowej z wymienieniem miejscowości początkowej i końcowej. W wypadkach wątpliwości, czy cena zapłacona odpowiada miejscowym stosunkom, może władza zasięgnąć informację w odpowiednim urzędzie gminnym (Magistracie) zaświadczenie co do umiarkowości cen.

Wydatek na najem koni i samochodu zwraca się tylko wtedy, jeżeli niema możliwości przejazdu tańszym środkiem lokomocji, jak kolejami wszelkiego rodzaju, omnibusami, statkami i t. p.

Jeżeli drogę odbyto pieszo lub własnymi środkami lokomocji, przyznaje się kwotę, odpowiadającą taryfie najmu koni, w miejscowościach zaś nie posiadających takiej taryfy, po 30 groszy za każdy kilometr, o ile rzeczywiście nie można było odbyć tej drogi tańszym środkiem lokomocji, jak kolejami wszelkiego rodzaju, autobusami i t. p.

§ 13. Za czynności komisyjne, w miejscowościach położonych bliżej niż 2 km od budynku, w

którym mieści się urząd, nie należą się żadne koszty podróży służbowej, z wyjątkiem ewentl. zwrotu kosztów przewozu bagażu służb. (§ 11).

§ 14. Przy komisjach miejscowych w miastach mających ponad 50.000 mieszkańców, zwraca się koszt przejazdu doróżką, wzgl. samochodem, w kwocie faktycznie wydanej i odpowiadającej miejscowym cenom, o ile odległość miejsca komisyjnego od gmachu urzędu wzgl. od mieszkania wynosi więcej jak 2 km. Jeżeli w danym miejscu istnieje tańszy środek komunikacyjny, np. tramwaj etc., zwraca się koszt przejazdu tym środkiem komunikacyjnym.

§ 15. Na koszty dojazdu z miasta do dworca kolejowego, przystani, stacji autobusowej lub lotniczej, przyznaje się za każdy dojazd względnie odjazd ryczałt w wysokości po:

Grupa uposażenia:

I do IV oraz D i C	2 [—] zł
V do IX oraz B i A	1 ⁵⁰ zł
X do XVI	0 ⁹⁰ zł

Ryczałt ten nie należy się szeregowym niezawodowym oraz w tych wypadkach, gdy dojazd odbywa się służbowym środkiem lokomocji.

Gdy podróż służbowa odbywa się do kilku miejscowości, przyznaje się ryczałt za dojazdy w każdej miejscowości.

O ile odległość od gmachu urzędu wzgl. od mieszkania do dworca kolejowego lub przystani, stacji autob. lub lotniczej, wynosi więcej niż dwa kilometry, dojazd można traktować według postanowień § 12.

§ 16. W razie podróży służbowych w czasie delegacji do miejscowości położonych poza miejscem delegacji, uzupełnia się diety pobierane z ty-

tułu delegacji, o ile wypłacane są stosownie do § 4 niniejszego rozporządzenia w wymiarze zmniejszonym, do wysokości całej diety. Ponadto zwraca się koszty przejazdu według zasad ustalonych w § 10.

W razie odbywania podróży w pierwszych 2 tygodniach delegacji, za które w myśl § 4 niniejszego rozp. należy się cała dieta, nie wlicza się do tego okresu czasu dni, przebytych w podróży służbowej.

Postanowienia zawarte w poprzednich ustępach nie mają zastosowania do podróży służbowych, które nie trwają dłużej niż 6 godzin.

§ 17. Delegowanym (odkomend.), przeniesionym następnie do miejscowości, do której ich uprzednio delegowano, przysługuje oprócz należności z § 2 punkt III zwrot kosztów przejazdu do miejscowości, w której mieli stały przydział służb. i zpowrotem, oraz diety w czasie tego przejazdu według zasad ustalonych dla podróży służb., o ile przejazd ten jest konieczny dla uregulowania spraw wynikłych wskutek przeniesienia.

§ 18. Do miejsca czynności komisyjnych należy zdążać bez żadnej przerwy i to bez względu na odległość.

Rozpoczętej komisji (czynności służb.) nie wolno przerywać inaczej, jak tylko z ważnych przyczyn, które muszą być szczegółowo uzasadnione.

Wyjazdy z miejsca komisyjnego na noclegi dopuszczalne są tylko wówczas, jeżeli w danej miejscowości nie można znaleźć noclegu, a okoliczność tę stwierdzi właściwy dla danej miejscowości magistrat, względnie zarząd gminy.

§ 19. W razie przeniesienia z urzędu lub w drodze konkursu do innej miejscowości, przyznaje

się na pokrycie wszystkich wydatków połączonych z przesiedleniem ryczałt w wysokości:

a) samotnemu — 60% — jednomiesięcznego, pobierającemu dodatek ekonomiczny — 60% dwumiesięcznego uposażenia. Za podstawę obliczenia ryczałtów przyjmuje się uposażenie w wymiarze dla samotnego (t. j. bez dodatku ekonomicznego), a w szczególności uposażenie, określone w art. 3 i 118 ustawy z dnia 9 X 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) względnie w art. 4, 10, 12 i 25 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1.107).

b) Ponadto zwraca się koszty przewozu urządzenia domowego kolejowemi pociągami towarowemi, wzgl. statkami towarowemi, udowodnione oryginalnemi listami przewozowemi. W razie użycia do przewozu pociągów towarowo-pośpieszn., lub pośpiesznych, względnie takichże statków, zwraca się udowodniony koszt przewozu tylko do wysokości kosztów, jakieby wynikły przy użyciu normalnych towarowych pociągów wzgl. statków.

Postanowienie to jest przepisem specjalnym, dotyczącym wyłącznie wypadków przewozu urządzenia domowego koleją lub statkiem i jako takie nie może być rozszerzane na wypadki, gdy przeniesiony używa z jakiegokolwiek powodu innych środków lokomocji (np. koni, samochodu i t. p.) (zasada: reskrypt Min. Skarbu L. D. III 172/1 z dn. 5 III 1928 r. i okólnik Główn. Kom. Pol. Nr. 774 z dn. 5 X 1928 r.).

Ryczałt powyższy wypłaca się przeniesionemu po jego zgłoszeniu się na nowem miejscu służbowem.

Przy przeniesieniu na prośbę nie przysługuje należytość określona niniejszym paragrafem, może jednak być przyznana w drodze wyjątku, w cało-

ści lub części, według uznania właściwej władzy naczelnej.

§ 20. Wszelkie rachunki diet i kosztów przejazdu z tytułu podróży służbowych, krótkotrwałych delegacji i przeniesień, winny być przedstawiane w terminie 14 dni, liczonym od następnego dnia po odbyciu komisji, delegacji względnie przeniesienia, rachunki zaś kosztów przewozu urządzenia domowego w terminie 14 dni, liczonym od następnego dnia po dokonaniu przewozu urządzenia domowego do miejsca przeniesienia.

Rachunki delegacji, trwających dłużej niż 30 dni, należy przedstawić za każdy miesiąc kalendarzowy zdołu w terminie 8 pierwszych dni następnego miesiąca kalendarzowego. W takim samym terminie mogą być za zezwoleniem władzy naczelnej przedstawiane rachunki powtarzających się w ciągu miesiąca komisyj.

Każdy rachunek kosztów podróży służbowej musi być opatrzony klauzulą władzy, zarządzającej podróż, lub przełożonej władzy służbowej, stwierdzającą konieczność odbycia podróży, należyte użycie czasu i środków komunikacyjnych, tudzież wykonanie zlecenia służbowego.

Przeciw odmowie przyznania zarachowanych kwot może być wniesione w ciągu 14 dni liczonych od następnego dnia po doręczeniu decyzji, przedstawienie do władzy II instancji, wzgl. do władzy naczelnej, która rozstrzyga ostatecznie. Przedstawienie nie ma miejsca, o ile władzą, która odmówiła likwidację rachunku, była władza naczelna.

§ 21. Udającym się w podróż służbową przysługuje prawo do zaliczki, nieprzekraczającej kosztów podróży i należnych diet.

Postanowienie powyższe stosuje się również do należności z tytułu delegacji (odkomend.) i przeniesienia.

§ 22. W wypadkach, w których podróże służbowe trwają przez dłuższy okres czasu lub stale się powtarzają, właściwa władza naczelna może przyznać za zgodą Min. Skarbu zamiast kosztów przejazdów i diet ryczałt, który może być płatny zgóry wraz z uposażeniem.

Przy przerwach w wyjazdach służbowych, trwających z jakichkolwiek powodów dłużej niż 14 dni, nie należy się ryczałt za cały czas przerwy od dnia jej powstania.

§ 23. Jeżeli cały urząd zostanie przeniesiony czasowo do innej miejscowości, należy stosować § 2 punkt II niniejszego rozporządzenia.

§ 24 dotyczy wojskowych zawodowych.

§ 25. Oficerom korpusu kontrolerów i tymże oficerom mianowanym generałami, przyznaje się dodatek do diet w wysokości:

generałom 25%,

pułkownikom 35%,

pułkownikom i majorom 45%.

Dodatki te wypłaca się równocześnie z dietami.

§ 26. Osoby, odbywające podróż służbową do Gdańska w charakterze kurjera dyplomatycznego, otrzymują diety VIII grupy uposażenia.

§ 27. Należności za podróże służbowe, delegacje i przeniesienia poza granicami Państwa normuje osobne rozporządzenie.

§ 28. Do wyjaśnienia wątpliwości, powstałych przy stosowaniu niniejszego rozporządzenia, powołane jest Ministerstwo Skarbu.

§ 29. Rozporządzenie niniejsze ma zastosowanie także do podróży służb. delegacji i przeniesień, odbywanych z kraju na obszar w. m. Gdańska i w

obrębie tego obszaru z tą różnicą, że należności, wyrażone w złotych, przelicza się na guldeny gdańskie w stosunku 1 zł równa się 1 guldenowi gdańskiemu, oraz że przez uposażenie, o którym mowa w § 19, rozumieć należy uposażenie krajowe, przeliczone na guldeny gdańskie w tym samym stosunku.

§ 30. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

J. FERFECKI.

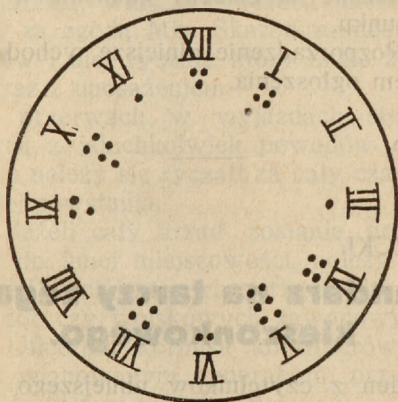
Kalendarz na tarczy zegarka kieszonkowego.

Niejednen z czytelników niniejszego kalendarzyka chciałby się przekonać z góry, na jaki dzień w danym miesiącu i roku padną jego lub jego bliskich imieniny urodziny lub jakiś ważny dzień wydarzenia i t. d.

Chcąc to w łatwy i prosty sposób stwierdzić, nie mając zawsze pod ręką kalendarza n. p. w podróży i t. p., podaję poniżej wzór tegoż kalendarza, który każdy sobie może na własnym zegarku kieszonkowym sporządzić.

Godziny na cyferblacie od I do XII-tej oznaczają miesiące w roku, (I = styczeń, II = luty i t. d.). Przy każdym miesiącu jest pewna ilość punkcików (kropek). Chcemy teraz wiedzieć, na który dzień przypada n. p. 18 lipca b. r., to dodajemy ilość przy miesiącu lipcu (godz. VII) punkcików do liczby 18-cie, otrzymamy 22. Otrzymaną

liczbę dzielimy przez 7 (a to przy każdym miesiącu i zawsze), 7 mieści się w 22 — 3 razy, pozostaje 1, a więc jest to pierwszy dzień tygodnia, zawsze od poniedziałku począwszy, w tym wypadku: poniedziałek.

Tam zaś, gdzie nie ma żadnych puncików (kropek) przy odnośnym miesiącu (godz.), n. p. przy II i VIII, gdy chodzi nam n. p. o dzień 6 lutego b. r. lub 3 sierpnia b. r., nie można wprawdzie przez 7 podzielić, a zatem będzie to 6-ty lub 3-ci dzień w tygodniu, t. j. sobota lub środa.

Dalej gdy data, o którą się nam rozchodzi, i ilość puncików (kropek) dają nam taką liczbę, która podzielona przez 7, nie pozostawia żadnej reszty, jak n. p. $17 + 4 = 21$, to taki dzień będzie zawsze niedzielą (n. p. 7, 14, 21, 28, 35).

Dodaję jeszcze w dodatku, że na rok następny, t. j. 1933. może każdy sobie owe kropki na cyferblacie sam zaznaczyć, a to w ten sposób, jeżeli do kropek z roku 1932 doda przy każdym

miesiącu po 1 kropkę, jednakowoż tylko do 6-ciu kropek. Tam, gdzie nie było żadnej kropki, wstawia się jedną kropkę, a gdzie było 6 kropek, pozostawia się miejsce puste, zaś tam, gdzie były 4 kropki, przyjdą 5 i t. d., i tak co rok aż do roku przestępnego, w którym dodaje się po 2 kropki.

Kalendarz targów tygodniowych i jarmarków w r. 1932.

Skrócenia: ko — konie, b — bydło, św — świnie, koz — kozy, ow — owce, kr — kramarski, og — ogólny (tj. kramarski i na bydło).

Katowice: 22 marca, 21 czerwca, 23 sierpnia, 22 listopada ko. b. św. ow. koz. — Targi tygodniowe w poniedziałki, czwartki i soboty.

Mysłowice: 9 marca, 16 listopada kr. — Targi tygodniowe we wtorki i piątki.

Król. Huta: 4 lutego b. ko., 17 marca b. ko. kr., 21 kwietnia b. ko., 2 czerwca b. ko., 7 lipca ko. b. kr., 18 sierpnia ko. b., 13 października ko. b., 15 grudnia b. ko. kr. — Targi tygodniowe w środy i soboty.

Lubliniec: 5 stycznia, 9 lutego ko. b., 16 marca ko. b. kr., 6 kwietnia, 4 maja, 1 czerwca, 6 lipca, 3 sierpnia ko. b., 14 września ko. i b. kr., 5 października ko. b., 16 listopada b. ko. kr., 7 grudnia ko. b. — Targi tygodniowe w środy.

Woźniki: 1 marca, 7 czerwca, 11 października, 20 grudnia kr. — Targi tygodniowe co drugi poniedziałek.

Stary Bieruń: 17 lutego, 23 marca ko. b., 20 kwietnia b. kr., 18 maja, 6 lipca, 17 sierpnia ko. b., 19 października b. kr., 16 listopada b. ko., 21 grudnia b. kr.

Mikołów: 5 stycznia, 9 lutego, 2 marca ko. b. koz., 6 kwietnia ko. b. koz., 21 kwietnia kr., 4 maja, 1 czerwca ko. b. koz., 6 lipca ko. b. koz., 21 lipca kr., 3 sierpnia, 7 września ko. b. koz., 5 października ko. b. koz., 20 października kr., 2 listopada, 7 grudnia ko. b. koz. — Targi tygodniowe w poniedziałki i piątki.

Pszczyna: 27 stycznia, 17 lutego, 16 marca, 20 kwietnia, 11 maja, 15 czerwca, 20 lipca, 17 sierpnia, 21 września, 19 października, 16 listopada, 21 grudnia b. ko. — Targi tygodniowe we wtorki i piątki.

Rybnik: 12 stycznia, 16 lutego, 15 marca, 12 kwietnia, 17 maja, 14 czerwca, 12 lipca, 9 sierpnia, 13 września, 11 października, 15 listopada, 13 grudnia ko. b. — Targi tygodniowe w środy.

Wodzisław: 19 stycznia, 9 lutego, 8 marca ko. b., 5 kwietnia ko. b., 6 kwietnia kr., 10 maja, 7 czerwca, 5 lipca, 2 sierpnia, 6 września, 4 października ko. b. 8 listopada ko. b. 9 listopada kr., 6 grudnia ko. b. — Targi tygodniowe w poniedziałki i czwartki.

Żory: 13 stycznia, 10 lutego, 9 marca, 13 kwietnia, 18 maja, 8 czerwca, 13 lipca, 10 sierpnia, 14 września, 12 października, 9 listopada, 14 grudnia ko. b. — Targi tygodniowe we wtorki i soboty.

Szarlej: 3 lutego, 4 czerwca, 3 sierpnia, 2 listopada ko. b. — Targi tygodniowe w poniedziałki i czwartki.

Tarn. Góry: 13 stycznia, 10 lutego, 23 marca, 8 czerwca, 13 lipca, 14 września, 12 października, 14 grudnia b. ko. — Targi tygodniowe w czwartki.

Bielsko: 7 marca, 27 czerwca, 19 września, 12 grudnia ko. — Targi tygodniowe w środy i soboty.

Dziedzice: 7 października ko. b. kr. — Targi tygodniowe we wtorki i piątki.

Strumień: 13 stycznia, 9 marca, 11 maja, 6 lipca, 7 września, 2 listopada ko. b. kr.

Cieszyn: 1. targi na konie i bydło rogate w pierwszy i trzeci poniedziałek każdego miesiąca — jeżeli święto, to w dzień nast.; 2. targi na trzode chlewną w każdą sobotę — jeżeli święto, to w dzień poprzedni; 3. targi tygodniowe w każdą środę i sobotę — jeżeli święto, to w obu wypadkach w dzień przedtem. — Jarmarków niema.

Skoczów: 1. targi na konie i bydło rogate w drugi i czwarty poniedziałek każdego miesiąca — o ile święto, to w dzień następny; 2. targi na trzode chlewną w każdy czwartek — jeżeli święto, to w dzień poprzedni; 3. targi tygodniowe w każdy czwartek, jeżeli przypada święto — w dzień poprzedni. — Jarmarków niema.

Ustroń: 1. targi na wszystkie gatunki bydła t. j. konie, bydło rogate, trzode chlewną, owce, kozy, w pierwszą środę każdego miesiąca, jeżeli przypada święto, to w następną środę; 2. targi tygodniowe w każdy poniedziałek — jeżeli święto, to w dzień następny. — Jarmarków niema.

Wisła: 1. targi na wszystkie gatunki bydła: a) w pierwszą środę po 24 kwietnia, b) w pierwszą środę w lipcu, c) w pierwszą środę po 15 października. — Jeżeli przypada święto, to targi odbywają się w następną środę; 2. jarmarki odbywają się w powyższe dni targowe; 3. targi tygodniowe w każdą środę, jeżeli święto, to w dzień poprzedni.

Istebna: 1. targi na wszystkie gatunki zwierząt domowych w pierwszy czwartek każdego miesiąca; jeżeli przypada święto, to targ odbywa się w dzień następny; 2 jarmarki odbywają się w powyższe dni targowe; 3. targów tygodniowych niema.

Kończyce Małe: Targi na wszystkie gatunki bydła i drób w drugi piątek każdego miesiąca — jeżeli święto, to w następny piątek. — Jarmarków i targów tygodniowych niema.

Pozatem tylko targi tygodniowe odbywają się w następujących miejscowościach powiatów: Bielsko: Czechowice w poniedziałki i czwartki.

Katowice: Bielszowice w soboty; Brzezinka w poniedziałki i czwartki; Chorzów w środy i soboty; Dąbrówka Mała w środy; Kochłowice w środy; Kończyce we wtorki; Michałkowice w środy i soboty; Roździeń-Szopienice w soboty; Siemianowice we wtorki i piątki.

Lubliniec: Kalety we wtorki.

Pszczyna: Murcki w środy; Orzesze w czwartki; Tychy w środy.

Świętochłowice: Brzeziny Śl. w piątki; Bytom Nowy w środy i soboty; Godula w poniedziałki; Hajduki Wielkie w środy i soboty; Łagiewniki w środy; Lipiny we wtorki i piątki; Orzegów w czwartki; Piekary Wielkie w piątki; Ruda w środy i soboty; Świętochłowice we wtorki i piątki.

Tarnowskie Góry: Radzionków w środy i soboty.

Waluta i miary świata.

I. Waluta świata.

Europa.

- Austrja: 1 Schilling = 100 Groschen.
 Belgja: 1 Belgas = 100 Centimes.
 Bułgarja: 1 Lew = 100 Stotinki.
 Czechosłowacja: 1 Koruna (Kč) = 100 Haleřu.
 Danja: 1 Krone (D. Kr.) = 100 Oere.
 Estonja: 1 Estimark = 100 Pfennig.
 Finlandja: 1 Markka = 100 Penniä.
 Francja: 1 Frank (Fr.) = 100 Centimes.
 Gdańsk: 1 Gulden (G.) = 100 Pfennig.
 Grecja: 1 Drachme = 100 Lepta.
 Hiszpanja: 1 Peseta = 100 Centimos.
 Holandja: 1 Gulden = 100 Cents.
 Jugosławja: 1 Dinar = 100 Para.
 Litwa: 1 lit
 Lotwa: 1 Lat = 100 Santimu.
 Niemcy: 1 Mark (RM.) = 100 Pfennig.
 Norwegja: 1 Krone (N. Kr.) = 100 Oere.
 Polska 1 Złoty (Zł.) = 100 Groszy.
 Portugalja: 1 Eskudo = 100 Centavos.
 1 Milreis = 1000 Reis.
 Rosja: 1 Tschervonetz = 10 Rubel.
 Rumunja: 1 Leu = 100 Bani.
 Szwajcarja: 1 Franc (S. Fr.) = 100 Centimes.
 Szwecja: 1 Krone (S. Kr.) = 100 Oere.
 Turcja: 1 Lira (Pfund) = 100 Piaster.
 1 Piaster = 40 Para.
 Węgry: 1 Pengö = 100 Fillar.
 Wielka Brytanja: 1 Poud Sterling (L) = 20 Schilling.
 1 Schilling (sh) = 12 Pence (d).
 Włochy: 1 Lira = 100 Centessimi.

Ameryka.

Argentyna: 1 Peso = 100 Centavos.

Brazylja: 1 Milreis = 1000 Reis.

Chile: 1 Peso = 100 Centavos.

Kanada: 1 Dollar (S) = 100 Cents.

Meksyk: 1 Peso = 100 Centavos.

Stany Zjednoczone

(U. S. A.): 1 Dollar (S) = 100 Cents.

Uruguay: 1 Peso = 100 Centesimos.

Wenezuela: 1 Bolivar = 100 Centimos.

Azja i Afryka.

Chiny: 1 Tael = 1000 Cash.

Egipt: 1 Lira = 100 Piastres L.

1 Piastre = 40 Para.

Indje Brytyjskie: 1 Rupie = 16 Annas.

1 Anna = 14 Pice.

Japonja: 1 Yen = 100 Sen.

Palestyna: 1 Pal. Pfund = 1000 Mils.

Syria: 1 Syryjski Pfund

II. Miary drogowe i inne.

1 mila geograficzna = 7.420 km.

15 mil geograficznych = 1 stopień równikowy.

1 stopień równikowy = 111.307 km.

1 mila angielska = 1760 Yard albo 1609 m.

1 mila morska (obowiązująca u wszystkich narodów) = 1.852 km.

1 mila morska = $\frac{1}{60}$ przeciętn. stopnia południkowego.

1 przeciętny stopień południkowy = $\frac{1}{90}$ kwadratu południkowego.

albo = 11.120 km = 60 mil morskich.

1 mila szwedzka lub norweska = 10.609 km.

1 mila niemiecka = 7.500 km.

- 1 wiorsta ruska = 1.500 arszynów albo 1.070 m.
 1 pręt = 3,77 m.
 1 sążeń = 1,88 m.
 1 stopa = 31,4 cm.
 1 cal = 2,6 cm.

III. Siła końska.

Jako siłę końską oznaczamy tę siłę, która jest w stanie podnieść 75 kg w jednej sekundzie jeden metr wysoko lub 1 kg w jednej sekundzie 75 metrów wysoko.

IV. Atmosfera.

1 atmosfera jest to ciśnienie 1 kg na centymetr kwadratowy.

V. Podział termometra:

Punkt marznienia:

Reamur 0°, Celsius 0°, Fahrenheit + 32°;

punkt wrzenia:

Reamur + 80°, Celsius + 100°,

Fahrenheit + 212°.

VI. $\frac{1}{12}$ część roku, czyli miesiąc.

1 miesiąc = 29 dni, 12 godzin, 44 minut, 2 sekundy.

Zestawił:

Kalus Robert, przod.

Bilans „S a m o p o m o c y” Policji Województwa Śląskiego

Spółdz. z ogr. odp. w KATOWICACH

za rok obrachunkowy 1930 w dniu 31 grudnia 1930 r.

338

Konta zasobowe	W dniu 31. 12. 1929 stan				Obroty w czasie 1. 1.—31. 12. 30.				W dniu 31. 12. 1930 stan			
	czynny		bierny		winien		ma		czynny		bierny	
	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr
Kasa Samopomocy — gotówka	2142	93			345196	73	346899	94	439	72		
Pocztowa Kasa Oszcz. Katowice	55	43			368082	15	367976	30	161	28		
Miejska Kasa Oszcz. Katowice	16779	71			163559	37	116133	98	64205	10		
Bank Gospodarstwa Krajowego Katowice	1522	—			842	75	2097	75	267	—		
Depozyt papierów % %	12591	—			75	75	3609	75	9057	—		
Dłużnicy za gwarancją:												
stan z roku 1929 zł 29.549,21												
w r. 1930 wypła-												
cono 631 pożycz. „ 181.062,69												
razem zł 210.611,90												
ściągnięto rat . „ 193.171,09												
stan w dniu 31.												
XII. 1930 roku zł 17.440,81	29549	21			181062	69	193171	09	17440	81		
Śląski Urząd Wojew. za akcję leczenia	33340	68			51726	24	69369	58	15697	34		

Śląszaczka, polic. dom zdrowia	76718	66					3835	93	72882	73		
„ I. dobudówka, taras	18997	97					379	96	18618	01		
„ II. dom	32728	15					654	56	32073	59		
„ inwentarz i urządze-					478	—	2800	11	24670	—		
nie	26992	11					121	79	1096	07		
Inwentarz dalszy Samopomocy	1217	86					21	—	218156	07		
Nierodzim, konto budowy domu	148894	60			69232	47			17475	52		
„ konto bud. zaliczki					32760	50	15284	98				
„ inwentarz i urządze-												
nie w nowym domu					21349	01	36	—	21313	01		
„ inw. w bud. gospod.	1928	37			855	70	556	81	2227	26		
„ działka folwarczna	10657	33			7673	97	916	57	17414	73		
„ inwentarz żywy	7437	—			11	—	1609	—	5839	—		
„ stan produktów rol-												
nych i zasobów gosp.	4447	10			531	41			4978	51		
Kregielnia w Katowicach —												
budynek	6324	—			680	—	350	20	6653	80		
Śniadalnia w Katowicach —												
urządzenie	324	14					64	83	259	31		
Grunt w Wiśle	1480	51							1480	51		
Udziały członków „Samopom.”			41471	35	1012	—	2295	—			42754	35
Udziały Kasy Pośmiertnej . . .			2424	—	14	—	23	—			2433	—
Kasa Pośm. pozostałość na wypł.			895	20			1567	40			2462	60
Fundusz zapasowy Kasy Pośm.			38033	63	5066	—	14642	60			47610	23
Pożyczka wewnętrzna na budo-												
wę domu im. Marszałka Jó-												
zefa Piłsudskiego			88472	—	13209	34	5629	78			80892	44

Konta zasobowe	W dniu 31. 12. 1929 stan				Obroty w czasie 1 I. — 31. 12. 30.				W dniu 31. 12. 1930 stan			
	czynny zł gr		bierny zł gr		winien zł gr		ma zł gr		czynny zł gr		bierny zł gr	
Kaucje			500	—			42	15			542	15
Wierzyciele							105000	—			105000	—
Depozyta oszczęd. członków .			9117	21	19339	68	25485	99			15263	52
Fundusz żelazny „Samopomocy“			1031	70			728	54			1760	24
Fundusz zapasowy „Samopom.“			27000	—			376	04			27376	04
Rachunek bilansu:	434128	76	208945	09					552406	37	326094	57
Stan z roku 1929 zł 225.183,67			225183	67								
Nadwyżka za r. 1930 „ 1.128,13											226311	80
Razem zł 226.311,80	434128	76	434128	76					552406	37	552406	37

Za Zarząd „Samopomocy“
Policji Województwa Śląskiego

(—) **Matuszek, urz.** (—) **Kłoske, nadkom.**
w z. sekretarza prezes

Komisja Rewizyjna:

(—) **Potempa, st. przod.** (—) **Szys, st. przod.**
Przewodniczący Komisji Rewizyjnej:
(—) **Reichenbach, komisarz**

Rachunek strat i zysków „Samopomocy“ Policji Woj. Śląskiego,
Spółdz. z ogr. odp. w KATOWICACH
w dniu 31 grudnia 1930 r. za rok obrachunkowy 1930.

			Kwota		Straty		Zyski	
			zł	gr	zł	gr	zł	gr
Koszta leczenia			61018	15				
„ „ dentystyczne	1560	wypłat	19367	48	80385	63		
Zapomogi			14059	79				
połog. wg. art. 6 pom. lekarsk.	367	„	3029	68				
pośmiertne dzieci	44	„	4124	75				
nadzwyczajne	62	„	110	—				
zwolnionym	3	„	775	—	22099	22		
pośmiertne rodziców	6	„						
Kasa Pośmiertna			4000	—				
zgon żon funk.	8	„	12000	—				
zgon funkcjonarjuszów	12	„	41000	—	57000	—		
zapomogi małżeńskie	82	„						
Koszty podróży kuracj. i podr. służb.					2527	67		
Różnice kursów papier. %-spadek kursów					2811	85		
Uchwała Rady Nadzor. i Waln. Zgrom.		odpisy konta dłużników			206	30		
„ „ „ „ „ „		wypłaty			3000	—		
Administracja i koszty ogólne					12880	36		

	Straty		Zysk	
	zł	gr	zł	gr
Amortyzacja budynku kręgiel. 5% od zł 7004,—	350	20		
" inwentarza ogóln. Samopomocy 10% od zł 1217,86				
i 20% od zł 324,14	186	62		
Przelew wg. art. 36 statutu na fund. zapas. 25% od ogólnego do-				
chodu zł 1504,17	376	04		

Działka folwarczna Nierodzim.

robotnicy sezon. 3782,47 zł, utrzym. służby stałej
2637,47 zł.
naprawa zabud. gospod. zł 1009,18, uzupełnienie
inwentarza zł 168,35
opał zł 604,38, światło zł 60,—
różne koszty administracyjne
amortyz. działki folwarcz. 5% od zł 18.331,30
amortyz. inwentarza 20% od zł 2784,07
dochód z utrzymania inwentarza żywego
dochód z oblicz. wartości produkt. roln. i sprzed.
razem i stan konta

Winien za koszta		Ma za wpływy	
zł	gr	zł	gr
6419	94		
1177	53		
664	38		
1815	37		
916	57		
556	81		
		4562	52
		929	98
11550	60	5492	50

6058 10

Utrzymanie nowego domu w Nierodzimiu.

polisa ubezp. od ognia 144,05, opał 34,90
żywność zł 427,18, różne wydatki zł 264,—
utrzymanie służby
wkładki za pobyt
razem i stan konta

178	95		
691	18		
540	—		
		424	50
1410	13	424	50
		985	63

Utrzymanie domu zdr. „Ślężaczka” w Zakopanem

naprawa budynk. zł 508,15, uzup. inwent. zł 160,90
podatki państwowe i komunalne
opał zł 2714,91, światło 1229,59, telefon i porto
zł 389,—
utrzym. służby zł 4741,36, różne wydatki zł 1904,08
żywność zł 32.540,11, opłaty lekarskie kuracjuszy
zł 7768,09
statut. amortyz. budynku zł 4870,45, inwentarz
i urządzenie zł 2741,11
wkładki członk. zł 8157,85, funkc. Pol. Państw.
zł 1814,90, innych zł 7104,80
akcja leczenia klimatycznego
razem i stan konta

669	05		
2575	45		
4333	50		
6645	44		
40308	20		
7611	56		
		17077	55
		51726	24
62143	20	68803	79
		6660	59

	Straty		Zyski	
	zł	gr	zł	gr
wkładki miesięczne członków			113808	46
„ Kasy Pośmiertn. — zasadnicze 48.000,—				
„ „ „ — dodatkowe kawalerów 9.000,—			57000	—
%% bankowe i od udzielonych poż. stan konta			3593	—
czynsze i odszkod. — śniadalnica zł 600,—, kręgieln. zł 1421,17, grunt Wisła 100,—			2121	17
dochód z wydawn. kalend. polic. na rok 1930			4099	03
inne wpływy			2713	50
Razem	188867	62	189995	75
nadwyżka dochodu	1128	13		
	189995	75	189995	75

omisja Rewizyjna:

Za Zarząd „Samopomocy” Policji Woj. Śl.
 (—) wz. Matuszek, urzęd. (—) Kloske, nadk.
 Sekretarz Prezes

(—) st. przod. Potempa (—) st. przod. Szysz

Przewodniczący Komisji Rewizyjnej:

(—) Relchenbach, komisarz

L Borinski

KATOWICE

Rok zał. 1855

Telefon 27 i 537

**Kawa, herbata i wszelkie artykuły kolonjalne,
delikatesy, wina i spirytualje.** 569

Spis rzeczy.

	Str.
Kalendarjum	1—48
Spis funkcjonariuszy zmarłych	49
Naukowa organizacja bezpieczeństwa	50
Projekt organizacji policji	80
Ryciny do tego projektu	99
Uwagi o policji paryskiej	104
Ruch w Paryżu	113
Wystawa kolonjalna w Paryżu	120
Służba etapowa	123
Ogólne pojęcie o etapie	123
Zadania w służbie etapowej	124
Organizacja władz etapowych	126
Ochrona pośrednia obiektów wojskowych i ko- lejowych	128
Wycofanie mienia państwowego i prywatnego	129
Ustawy i przepisy mające zastosowanie na obszarze wojennym	135

	Str.
Chemija gazów bojowych	138
Gazy duszące	138
Gazy trujące	141
Gazy drażniące	143
Gazy żrąco-parzące	145
Technika walki gazowej	148
Jak ratować zatrutych gazami	152
Organizacja Obrony Przeciwgazowej w miastach	173
Projekt polskiego kodeksu karnego	180
Uwagi do części ogólnej	191
Część szczególna	208
Doręczanie wezwań i innych pism sądowych . .	221
Zboczenie działania w świetle teorii	244
Odmowa wylegitymowania	253
Skorowidz rozkazów i okólników Gł. K-dy Policji	257
Taryfa pocztowa	271
Kontrola mnożenia	276
Przepisy meldunkowe	278
Wzory kart meld.	295
Czas ochronny zwierzyny łownej	311
Czy będzie pogoda	312
Należność za podróże, delegacje itp.	318
Kalendarz na zegarku	329
Kalendarz jarmarków	331
Waluta i miary świata	335
Bilans „Samopomocy“	338

Górnośl. fabryka zabawek i galanterji drzewnej

FRYDERYK FUCHS

Królewska Huta

519

Skład: Wolności 28

Fabryka: Krzyżowa 7

poleca oprócz zabawek własnego wyrobu:
szkło, porcelany, fajanse, kryształy, artykuły
podarunkowe, wyroby skórzane i nikielowe,
kosmetyki, nakrycia stołowe i t. d.

Dla odsprzedawców ceny fabryczne.

Kupujcie w firmach,
ogłaszających się

w Kalendarzu

Pol. Woj. Śl.

BRACIA SCHRAMEK

CIESZYN

441

Fabryka WAFELI, KEKSÓW i BISZKOPIÓW
poleca swoje znakomite wyroby

LEON KUŁAKOWSKI

Dom towarowy

DZIEDZICE (Śl. Ciesz.) Telefon 84

Najtańsze źródło zakupu towarów żywnościowych, wielki wybór szkła, porcelany, przyborów szkolnych i papierowych, skład naczyń i narzędzi domowych i kuchennych

897

ZAMKOWE ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

Ska Akc.
w CIESZYNIE

polecają
z BROWARU ZAMKOWEGO
wyborowe piwa,
z LIKIERNI
wytworne wódki i likiery

472

L. KRZYSZTOFORSKI, Dziedzice 174

Telefon 7 **ŚLĄSK CIESZYŃSKI** PKO. 30.279
Parowa fabryka najprzedniejszych wódek polskich, koniaku, rumu, likierów, nalewek i prawdziwych soków owocowych. Hurtowna sprzedaż doborowych win owocowych i zagranicznych — poleca swoje słynne z dobroci wyroby po cenach konkurencyjnych

469

Olbrzymi wybór mebli

własnej stolarni i tapicerni po cenach fabrycz-
nych poleca

EMIL WINKLER

Kościelna 8

RYBNIK

św. Jana 2

Telefon 10-44

Hurtownia Wyrobów Tytoniowych

J. Grzegorzek

SIEMIANOWICE

Telefon 1013

Telefon 1013

Wyroby
Polskiego Monopolu
Tytoniowego we wszystkich
gatunkach oraz przybory
do palenia

467

Cukiernia Runkowa - A. KLUPSCH

KRÓL. HUTA

Telefon 1566

Skrytka pocztowa 68

Przyjemny lokal rodzinny

Zamówienia poza domem

466

Każdą środę „Five o'clock tea“

Oskar Smiatek

Hurtownia piwa i fabryka
wód mineralnych

TARNOWSKIE GÓRY

ul. Strzelecka 16 — Tel. 10-04

456

Hurtownia piwa Książęco Tychowskiego
Fabryka wody mineralnej

457

J. Hirschman

TARNOWSKIE GÓRY

ul. Dworcowa 9

Telefon 11-60

Wiktor DEUTSCH

Telefon 1194 TARN. GÓRY Piastowska 4

Rowery, maszyny do szycia i pisania, gramofony, instrum. muzyczne, artykuły sportowe,
Na raty! wózki dziecięce. Na raty!

458

Hotel „WOLNE MIASTO“

wł. Maks. Jany

459

TARNOWSKIE GÓRY

ul. Lubliniecka 1

Telefon 11-48

Restauracja Pod Koleją

KATOWICE

450

ul. Wojewódzka 15

Tel. 2486

Poleca się dobrą kuchnię
i dobrze pielęgnowane piwo i trunki
Lokal otwarty do godziny 1-szej w nocy

FELIKS RUTKOWSKI

TARNOWSKIE GÓRY

Rynek 18

Tel. 1087

Parowa fabryka najwyborniejszych
wódek i likierów

Hurtownia najwyborniejszych win
krajowych i zagranicznych

Specjalność:

Znakomite i znane wszędzie koniaki
„Felikshausen“

451

A. Panofsky Tarn. Góry

Telefon 30

Hurtownia towarów kolonjalnych.
Elektryczna palarnia kawy.
Sprzedaż hurtowna i detaliczna
wódki i likierów.

454

452

H. Sedlaczek

Spółka z o. odpow., założ. 1786

TARNOWSKIE GÓRY

Hurtownia Win

Destylacja i Fabryka Likierów

Filja: Królewska Huta

Specjalność:

**„Sedlaczek Stary Tarnowicki“
i „Kochanka“**

H. SŁOMKA

TARNOWSKIE GÓRY

Hurtownia Wyrobów Tytoniowych
oraz sprzedaż detaliczna

455

S. Beuthner

439

RADZIONKÓW-ROJCA

ulica Kopalniana 52.

SKŁAD SPOŻYWCZY

Drogerja pod Czarnym Psem

443

W. ZIMA MAG. PHARM.
CIESZYN, ŚLĄSK

Artykuły fotograficzne, chemikalje, zioła i ko-
rzenie, artykuły lecznicze, kosmetyczne. —
Środki dezynfekcyjne. — Wody mineralne.

Międzynarodowa Spółka Spedycyjna

„Silesia-Transport“

w Cieszynie

tel. biuro 16. obok poczty. tel. m. 258.

Transporty mebli w wozach me-
blowych i przewóz towarów.

444

LETOCHA - RADZIONKÓW

KARCZMA I RESTAURACJA

NAJSTARSZY LOKAL NA MIEJSCU,
DOBRA KUCHNIA I DOBRZE
PIELĘGNOWANE PIWA

Zast. Kasper Tyczka

440

Huta Pokój

**Śląskie Zakłady Górniczo-Hutnicze
Zarząd Główn.: Katowice, Zamkowa 3.**

W y t w o r y:

Surówka — żelazo walcowane wszelkich wymiarów i kształtów — blacha — materiały nawierzchni kolejowej — zestawy kołowe i części tychże — konstrukcje żelazne.

Stal szlachetna do wszelkich celów kuta, walcowana na gorąco i zimno, przeciągana, odlewy surowe i obrobione, kształtki kute — świdry spiralne — piły — łopaty — łańcuchy.

**Zarząd Zakładów Przemysłowych
Mikołaja Hr. Ballestrema w Rudzie
Zarz. Główny: Katowice, Zamkowa 3.**

W y t w o r y:

Węgiel — koks — wytwory szamotowe etc.

Drukarnia P. MITRĘGI

CIESZYN

Tel. 214

ul. Dra Michejdy 18

Tel. 214

poleca się do wykonania
wszelkich robót wchodzą-
cych w zakres drukarstwa
po cenach konkurencyjnych

Linotypy -:- Stereotypja

Własna introligatornia

442

Zakład litograficzny „Mika”

Cieszyn, ul. Dra Michejdy 18

442 a

wykonuje wszelkie
prace litograficzne
szybko i solidnie.

Spółka akcyjna

448

FERRUM

KATOWICE II

Stacja kolejowa: Katowice-Bogucice.

Adres telegraf.: „Ferrum, Katowice“.

-
- Oddział I. Odlewy kształtowe ze stali Siemens-Martina do 10 ton wagi jednej sztuki, w szczególności części do budowy maszyn. wagonów, parowozów itp.,
- Oddział II. Osie do wozów ciężarowych surowo kute z obtoczonymi końcami i buksami oraz drobniejsze wyroby kute wszelkiego rodzaju;
- Oddział III. Śruby, nakrętki, nity, sworznie, haki żelazne izolatorowe, trzony i wszelkie wyroby żelazne dla potrzeb kolejnictwa i telegrafu;
- Oddział IV. Rury gładkie i bandażowe, spawane gazem wodnym ponad 300 mm średnicy dla kanalizacji, gazu i wodociągów. Specjalność: Rurociągi wysoko-prężne do turbin.

Ernest Pająk

DYPLOMOWANY MISTRZ
KRAWIECKI

WYKONUJE ROBOTY MIAROWE,
jako też
dostawy dla P. T. Urzędów we wła-
snym, nowocześnie urządzonym
warsztacie

PSZCZYNA G. Śl.
UL. MICKIEWICZA 28
TELEFON 76

435

A. KRUBASIK, Radzionków G. Śl.

Telefon 37

Hurtownia piwa Książęco Tyskiego i fabryka
wód mineralnych

Specjalny napój bezalkoholowy „SZUMKA”
437

JÓZEF BLACHUT

438

Hurtownia Piw Tyskich i Fabryka wody
sodowej

RADZIONKÓW

PRZY DWORCU ROJCA

RESTAURACJA pod Białym Orłem

Biuro Sprzedaży Górnośląskie
Franc. Tow. Akc. PERUN

**Wełnowiec — Dąbrówka Mała —
 Knurów**

adr. **Wełnowiec** (obok Katowic)

Telef. 8-10 i 9-10 Katowice

Gazy przemysłowe:

Tlen, acetylen dissous, wodór, azot

Aparaty, przyrządy i materiały

do spawania i cięcia metali

433

Najtańsze źródło zakupu
**Jedwabi, Towarów wełnianych, płó-
 ciennych i bawełnianych, Trykotaży,
 Pończoch, Bielizny**

★

**Wszelkie przybory do krawieczyzny
 męskiej i damskiej**

Herman Heilborn

SIEMIENOWICE

ulica Wandy 6

Telefon 1077

Drogerja św. Barbary

F. Długiewicz

436

KATOWICE - ZAŁĘŻE

Tel. nr. 1078. Konto czekowe Katowice 300.102.

Skład farb, lakierów i artykułów drogeryjnych.

Fryderyk Kotzolt

429

Mistrz blacharski

Założono 1871

Założono 1871

Oddział I. Wykonywanie robót blacharskich dla kopalń i hut, jakoteż wszelkich robót dekarских, blacharskich i instalacyjnych.

Oddział II. Magazyn sprzętów domowych i kuchennych, towarów galanteryjnych i artykułów na podarki.

NOWA WIEŚ

Telefon nr. 23

ul. Sienkiewicza 2

A. GRÜNTHALA WWA

właśc.: ZYGFRYD HUPPERT

KATOWICE — Rynek 13

428

Bielizna damska i męska

KSIĄŻĘCY ZARZĄD

FIDEIKOMISOWY

Tartak, wyrób beczek i rozdrabnianie drzewa opałowego

BIELSKO

Telefon 12-16

Telefon 13-45

HENRYK BRAUN

FABRYKA SUKNA

BIELSKO

Tel. 13—64

Specjalność:

427

Sukno dla umundurowania policji i wojska

Śląska fabryka mundurów i odzieży cywilnej

J. Potomski
RYDUŁTOWY
ul. Dworcowa 25

Biuro: Telefon 69

Mieszkanie prywatne: Telefon 64

Konto czekowe P. K. O. 305.919

Magazyn Futer i wyrób czapek
Przybory wojskowe i uniformowe

JAN WIEROŃSKI

KRÓL. HUTA

ul. Marsz. Piłsudskiego 1

400

Wiktor Piecha

Hurtownia wyrobów tytoniowych

P S Z C Z Y N A G. ŚL.

398

Hurtowna i detaliczna
sprzedaż wyrobów
tytoniowych

oraz

przybory do palenia

A. IDŹKOWSKI

Drogerja

399

KRÓLEWSKA HUTA

Jagiellońska 1

Telefon 10-45

KATOWICKI DEPOT PIWA

Spółka z ogr. odpow.

413

KATOWICE

Towary kolonjalne i delikatesy

HENRYK SCHLESINGER

564

Katowice, ul. Mikołowska 13 — Tel. 13-36

APTEKA MIEJSKA

Aptekarz Dr. Walenty Sojka

KATOWICE

Rynek 3 — Telefon 24-32

396

August Botzek

KRÓLEWSKA HUTA

ul. Głowackiego 4 — telefon 12-36

**Fabryka pasów transmi-
syjnych i artykułów
techn.-skórzanych**

oraz

**wszelkich wyrobów
siodlarskich**

395

ZAGŁOBA

405

Spółka z ogr. odp.

Parowa fabryka likierów i wódek
Hurtowny handel piwem i winami

Król. Huta

ulica 3-go Maja 23-25

Telefony 16 i 477

Hugon Boronowski

Hurtowny skład piwa i fabryka
wód mineralnych

409

NOWA WIEŚ G. Śl.

P. K. O. 301.231

Telefon 17

KAROL GOGOŁOK**Kawiarnia Cukiernia Piekarnia**

Telefon 1282

Katowice

ul. Andrzeja 9

poleca codzień świeże pieczywo we wszelkich
gatunkach i ilościach

406

Józef Przybyła

Skład drzewa

417

KATOWICE G. ŚL.

ul. Zielona — róg Mikołowskiej

Telef. 1128

Karola Büttnera Synowie

FABRYKI SUKNA

i RĘCZNY WYRÓB DYWANÓW

BIELSKO

416

Telefony Nr. 1095 i 2409

MLECZARNIA ZDROWIA

KATOWICE, ul. Dworcowa 13 Telefon 2584

Jedyny lokal bezalkoholowy na miejscu

Poleca:

420

Śniadania, obiady, kolacje

**Kuchnia pod zarządem znakomitego polskiego
kuchmistrza**

Restauracja

wł. W. Dworowy

KATOWICE

ul. M. Piłsudskiego 4 :: Telefon 319

poleca

swą oddawna
znaną dobrą kuchnię
i dobrze prowadzony bufet.
Znane z dobroci piwa
i napoje

419

Górnoślaska Centrala Gazowa

WIELKIE HAJDUKI

Tel. 168 i 179

Tel. 168 i 179

**Pierwszej jakości koks
na opał zimowy**

421

**Wszelkie aparaty gazowe
na składzie**

Jüttner i Bolek

Budowniczo

BIELSKO

ul. Blichowa 74

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE:

Tartak parowy

Cegielnia parowa

Stolarnia parowa

Własny tor przemysłowy

★

Telefony: biura budowl. 1744
stolarni i tartaku 1910
cegielni 10-38

★

414

Wykonują wszelkie w zakres budownictwa wchodzące roboty, dostarczają materiały tarte, stolarkę budowlaną, cegły i dreny

Skład sukna, jedwabiu i płócień,
towarów modnych damskich
i męskich

Jan Prochaska

B I E L S K O

ul. Jagiellońska 1, 3, 4

Oddział sportowy i podróżny

410

Wyrób pierwszorzędnej bielizny
męskiej

ELEKTROWNIA

BIELSKO BIAŁA

Spółka Akc.

ul. Batorego 13 a. Telef. 1278, 1696

Sprzedaje swym odbiorcom prądu

— **na raty** —

elektryczne aparaty dla
domowego użytku na najdogod-
niejszych warunkach

415

Mistrz rzeźnicki

A. POŁOCZEK

KATOWICE

ul. Plebiscytowa 7 — Tel. 1722

Poleca
swoje pierwszorzędne
wyroby

401

Bernard Rossa i Ska

Import kawy, herbaty i kakao, własna
palarnia kawy

KRÓL. HUTA

Telefon 1411

ul. Mickiewicza 18

402

K. Kajzik i J. Kasprowski

Hurtownia towarów aptecznych i drogeryjnych

KRÓL. HUTA

Plac Mickiewicza 4

Telefon 12-67

Pijcie piwo pojedyncze!

Najzdrowszy trunek dla wszystkich.

Do otrzymania w browarze

403

OSKARA BALDERA

Królewska Huta

ul. Wolności 86

Restauracja

404

Zdrój Okocimski**KRÓLEWSKA HUTA**

Rynek 4

obok Ratusza

właśc. W. Jendrzej

M. GRÜNBERG, Król. Huta, ul. Kościelna 27

Miarowa pracownia krawiecka wykonuje po cenach konkurencyjnych ubrania męskie. Materiały pierwszorzędnej jakości stale na składzie. Za wykonanie pierwszorzędne gwarantuję. Szan. Klienteli udzielam spłaty w 6 ratach. Przy zamówieniu, wpłacenie zadatku nie konieczne.

565

Mistrz piekarski Karol Karliczek KATOWICE
ul. Kilińskiego 22

🐾 poleca codziennie świeże pieczywo 🐾

Rudolf Mletzko

397

Warsztat stolarski

PSZCZYNA G. Śl.

Założony 1872

Telefon 42

**Wykonanie wszelkich prac
budowlanych, mebli i urzą-
dzeń szkolnych**

Konto bankowe:

Powiatowa Kasa Oszczędności w Pszczynie

P. K. O. Katowice Nr. 305.392

ADOLF DÖRFLER, Katowice

Telefon 1001

Rynek 12

Telefon 1101

. DOM SPECJALNY

Modnych Robót Ręcznych.

Warsztat

artystycznego wyszywania cho-
rągwi, sztandarów i paramentów
kościelnych.

Obfity skład

wszystkich materiałów
dla wyszywania i dla robót na
drućach, firanki, koronki, narę-
sowane i gotowe roboty ręczne.

446

Wyrób czapek

Wszelkie przybory
wojskowe i policyjne

Paweł Kabut

Rybnik 431

ul. Sobieskiego 38

445

KINO MIEJSKIE CIESZYN

Pierwszorzędny
teatr świetlny.

Sala ratuszowa.

Wyświetla stale najnow-
sze programy dźwiękowe
na znakomitej aparatu-
rze dźwiękowej.

Przyjmuje się: reklamy,
zdjęcia i filmy reklamo-
we do wyświetlania.

Paweł Gliwicki

Restauracja i Rzeźnictwo

460

RYDUŁTOWY Telefon 109

RUDOLF RZEPKA

Radzionków

470

Plac św. Jana 2

Restauracja i rzeźnictwo

Carbochemia

477

Spółka z ogr. odpow.

KATOWICE, Powstańców 5.**Koks i produkty uboczne.**

Kolektura

Loterji Państwowej

Ryszard Bąk

465

MIKOŁÓW (Wojew. Śląskie)**Rynek 11****Telefon 127**

462

Specjalny warsztat**ALEKSY WALDBERG, zegarmistrz**

Fachowiec od roku 1900

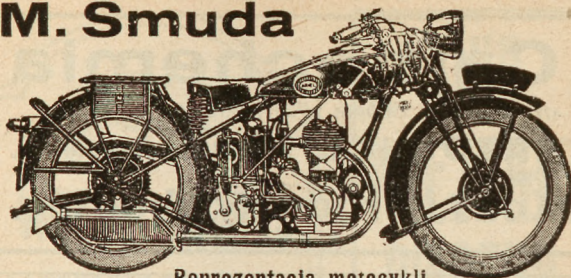
Rybnik, róg Placu Wolności, naprzeciw starego kina

Wykonuję tanio i dokładnie wszelkie reperacje zegarów i zegarków kieszonkowych. Regulacja podług chronometru. Zlecenia można załatwić przez pocztę. Polecam wielki wybór zegarów, zegarków marki światowej, jak Schafhausen, Omega, Doksa, Silwana, Tizot, Zenit, Longines, pierścionków ślubnych i podarków.

Daję także na spłaty.

Cenników nie wysyłam,

M. Smuda

559

Reprezentacja motocykli

KATOWICE, Jordana 10, telefon 8-11 i 28-13

KUPUJCIE

MYDŁO MOTEK I PERLIK

541

Administracja

Hrabiego Tiele-Wincklera

MYSŁOWICE

525

Rejonowa Hurtownia

Wyrobow Tytoniowych

NOWA WIEŚ (Wirek)

Telefon 36

ul. Hallera 1

Telefon 36

MERIDIOL

516

najlepszy środek domowy
Doskonały do nacierania i pielęgnowania ciała

ELEKTRO-INDUSTRIA

Tel. Nr. 1334

ALFONS SPIKA

Tel. Nr. 1334

Król. Huta — Rynek 18

**Wykonanie urządzeń oświetlających i wszelkiego rodzaju słabo-
 i silnoprądowych. Dzwonki alarmowe przeciwko kra-
 dzieży. Telefony domowe i t. d.** 520

**Reparacje wszelkich aparatów do gotowania i ogrzewania,
 elektrycznych żelazek, puszek ogrzewających i t. d.**

EDWARD FRANOSZEK

Nowa Wieś G. Śl.

ul. Sienkiewicza 8

408

Fabryka czapek

Dostawca dla Głównej Komendy Policji

FIEDLER i GLASER

Katowicki młyn parowy

KATOWICE Młyńska 6-10

Adres telegr.: „Młynparowy” Telefon nr. 9

411 **ZBOŻE MAKĄ OTRĘBY**

**HIGJENICZNE PIELUSZKI, BIELIZNA DZIE-
CIĘCA, OPASKI, WSZELKIE RODZAJE BIE-
LIZNY SPORTOWEJ ZNANEJ MARKI**

„T E T R A“

424

BIELSKO

ulica Poniatowskiego 4 :: Telef. 20-69

**Wien Paris London
Bruxelles - Grand Prix:
Staatspreis Wien 1908.**

**Dyplom honorowy
Wystawa światowa:
Liège 1905.**

**Wystawa higieniczna:
Wien 1906.**

**Wystawa higieniczna:
Warszawa.**

O. B. DULĄ

KATOWICE 412

UL. SŁOWACKIEGO 20

Fabryka okien, drzwi, mebli

i tartak parowy

Jan Skrivanek

473

Cieszyn, Śląsk Polski

Katowicka
Spółka Akcyjna
dla
Górnictwa
i
Hutnictwa

503

Najstarsza na Gór. Śląsku
Szkoła Szoferów Samochodowych

422

„A U T O“

Inż. Jan Bakowski

KATOWICE, ul. Konopnickiej 5, tel. nr. 2430
 Kursa zawodowe, dokształcające i amatorskie.
 Zapisy codziennie. Zapłata na raty.

H. MORGENSTERN i SKA

Sp. z o. o.

Fabryka obuwia

KATOWICE

423

ul. Andrzeja 25 a — Telefon 1709

poleca swe wyroby pod marką
„Columbia“.

Obuwie męskie, damskie oraz
 dziecięce, w wykonaniu „Ory-
 ginal Goodyear Well“,

„Mackay“, dublowane oraz kołkowane.

**BIELSKO-BIALSKA SPÓŁKA
 ELEKTRYCZNA i KOLEJOWA S. A.**

426

BIELSKO :: ul. Blichowa

J. MORAWITZ

**Handel żelaza
w BIELSKU**

Tel. 2450, 2451 — Konto PKO Katowice 302.431
Bogato zaopatrzony skład w żelazo sztabowe,
trawersy, odlewy handlowe, gwoździe, śruby,
narzędzia, okucia do drzwi i okien, materiały
budowlane. 574

Fabryka Konserw i wyrobów mięsn.

Rudolf Vogl

BIELSKO

Sklep: Rynek 30, telef. 15-38

Fabryka: ul. Wyspiańsk. 15,
telef. 16-38 575

Poleca:

Pierwszorzędne wyroby mięsne oraz
specjalny wyrób konserw mięsnych

TEATR ELEKTRYCZNY

Browarna

CIESZYN

Browarna

wł. Herman MARTIN

**Wyświetlamy tylko najnowsze
i najlepsze obrazy** 576

APTEKA Św. JANA

KATOWICE, ul. Jana 10

$\frac{1}{2}$ minuty od dworca

Właśc. **Józef Nowoziemski**

Sporządza się recepty prywatne i wszystkich
Kas Chorych. 509

**Laboratorja chemiczno-analityczne wyko-
nują analizy moczu najnowszymi instru-
mentami oraz analizy środków spożyw-
czych technicznych i farmaceutycznych.**

**Wielki skład specyfików krajowych
i zagranicznych i naturalnych wód
mineralnych. Kąpiele lecznicze. Wina
medycynalne.**

KAWIARNIA

KATOWICE

ul. Wojewódzka 16. — Telefon 24-17
urządzona według najnowszych wymagań
i komfortu. 510

**Poleca się dobrze pielęgnowane pi-
wa, oraz likiery, koniaki, wina kra-
jowe i zagraniczne.**

Laskawym względem Szan. Publiczności
poleca się

Maksymiljan Lamla

gospodarz.

BANQUE FRANCO POLONAISE

BANK FRANCUSKO POLSKI

Spółka Akcyjna w Paryżu.

Kapitał: 50 milionów franków.

Centrala:

Paris, 15 Rue des Pyramides.

Oddziały:

KATOWICE, ul. Dyrekcyjna 9.
 WARSZAWA, Czackiego 4.
 GDAŃSK, Hundegasse 127.
 ŁÓDŹ, Piotrkowska 67.
 CZĘSTOCHOWA, Piłsudskiego 9.
 POZNAŃ, 3-go Maja 5.

Adres telegraficzny: bafrapolab.
 Tel. 1199, 2066, 3023.

Wszelkie operacje, wchodzące w zakres bankowości.

Wytworny skład pościeli

MAKS NEUMANN

KATOWICE, ul. 3-go Maja 17, tel. 1893

Pierze — Puch — Kołdry puchowe — Kołdry
watowane — Materace — Inlety — Pościel dla
łózek 493

Dom towarowy

494

Karol Schwerin

Rynek 4 KATOWICE G. Śl. Ring 4

Założono 1874.

Gegründet 1874.

Sprzęty domowe i kuchenne. — Szkło i porce-
lana. — Towary galanteryjne i zbytkowe. —
Wózki dla dzieci. — Zabawki. — Łóżećka dla
dzieci. **Ściśle stałe ceny!**

„T E R M O” Sp. z. o. o.

Telef. 2560 **KATOWICE II.** ul. Krakowska 2

Telef. 28-04 Składy i warsztaty ul. Zabrska 18

Urządzenia centralnego ogrzewania wszelkich
systemów. Urządzenia sanitarne. Rurociągi
wysokiego ciśnienia. Zasobniki pary własnych
patentów. 495

HAMBURSKA HALA RYB

właśc. **MAKS SPIESS**

KATOWICE

ul. Poprzeczna 14

Telefon 1420

**Własna wędzarnia i fabryka konserw
rybnych znak ochronny „HANSA”**

HERMAN HOLZMANN

KATOWICE, ul. Teatralna 2. Telefon 201

Zapotrzebowanie dla lekarzy i szpitali.

Fabryka instrumentów chirurgicznych i aparatów ortopedycznych. Specjalność: Dowolnie ruchome protezy, meble dla celów operacyjnych, mikroskopy, elektr. med. aparaty, sztuczne słońce, sterylizatory, opatrunki. Warsztat reperacyjny. Zakład niklowania. 498

A. E. G. S K A A K C

Marjacka 23 **KATOWICE** Telef. 173-175

Silniki elektryczne. Maszyny do spawania elektryczne. Wiertarki ręczne. Wózki transportowe elektryczne. Mierniki spalinowe „Ranarex“. Elektryczne aparaty do ogrzewania, gotowania i żelazka. Prostowniki rtęciowe. Żeliwne okapturzone aparaty łącznikowe. Wszelkie materiały instalacyjne. Elektryczne maszyny do spawania. Wykonanie instalacji światła i siły. **Żarówki „OSRAM“.**

Specjalność: Automaciki „Elfa“, jako zmiana korków bezpiecznikowych. — Większy skład w miejscu. Najkorzystniejsze źródło dla sprzedawców. 496

Eryk A. Kołłontay

Fabryka Chemiczna

508

KATOWICE - BRYNÓW

poleca swe mydło jędrne z pralką i inne środki do prania pierwszorzędnej jakości. — Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927.

Handel paszy
właśc. **Gustaw Majus**

KATOWICE, Zamkowa 7

tel. 15—40

490

Zakład Pogrzebowy

„Pietas - Pietät“

KATOWICE

ul. Marjacka 3

Telefon 1258

właściciel: Piotr Paweł Breslauer
poleca

488

**wspaniałe karawany
pogrzebowo-autobusowe**
na przeprowadzanie zwłok do wszystkich
miejscowości kraju i zagranicy.

Największy Zakład Pogrzebowy Woj. Śląsk.
Zajmuje się urządzeniem pogrzebów każ-
dego rodzaju od najskromniejszych do naj-
bardziej luksusowych.

Auto — Dynamo

Karol Mandrys

KATOWICE, ul. Konopnickiej 5

O. K. Z. Telefon 28-23

Wykonuje wszelkie reperacje elektr. samocho-
dowej. — Ładowanie wszelkich akumulatorów
i nawijanie dynamów.

492

Friemann i Wolf

Sp. z ogr. odp.

**FABRYKA LAMP GÓRNICZYCH
W KATOWICACH**

487

Textyl Katowice

486

**Rynek 5, róg ul. Zamkowej, tel. 1109
3-go Maja 10 — tel. 2027**

Fabryczne składy materiałów wełnianych, jedwabnych, lnianych, bawełnianych, firany, story, dywany, chodniki, materiały dekoracyjne. Specjalny oddział materiałów i sukien męskich oraz przyborów krawieckich.

Najniższe ceny

Solidna obsługa

Wielki Bazar

485

ALBERT MARKUS

telef. 2333

Katowice

3-go Maja 22

Bogaty wybór podarunków — wszelkie urządzenia gospodarcze i gastronomiczne. Artykuły zabawkowe

ELEKTROWNIA OKRĘGOWA

miasta Cieszyna

474

**Dostarcza prądu
elektrycznego na potrzeby
przemysłu i rolnictwa**

Komunalna Kasa Oszczędności miasta Cieszyna

przyjmuje wkładki na oprocentowania
i udziela pożyczek wekslowych za poręką.
Za wszelkie zobowiązania Kasy ręczy
statutowo Gmina miasta Cieszyna 475

Restauracja i Winiarnia

„P O L O N J A”

Telefon 10-20

RYBNIK

Telefon 10-20

właśc.: **konc. S. E. OGÓREK**

Wiedeńska - polska kuchnia

Wyszynk piwa pilzeńskiego 476

L. ALTMANN

HURTOWNIA ŻELAZA

Założ. w r. 1865

Telefony 24, 25, 26

KATOWICE

Rynek 12

—: poleca blachę, narzędzia i t. p. :—

480

Fabryka Maszyn „TRANSPORT“

dawn. Jan Martin, Sp. z o. p.
WIELKIE HAIDUKI, G. Śl.

489

Program fabrykacyjny:

Budowa kompletnych urządzeń:

Przesiewacze dla węgla: Wywrotniki, ruszta sortownicze, sita sortownicze, taśmy ładownicze i przebiegadła taśmowe, zeskłady kubelkowe, taśmy transportowe, łamacze węgla, wyroby blaszane etc.

Płóczki dla węgla: Maszyny osadowe, sita odwadniające, bębny sortownicze, pompy dla wody płóczącej.

Maszyny dla koksowni: Maszyny dla wytłaczania koksu, wózki węglowe do napełnienia, urządzenia do podnoszenia drzewi.

Urządzenia przewozowe: Przenośniki taśmowe przesuwne i stałe, ślimaki przenośne, przesuwne urządzenia sitowe, podnośniki i przenośniki kubelkowe.

URZĄDZENIA KOLEJOWE: Budowa urządzeń dla zabezpieczenia ruchu pociągów dla Państwowych Kolei, jak urządzenia zewnętrzne i wewnętrzne mechaniczne i elektryczne.

Dźwigi: Suwnice dźwigarowe, żorawie chwytające, obrotowe żorawie bramiaste, koźły do podnoszenia etc.

Przemysł chemiczny: Mieszadła, stągwie, zbiorniki wszelkiego rodzaju, bębny osuszające

Roboty blacharskie. — Konstrukcje żelazne. — Wózki kopalniane, wózki wywracalne. — Odlewnia żelaza i odlewnia metali. — Blachy dziurkowane, wszelkiego rodzaju aż do 25 mm grub. — Montowanie i demontowanie w wszelkich rozmiarach.

„RIALTO“

483

KINO DŹWIĘKOWE

Największe kino na Górnym Śląsku, wyświetlające filmy wytwórni europejskich i amerykańskich

We wtorki i piątki zmiana programu

KATOWICE

ul. św. Jana 24

Telefon 831

OTON RASNER

KATOWICE

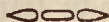
Telefon 67

ul. Poprzeczna 4

Najstarszy specjalny
skład

Delikatesów, Win, Likierów
Dziczyzny — Drobiu i ryb

479

Specjalnie polecono:

Kawa — Herbata — Czekolady

Fabryka stempli i zakład rytowniczy

E. Franitza i Ska

Spółka
komandytowa

dawn. MAKS MAN

KATOWICE, ul. Pocztowa 10, tel. 11-89

Wykonywanie stempli kauczukowych i metalowych wszelkiego rodzaju dla handlu, przemysłu, władz, administracji, adwokatów i t. d.

Związek Koksowni

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

KATOWICE, Powstańców 49

Telefon 611, 851, 1490. Adres telegr.: Koksownia Katowice.

Przedsiębiorstwo przerobu i sprzedaży produktów pochodnych węgla kamiennego pp.

dostarcza z własnej

Fabryki chemicznej

W WIELKICH HAJDUKACH

smołę węglową destylowaną i preparowaną, smołę do budowy dróg, pak i lepnik; oleje smołowcowe (impregnacyjne, kreozolowy karbolium pp.), naftalinę, kwasy karbolowe (fenol i kresole), zasady pirydynowe, antracen, żywice kumaronowe, benzol i homologi, kwas benzoowy kwas węglowy itp. oraz siarczany amonu

Dla dalszej przeróbki Zw. Koksowni posiada:

Fabrykę tektur smołowcowych

w Katowicach-Dąbiu

dla wyrobu tektur smołowcowych wszelkich gatunków i pap izolacyjnych oraz

cztery Zakłady Impregnacyjne 507

we **Wronkach** i w **Solcu Kujawskim** (Wojew. **Poznańskie**) oraz w **Wielkim Chełmie** i **Katowicach-Ligocie** (Wojew. **Śląskie**).

Zakłady w Wronkach i w Solcu Kujawskim nasycają podkłady kolejowe i inne materiały drzewne olejem smołowcowym, zakład w Wielkim Chełmie olejem smołowcowym i solami impregnacyjnymi. Zakład w Katowicach-Ligocie, posiadający również własny tartak, nasycza materiały drzewne, przede wszystkim drzewo kopalniane różnymi solami impregnacyjnymi (triolitem itp.), dostarcza tych materiałów w stanie nasyconym lub nienasyconym, sprzedaje wspomniane sole impregnacyjne a nadto z tartaku wszelkiego rodzaju drzewo tarte.

DROGERJA

511

EMIL HELLER**KATOWICE** :: ul. Piłsudskiego 28 a.

Specjalne wyroby
dla Kolei, Kopalń, Hut, Rolnictwa i Przemysłu
artystycznego

Telf. 614

Założ. 1897

„E L K A“ Fabryka czekoladyWłaściciel: **Ernestyn Lukas**Telefon 1243 **KRÓL. HUTA** ul. Wodna 3

Poleca najlepsze wyroby czekoladowe i cu-
kierki różnych gatunków. 514

Specjalność: figurki czekoladowe.

MICHAŁSKI JERZY**KRÓLEWSKA HUTA** — ul. 3 Maja 17

poleca codziennie świeże mleko, masło, jaja,
sery krajowe i zagraniczne, ryby różnego ro-
dzaju, konserwy jarzynowe, owocowe i rybne.

515

Restauracja i Winiarnia „Pelikan“Właściciel: **J. Reichenbach**Rynek 1. 7 **KRÓL. HUTA** Telefon 1427

Dobrowa kuchnia, dobrze pielęgnowane wina
i piwa. Codziennie Menu. Ceny umiarkowane.

517

Mikołaj Nita

KRÓL. HUTA **ul. Mickiewicza 59**

**FABRYKA WĘDLIN
i SKŁAD MIĘSA**

554

Fotograf

549

Hildebrandt

KRÓL. HUTA, ul. Wolności 24, I p.

Telefon 12-38

Specjalność: Modne zdjęcia ślubne

Alojzy Szeibert

Mistrz krawiecki

555

KRÓL. HUTA

ul. Jagiellońska 5

Telefon 15-91

„KARDYNAŁ“

556

Handel i palarnia kawy i surogatów

J. TOMCZYK i Ska

KRÓLEWSKA HUTA

Mickiewicza 59

Telefon 312

Podłogi Asbestowo-Ksylolitowe

są zupełnie bez szpor, ciepłe, bezpieczne pod względem ognia, grzyba i wilgoci, elastyczne, higieniczne, niewrażliwe na oliwę i zmiany temperatury, zupełnie wolne od pyłu, kurzu i robactwa, łatwe do czyszczenia, przyjemne do chodzenia i przebywania — jak również posadzki teracowe, schody z sztucznego kamienia, naśladujące zupełnie granit śląski i szwedzki, karst i t. p. wykonuje

KSYLOLIT

545

Katowice, ul. Słowackiego 21 — Tel. 19 — 16.

JAKÓB SPANDORF

KRÓLEWSKA HUTA

Skład gł.: Wolności 48 (obok kina „Colosseum“)

Filja: Wolności 19 (obok kina „Apollo“)

Poleca w wielkim wyborze wszelkie artykuły galanteryjne damskie, męskie i dziecinne. —

Specjalność: pończochy, rękawiczki. 550

551

Jan Stawowy

KRÓL. HUTA

PIEKARNIA PAROWA

ul. św. Jacka 8

Telefon 1401

Pierwsza Królewsko-Hucka Fabryka Wag

W. MAINKA

KRÓLEWSKA HUTA, ul. 3-go Maja 94-96

Telefon 1381

Adres telegr.: Wagma

K. Krause

(właściciel: KAZIMIERZ KRAUSE)

KRÓL. HUTA :: RYNEK

Rok założenia 1906

Telefon 753

**Chemikalja, farby, lakiery,
pokost, terpentyna, klej, szelak i pendzle. :: Olej i wosk do podłóg. :: Wiórki stalowe, papier toaletowy. :: Benzol, benzyna, oleje motorowe, smary. :: Artykuły opatrunkowe. Środki dezynfekcyjne Pochodnie woskowe. Ognie sztuczne. Najtańsze źródło zakupu dla HUT, KOPALŃ i URZĘDÓW**

M. Borzysławski

KRÓLEWSKA HUTA

ul. Zjednoczenia 2

Telefon 503

Najtańszy sklep spożywczy na miejscu. Dostawy do: kasyn, szpitali, zakładów miejskich. wojska, hoteli i restauracyj. 548

Śląska Fabryka Kwasu Węglowego

Spółka z ogr. odp.

HAJDUKI WIELKIE

Kwas węglowy. — Armatury i butle. Aparaty i przyrządy do wytwarzania wód mineralnych

Telefon: Król. Huta nr. 747 i 395

Jakość kwasu odznaczona z'otym medalem na I-szej ogólnokrajowej wystawie gospodarczo-spożywczej w Katowicach 546

Śląska Hurtownia Piw i Win

Fabryka wód mineralnych
TELESFOR SZYMAŃSKI

KRÓL. HUTA, ul. Florjańska 38

Specjalność: „Krachle Wiedeńskie“

Konto bankowe: Górnośląski Bank Związkowy
Telefon fabr. 52 Telefon mieszk. 1142

R. Soltzick, Rybnik G. Śl.

wł.: **JERZY SOLTZICK**

Założ. w r. 1790

536

Fabryka keksów, ciastek i sucharków. — Bielarnia wosku i fabryka świec woskowych. Konto żyrowe: Bank Polski Rybnik. — PKO. Katowice Nr. 300.953, Bank Procederowy Rybnik — Telefon 1137

„P R O G R E S”

Zjednoczone Kopalnie Górnośląskie Sp. z o. p.

KATOWICE — ul. Stawowa 13

Telefony: 776, 11-67, 13-69, 21-80, 25-23

Adr. telegr.: Progress Katowice

Wylączna sprzedaż węgla z następ. kopalń:

Eugenja (szyby Richter, Ficus), Hr. Laura, Dębieńsko, Matylda, Andaluja, Florentyna, Ferdynand, Mysłówice, Radzionków.

Sprzedaż koksu z koksowni „Huta Hubertus”
Węgiel kamienny tylko pierwszorzędnej jakości. Specjalne gatunki dla opalu domowego i wszelkiego rodzaju przemysłu. Pierwszorzędny węgiel gazowy. — Udział w ogólnem wydobyciu węgla na Górnym Śląsku około 23%

BRONISŁAW DĄBROWSKI

ZAKŁAD KRAWIECKI

KATOWICE — ul. Zielona 19

Wykonuje wszelkie prace w zakres krawiectwa wchodzące z własnych i powierzonych materiałów

539

Obsługa solidna

Józef Palowski

**FABRYKA WÓD MINERALNYCH
i HURTOWNIA PIWA**

540

KATOWICE

ul. św. Jacka 9

Telef. 22-58

DROGERJA pod BIAŁYM KRZYŻEM

Tel. 1867

W. RICHTER

Założono 1880

MYSŁOWICE G. ŚL. — ul. Pszczyńska 10

Dostarczający interes dla hut i kopalń: materiały opatrunkowe, artykuły chirurgiczne. Wyroby gumowe, farby, lakiery, pokosty. Oleje automobilowe, maszynowe i smary. Aparaty fotograficzne i wszelkie przybory. Wszystkie artykuły do domowego wyrobu wina. 542

543

Fabryka konserw rybnych i wędzarnia

„KABEKA”

Właściciel

Karol Brzoza

KRÓLEWSKA HUTA — ul. Ogrodowa nr. 29

Konto bankowe: Śląski Bank Ludowy
Telefon 1507

PKO. 301.816

Kawiarnia i cukiernia

Huthmacher

544

KRÓLEWSKA HUTA

Wolności 14

Telefon 2-25

właśc. Zygm. Stańczyk

KACZMARCZYK K.

528

TARN. GÓRY

ul. Krakowska 5

Telefon 1155

**Skład bławatny i wszelkiego rodzaju
okryć damskich i męskich**

Browar Rybnicki

Hermann Müller

RYBNIK (Śląsk)

poleca:

Piwo Jasne pełne

Piwo Jasne dubeltowe „Specjał“

Piwo Czarne dubeltowe

Piwo słodowe

533

A. Schaefer, Tarnowskie Góry

Rok założ. 1883

PKO. Katowice 300.946

Skład żelaza i hurtownia materiałów budowlanych. Rury wodociągowe gliniane oraz materiały kanalizacyjne. Maszyny rolnicze oraz części do tychże.

529

JAN KRYSIAK i J. KAŁA

Pierwszorządny Zakład krawiecki cywilny
i wojskowy

530

Tarn. Góry — ul. Strzelecka 15

wykonuje wszelkie prace w zakres krawiectwa
wchodzące, po cenach przystępnych.

W. Jarantowski

Dom towarowy
RADZIONKÓW

531

ul. św. Wojciecha — telefon 45

Eugenjusz Quass

HURTOWNIA TOWARÓW KOLONJALNYCH
RADZIONKÓW

532

Telefon Tarn. Góry 10-52

TEATR ŚWIETLNY

RYBNIK, Plac Wolności
właściciel Teofil Placek

Wyświetla pierwszorządne filmy

535

LEON PIECZKA

Hurtownia towarów kolonjalnych

NOWA WIEŚ

Filja: Rybnik, tel. 64

Telefon 80-81

521

CONCORDJA

IMPORT :: SP. AKC. :: EKSPORT

KATOWICE, ul. SOKOLSKA 4

Telefony: 205 566 2075

Chemikalje dla przemysłu i aptek,
kwasy, chemikalje służące dla prze-
prowadz. analizy, żywica, laki, po-
kost z oleju lnianego, szellak, farby
oliwne, minje, biel cynkowa, glice-
ryna, klej, gips alabastrowy, siarka
sycylijska.

523

Sprzedaż tylko hurtowni!

Kino „Sienkiewicz” i Kino „Piast”

NOWA WIEŚ

527

właśc. **JAKÓB BIERNAT**

Telefon 42

Najładniejsze kina na Górnym Śląsku,
wyświetlają pierwszorzędne filmy.

Składnica Mleczarni Poznańskich

właśc.: **RUDOLF BĄK**

KRÓL. HUTA, Jagiellońska 4, tel. 1442

poleca dziennie świeże: mleko, masło, sery,
jaja, wędliny, konserwy, wina krajowe i zagraniczne i delikatesy. — Specjalność: śmietana
i masło deserowe. 518

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI

POWIATU PSZCZYŃSKIEGO

Tel. 6 w **PSZCZYNIE** (przy Rynku) R. z. 1860

Instytucja popularnej pewności. Przyjmuje
wkłady oszczędnościowe za najwyższym oprocentowaniem. Dyskontuje i inkasuje weksle
i inne dokumenty, udziela pożyczek na dogodnych warunkach. 521

RESTAURACJA „HALLERA”

WŁAŚCICIEL **NANKO**

522

PSZCZYNA G. ŚL.

ULICA LOMPY 3

TELEFON 49

Hurtownia piwa

E. SCHÄFER

526

NOWA WIEŚ

ul. Sienkiewicza 11

Telefon 12

Główna składnica

Browaru Książęcego Tychy

KAROL WIECHA

KRÓL. HUTA

557

ul. św. Piotra 14

Telefon 15-22

SKŁAD WĘDLIN i MIĘSA

Manufaktury

towary modne i bielizna

561

hurtowo i detalicznie

Największy skład towarów jedwabnych

BENNO KUTNER

KATOWICE Rynek 12

Telefon 787

Ryszard Schlesiona

562

mistrz rzeźnicki

KATOWICE, ul. Mikołowska 17

Tel. nr. 27-86

LUDWIK SKRZYPEK

Pierwszorzędny zakład obuwia na miarę

KATOWICE, ul. Kościuszki 38

Specjalność: Długie buty do konnej jazdy dla pań i panów, jak również lakierki oficerskie (Styblety). — Zastosowuję przy nogach anormalnych najnowszą, kilkakrotnie patentowaną metodę. — Obuwie luksusowe damskie, męskie i dziecięce. — Reparacje wykonuje się starannie, tanio i terminowo.

563

Rudolf Duda

566

KATOWICE

Telef. 15-83

Fabryka wyrobów mięsnych i wędlin
KATOWICE, ul. Kościuszki 13

Alfred BIEL

KATOWICE

ul. 3-go Maja 25

Telef. 32-03

567

Fabryka wyrobów mięsnych i wędlin

EMANUEL BABCZYŃSKI

KATOWICE, ul. Młyńska 43

Telef. 21-50.

Cukiernia i Kawiarnia

Poleca dwa razy dziennie świeże pieczywa oraz
 kawę świeżą automatycznie parzoną. 568

ALOJZY HOFFMANN,

570

**Mleczarnia hurt i detail, masła, mleka,
 sera i jaj**

KATOWICE, Stawowa 17

Telefon 1523

Pierwszorzędny Zakład Krawiecki damski,
męski i wojskowy

A D A M C I E Ś L A R

KRÓL. HUTA

ul. Gimnazjalna 16

Wykonuje wszelkie prace w zakres krawiectwa
wchodzące z własnych i powierzonych mate-
579 rjałów. — Obsługa solidna.

Fabryka Margaryny i Tłuszczów

585

„HERBA“

KRÓLEWSKA HUTA

Telefon 538

Mieszkanie prywatne 559

Skrytka pocztowa 79

Telegramy: „**HERBA**“ **Król. Huta**

DOM MEBLOWY „MERKUR“

Katowice — ul. Sławowa 3 — telefon nr. 3200

poleca na najdog. warunkach spłaty wprost
z fabryki **mehle** wszelk. rodzaju, a to: sypialki,
jadalnie, pokoje męskie, panieńskie, garnitury
salonowe i klubowe, urządzenia kuchenne, me-
ble pojedyncze, jak: otomany, kanapy, tap-
czany, kompl. łóżka, oraz wszelkie meble wy-
ścielane własnego wyrobu. 580

Fabryka wyrobów mięsnych i śniadalnia

Alfred Nebel

ul. 3 Maja 14. :-: Telefon 1387.

Specjalność: Nogi wieprzowe.

594

Walcownie metali

Sp. Akc. DZIEDZICE Śląsk Cieszyński

Wykonują blachy, taśmy, pręty, druty, rury, profile z mosiądzu, miedzi, cynku, aluminium i ołowiu dla każdego przemysłu metalowego najlepszej jakości, odpowiadające wszelkim wymogom nowoczesnej techniki. 600

Dostawy uwarunkowane pod względem własności mechanicznych i składu chemicznego. Oddział w Oświęcimiu wyrabia blachy cynkowe.

Najnowszy oszczędnościowy odbiornik sieciowy „DEBLESSEFON“ 595

to przebój sezonu radiowego 1932.

„Deblessefon“ przewyższył jakością i taniością wszystkie odbiorniki zagraniczne. Cena wraz z lampkami od zł 290.—. Dla Pracowników P. P. 10% rabat przy płatności gotówką i 5% przy ratach. — **Wytwórnia Radio-Deblessem**

KATOWICE, ul. Piłsudskiego 27.

Zakład krawiecki i cerownia artystyczna

ROBERT DZIADEK

KATOWICE, ul. Zielona 11

Wykonuje wszelkie prace w zakres krawiectwa
wchodzące z własnych i powierzonych mate-
rjałów, po cenach przystępnych. 584

RYBNICKIE

GWARECTWO

WĘGLOWE

578

KATOWICE, ul. Powstańców 49

Tel. 2—17, 2—31, 3—82, 7—91.

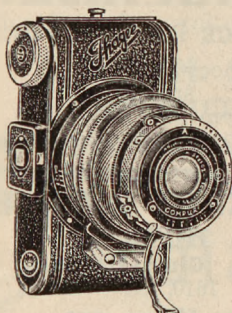
ZYGFRYD BOCHNER I SKA., DZIEDZICE

Telefon nr. 24 Sp. z ogr. por. Telefon nr. 24

Generalny przedstawiciel na Polskę, Fabryki
kolońskiej wody Nr. 4711 Glockengasse gegen-
über d. Pferdepost 582

Ferd. Mühlens, Köln a. Rhein

APARATY FOTOGRAFICZNE

wszystkich światowych
fabryk w dużym wyborze
poleca na dogodnych wa-
runkach spłaty firma
491

JAKÓB SCHARF KATOWICE

ulica 3-go Maja 32

Telefon 28-78

Cenniki wysyłamy na żądanie bezpłatnie.

Dyrekcja Kopalń Księcia Pszczyńskiego

KATOWICE — Powstańców 46

Telefony Nr. 666, 667, 668, 669, 701, 790, 2490

Adres tel.: „PLESSERGRUBEN, KATOWICE”

WĘGIEL KAMIENNY

577

z kopalń: Emanuel-Książę, Murcki, Boer, Ko-
stuchna, Szyby: Piast, Łęczyny, Brade, Łaziska
Górne, Zjednocz. Aleksander, Łaziska Średnie
Wyroby cementowe. Cegła własnej produkcji.

APTEKA ŚW. JACKA

588

Seweryn PlucińskiTelefon 22-57 **KATOWICE** Plac Mikołowski 2

wykonuje recepty Pomocy Lekarskiej.
 Fabryka „Sanoferryny“, środka prze-
 ciw chorobom nerwowym i Dolorsanu.

KOLOSSEUM - KINO ŚLĄSKIE
KRÓLEWSKA HUTA
ul. Wolności 48 **Gimnazjalna 1**

Telef. Nr. 1354, 1610, 38

Wyświetla wyborne filmy pro-
 dukcji krajowej i zagranicznej

Początek seansów o 4-tej, 6.15 i 8.30

593

Jedyny polsko-chrześcijański warsztat szklar-
 ski i wykonywanie robót w tym zakresie.
 Skład obrazów, listew i oprawa obrazów

Szczepan Gil

594

KATOWICE

Telefon nr. 748

ul. Marsz. Piłsudskiego 43

ALBORIL

592

najlepszy środek do prania.

Alboril mydło do prania i mycia.

Wyrób cukierków

oraz

hurtownia czekolady wszystkich firm

H. SZTAJER

432

KATOWICE, ul. Andrzeja 3.

Nordia - Hawe

Fabryka konserw rybnych

DZIEDZICE, ŚLĄSK

583

Telefon 14 i 81

Poleca swoje wyroby bezkonkurencyjnej jakości. Dziennie świeże wędliny rybne, ryby pieczone

Konserwy detaliczne, konserwy konsumowe
Majonezy, ryby w galarecie, korki sardelowe

APTEKA NOWOMIEJSKA

Jana Zagórskiego

KATOWICE, Kościuszki 9, tel. 1275

wykonuje recepty Pomocy Lekarskiej
dla pracowników Państwowych
i Wojewódzkich

587

M. N E B E L

KATOWICE

599

ul. 3-go Maja nr. 32, tel. 16-09

Fabryka wyrobów mięsnych i wędlin.

Filja ul. św. Jana nr. 15, tel. 29—85.

300 lat!!

Żądajcie tylko
pierwszorzędne

PIWO

szlachetne

Browaru

Książęcego

w Tychach

Górny Śląsk

300 lat!!

300 lat istnienia!

300 lat istnienia!

LIGNOZA

SPÓŁKA AKCYJNA

Wszelkie
materiały wybuchowe
i środki zapalcze oraz pa-
piery drzewne i bezdrzewne
różnych gatunków.

482

Fabryki :
w Krywałdzie, pow. Rybnicki,
w Pniowcu, pow. Tarnogórski,
w Starym Bieruniu,
pow. Pszczyński.

Generalna Dyrekcja:
KATOWICE, ul. Dworcowa 13.
Tel.: 1355, 1520, 2958.

„ROBUR”

ZWIĄZEK KOPALŃ GÓRNOŚL.

Katowice, ul. Powstańców 49.

Telef. Katowice: Międzydzielce 2627—2630
Miejscowe 2631—2634

Adres telegraficzny: „ROBUR-KATOWICE”

D o s t a r c z a :

pierwszorzędnego węgla kamiennego z własnych kopalń:

Gotthard, Paweł, Lithandra, Wawel, Wolfgang, Hr. Franciszek, Eminencja, Pokój, Śląsk, Niemcy, Donnersmarck, Blücher, Emma, Anna, Römer, Charlotte, Hillebrand, Artur i Menzel (Wirek);

pierwszorzędnego koksu z własn. koksowni:

Emma, Wolfgang i Pokój;

pierwszorzędnych brykietów z własnych brykietowni:

Emma i Römer.

Roczne wydobycie wynosi około 40% ogólnego wydobycia Górnego Śląska.

Własne urządzenie port. w Gdyni pod firmą:

„POLSKAROB”

481

**Polsko-Skandynawskie Tow.
Transportowe S. A. w Gdyni**

Z A S T Ę P S W A W K R A J U :

„SILEMIN” Sp. z ogr. odp., Warszawa, Małowiecka 2. — „SILESIA” Tow. z ogr. por. Poznań, Gwarna 8. — „SCHLAAK & DĄBROWSKI” Tow. z o. p., Bydgoszcz, Bernardyńska 5. — „POLSKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE” Sp. Akc., Kraków, Sławkowska 1. — „SILESIANA” Sp. z ogr. odp., Łódź, Legjonów 1. — „KONSORCJUM” Sp. z ogr. odp., Łódź, Przejazd 62.

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000851403

I 3610/0/1932

SL